

Styrelse/Nämnd: Tekniska utskottet

Dag, tid: 2021-03-09, kl. 09:30

Plats: Gillet

Övrigt: Även deltagande via Netpublicator Video Meet

Ärenden:	Dnr:	Sida:
Beslutsärenden		
1 Val av justerare		
2 Investeringsbudget 2022 samt investeringsplan 2023-2026	TU.2021.15	2 - 36
3 Remiss för åtgärdsprogrammen Minskad klimatpåverkan samt Anpassning till ett förändrat klimat	TU.2021.34	37 - 258
Redovisning av delegationsbeslut		
4 Redovisning av delegationsbeslut	TU.2021.29	259
Beredningsärenden		
5 Parkeringsautomater i centrala Värnamo	TU.2019.121	260 - 261
6 Utvärdering av att införa taxa på padelbanan i Bor	TU.2019.126	262 - 265
Informationsärenden		
7 Medborgarinitiativ - Cykelväg - cykla runt Värnamo för hälsan och miljön	TU.2021.32	266 - 269
8 Förvaltningschefen informerar		
9 Övrig information		270
10 Övrigt		

Gottlieb Granberg
Ordförande

Maria Grimstål
Sekreterare

Investeringsbudget 2022 samt investeringsplan 2023–2026

Ärendebeskrivning

Kommunledningsförvaltningen har begärt att få in alla nämnders förslag på investeringsbudget för 2022 samt investeringsplan för åren 2023–2026 senast 9 mars.

Vid tekniska utskottets sammanträden 9 februari till 9 mars redovisas arbete för framtagande av investeringsbudget 2022 och investeringsplan för 2023–2026 enligt nedan:

- 9 februari - syfte – beskrivning av identifierade nya/förändrade behov. Fortsatt arbete och beredning.
- Tekniska förvaltningen bjuder in till dialog med alliansen och oppositionen.
- 23 februari – beredningsärende om investeringsbudget/-plan.
- 9 mars - tekniska förvaltningens förslag till tekniska utskottet samt tekniska utskottets förslag till kommunstyrelsen.

Beslutsförslag

Tekniska förvaltningen föreslår tekniska utskottet besluta

att godkänna tekniska förvaltningens förslag till investeringsbudget 2022 samt investeringsprogram 2023-2026 och överlämna förslaget till kommunstyrelsen samt

att förklara paragrafen omedelbart justerad.

Annika Rosenqvist
Enhetschef

Jesper du Rietz
Förvaltningschef

Instruktioner för inlämnade investeringsbudgetförslag

3

Fyll i er nämnds investeringsbudgetförslag under er nämnds flik. Förslaget skall utgå från den nuvarande beslutade investeringsplan för 2022-2025. Investeringar som finns upptagna 2022-2023 i nuvarande investeringsplan ska vara starkt styrande i upprättandet av det nya investeringsförslaget för år 2022-2023. Fyll i beloppen för respektive projekt och år, samt projektnr i ekonomisystemet. Vid nya projekt infogas nya rader. För projekt som går över flera år ska totalsumma för hela projektet under samtliga år anges i kolumnen "Projekttotal" (gäller ej inventarie- och it-anslag).

Till samtliga investeringsförslag ska finnas projektblad, i Word-format. OBS!! Viktigt när ni sparar era filer för projektblad: Spara filen efter projektbladsnr finns under rubrik "Projektblad löpnr KF" och namn på projektet, ex. TU003Itutrustning
OBS! använd ej å,ä,ö, specialtecknen eller mellanslag när ni döper filen samt använd max 30 tecken. (för att länkningen till projektbladen skall fungera)

Det finns flera olika varianter på projektblad, använd den projektbladsmall som passar er verksamhet bäst:

OBS! Nyhet inför investeringsbudget 2022 -plan 2023-2026 är att budgetberedningen även önskar att den beställande nämnden skall lämna en konsekvensbeskrivning vid ny- och ombyggnationer, se projektblad C1.

A = Projektblad för inventarier, mark mm

B = Projektblad för inventarieanslag som slås ihop till ett gemensamt anslag, detaljer redovisas som information på projektbladet

C = Projektblad för projekt inom fastighetssidan

C1 = Projektblad för projekt inom fastighetssidan, där beställande nämnden även lämnar en konsekvensbeskrivning.

D = Projektblad för projekt inom gata, VA, parker mm

E= Projektblad för projekt där det även finns intäkter

Eftersom vi ofta har en tidsförskjutning i investeringarna med mycket omfattande ombudgetering ber vi Er särskilt beakta om det tidsmässigt är möjligt att genomföra den föreslagna investeringen eller om den ska vänta något år.

Enligt nya riktlinjer från RKR (Rådet för kommunal redovisning) skall investeringsbidrag från privata aktörer intäktsföras direkt i driftsredovisningen, dessa skall därför inte ingå i investeringsbudgeten.

Vid förslag till IT-investeringar, ex nya program ska alltid dialog ske med den centrala digitaliseringsstrategen och it-avdelningen för bl.a. tidssynkronisering.

Vid arbetet med er nämnds investeringsbudgetförslag är det viktigt att hänsyn tas till de Riktlinjer som finns för investeringsprocessen, finns under Nettan/Service och stöd i arbetet/Ekonomi/Budget/Investeringsprocessen.

INVESTERINGSBUDGET 2022 samt INVESTERINGSPLAN 2023 - 2026						4				
<i>Belopp i tkr</i>	Beslutad av kommunfullmäktige 201126					Nämndernas förslag				
	Investeringsbudget 2021, investeringsplan 2022-2025					Investeringsbudget 2022, investeringsplan 2023-2026				
	2021	2022	2023	2024	2025	2022	2023	2024	2025	2026
SKATTEFINANSIERADE INVESTERINGAR	262 574	319 961	364 265	311 764	137 085	270 596	374 070	361 344	129 920	87 620
INVESTERINGAR MARK & EXPLOATERING	80 300	72 000	39 500	47 500	23 000	0	0	0	0	0
AVGIFTSFINANSIERADE INVEST. VA	79 052	89 750	100 750	75 100	45 100	91 750	122 550	85 300	60 700	42 200
TOTALA BRUTTOINVESTERINGAR inkl ombudgtering	421 926	481 711	504 515	434 364	205 185	362 346	496 620	446 644	190 620	129 820
SUMMA INKOMSTER I ANSLUTNING TILL INVESTERINGAR, MARK & EXPLOATERING	-30 000	-31 000	-43 000	-43 400	-49 000	0	0	0	0	0
SUMMA INKOMSTER I ANSLUTNING TILL INVESTERINGAR, VA-ANLÄGGNINGSAVGIFTER	-9 000	-9 000	-9 000	-9 000	-9 000	0	0	0	0	0
SUMMA INKOMSTER I ANSLUTNING TILL INVESTERINGAR	-39 000	-40 000	-52 000	-52 400	-58 000	0	0	0	0	0
TOTALA "NETTOINVESTERINGAR"	382 926	441 711	452 515	381 964	147 185	362 346	496 620	446 644	190 620	129 820

INVESTERINGSBUDGET 2022 samt INVESTERINGSPLAN 2023 - 2026						5				
Skattefinansierad verksamhet	Beslutad av kommunfullmäktige 201126					Nämndernas förslag				
Belopp i tkr	Investeringsbudget 2021, investeringsplan 2022-2025					Investeringsbudget 2022, investeringsplan 2023-2026				
	2021	2022	2023	2024	2025	2022	2023	2024	2025	2026
Tekniska utskottet	206 094	257 272	310 204	267 664	86 790	270 596	374 070	361 344	129 920	87 620
Barn- och utbildningsnämnd	19 095	17 809	21 545	18 520	23 280	0	0	0	0	0
Omsorgsnämnd	9 540	10 260	12 720	8 190	9 160	0	0	0	0	0
Medborgarnämnd	1 265	1 265	1 265	1 265	1 265	0	0	0	0	0
Samhällsbyggnadsnämnd	2 997	7 180	899	3 030	2 960	0	0	0	0	0
Kulturnämnd	1 640	6 573	1 775	1 800	1 800	0	0	0	0	0
Servicenämnd	10 844	14 333	11 437	7 190	7 720	0	0	0	0	0
Kommunstyrelse/Campus	645	455	810	630	455	0	0	0	0	0
Kommunstyrelse/Kommunledningsförvaltning	10 454	4 814	3 610	3 475	3 655	0	0	0	0	0
SUMMA Skattefinansierad verksamhet	262 574	319 961	364 265	311 764	137 085	270 596	374 070	361 344	129 920	87 620

INVESTERINGSBUDGET 2022 samt INVESTERINGSPLAN 2023 - 2026											6				
Skattefinansierad verksamhet	Beslutad av kommunfullmäktige 201126					Tekniska förvaltningens bruttolista					Tekniska utskottets förslag				
<i>Belopp i tkr</i>	Investeringsbudget 2021, investeringsplan 2022-2025					Investeringsbudget 2022, investeringsplan 2023-2026					Investeringsbudget 2022, investeringsplan 2023-2026				
	2021	2022	2023	2024	2025	2022	2023	2024	2025	2026	2022	2023	2024	2025	2026
Teknisk förvaltning Stab, Samhällsskydd	4 256	1 756	4 784	1 770	1 770	2 980	8 900	2 850	2 850	2 850	2 980	8 900	2 850	2 850	2 850
Gator och vägar, GC-vägar, Belysning, Maskiner /Utrustning, Parker	39 547	42 257	38 170	21 870	21 770	41 907	67 170	76 720	48 770	25 770	43 907	67 870	77 420	49 470	26 470
Fritid	3 350	6 850	20 950	13 950	5 950	6 750	22 450	13 450	5 750	2 850	6 750	22 450	13 450	5 750	2 850
Fastighet	158 941	206 409	246 300	230 074	57 300	216 959	274 850	267 624	71 850	55 450	216 959	274 850	267 624	71 850	55 450
SUMMA TEKNISKA UTSKOTTET SKATTEFIN.	206 094	257 272	310 204	267 664	86 790	268 596	373 370	360 644	129 220	86 920	270 596	374 070	361 344	129 920	87 620

INVESTERINGSBUDGET 2022 samt INVESTERINGSPLAN 2023 - 2026																											7							
Skattefinansierad verksamhet						Beslutad av kommunfullmäktige 201126						Tekniska förvaltningens bruttolista							Tekniska utskottets förslag															
						Investeringsbudget 2021, investeringsplan 2022-2025						Investeringsbudget 2022, investeringsplan 2023-2026							Investeringsbudget 2022, investeringsplan 2023-2026															
Objekt	Nämnd	Status jmf med 201126	Projektblad löpnr KF	Kalkylnivå	Projekt nr ek.syst	Projekttotal	2021	2022	2023	2024	2025	Framtid	Kommentarer	Projekttotal	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer	Projekttotal	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer					
Tekniska utskottet	Projekt märkta med:		KF-beslut för att dessa budgetmedel skall kunna användas skall startbeslut fattas av KF.																															
Teknisk förvaltning stab																																		
Tekniska administration Inventa	TU		TU 001		200001/0002		80	80	100	100	100				80	100	100	100	100							80	100	100	100	100				
IT-utrustning	TU		TU 003		200002/0003		176	176	184	170	170				400	300	250	250	250			Underskott fr 2020 maa bytt till mobila för att jobba hemifrån (covid), fortsatt behov byta till mobila samt byta projektörers datorer (dyra)						400	300	250	250	250		
Lakvattenrening	TU		TU 109		200003/1138,0640		3 000	500	500	500	500				500	500	500	500	500							500	500	500	500	500				
Samhällsskydd																																		
Rensning Lagan	TU		KF 027		200005	5 700			3 000					5 700		3 000											3 000							
Skyfallsvägar	KF-beslut		KF 236		200004	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	2 000			2 000	5 000	2 000	2 000	2 000	2 000	70 000		Byt namn skyfallsvägar/översvämningsåtgärder,						2 000	5 000	2 000	2 000	2 000	70 000	Överväg TU istället för KS
Översvämningsåtg Omr 1 östermalm-Malmövägen	KF-beslut		KF 043			4 000								4 000																				
Översvämningsåtg Omr 2a Karlsdal	KF-beslut		KF 044			8 000								8 000																				
Översvämningsåtg Omr 2b Pelikanen	KF-beslut		KF 045			7 000								7 000																				
Översvämningsåtg Omr 3 Åbroparken-Lasarettssomr	KF-beslut		KF 046			26 000								26 000																				
Översvämningsåtg Omr 4 Tinas Ö	KF-beslut		KF 047			10 500								10 500																				
Översvämningsåtg Omr 5 Kv broarna - Finnigatan	KF-beslut		KF 048			1 000								1 000																				
Översvämningsåtg Omr 6 Finnvedsvallen-Sandgatan	KF-beslut		KF 049			8 500								8 500																				
Översvämningsåtg Omr 7 Ljusseveka	KF-beslut		KF 050			11 500								11 500																				

INVESTERINGSBUDGET 2022 samt INVESTERINGSPLAN 2023 - 2026																																		8
Skattefinansierad verksamhet						Belopp i tkr						Beslutad av kommunfullmäktige 201126						Tekniska förvaltningens bruttolista						Tekniska utskottets förslag										
						Investeringsbudget 2021, investeringsplan 2022-2025						Investeringsbudget 2022, investeringsplan 2023-2026						Investeringsbudget 2022, investeringsplan 2023-2026																
Objekt	Nämnd	Status jmf med 201126	Projektblad löpnr KF	Kalkylnivå	Projekt nr ek.syst	Projekt-total	2021	2022	2023	2024	2025	Framtid	Kommentarer	Projekt-total	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer	Projekt-total	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer					
Tekniska utskottet	Projekt märkta med:		KF-beslut för att dessa budgetmedel skall kunna användas skall startbeslut fattas av KF.																															
Oversvämningsåtg Omr 8 Kv Spiggen	KF-beslut		KF 051			11 500						11 500		11 500																				
SUMMA TU, Stab, Samhsk							4 256	1 756	4 784	1 770	1 770				2 980	8 900	2 850	2 850	2 850				2 980	8 900	2 850	2 850	2 850							

INVESTERINGSBUDGET 2022 samt INVESTERINGSPLAN 2023 - 2026																										9																		
Skattefinansierad verksamhet					Beslutad av kommunfullmäktige 201126													Tekniska förvaltningens bruttolista													Tekniska utskottets förslag													
												Investeringarbudget 2021, investeringsplan 2022-2025							Investeringarbudget 2022, investeringsplan 2023-2026							Investeringarbudget 2022, investeringsplan 2023-2026																		
Objekt	Nämnd	Status jmf med 201126	Projekt-blad löpnr KF	Kalkylnivå	Projekt nr ek.syst	Projekt-total	2021	2022	2023	2024	2025	Framtid	Kommentarer	Projekt-total	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer	Projekt-total	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer															
Tekniska utskottet		Projekt märkta med:	KF-beslut för att dessa budgetmedel skall kunna användas skall startbeslut fattas av KF.																																									
Gator och vägar																																												
Beläggningar	TU		TU 017	3	210001/0008	7 500	7 500	7 500	7 500	7 500				10 000	10 000	10 000	10 000	10 000			Ökning maa gatukostnad vid ledningsförnyelse	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000																		
Ledningsseparering el																					Avser separering av el från Trafikverket vid kransorter samt markförläggning. Underskott 2018-2020.	2 000	700	700	700	700																		
Förbättring gator-trottoarer	TU		TU 007	3	210002/0010	300	300	300	300	300				300	300	300	300	300	300			300	300	300	300	300	300																	
Broar-viadukter	TU		TU 008	3	210005/0024	1 500	500	500	500	500				500	500	500	500	500	500			500	500	500	500	500	500																	
Trafiksäkerhetsåtgärder	TU		TU 009	3	210004/0015	300	300	300	300	300				300	300	300	300	300	300			300	300	300	300	300	300	300																
Utsmückning av rondeller	TU		TU 023	3	1133	300	300	300	300	300				300	300	300	300	300	300			Revider projektblad, plan vilka rondeller vilket år och ambition, inkludera trafikplatser	300	300	300	300	300	300																
Åtgärder för centrumutveckling	TU		Från år 2020		210030	800									1 000	1 000	1 000	1 000			Finns behov av underhåll av befintliga ytor, gröna gatumiljöer, träd mm		1 000	1 000	1 000	1 000																		
Väderskydd och hållplatser	TU		TU 015	3	210007/0028	100	100	100	100	100				100	100	100	100	100	100				100	100	100	100	100																	
Åtgärder ny hastighetsplan	TU		TU 022	3	210046	2 000	1 000	250						2 000	250								2 000	250																				
Hastighetsplan	TU		2020		210019	700																Grevevägen med korsningar																						
Förstudie och byggnation infrastruktur Gummifabriken	KF-beslut		KF 024	3	210018	6 000			4 000					6 000		4 000						6 000				4 000																		
Renovering av vidukten	KF-beslut		KF 025	3	210016	7 000	3 000	4 000						100 000	4 000	20 000	50 000	23 000				Nytt namn "Ny förbindelse över jvg"Ev nybygge, finansiering? 100 mln kr? 7 mln kr ligger kvar som projektering	100 000	4 000	20 000	50 000	23 000																	
Lagmansgatan	KF-beslut		KF 010	3		11 000		500				10 500		11 000	500						Se över syfte, koordinering ny Viadukt, e tidigare läggas till 2023/2024	11 000	500						10 500															
Parkeringshus i Värnamo centrum	KF-beslut		KF 207	3		51 000						51 000		51 000								51 000							51 000															
Utreda o bygga trafiklös n kv Kärleken	KF-beslut		KF 008	3	210045	3 500						3 000		3 500								3 500							3 000															
Trafikåtg ny förskola Magnusgatan	TU		KF 009	3		1 000	1 000							1 000								1 000																						

INVESTERINGSBUDGET 2022 samt INVESTERINGSPLAN 2023 - 2026																											10						
Skattefinansierad verksamhet						Beslutad av kommunfullmäktige 201126							Tekniska förvaltningens bruttolista							Tekniska utskottets förslag													
						Investeringarbudget 2021, investeringsplan 2022-2025							Investeringarbudget 2022, investeringsplan 2023-2026							Investeringarbudget 2022, investeringsplan 2023-2026													
Objekt	Nämnd	Status jmf med 201126	Projekt-blad löpnr KF	Kalkylinivå	Projekt nr ek.syst	Projekt-total	2021	2022	2023	2024	2025	Framtid	Kommentarer	Projekt-total	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer	Projekt-total	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer				
Tekniska utskottet	Projekt märkta med:		KF-beslut för att dessa budgetmedel skall kunna användas skall startbeslut fattas av KF.																														
Karlsdal, väg i bostadsomr	TU		TU 218	3		800		800						800	800																		
Utfart Växjö/Smålandsg	TU		TU 219	3		500		500						500	500																		
Trafikåtgärder Prostsjön	KF-beslut		KF 243	3		5 000			5 000					5 000		5 000															När ska Prostsjöområdet exploateras?		
Åtgärder för centrumutveckling	TU		Från år 2020		210017			434																							Se rad 14, osäkert?		
Alvestav Rydaholm omv av väg	TU		Från år 2020		210014			840																									
Gc-vägar																																	
Gc-vägar (TU prioriterar)	TU		TU 006	3	211001	3 150	4 500	4 500	4 500	4 500				4 500	4 500	4 500	4 500	4 500	4 500													4 500	
GC-väg Nydalavägen	TU		TU 005	3		850		850						850			850															Samkörs med utbyggnad reservvatten, flyttas till 2024	
Säkra skolvägar	TU		TU 221	3		500	200	100	100	100				500	100	100	100															Revidera projektblad, skriv in flera åtgärder	
Planskild korsning Mossle	KF-beslut		KF 252	3		3 000	3 000							3 000																		Byta namn till rondell Mossle	
Planskild cykelväg Silkesv/Halmstadv	KF-beslut		KF 253	3		2 500		2 500						5 000		5 000																Flytt till 2023, budgetera 5 mln (ev stadsbidrag halva)	
Samåkningsparkering NÖ infarten	TU		TU 222	3		1 000						1 000		1 000																			
Centrumföryelse gå-ytor	TU		TU 203	3					800	800	800	1 600				800	800	800	800	800													
Tillgänglighetsåtgärder	TU		TU 010	3	210003		700	100	100	100	100				100	100	100	100	100	100													
Gc-väg Doktorsgatan	TU		KF 205	3	211017	1 400	1 000																										
GC-väg Grängsgatan	TU		TU 223	3		1 000	1 000																										
GC-väg Grängsgatan/Doktorsg	TU		TU 224	3		700	700																										
Gc-led Värnamo-Bor	TU		KF 033	3		1 500						1 500		1 500																		Trafikverkets ÄVS, ÖL Bor?	
Gc-led Värnamo-Bredaryd	TU		KF 034	3	211009	8 000		3 680	4 000					8 000	3 680	4 000																Trafikverkets ÄVS? Bro i Forsheda ev finansiering isf +2 mln (2022)	

INVESTERINGSBUDGET 2022 samt INVESTERINGSPLAN 2023 - 2026																																																11											
Skattefinansierad verksamhet												Beslutad av kommunfullmäktige 201126												Tekniska förvaltningens bruttolista												Tekniska utskottets förslag																							
												Investeringarbudget 2021, investeringsplan 2022-2025												Investeringarbudget 2022, investeringsplan 2023-2026												Investeringarbudget 2022, investeringsplan 2023-2026																							
Objekt	Nämnd	Status jmf med 201126	Projekt-blad löpnr KF	Kalkylinivå	Projekt nr ek.syst	Projekt-total	2021	2022	2023	2024	2025	Framtid	Kommentarer	Projekt-total	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer	Projekt-total	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer																														
Tekniska utskottet	Projekt märkta med:		KF-beslut för att dessa budgetmedel skall kunna användas skall startbeslut fattas av KF.																																																								
Storgatan, gångfartsområde Cykelparkering	TU		Från år 2020			1 000	287		1 000					1 000		1 000						1 000		1 000																																			
Belysning																																																											
Gatubelysning	TU		TU 016	3	212001	1 700	1 700	1 700	700	700				1 700	1 700	700	700	700	700			1 700	1 700	700	700	700	700																																
Belysning lekplatser														500	500							500	500																																				
Maskiner/Utrustning																																																											
Arbetsmaskiner produktionsavdelningen	TU		TU 025	3	213001	4 620	4 620	4 620	4 620	4 620				4 620	4 620	4 620	4 620	4 620	4 620			4 620	4 620	4 620	4 620	4 620	4 620																																
Övriga inventarier gata och förråd	TU		TU 012	3	210006	1 100	1 100	600	600	600				1 100	600	600	600	600	600			1 100	600	600	600	600	600																																
Parker																																																											
Investeringar i parker och lekplatser	TU		TU 030-034	3	214001	1 350	5 350	1 350	1 350	1 350				5 350	1 350	1 350	1 350	1 350	1 350		4 mln 2022 är tänkt Folkets parks lekplats	5 350	1 350	1 350	1 350	1 350	1 350																																
Laganstråket	TU		KF 019	3	214014	1 300	1 300	1 300						1 300	1 300	500	500	500			Förlänga 2024-2025?	1 300	1 300	500	500	500																																	
Investeringar enligt Bolaskogsmodellen	TU		KF 020	3	214004	100	100	100	100	100				100	100	100	100	100	100		Stärka tillgänglighet till friluftsområde/natur	100	100	100	100	100	100																																
Apladalen byggnader	TU		Från år 2020		214023		1 307							1 307								1 307																																					
Åbroparken/Enehagsparken, upprustn, modernisering, gång- och cykelbro mm	KF-beslut		KF 014	2								7 500		7 500								7 500																																					
Fickparken plåten Värnamo	TU		TU 210	3								500		500								500																																					
Vråenparken	TU		Från år 2020		214015	1 566																																																					
SUMMA TU, Gator mm						39 547	42 257	38 170	21 870	21 770				41 907	67 170	76 720	48 770	25 770				43 907	67 870	77 420	49 470	26 470																																	

INVESTERINGSBUDGET 2022 samt INVESTERINGSPLAN 2023 - 2026													12
Skattefinansierad verksamhet						Beslutad av kommunfullmäktige 201126							
						Investeringsbudget 2021, investeringsplan 2022-2025							
Objekt	Nämnd	Status jmf med 201126	Projekt- blad löpnr KF	Kalkylinivå	Projekt nr ek.syst	Projekt- total	2021	2022	2023	2024	2025	Framtid	Kommentarer
Tekniska utskottet	Projekt märkta med:		KF-beslut för att dessa budgetmedel skall kunna användas skall startbeslut fattas av KF.										
Fritid													
Nytt Motionsspår Bor	KF- beslut		KF 090	3		1 000			1 000				
Nytt boknings-/bidragssystem	TU		TU 214		220036	800	200	200	200				
Toalett vid skatepark i Äbroparken	TU		KF 083	3		800						800	
Aktivitetsområde större kransorter	KF- beslut		KF 017	3		9 000	100	3 000	2 900	100	2 900		
Satsning spontanidrott kransorter	TU		TU071 (TU 211)	3	220005/ 1211		300	300	300	300	300		
Satsningar Borgens anläggningar	TU		TU 071 (TU 212)	3				300	300	300			
Inventarier Idrottsanläggningar och Värnamo simhall	TU		TU071		220001/ 1202		2 250	2 250	2 250	2 250	2 250		
Konstsnö Borgen	KF- beslut		KF 012	3		11 000			5 500	5 500			
Forshedabadet	KF- beslut		KF 013	3		25 000						25 000	
Beläggning löparbana F-vallen	KF- beslut		KF 015	3		5 000				5 000			
Ishall Rydaholm, sarg+plexiglas	KF- beslut		KF 016	3		2 000			2 000				
Byta konstgräs Ljusevecka	KF- beslut		KF 018	3		3 000			3 000				

INVESTERINGSBUDGET 2022 samt INVESTERINGSPLAN 2023 - 2026													13
Skattefinansierad verksamhet						Beslutad av kommunfullmäktige 201126							
						Investeringsbudget 2021, investeringsplan 2022-2025							
Objekt	Nämnd	Status jmf med 201126	Projekt- blad löpnr KF	Kalkylinivå	Projekt nr ek.syst	Projekt- total	2021	2022	2023	2024	2025	Framtid	Kommentarer
Tekniska utskottet	Projekt märkta med:		KF-beslut för att dessa budgetmedel skall kunna användas skall startbeslut fattas av KF.										
Ny bassängyta	KF- beslut		KF 248	3	220034	28 500			3 000				25 000
Ny isyta	KF- beslut		KF 250	3		25 000							25 000
Investeringsbehov utifrån utredning kring konstgräs	TU		TU 213	3		300		300					
Åtgärder för att stärka upp bassängen, baserat på utredning	TU		KF 249	3		2 500	500	500	500	500	500		
Ny belysning Gröndals konstgräs													
Utrusta nya idrottshallar													
Ny simhall													
Ombyggnad och renovering Sörsjö stall	KF- beslut		KF 251	3		2 000							2 000
SUMMA TU Fritid							3 350	6 850	20 950	13 950	5 950		

INVESTERINGSBUDGET 2022 samt INVESTERINGSPLAN 2023 - 2026																																								14
Skattefinansierad verksamhet										Beslutad av kommunfullmäktige 201126										Tekniska förvaltningens bruttolista										Tekniska utskottets förslag										
Belopp i tkr										Investeringarbudget 2021, investeringsplan 2022-2025										Investeringarbudget 2022, investeringsplan 2023-2026										Investeringarbudget 2022, investeringsplan 2023-2026										
Objekt	Nämnd	Status jmf med 201126	Projektblad löpnr KF	Kalkylnivå	Projnr ek. syst	Projekt-total	2021	2022	2023	2024	2025	Framtid	Kommentarer	Projekt-total	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer	Projekt-total	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer											
Tekniska utskottet	Projekt märkta med:		KF-beslut för att dessa budgetmedel skall kunna användas skall startbeslut fattas av KF.																																					
Fastighet																																								
Energisparåtgärder	TU		TU 050		231001	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000				1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000			1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000												
Oförutsedda fastighetsinvesteringar samt förvaltningar	TU		TU 051		231005	4 500	4 500	4 500	4 500	4 500				4 500	4 500	4 500	4 500	4 500	3 500		från 2026 - 3500	4 500	4 500	4 500	4 500	4 500	3 500													
Säkerhetshöjande åtgärder, enl. larpolicy	TU		TU 053		231011	800	800	800	800	800				800	800	800	800	800	0		från 2026 - 0 kr	800	800	800	800	800	0													
Ventilationsbyggnader	TU		TU 054		231014	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000				2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	0		från 2026 - 0 kr	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	0													
Städ- och tvättmaskiner	TU		TU 055	3	230002	100	100	100	100	100				150	150	150	150	150	150			150	150	150	150	150	150													
Planerat fastighetsunderhåll Reinvesteringar	TU		TU 056	3	0766	14 600	15 000	16 000	16 500	17 000				15 000	16 000	16 500	17 000	1 900		(ökning 500kr/år är indexhantering) från 2026 - 19000	15 000	16 000	16 500	17 000	1 900															
F.d. Västrabo kök o badrum	TU		KF 082	3	231041	5 500	500	600						5 500	600							5 500	600																	
Östboskolan omb förvaltningslokaler Hus D	KF-beslut		KF 088	1		13 000	2 000					11 000		20 000		8 000	10 000				Bör göras samtidigt som hus E, bedömd kostnad 17 mln, anslutning Lingonvägen inräknad + 3 mln kr	20 000		8 000	10 000															
Utemiljö helhetslösning Östbo	KF-beslut		KF 065	2	231052	7 000	2 000																																	
Gröndalsprojektet, Ny bollhall/idrottshall, samt ombyggnader inom Folkets park	KF-beslut		KF 059	3	231045	100 000	15 000	29 790	14 000			40 000		100 000	29 790	14 000				40 000	40 mln är framtida utv folkets park	100 000	29 790	14 000				40 000												
Rörstopsskolan idrottshall, renovering VVS och omkl.	TU		KF 210	3	235016	4 000	3 494																																	
Kärda skola, tillbyggnad av omlädningsrum	TU		KF 211	3	235017	6 000	5 000																																	
Ombyggnad Stadshuset Vmo	KF-beslut		KF 054	3	231035	77 000			5 000	15 000	5 000	52 000		77 000	0	5 000	15 000	5 000	15 000	37 000	Kan påbörjas då MBF får mer ytor i polishuset alt OF kan flytta till Expo alternativt evakueringslösning för MBF beslutas	77 000	0	5 000	15 000	5 000	15 000	37 000												

INVESTERINGSBUDGET 2022 samt INVESTERINGSPLAN 2023 - 2026																																								15									
Skattefinansierad verksamhet										Beslutad av kommunfullmäktige 201126										Tekniska förvaltningens bruttolista										Tekniska utskottets förslag																			
										Investeringarbudget 2021, investeringsplan 2022-2025										Investeringarbudget 2022, investeringsplan 2023-2026										Investeringarbudget 2022, investeringsplan 2023-2026																			
Objekt	Nämnd	Status jmf med 201126	Projekt- blad löpnr KF	Kalkylnivå	Projnr ek. syst	Projekt- total	2021	2022	2023	2024	2025	Framtid	Kommentarer	Projekt- total	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer	Projekt- total	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer																				
Tekniska utskottet	Projekt märkta med:		KF-beslut för att dessa budgetmedel skall kunna användas skall startbeslut fattas av KF																																														
Östboskolan Hus E, Ombyggnad av elevhem till förvaltn.lokaler/bostäder??	KF- beslut		KF 209	3		20 000	2 500					17 500		30 000		12 500	15 000											30 000		12 500	15 000																		
Borgenstugan ombyggnation	KF- beslut		KF 067	3		6 000	1 000					5 000		6 000														6 000										5 000											
Personalutrymme arenaservice														2 000	2 000													2 000	2 000																				
Matsal, personalutrymme gatapark														5 000	1 000	4 000												5 000	1 000	4 000																			
Miljöhus kommunens fastigheter														9 000	3 000	3 000	3 000											9 000	3 000	3 000	3 000																		
Reservkraft Linneberg														1 500	1 500													1 500	1 500																				
Räddningstjänsten. Ny räddningsstation Bor	KF- beslut		KF 213	3		13 500						13 500																																					
Fastighet/Omsorg																																																	
Skogslyckan ombyggnad av bostadsrätter (brf)	TU		KF 217	2	232001	3 000	1 000	1 000						3 000	1 000													3 000	1 000																				

INVESTERINGSBUDGET 2022 samt INVESTERINGSPLAN 2023 - 2026						Beslutad av kommunfullmäktige 201126							Tekniska förvaltningens bruttolista							Tekniska utskottets förslag							16			
Skattefinansierad verksamhet						Investeringsbudget 2021, investeringsplan 2022-2025							Investeringsbudget 2022, investeringsplan 2023-2026							Investeringsbudget 2022, investeringsplan 2023-2026										
Objekt	Nämnd	Status jmf med 201126	Projektblad löpnr KF	Kalkylnivå	Projnr ek. syst	Projekt-total	2021	2022	2023	2024	2025	Framtid	Kommentarer	Projekt-total	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer	Projekt-total	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer	
Tekniska utskottet	Projekt märkta med:		KF-beslut för att dessa budgetmedel skall kunna användas skall startbeslut fattas av KF.																											
Fastighet/Kök																														
Storköksutrustningar	TU		TU 052		233006	900	900	900	900	900				900	900	900	900	900	900			900	900	900	900	900	900	900		
Mossleskolan Värnamo omb av kök	TU		KF 063	3	233011	14 500	7 000																							
Linneberg kök	TU		Från år			1 087																								
Figy ombyggnad av kök och matsal	KF-beslut		KF 061	2	233004	16 500	16 500																							
Trällebroggskolan, kök, renovering och ombyggnad	KF-beslut		KF 240	3	233010	12 000		5 000	6 000					12 000	5 000	6 000						12 000	5 000	6 000						
Åkanten nytt syfte														5 000						5000		5 000						5000		
Rörstorp														15 000			7 500	7 500				15 000			7 500	7 500				
Enehagens skolas kök renovering och ombyggnad	KF-beslut		KF 247	3		10 000				5 000	5 000			10 000			5 000	5 000				10 000			5 000	5 000				
Fastighet/Förskolor																														
Bredaryd, ny förskola 6avdelningar	KF-beslut		KF 085	2	234005	45 000	25 000	15 000						48 000	18 000							48 000	18 000							
Ny förskola i Värnamo nr 3, 6 avdelningar	KF-beslut		KF 058	2	234012	45 000	17 000	23 000						45 000	23 000							45 000	23 000							
Ny förskola i Värnamo nr 2, 4 avdelningar Mosslelund	TU		KF 084	0	0100	30 000	3 000																							
Ny förskola i Värnamo nr 4, 6 avdelningar	KF-beslut		KF 075	2	234009	45 000	5 000	24 719	15 000					45 000	24 719	15 000						45 000	24 719	15 000						
Tillbyggnad av befintliga förskolor i Värnamo	KF-beslut		KF 223	3		20 200			5 000	10 000		5 000		30 200		5 000	10 000	5 000		10 000		30 200		5 000	10 000	5 000		10 000		
Ny förskola i Värnamo nr 6, 4 avdelningar "Bolaskogen"	KF-beslut		KF 074	3		30 000				10 000	20 000			30 000			10 000	20 000				30 000			10 000	20 000				
Tännö skola																														
Pepparmyntan förskola större underhålls inv														7 000		1 000	2 000	2 000	2 000			7 000		1 000	2 000	2 000	2 000			

INVESTERINGSBUDGET 2022 samt INVESTERINGSPLAN 2023 - 2026																																		17		
Skattefinansierad verksamhet <i>Belopp i tkr</i>										Beslutad av kommunfullmäktige 201126								Tekniska förvaltningens bruttolista								Tekniska utskottets förslag										
										Investeringsbudget 2021, investeringsplan 2022-2025								Investeringsbudget 2022, investeringsplan 2023-2026								Investeringsbudget 2022, investeringsplan 2023-2026										
Objekt	Nämnd	Status jmf med 201126	Projektblad löpnr KF	Kalkylnivå	Projnr ek. syst	Projekt-total	2021	2022	2023	2024	2025	Framtid	Kommentarer	Projekt-total	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer								Projekt-total	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer
Tekniska utskottet	Projekt märkta med:		KF-beslut för att dessa budgetmedel skall kunna användas skall startbeslut fattas av KF.																																	
Ny förskola Prostsjöområdet, 6 avd	KF-beslut		KF 245	3		45 000						45 000		45 000							45 000									45 000						
Ny förskola "Mossleplatån" 6 avd	KF-beslut		KF 244	3		45 000						45 000		45 000							45 000								45 000							

INVESTERINGSBUDGET 2022 samt INVESTERINGSPLAN 2023 - 2026																																				18											
Skattefinansierad verksamhet												Beslutad av kommunfullmäktige 201126												Tekniska förvaltningens bruttolista												Tekniska utskottets förslag											
Belopp i tkr												Investeringarbudget 2021, investeringsplan 2022-2025												Investeringarbudget 2022, investeringsplan 2023-2026												Investeringarbudget 2022, investeringsplan 2023-2026											
Objekt	Nämnd	Status jmf med 201126	Projektblad löpnr KF	Kalkylnivå	Projnr ek. syst	Projekt-total	2021	2022	2023	2024	2025	Framtid	Kommentarer	Projekt-total	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer	Projekt-total	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer																		
Tekniska utskottet	Projekt märkta med:		KF-beslut för att dessa budgetmedel skall kunna användas skall startbeslut fattas av KF.																																												
Fastighet/skolor																																															
Utemiljö Skolor och förskolor	TU		TU 094		231017	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000				1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000			1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000																				
Skoltomt Bolaskogen	TU		Från år 2020		231036					274							274																														
Bredaryds skola ny musiksalsal	TU		Från år 2020		235018	1 000																																									
Trälleborgsskolan utbyggnad, nya klassrum, matsal, musiksalsal, trafik-/parkeringslösning	KF-beslut		KF 091	3	235021	100 000	15 000	22 000	35 000	23 000				100 000	22 000	35 000	23 000					100 000	22 000	35 000	23 000																						
Nybyggnad av grundskola, Värnamo västra, F-6 skola	KF-beslut		KF 224	3		350 000	10 000	60 000	140 000	140 000				350 000	60 000	140 000	140 000					350 000	60 000	140 000	140 000																						
Nybyggnad av grundskola, "nästanästa skola"	KF-beslut		KF 246	3								300 000		300 000								300 000						300 000																			
Rörstorpskolan, anpassning till F-3 skola	TU		KF 241		235032	2 000								2 000								2 000																									
Finnvedens Gymnasium, genomgripande ombyggnad lektionssalar, aula mm	KF-beslut		KF 069	3	235034	100 800	960					99 500		100 800					30 000	69 500		100 800					30 000	69 500																			
Ombyggnad Forsheda Högstadieskola	KF-beslut		KF 081	3		25 000						25 000		25 000								25 000						25 000																			
Rydaholms skola, om- och tillbyggnad	KF-beslut		KF 096	3		10 000						10 000		10 000								10 000						10 000																			
SUMMA TU, Fastighet						158 941	206 409	246 300	230 074	57 300				216 959	274 850	267 624	71 850	55 450				216 959	274 850	267 624	71 850	55 450																					

INVESTERINGSBUDGET 2022 samt INVESTERINGSPLAN 2023 - 2026																				19	
Skattefinansierad verksamhet					Belopp i tkr		Beslutad av kommunfullmäktige 201126						Barn- och utbildningsnämndens förslag								
Investeringsbudget 2021, investeringsplan 2022-2025													Investeringsbudget 2022, investeringsplan 2023-2026								
Objekt	Nämnd	Status jmf med 201126	Projektblad löpnr KF	Kalkylinivå	Projekt nr ek.syst	Projekttotal	2021	2022	2023	2024	2025	Framtid	Kommentarer	Projekttotal	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer
Barn- och utbildningsnämnd																					
Inventarier Förvaltningsövergripande	BUN		BUN 001		160001		384	198	495	1 020	1 000	1 000									
Förskola inventarier	BUN		BUN 004a		160100		501	420	784	784	840	840									
Grundskola inventarier	BUN		BUN 004b				1 290	1 080	2 016	2 016	2 160	2 260									
Inventarier, Gymnasiet + Komvux	BUN		BUN 009				1 500	1 500	1 700	1 700	1 900	2 000									
Kulturskolan inventarier	BUN		BUN 011		160401, 160402		100	100	130	130	160	160									
Arbetsmiljöåtgärder	BUN		BUN 002				900	591	900	900	1 000	1 000									
Inventarier förskola väst	BUN		BUN 007				1 800					1 800									
Inventarier förskola norr	BUN		BUN 008				700			100	600										
Inventarier förskola Bredaryd	BUN		BUN 017				1 300	600	700												
Inventarier förskola Öst	BUN		BUN 021				1 100	200	400	500											
Ny förskola "Södra Ljussevekan" Prostsjön	BUN		BUN 030				1 800					1 800									
Inventarier Forsheda skola	BUN		BUN 022				1 000					1 000									
Inventarier förskola Rydaholm, 4 avd	BUN		BUN 023				400	400													
Inventarier förskola Ekenhaga	BUN		BUN 024				1 400	700	700												
Inventarier, Utbyggnad bef. Fsk	BUN		BUN 006				2 105		500	600		1 005									
Inventarier Trälleborgsskolan	BUN		BUN 025				4 400	1 000	2 500	900											
Inventarier Idrottshall	BUN		BUN 010				500	500													
Gröndalsskolan	BUN		BUN 010				500	500													

INVESTERINGSBUDGET 2022 samt INVESTERINGSPLAN 2023 - 2026																				20		
Skattefinansierad verksamhet					Belopp i tkr		Beslutad av kommunfullmäktige 201126						Barn- och utbildningsnämndens förslag									
Investeringsbudget 2021, investeringsplan 2022-2025													Investeringsbudget 2022, investeringsplan 2023-2026									
Objekt	Nämnd	Status jmf med 201126	Projekt- blad löpnr KF	Kalkylnivå	Projekt- nr ek.syst	Projekt- total	2021	2022	2023	2024	2025	Framtid	Kommentarer	Projekt- total	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer	
Inventarier Grundsärskola	BUN		BUN 012			900	900															
Ny F-6 skola Väster	BUN		BUN 014			5 500			4 000	1 500												
Inventarier, Finnvedens gymnasium	BUN		BUN 018			8 000						8 000										
Inventarier Rydaholms skola	BUN		BUN 027			1 000						1 000										
Ny grundskola	BUN		BUN 029			11 200				4 000	7 200											
IT satsning ersätter BUN 005a-d	BUN		BUN 005		160501-160508		9 120	9 120	9 120	9 120	11 120	11 500										
Utemiljö skolgård UV-skydd	BUN		BUN 031			3 000	500	500	500	500	500	500										
Matsal Enehagen	BUN		BUN 032			150				150												
Säkerhetshöjande åtgärder	BUN		BUN 033			500	500															
SUMMA BUN							19 095	17 809	21 545	18 520	23 280			0	0	0	0	0	0			

INVESTERINGSBUDGET 2022 samt INVESTERINGSPLAN 2023 - 2026																				21		
Skattefinansierad verksamhet						Beslutad av kommunfullmäktige 201126							Omsorgsnämndens förslag									
						Investeringsbudget 2021, investeringsplan 2022-2025							Investeringsbudget 2022, investeringsplan 2023-2026									
Objekt	Nämnd	Status jmf med 201126	Projekt- blad löpnr KF	Kalkylnivå	Projektnr ek.syst	Projekt- total	2021	2022	2023	2024	2025	Framtid	Kommentarer	Projekt- total	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer	
Omsorgsnämnd																						
Informationsteknologi t.o.m år 2020 ingår i ON 001	ON		ON 002		170000		3 870	4 590	4 050	2 520	4 300											
Larm och säkerhet t.o.m år 2020 ingår i ON 001	ON		ON 004		170100- 170103		360	360	360	360	360											
Inventarier, arbets-, medicin- och tekniska hjälpmedel	ON		ON 003		170200- 170210		5 310	5 310	5 310	5 310	4 500											
Nya lokaler Expo	ON		ON 005			3 000			3 000													
SUMMA ON							9 540	10 260	12 720	8 190	9 160			0	0	0	0	0	0			

INVESTERINGSBUDGET 2022 samt INVESTERINGSPLAN 2023 - 2026																				22		
Skattefinansierad verksamhet						Beslutad av kommunfullmäktige 201126							Medborgarnämndens förslag									
						Investeringsbudget 2021, investeringsplan 2022-2025							Investeringsbudget 2022, investeringsplan 2023-2026									
Objekt	Nämnd	Status jmf med 201126	Projekt- blad löpnr KF	Kalkylnivå	Projektnr ek.syst	Projekt- total	2021	2022	2023	2024	2025	Framtid	Kommentarer	Projekt- total	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer	
Medborgarnämnd																						
Inventarier	MBN		MBN 001		180001- 180004		1 265	1 265	1 265	1 265	1 265											
SUMMA MBN							1 265	1 265	1 265	1 265	1 265				0	0	0	0	0			

INVESTERINGSBUDGET 2022 samt INVESTERINGSPLAN 2023 - 2026																				23						
Skattefinansierad verksamhet						Belopp i tkr							Beslutad av kommunfullmäktige 201126							Samhällsbyggnadsnämndens förslag						
						Investeringsbudget 2021, investeringsplan 2022-2025							Investeringsbudget 2022, investeringsplan 2023-2026													
Objekt	Nämnd	Status jmf med 201126	Projekt- blad löpnr KF	Kalkylnivå	Projekt- nr ek.syst	Projekt- total	2021	2022	2023	2024	2025	Framtid	Kommentarer	Projekt- total	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer					
Samhällsbyggnadsnämnd																										
Samhällsbyggnad																										
Inventarier, it-utrustning och möbler	SBN		SBN 001 (fr SBN001, 003,101)		130001, 130002		447	1 260	559	700	600															
Mätinstrument	SBN		SBN 002		130301		420	420		300																
Övningsfält, räddningstjänst	SBN		SBN 101		130702			250		300																
Utlarmning/kommunikation, räddningstjänst	SBN		SBN 102		130720		240	410	200	240	200															
Fordon	SBN		SBN 103		130701		1 800	4 500		1 200	1 800															
Räddningsmaterial, andningsskydd & skyddsutrustning	SBN		SBN 104		130730		90	340	140	290	360															
TOTALSUMMA SBN							2 997	7 180	899	3 030	2 960				0	0	0	0	0							

INVESTERINGSBUDGET 2022 samt INVESTERINGSPLAN 2023 - 2026																				24		
Skattefinansierad verksamhet						Beslutad av kommunfullmäktige 201126							Kulturnämndens förslag									
						Investeringsbudget 2021, investeringsplan 2022-2025							Investeringsbudget 2022, investeringsplan 2023-2026									
Objekt	Nämnd	Status jmf med 201126	Projekt- blad löpnr KF	Kalkylinivå	Projekt- nr ek.syst	Projekt- total	2021	2022	2023	2024	2025	Framtid	Kommentarer	Projekt- total	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer	
Kulturnämnd																						
Inventarier	KN		KN 001		150000		80	83	125	150	150											
IT-utrustning	KN		KN 002		150001		280	200	250	250	250											
Konstanslag	KN		KN 004		150002		180	190	200	200	200											
Bokbuss	KN		KN 005		150006			5 000														
Konstnärlig gestaltning KN	KN		KN 003		150003		400	400	500	500	500											
Konstnärlig gestaltning TU	KN		KN 003		150004		700	700	700	700	700											
SUMMA KN							1 640	6 573	1 775	1 800	1 800				0	0	0	0	0			

INVESTERINGSBUDGET 2022 samt INVESTERINGSPLAN 2023 - 2026																				25	
Skattefinansierad verksamhet						Beslutad av kommunfullmäktige 201126							Servicenämndens förslag								
						Investeringsbudget 2021, investeringsplan 2022-2025							Investeringsbudget 2022, investeringsplan 2023-2026								
Objekt	Nämnd	Status jmf med 201126	Projekt- blad löpnr KF	Kalkylnivå	Proj.nr ek.syst	Projekt- total	2021	2022	2023	2024	2025	Framtid	Kommentarer	Projekt- total	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer
Servicenämnd																					
Inventarier	SN		SN 001		2886/1 40000		75	75	80	90	90										
IT utrustning	SN		SN 002		2889/ 140002		325	28	270	285	250										
Måltidsservice																					
Inventarier kök, Serviceförvaltningen	SN		SN 011		144000		1 170	1 500	1 387	1 035	500										
Nytt kostdatasystem	SN		SN 031			1 484	1 059														
Logistik																					
Lösen av förvaltningsminibussar	SN		SN 032		1007/ 145000		80	80		80	80										
Fordonsadministrationsystem	SN		SN 034		nytt	100	100														
Fordon understigande 3,5 ton	SN		SN 033		1008/ 145001	800	400				400										
Utbyggnad laddinfrastruktur	SN		SN 035				500	500	500	200	200										
Frankeringsmaskin	SN		SN 036			250		250													
Produktions skrivare till internt tryckeri	SN		SN 037			600		600													
Kontaktcenter																					
It-avdelningen																					
Programvara centralt	SN		SN 004		141004		900	2 100	200	200	200										
Bra digital arbetsplats (tidigare Framtidens IT-arbetsplats samt SN014 och SN 027)	SN		SN 017		141002, 141008, 141010, 141012, 141017	1 550	2 000	1 500	600	500											

INVESTERINGSBUDGET 2022 samt INVESTERINGSPLAN 2023 - 2026																				26		
Skattefinansierad verksamhet						Beslutad av kommunfullmäktige 201126							Servicenämndens förslag									
						Investeringarbudget 2021, investeringsplan 2022-2025							Investeringarbudget 2022, investeringsplan 2023-2026									
Objekt	Nämnd	Status jmf med 201126	Projekt- blad löpnr KF	Kalkylnivå	Proj.nr ek.syst	Projekt- total	2021	2022	2023	2024	2025	Framtid	Kommentarer	Projekt- total	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer	
Stabil och pålitlig leverans av system och tjänster (tidigare Utbyte av SAN samt del av SN003)	SN		SN 018		141001		1 985	2 450	4 500	1 500	2 400											
Säker digital identitet och åtkomst (tidigare IT säkerhetsaktiviteter)	SN		SN 026		141007, 141009, 141016		800	2 150	500	500	500											
Tillräcklig uppkoppling (tidigare Nätverksinfrastr samt viss del av SN 004)	SN		SN 028		141015, 141018		1 400	2 300	2 400	2 600	2 600											
Hjälp och stöd som man är nöjd med	SN		SN 029		141006		500	300	100	100												
SUMMA SN							10 844	14 333	11 437	7 190	7 720				0	0	0	0	0			

INVESTERINGSBUDGET 2022 samt INVESTERINGSPLAN 2023 - 2026																				27		
Skattefinansierad verksamhet						Beslutad av kommunfullmäktige 201126							Kommunstyrelsens förslag, Campus									
						Investeringsbudget 2021, investeringsplan 2022-2025							Investeringsbudget 2022, investeringsplan 2023-2026									
Objekt	Nämnd	Status jmf med 201126	Projekt- blad löpnr KF	Kalkylnivå	Proj.nr ek.syst	Projekt- total	2021	2022	2023	2024	2025	Framtid	Kommentarer	Projekt- total	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer	
Kommunstyrelse/Campus																						
Inventarier och teknisk utrustning Campus	KS/CA		KS 101		100901 100902 100903		645	455	810	630	455											
SUMMA KS/CAMPUS							645	455	810	630	455				0	0	0	0	0			

INVESTERINGSBUDGET 2022 samt INVESTERINGSPLAN 2023 - 2026																				28	
Skattefinansierad verksamhet						Beslutad av kommunfullmäktige 201126							Kommunstyrelsens förslag, Kommunledningsförvaltningen								
						Investeringsbudget 2021, investeringsplan 2022-2025							Investeringsbudget 2022, investeringsplan 2023-2026								
Objekt	Nämnd	Status jmf med 201126	Projekt- blad löpnr KF	Kalkylnivå	Proj.nr ek.syst	Projekt- total	2021	2022	2023	2024	2025	Framtid	Kommentarer	Projekt- total	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer
Kommunstyrelse/Finansiering																					
KS:s anslag för investeringsavvikelser och mindre tillkommande investeringar	KS		KS 005		100001		2 000	2 000	2 000	2 000	2 000										
Förstudier, förprojektering, fördelas efter beslut i KS	KS		KS 006		100002		500	500	500	500	500										
Kommunstyrelse/Kommunledningsförvaltning																					
Inventarier och it-utrustning till kommunledningsförv.	KS/KLF		KS 001		100100/ 100101		344	344	360	360	360										
HR-system, Upphandling	KS/KLF		KS 002		100126	7 957	5 067	945													
HR-system, utveckling	KS/KLF		KS 003		100124		90	90	90	90	90										
Gemensamt Utdatasystem/Beslutsstöd	KS/KLF		KS 004		100122		180	180	180	180	180										
Utveckling av webbplats	KS/KLF		KS 012		100120		153	150	150	150	150										
Vidareutveckling Evolution	KS/KLF		KS 017		100121		90	90	60	60	60										
Läsplattor till förtroendevalda, samtliga nämnder	KS/KLF		KS 015		100102		45	225	180	45	225										
Ekonomisystem inkl e-handel	KS/KLF		KS 011		100123	6 750	250	200													
Ekonomisystem, utveckling	KS/KLF		KS 018		100125		90	90	90	90	90										
Upphandlingssystem	KS/KLF		KS 019 (UN 004)		100127	180	180														
Inköpsanalyssystem	KS/KLF		KS 020 (UN 006)			360	360														
Projekt i samarbete med MSB	KS/KLF		KS 021		100105	2 804	1 105														
SUMMA KS/KLF							10 454	4 814	3 610	3 475	3 655			0	0	0	0	0			

INVESTERINGSBUDGET 2022 samt INVESTERINGSPLAN 2023 - 2026																				29	
Skattefinansierad verksamhet						Beslutad av kommunfullmäktige 201126							Kommunstyrelsens förslag, Mark- och exploatering								
						Investeringsbudget 2021, investeringsplan 2022-2025							Investeringsbudget 2022, investeringsplan 2023-2026								
Objekt	Nämnd	Status jmf med 201126	Projekt- blad löpnr KF	Kalkylinivå	Projnr ek.syst	Projekt- total	2021	2022	2023	2024	2025	Framtid	Kommentarer	Projekt- total	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer
Samhällsbyggnadsnämnd																					
EXPLOATERING/ALLMÄNT																					
Markförvärv	KS		KS101 (005)		400001		2 000	2 000	2 000	2 000	2 000										
Exploatering, Planläggning/ Arkeologi/Geotekn	KS		KS102 (006)		400004		2 000	2 000	2 000	2 000	2 000										
Medfinansieringsavtal väg 27, trafikpl Bredasten	KS		KS140			8 100					8 100										
BOSTÄDER																					
Norra Helmershus - bostäder	KS		KS103 (007)		410011 (2888/13 212)	42 200	4 000	26 000	11 000			700									
Södra Helmershus 5:89 bostäder	KS		KS 111			17 500	17 000					500									
"Södra Ljusseveka" Värnamo - bostäder	KS		KS104 (008)		410001 (2888/ 13208)	21 300		5 000	15 000			300									
Del av Mossle 16:20 "Söder sjukhuset" flerbostadshus/villor del i projektblad KS105	KS		KS105 (033)		410006 (2888/ 13206)	64 000	12 500	14 000				1 000									
Värnamo 14:76, Tre Liljor	KS		KS 112			5 000	1 000	4 000													
Rörstorp 6:3, villatomter	KS		KS 113			4 200	3 800			400											
Nöbbele del av 7:2; Söder om Nöbbele Herrgård	KS		KS 114			3 500	500	3 000													
Kv. Gåsen m fl i Värnamo	KS		KS115			3 000	1 000	1 000	1 000												
Nytt bostadsområde Värnamo	KS		KS107 (041)			26 000	1 000			25 000											
Bor, bostäder	KS		KS108 (013)			12 500		12 000				500									
Rydaholm Sävrarp, Östhamra			KS116			5 000	500	1 000	3 500												

INVESTERINGSBUDGET 2022 samt INVESTERINGSPLAN 2023 - 2026																				30		
Skattefinansierad verksamhet						Beslutad av kommunfullmäktige 201126							Kommunstyrelsens förslag, Mark- och exploatering									
Belopp i tkr						Investeringsbudget 2021, investeringsplan 2022-2025							Investeringsbudget 2022, investeringsplan 2023-2026									
Objekt	Nämnd	Status jmf med 201126	Projekt- blad löpnr KF	Kalkylinivå	Projnr ek.syst	Projekt- total	2021	2022	2023	2024	2025	Framtid	Kommentarer	Projekt- total	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer	
Rydaholm - bostäder	KS		KS109 (015)			3 000					3 000											
Övriga orter bostäder	KS		KS110 (016)			3 000	1 000		1 000		1 000											
Asfalteringsuppdrag på gamla exploateringsområden	KS		KS117			3 000	1 000	1 000	1 000													

INVESTERINGSBUDGET 2022 samt INVESTERINGSPLAN 2023 - 2026																				31	
Skattefinansierad verksamhet						Beslutad av kommunfullmäktige 201126							Kommunstyrelsens förslag, Mark- och exploatering								
						Investeringsbudget 2021, investeringsplan 2022-2025							Investeringsbudget 2022, investeringsplan 2023-2026								
Objekt	Nämnd	Status jmf med 201126	Projekt- blad löpnr KF	Kalkylinivå	Projnr ek.syst	Projekt- total	2021	2022	2023	2024	2025	Framtid	Kommentarer	Projekt- total	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer
VERKSAMHETER																					
Sydsvenska Krysset, Värnamo Bredasten etapp 3 (del av Nöbbelä 7:2)	KS		KS130 (018-019)		420003, (2887/13 102)	75 000	32 000														
Sörsjö 3:1 del av			KS137			1 000	1 000														
Norregård, Värnamo	KS		KS131 (022)			1 000			1 000												
Bredaryd, Ängarna mm	KS		KS132 (024)			2 000			2 000												
Forsheda, nytt verksamhetsområde	KS		KS133 (025)			10 000					10 000										
Bor, verksamhetsområde	KS		KS134 (026-027)			9 000			9 000												
Rydaholm, nytt verksamhetsområde	KS		KS135 (028)			5 000					5 000										
Övriga orter, verksamhetsområde	KS		KS136 (029)					1 000		1 000											
SUMMA INVESTERINGAR MARK & EXPLOATERING							80 300	72 000	39 500	47 500	23 000				0	0	0	0	0		

INVESTERINGSBUDGET 2022 samt INVESTERINGSPLAN 2023 - 2026																				32	
Skattefinansierad verksamhet						Beslutad av kommunfullmäktige 201126							Kommunstyrelsens förslag, Mark- och exploatering								
						Investeringsbudget 2021, investeringsplan 2022-2025							Investeringsbudget 2022, investeringsplan 2023-2026								
Objekt	Nämnd	Status jmf med 201126	Projekt- blad löpnr KF	Kalkylnivå	Projnr ek.syst	Projekt- total	2021	2022	2023	2024	2025	Framtid	Kommentarer	Projekt- total	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer
INKOMSTER I ANSLUTNING TILL MARK & EXPLOATERINGAR																					
BOSTÄDER																					
Tomtlikvider, bostäder					500000	-12 000	-22 000	-25 000	-25 400	-31 000											
VERKSAMHETER																					
Tomtlikvider, verksamheter					500000	-10 000	-6 000	-10 000	-10 000	-10 000											
Grovplanering					500000	-8 000	-3 000	-8 000	-8 000	-8 000											
SUMMA INKOMSTER I ANSLUTNING TILL MARK & EXPLOATERINGAR							-30 000	-31 000	-43 000	-43 400	-49 000				0	0	0	0	0		

INVESTERINGSBUDGET 2022 samt INVESTERINGSPLAN 2023 - 2026																								33						
Avgiftsfinansierad verksamhet												Beslutad av kommunfullmäktige 201126						Tekniska förvaltningens bruttolista						Tekniska utskottets bruttolista						
Belopp i tkr												Investeringsbudget 2021, investeringsplan 2022-2025						Investeringsbudget 2022, investeringsplan 2023-2026						Investeringsbudget 2022, investeringsplan 2023-2026						
Objekt	Nämnd	Status jmf med 201126	Projektblad löpnr KF	Kalkylnivå	Projektnr ek.syst	Projekttotal	2021	2022	2023	2024	2025	Framtid	Kommentarer	Projekttotal	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer	Projekttotal	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer	
Tekniska utskottet	Projekt märkta med:		KF-beslut för att dessa budgetmedel skall kunna användas skall startbeslut fattas av KF.																											
VA																														
VA Hamra	KF-beslut		KF 130	2	301016	15 000	4 000	6 000	4 000					23 000	6 000	12 000						23 000	6 000	12 000						Proj visar på kostnader ca 23 mln, svåra markförhållanden, kan bli överklagat - försening då med ca två år, totalt 12 mln 2023
Vattenmätare byta abonnent	TU		KF 120	3	301015	5 000	1 000	1 000	1 000	1 000																				
VA Herrestad	KF-beslut		KF 131	2	304065	18 000	4 000	6 000	7 000					23 000	6 000	12 000						23 000	6 000	12 000						Proj visar på kostnader ca 23 mln, svåra markförhållanden, kan bli överklagat - försening då med ca två år, totalt 12 mln 2023
Renovera vattentornet VMO	KF-beslut		KF 121	2	302005	15 000	500	14 500																						
VA-Förstärkningar pga detaljpl	KF-beslut		KF 122	3	301018	45 000	12 500	7 500	5 000	5 000	5 000				15 000	15 000	6 000	6 000	5 000				15 000	15 000	6 000	6 000	5 000			Byta namn, Belopp ev omdisponeras mellan åren. Detaljproj ÖL Mossle Pälslund klar bla mer berg,Prostsjön och ny grundskola ej inkluderat
VA nv Hindsen	KF-beslut		KF 151	3	301019	7 000				7 000				7 000			7 000					7 000			7 000					
Reservvattentäkt Hindsen	KF-beslut		KF 142	2		30 000		1 000	14 000	15 000				30 000		14 000	15 000					30 000		14 000	15 000					
Reservtäkt Hindsen, Pumpstation och råvattenledning	KF-beslut		KF 126	2		17 200				8 600	8 600			7 200		8 600	8 600					7 200		8 600	8 600					Tidigareläggda till 2023-2024
Vattenverk utbyte av barriär UV-ljus	TU		KF 141	3	302001	1 500	896	500	500						500	500							500	500						
Övervakningssystem VA	TU		TU 100	3	301002/0021		500	500	500	500	500				500	500	500	500	500				500	500	500	500	500			
Reningsverk övriga VA	KF-beslut		KF 154	2			1 000	1 000	1 000	1 000	1 000				1 000	1 000	1 000	1 000	1 000				1 000	1 000	1 000	1 000	1 000			
Vattenverk övriga orter	TU		TU 102	3	302002/0614		2 000	1 000	1 000	1 000	1 000				2 000	1 000	1 000	1 000	1 000				2 000	1 000	1 000	1 000	1 000			
Avloppspumpstationer	TU		TU 103	3	303003/0005		500	500	500	500	500				1 000	1 000	1 000	1 000	1 000				1 000	1 000	1 000	1 000	1 000			

INVESTERINGSBUDGET 2022 samt INVESTERINGSPLAN 2023 - 2026																									34					
Avgiftsfinansierad verksamhet													Beslutad av kommunfullmäktige 201126						Tekniska förvaltningens bruttolista						Tekniska utskottets bruttolista					
													Investeringsbudget 2021, investeringsplan 2022-2025						Investeringsbudget 2022, investeringsplan 2023-2026						Investeringsbudget 2022, investeringsplan 2023-2026					
Objekt	Nämnd	Status jmf med 201126	Projektblad löpnr KF	Kalkylinivå	Projektnr ek.syst	Projekttotal	2021	2022	2023	2024	2025	Framtid	Kommentarer	Projekttotal	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer	Projekttotal	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer	
Ledningsförnyelse	TU		TU 104	3	304050/0020	15 000		17 500	19 500	19 500	22 500				17 500	19 500	19 500	22 500	25 000		Behov ökatill ca 25 mln ASAP		17 500	19 500	19 500	22 500	25 000			
Brandposter	TU		TU 105	3	301003/0014	200		200	200	200	200				200	200	200	200	200				200	200	200	200	200			
Servisledningar	TU		TU 106	3	0017	4 000		2 000	2 000	2 000	2 000				2 000	2 000	2 000	2 000	2 000				2 000	2 000	2 000	2 000	2 000			
Övriga inventarier Avlopp	TU		TU 118	3		300		300	300	300	300				300	300	300	300	300				300	300	300	300	300			
Övriga inventarier VA	TU		TU 107	3	0649	400		400	400	400	400				400	400	400	400	400				400	400	400	400	400			
Flödesmätning VA-ledningar	TU		TU 114	2	0645	500		500	500	500	500				700	700	700	700	700				700	700	700	700	700			
Renovering Gällaryds	beslut		KF 143	3		2 000			2 000					2 000	2 000							2 000	2 000							
Renovering Alandsryds	TU		KF 144	3		1 000	1 000																							
Skalskydd Ljusseveka	TU		TU 119	3		1 000	500	500						1 000	500							1 000	500							
Dagvattenanläggningar	KF-beslut		KF 153	3		4 000	500	750	750	1 000	1 000				750	750	1 000	1 000	1 000				750	750	1 000	1 000	1 000			
Vattenkiosker														1 000	1 000							1 000	1 000							
Armaturgatan (Bor) VPU														1 500			1 500					1 500			1 500					
Ny brunn Ljusseveka														2 000	1 000	1 000						2 000	1 000	1 000						
Underhållsinvestering															3 500	3 500	3 500	3 500	3 500				3 500	3 500	3 500	3 500	3 500			
Kvarteret Ynglingen Vråenparken	TU		Från år 2020		304014	5 006																								
Markanv Forsheda 5:108 Delex	TU		Från år 2020		303008	2 000																								
Åtg f minska översvämning	TU		Från år 2020			3 850																								
Betäckn, brunnar	TU		TU 115	3		300		300	300	300	300				300	300	300	300	300				300	300	300	300	300			

INVESTERINGSBUDGET 2022 samt INVESTERINGSPLAN 2023 - 2026																											35						
Avgiftsfinansierad verksamhet						Beslutad av kommunfullmäktige 201126						Tekniska förvaltningens bruttolista							Tekniska utskottets bruttolista														
						Investeringsbudget 2021, investeringsplan 2022-2025						Investeringsbudget 2022, investeringsplan 2023-2026							Investeringsbudget 2022, investeringsplan 2023-2026														
Objekt	Nämnd	Status jmf med 201126	Projektblad löpnr KF	Kalkylinivå	Projekt nr ek.syst	Projekttotal	2021	2022	2023	2024	2025	Framtid	Kommentarer	Projekttotal	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer	Projekttotal	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer				
Avlopp																																	
Rydaholms avloppsverk	KF-beslut		KF 107	3		5 500	2 500	3 000						5 500	3 000							5 500	3 000										
Gasmotor Påslund														4 000				4 000				4 000											
Dannäs avloppsverk	KF-beslut		KF 109	3	303010	1 500	1 000																										
Ohs avloppsreningsverk	TU		Från år 2020		303002	1 500																											
Bredaryd SPU 50 Lunaryd	KF-beslut		KF 145	3		2 000			2 000					2 000		2 000						2 000		2 000									
Värnamo pumpstation P2	KF-beslut		KF 111	3	1105	7 500		500	7 000					7 500			500	7 000				7 500			500	7 000							
Värnamo pumpstation P8	TU		Från år 2020		301017	2 000																											
Ny pumpstation Åminne	KF-beslut		KF 146	3		3 000	3 000																										
Nydala, SBR-verk	KF-beslut		KF 152	3		3 000	3 000																										
Ljusseveka, byte av kol	TU		TU 117	3	303012	2 000				3 500				3 500			3 500					3 500			3 500								
LTA-pumpar	TU		TU 116	3	303013		600	300	300	300	300				600	300	300	300	300				600	300	300	300	300						
Ledningar																																	
Överföringsledning Värnamo-Bor	KF-beslut		KF 136	3	304007	51 000	5 000	20 000	21 000					51 000	20 000	21 000						51 000	20 000	21 000									
Renovera gamla ARV Bor															2 000							2 000											
Upprustning av Lanna ARV och VV.	KF-beslut		KF 139	2		3 000		3 000						3 000	3 000							3 000	3 000										
Dubbelmatning, Vräns-Bredasten	KF-beslut		KF 148	3		5 500		500	5 000					5 500	500		5 000					5 500	500		5 000								
Dubbelmatning, Ljusseveka-Vräns vattentorn	KF-beslut		KF 150	3		5 500				5 500				5 500			5 500					5 500			5 500								
Industriområdet Minken/Mården	KF-beslut		KF 123	3		2 000				2 000				2 000			2 000					2 000			2 000								
Ny matning av vatten till högzonen, Värnamo	KF-beslut		KF 137	3		5 500		500	5 000					13 500	500	5 000	8 000					13 500	500	5 000	8 000								

INVESTERINGSBUDGET 2022 samt INVESTERINGSPLAN 2023 - 2026																														36
Avgiftsfinansierad verksamhet						Beslutad av kommunfullmäktige 201126						Tekniska förvaltningens bruttolista										Tekniska utskottets bruttolista								
						Investeringsbudget 2021, investeringsplan 2022-2025						Investeringsbudget 2022, investeringsplan 2023-2026										Investeringsbudget 2022, investeringsplan 2023-2026								
Objekt	Nämnd	Status jmf med 201126	Projekt- blad löpnr KF	Kalkylnivå	Projekt- nr ek.syst	Projekt- total	2021	2022	2023	2024	2025	Framtid	Kommentarer	Projekt- total	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer	Projekt- total	2022	2023	2024	2025	2026	Framtid	Kommentarer	
SUMMA INVESTERINGAR AVGIFTSFINANSIERAD							79 052	89 750	100 750	75 100	45 100				91 750	122 550	85 300	60 700	42 200					91 750	122 550	85 300	60 700	42 200		
INKOMSTER I ANSLUTNING TILL VA																														
VA-anläggningsavgifter						-9 000	-9 000	-9 000	-9 000	-9 000																				
SUMMA INKOMSTER I ANSLUTNING TILL VA							-9 000	-9 000	-9 000	-9 000	-9 000				0	0	0	0	0					0	0	0	0	0		

Remiss på åtgärdsprogrammen Minskad klimatpåverkan samt Anpassning till ett förändrat klimat

Ärendebeskrivning

Tekniska förvaltningen har tillsammans med kommunledningsförvaltningen och samhällsbyggnadsförvaltningen fått i uppdrag att utvärdera och inkomma med remissvar på länsstyrelsens båda åtgärdsprogram Minskad klimatpåverkan samt Anpassning till ett förändrat klimat. De tre förvaltningarna har var och en fokuserat på de ansvarsområden som hör till respektive förvaltning och avgivit remissvar utifrån sina verksamhetsområden. Antagna åtgärder kommer, under förutsättning att länsstyrelsen antar dessa att integreras i åtgärdsplanen för Värnamo kommuns miljöarbete. Tekniska förvaltningen anser att åtgärdsprogrammen bör leda till konkreta åtgärder med möjliga kostnadsbedömningar för att möjliggöra politiska avvägningar och beslut.

Åtgärdsprogram - Minskad klimatpåverkan

Åtgärd nr 8 - Trygga och sammanhängande vägar för cykel

Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och kommer att rapportera en av punkterna enligt kravställning.

Åtgärd nr 10 - Renovera resurs- och energieffektivt

Tekniska förvaltningen kan inte föreslå att anta åtgärden så som den är beskriven i remissförslaget utan föreslår ett förtydligande och omformulering i åtgärdsförslaget innan åtgärdsprogrammet fastställs och åtgärden kan antas.

Tekniska förvaltningen lämnar följande synpunkter

- Renoveringsbehovet i fastighetsbeståndet är ett viktigt område att fokusera på och det finns många aspekter som utgör prioriteringsordningen av renoveringarna. Det är inte försvarbart att endast utgå ifrån energieffektivisering med hänsyn tagen på renoveringskostnader och prioriteringsordning.

- I genomförandetexten saknas definition och förslag för hur kartläggningen skall gå till och vilka aspekter som bör vägas in i kartläggningen. Vad innebär ”effektiviseringspotential i fastighetsbeståndet”? Lämpligt är att Länsstyrelsen tar fram en rekommenderad metod för kartläggning och även håller i utbildning eller skapar samverkansform för att utbilda i metoden. Metod och utbildning bör läggas till under genomförandet.
- Definition saknas i genomförandet av vad en renovering är utifrån kartläggningen. Är det totalrenovering av fastigheten eller räcker det med byte av ett mindre antal fönster?
- Uppföljningskriterierna är inte i paritet med hur andra åtgärder i övriga åtgärdsprogram följs upp. Det är resurskrävande nog att ha koll på lokaler/fastigheter utifrån energieffektiviseringssynpunkt utan att renovera dem.

Åtgärdsprogram - Anpassning till ett förändrat klimat

Åtgärd nr 3 - Grönska i bebyggd miljö

Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och kommer att rapportera en av punkterna enligt kravställning. Tekniska förvaltningen har genom åren i arbete med grönstrukturplanen gjort flera av åtgärderna eller planerat att genomföra dem. Tekniska förvaltningen kommer välja ut den av punkterna som ska rapporteras och ta fram en plan för vilken åtgärd förvaltningen ska satsa på under programperioden men även göra en inventering av vilka punkter som har gjorts utöver den.

Åtgärd nr 4 - Risk för översvämning och skred vid förorenade områden

Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och att samhällsbyggnadsförvaltningen ska stå som ansvarig för genomförande och tekniska förvaltningen ska delta indirekt som verksamhetsutövare, exempelvis vid åtgärder vid de nedlagda deponierna.

Åtgärd nr 5 - Dagvatten

Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och välkomnar förslaget med kompetensutveckling för tjänstepersonerna i kommunen som arbetar med dagvatten.

Åtgärd nr 6 - Vattenförsörjning

Tekniska förvaltningen föreslår att anta åtgärden och kommer att rapportera en av punkterna enligt kravställning. Förslag från tekniska förvaltningen är att anta punkt 1. Om kommunen väljer att genomföra punkt 3 (information till kommuninvånare) kan samhällsbyggnadsförvaltningen informera fastighetsägare med enskilda dricksvattenbrunnar. Den i texten hänvisade Regionala vattenförsörjningsplanen är för tekniska förvaltningen inte känd.

Åtgärd nr 89 - Ordna sval inomhusmiljö

Tekniska förvaltningen har följande synpunkter till korrigeringar/förtydligande på åtgärden. Om förändringarna genomförs föreslår tekniska förvaltningen att anta åtgärden.

- Både tekniska förvaltningen och Finnvedsbostäder bör läggas som ansvariga aktörer.
- Punkt 1 och 2 bör byta plats i åtgärden för bättre prioritering vid uppföljning av bedömningskriterier.
- Efter att ha tagit del av Finnvedsbostäders textförslag inkommer tekniska förvaltningen med nedanstående förslag till text gällande åtgärdsinsatser, indikatorer och bedömningskriterier.

*Nytt förslag**Åtgärdsinsatser*

1. Information och rådgivning till hyresgäster och verksamheter om lämpliga inomhustemperaturer genomförs.
2. En kartläggning ska göras över flerbostadshus och offentliga lokaler i kommunens fastighetsbestånd. Offentliga lokaler där äldre människor bor prioriteras vid utökning av temperaturövervakning i befintliga fastigheter.
3. Fysiska åtgärder som syftar till en svalare inomhusmiljö analyseras och prioriteras efter kartläggningen, framför allt på äldreboende och där behov föreligger.
4. Fysiska åtgärder som syftar till en svalare inomhusmiljö planeras in redan i projekteringsfasen vid nybyggnation av fastigheter.

Indikatorer:

Punkt 1: Rådgivning till hyresgäster och verksamhetsutövare är genomförd

Punkt 2: Kartläggningen är genomförd och vid nyutbyggnad av temperaturövervakning prioriteras offentliga lokaler där äldre människor bor.

Punkt 3: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhustemperatur i befintligt fastighetsbestånd planeras in och utförs efter prioriteringsordning.

Punkt 4: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhustemperatur planeras in redan i projekteringsfasen vid nybyggnation av fastigheter.

Bedömningskriterier:

G: Punkt 1: Rådgivning är genomförd. Punkt 2: Kartläggning är genomförd. Punkt 3: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhusmiljö har påbörjats i enlighet med fastlagd prioritering. Punkt 4: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhusmiljö har planerats in redan vid projekteringsfasen vid all nybyggnation som skett under programperioden.

H: Punkt 1: Rådgivning är genomförd. Punkt 2: Kartläggning är påbörjad. Punkt 3: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhusmiljö har planerats in i enlighet med fastlagt prioritering. Punkt 4: Fysiska åtgärder som syftar till svalare inomhusmiljö har planerats in redan vid projekteringsfasen vid hälften av all nybyggnation som skett hittills under programperioden.

P: Punkt 1: Rådgivning är genomförd. Punkt 2: Kartläggning är påbörjad.

Beslutsförslag

Tekniska förvaltningen föreslår tekniska utskottet besluta

att godkänna informationen,

att ställa sig bakom tekniska förvaltningens remissvar samt

att överlämna remissvaret för åtgärdsprogrammen Minskad klimatpåverkan samt Anpassning till ett förändrat klimat till kommunstyrelsen.

Helena Nyberg
Kvalitets- och utvecklingsansvarig

Jesper du Rietz
Förvaltningschef

Minskad klimatpåverkan

Åtgärdsprogram 2021–2025 för Jönköpings län

Remissversion

- **Minskad klimatpåverkan**
Åtgärdsprogram 2021–2025 för Jönköpings län

Meddelande nr 2021:XX

Meddelande	nummer 2021: rapportnummer
Referens	Annika Pers Gustafsson, Enheten för ekologisk hållbarhet, Samhällsavdelningen. Månad då rapporten trycktes, 2021
Kontaktperson	Annika Pers Gustafsson, Länsstyrelsen i Jönköpings län, 010-223 64 26, annika.pers.gustafsson@lansstyrelsen.se
Webbplats	www.lansstyrelsen.se/jonkoping
Fotografier	Pixabay
ISSN	1101-9425
ISRN	LSTY-F-M— 21/rapportnummer --SE
Upplaga	antal exemplar.
Tryckt på	Länsstyrelsen i Jönköpings län, 2021
Miljö och återvinning	Rapporten är tryckt på miljömärkt papper

Förord

Skrivs till slutversionen

Innehållsförteckning

Förord	5
Sammanfattning	8
Åtgärdssammanfattning	8
Inledning	11
Syfte, mål och avgränsningar	12
Länsstyrelsens uppdrag	12
Avgränsningar och kopplingar till andra styrande dokument.....	12
Miljökvalitetsmål	13
Klimatanpassning	13
Agenda 2030	14
Regional utvecklingsstrategi 2020–2035 (RUS).....	14
Regional Livsmedelsstrategi för Jönköpings län 2030.....	15
Smålands skogar får värden att växa.....	15
Framtagande och process	16
Förändring av åtagande och uppdatering av programmet	16
Läshänvisning.....	17
Åtgärder	18
Ansvarig aktör.....	18
Kostnad och finansiering	18
Uppföljning.....	21
Strategiska åtgärder	21
1. Systematiskt arbete med klimat och energi.....	22
2. Hållbara investeringar.....	23
3. Beräkning av länets totala utsläpp.....	25
Områdesspecifika åtgärder.....	26
Transporter och resor.....	26
4. Tjänsteresor, besöksresor och kundresor	26
5. Arbetspendling	28
Samhällsplanering	29
6. Ökat samarbete i samhällsplaneringsprocessen	30
7. Metodutveckling för samhällsplaneringen.....	30
8. Trygga och sammanhängande vägar för cykel	32
Bebyggelse.....	33
9. Minskad klimatpåverkan från byggnader	33
10. Renovera resurs- och energieffektivt	35
Konsumtion och livsstil	37
11. Upphandling och strategiska inköp	37
12. Workshops om upphandling	38
13. Kampanj om konsumtion	40
14. Minska avfallet.....	41
Förnybar energi.....	43
15. Öka den förnybara produktionen av el, värme och kyla.....	43
16. Främja produktionen av förnybar energi	44
Gröna näringar och natur	45

17.	Skogsbruket har låg klimatpåverkan och är anpassat efter ett förändrat klimat	45
18.	Jordbruket är energieffektivt och har låg klimatpåverkan.....	47
	Näringsliv och affärsutveckling	49
19.	Rådgivning och tillsyn för resurseffektiva företag	49
20.	Workshops för cirkulär ekonomi	51
	Projektåtgärder.....	53
I.	Kartläggning av varu- och energiflöden samt restflöden	53
II.	Minska vattenkonsumtionen	54
III.	Samordning av kommunernas energiplaner	56
IV.	Tillvarata restprodukter och restflöden inom industrin.....	57
V.	Lagring och smart styrning av el.....	58
VI.	Bättre kännedom om kapaciteten i länets elnät	59
VII.	Ökat samarbete och vägledning för näringslivet	60
	Indikatorer	62
	Mål till 2045.....	62
	Ordlista	64
	Bilaga 1. Åtgärder listade efter aktör	65
	Aktör, t ex Länsstyrelsen/Kommun/Klimatrådets aktörer	65
	Åtgärder på strategisk nivå.....	65
	Områdesspecifika åtgärder.....	65

Sammanfattning

Åtgärdsprogrammet Minskad klimatpåverkan syftar till att förbättra klimat- och energiarbetet i Jönköpings län. Åtgärderna som presenteras har arbetats fram genom klimatrådets fokusgrupper och arbetsgrupper samt miljömålssamordnare i kommunerna och Region Jönköpings län. De har därefter behandlats av Klimatrådets beredningsgrupp samt inom Länsstyrelsens styrgrupp. Klimatrådet Jönköpings län har sedan ställt sig bakom åtgärdsprogrammet.

De globala målen som Agenda 2030, Parisavtalet, EU:s och Sveriges energi- och klimatmål samt länets uppdaterade klimat- och energistrategi från 2019 ligger som en bas för åtgärdsprogrammet.

Åtgärdsprogrammet innehåller 20 åtgärder och sju projektåtgärder, se tabell nedan.

Åtgärdssammanfattning

Nr	Åtgärdsnamn	Förslag på ansvarig aktör
Strategiska åtgärder		
1	Systematiskt arbete med klimat och energi	Gemensam åtgärd för alla deltagande aktörer
2	Hållbara investeringar	a) Länsstyrelsen*, Kommuninvest, Vaggeryds och Gislaveds kommuner, Länsförsäkringar Jönköping samt ELMIA. b) Kommunerna
3	Beräkning av länets totala utsläpp	Länsstyrelsen
Områdesspecifika åtgärder		
Transporter och resor		
4	Tjänsteresor, besöksresor och kundresor	a) Region Jönköpings län b) Alla klimatrådets aktörer
5	Arbetspendling	a) Region Jönköpings län b) Alla klimatrådets aktörer
Samhällsplanering		
6	Ökat samarbete i samhällsplaneringsprocessen	Region Jönköpings län (Regional utveckling)*, Länsstyrelsen i Jönköpings län, kommunerna, Region Jönköpings län (Jönköpings länstrafik), Trafikverket
7	Metodutveckling för samhällsplaneringen	Länsstyrelsen i Jönköpings län*, Kommunerna, Trafikverket, Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland), Region Jönköpings län (Jönköpings länstrafik)
8	Trygga och sammanhängande vägar för cykel	Kommunerna, Region Jönköping län

Bebyggelse		
9	Minskad klimatpåverkan från byggnader	<p>a) Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland)*, kommunerna (energi- och klimatrådgivarna), Södra, Träcentrum, Träbyggnadskansliet, Sweco, HSB Göta, Jönköpings kommun, Länsstyrelsen</p> <p>b) Länsstyrelsen*, Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland), kommunerna (energi- och klimatrådgivarna), Södra, Träcentrum, Träbyggnadskansliet, Sweco, HSB Göta, Jönköpings kommun</p> <p>c) Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland)*, Sweco, HSB Göta, Jönköpings kommun, Länsstyrelsen, Vätterhem AB, kommunerna, kommunala bostadsbolag, samt andra berörda aktörer.</p>
10	Renovera resurs- och energieffektivt	Kommunerna, Region Jönköpings län, kommunala bostadsbolag, privata bostadsbolag
Konsumtion och livsstil		
11	Upphandling och strategiska inköp	Alla som ställer sig bakom åtgärden, Kommunerna, Region Jönköpings län, Länsstyrelsen
12	Workshops om upphandling	Länsstyrelsen, Region Jönköpings län
13	Kampanj om konsumtion	Klimatrådet som samverkansplattform
14	Minska avfallet	Alla klimatrådets aktörer och andra intresserade aktörer
Förnybar energi		
15	Öka den förnybara produktionen av el, värme och kyla	Alla Klimatrådets aktörer och andra intresserade aktörer
16	Främja produktionen av förnybar energi	Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland)*, kommunerna (energi- och klimatrådgivarna)
Gröna näringar och natur		
17	Skogsbruket är har låg klimatpåverkan och anpassat efter ett förändrat klimat	<p>a) Skogsstyrelsen*, Södra och LRF</p> <p>b) Länsstyrelsen*, Skogsstyrelsen och Södra</p> <p>c) Södra, Länsstyrelsen och LRF</p>
18	Jordbruket är energieffektivt och har låg klimatpåverkan	<p>a) LRF*, Länsstyrelsen, Region Jönköpings län (Energikontoret Norra Småland) samt kommunerna (Kommunala energirådgivarna)</p> <p>b) LRF* och Länsstyrelsen</p> <p>c) Region Jönköpings län, Länsstyrelsen, LRF och övriga organisationer i styrgruppen för den regionala livsmedelsstrategin</p>

Näringsliv och affärsutveckling		
19	Rådgivning och tillsyn för resurseffektiva företag	a) Länsstyrelsen*, kommunerna (tillsynsansvariga). b) Länsstyrelsen*, kommunerna (tillsynsansvariga). c) Länsstyrelsen
20	Workshops för cirkulär ekonomi	CSR Småland*, kommunerna
Projektåtgärder		
I	Kartläggning av varu- och energiflöden samt restflöden	
II	Minska vattenkonsumtionen	
III	Samordning av kommunernas energiplaner	
IV	Tillvarata restprodukter och restflöden inom industrin	
V	Lagring och smart styrning av el	
VI	Bättre kännedom om kapaciteten i länets elnät	
VII	Ökat samarbete och vägledning för näringslivet	

Inledning

Klimatet är en av vår tids största utmaningar. Det vi gör idag har stor påverkan på framtiden och kommande generationer. I Jönköpings län måste vi alla bidra till att minska våra utsläpp av växthusgaser och anpassa oss efter de klimatförändringar som sker. Det här åtgärdsprogrammet syftar till att minska vår klimatpåverkan som vi orsakar i Jönköpings län.,

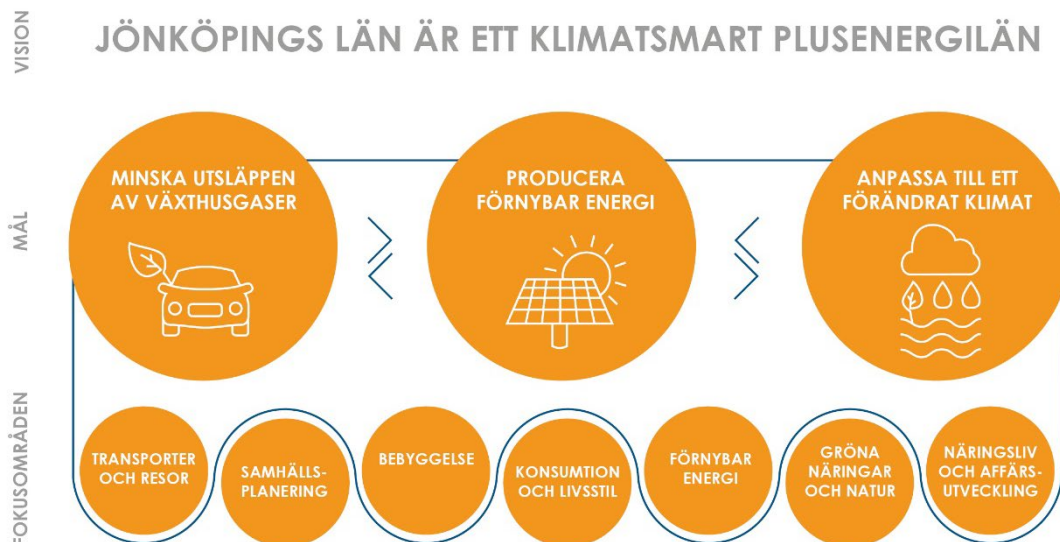
Vi i Jönköpings län har sedan länge haft ett ambitiöst och aktivt klimat- och energiarbete. Redan år 2011 bildades klimatrådet där vi enades om visionen ”Plusenergilän” - att ta klimatfrågan på allvar och sikta mot att leverera ett överskott av förnybar energi. Jönköpings län skulle till år 2050 bli ett energiproducerande län med kraftig energieffektivisering i alla sektorer och leverera ett överskott av förnybar energi samtidigt som vi reducerar våra utsläpp av växthusgaser.

År 2019 fastställdes den uppdaterade klimat- och energistrategin¹ för länet och visionen förtydligades till *Klimatsmart plusenergilän* – för att synliggöra vikten av de tre benen:

- utsläppsminskningar,
- öka andelen förnybara energi samtidigt som vi använder den mer effektivt och
- anpassning till ett förändrat klimat.

Internationellt och nationellt har det hänt mycket inom området och den uppdaterade klimat- och energistrategin tar således även hänsyn till Agenda 2030, ambitionerna i Parisavtalet samt Sveriges klimat- och energimål.

Åtgärdsprogrammet Minskad klimatpåverkan är framtaget för att ge aktörerna i länet kraftfulla, gemensamma och effektfulla åtgärder för att komma vidare i klimat- och energiarbetet.

Figur 1 Vision, mål och fokusområden för klimat- och energiarbetet i Jönköpings län.

¹ [Klimat- och energistrategi för Jönköpings län, Meddelande nr 2019:18](#)

Det är den nya klimat- och energistrategins vision, mål och fokusområden som är utgångspunkten för detta åtgärdsprogram med inriktning på minskning av klimatpåverkande utsläpp och ökad andel förnybar energi.

Detta åtgärdsprogram ersätter ett tidigare åtgärdsprogram som gällde mellan åren 2015 och 2019. Programmet reviderades under en kontrollstation 2017. Det programmet innehöll 27 åtgärder. 77 procent av åtgärderna var vid programperiodens slut helt genomförda och 14 procent var genomförda till mer än hälften. Resultat och erfarenheter från det tidigare programmet ligger till grund för framtagandet av detta åtgärdsprogram.

Åtgärderna i programmet är inte bindande utan bygger på överenskommelser mellan olika aktörer.

Syfte, mål och avgränsningar

Åtgärdsprogrammets syfte är att främja klimat- och energiarbetet inom länets verksamheter och därmed även bidra till de klimat- och energipolitiska målen i samhället i stort. Åtgärdsprogrammet lyfter fram prioriterade åtgärder som är viktiga för att minimera länets klimatutsläpp, öka den förnybara energin och därmed bidra till länets klimat- och energistrategi.

Länsstyrelsens uppdrag

Länsstyrelsens uppdrag som helhet är att verka för ett långsiktigt hållbart samhälle och att nationella mål får genomslag i samhället. Inom energi- och klimatområdet är uppdraget att samordna och leda det regionala arbetet och i miljömålsarbetet i bred samverkan utveckla och genomföra regionala åtgärdsprogram som har sin utgångspunkt i länets klimat- och energistrategi.

Avgränsningar och kopplingar till andra styrande dokument

Detta åtgärdsprogram syftar till att minska länets klimatpåverkan. Åtgärderna är en del i det arbete som sker inom länet och pekar ut områden som är eftersatta. Åtgärdsprogrammet innehåller inte allt vad som krävs för att vi ska nå våra klimat- och energimål, regionalt eller globalt.

Målsättningen med programmet är att det ska innehålla kraftfulla åtgärder med aktörer som tar ansvar för genomförandet. Nulägesbeskrivning för minskad klimatpåverkan ingår i länets klimat- och energistrategi (2019), och här ges därför enbart en kort introduktion till varje avsnitt.

Åtgärderna som pekas ut i detta program är främst samverkansåtgärder och som ingår i eftersatta områden som är utpekade i länets klimat- och energistrategi. Det finns fler exempel på viktiga insatser som genomförs i länet. Detta åtgärdsprogram beskriver på inget sätt allt som genomförs i länet, bland annat genomförs flera projekt och en del av dessa insatser med koppling till klimatmålen beskrivs nedan.

Ett åtgärdsområde där det redan pågår ett aktivt och starkt arbete är att minska matsvinnet och öka andelen vegetarisk mat i offentlig verksamhet. Inom dessa områden finns det därför inget behov av att ha en särskild åtgärd i åtgärdsprogrammet.

Ett annat område där det redan pågår mycket är de läns gemensamma transportprojekten. Några exempel är FASTR - Snabbare omställning till fossilfria transporter i Jönköpings län - och projektet ATTRACT - Innovativ arbetspendling för attraktiva arbetsgivare i Jönköpings län – ATTRACT, som startar 2021.

MILJÖKVALITETSMÅL

Begränsad klimatpåverkan är ett av 16 nationella miljökvalitetsmål², som är beslutade av Sveriges riksdag. 14 av miljökvalitetsmålen gäller för Jönköpings län (eftersom länet inte har några fjäll- och havsmiljöer). För miljömålet Begränsad klimatpåverkan är Jönköpings läns klimat- och energistrategi en regionalisering av miljömålet. För övriga miljömål gäller de nationella även för Jönköpings län.

Åtgärdsprogrammet Minskad klimatpåverkan är ett av fem åtgärdsprogram i länet. Övriga åtgärdsprogram är:

- Hälsans miljömål
- Vattnets miljömål
- Grön handlingsplans åtgärdsprogram
- Anpassning till ett förändrat klimat

Det finns flera överlapp mellan de olika åtgärdsprogrammen. Närmast koppling finns det till åtgärdsprogrammet för Hälsans miljömål som bland annat innehåller åtgärder om samhällsplanering.

Andra miljökvalitetsmål som gynnas av flera åtgärder i detta åtgärdsprogram är bland annat målen Frisk luft, Bara naturlig försurning och God bebyggd miljö.

Begränsad klimatpåverkan

”Halten av växthusgaser i atmosfären ska i enlighet med FN:s ramkonvention för klimatförändringar stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Målet ska uppnås på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att det globala målet kan uppnås.”

KLIMATANPASSNING

Att minska samhällets utsläpp av växthusgaser har länge varit en aktuell fråga, som under de senaste åren på allvar fått sällskap av frågan hur vi anpassar oss till de klimatförändringar vi inte kan motverka. Klimatpåverkan och klimatanpassning har blivit två sidor av samma mynt. Klimatanpassning handlar om att minska effekterna av den klimatförändring vi inte kan motverka, det vill säga att lindra de skador som kan uppkomma på grund av ett förändrat klimat. Att hindra att skadorna uppkommer genom att minska samhällets klimatpåverkan är dock det övergripande målet! I åtgärdsprogrammet för Anpassning till ett förändrat

² Sverigesmiljomal.se

klimat återfinns åtgärder för att motverka risken för de (samhälls)skador som kan upp-
komma på grund av den klimatförändring vi inte kan förhindra.
Därför återfinns inte några rena åtgärder för klimatanpassning i detta åtgärdsprogram.
Inom fokusområdet Gröna näringar återfinns åtgärder som rör anpassning till ett förändrat
klimat men där huvudsyftet är att minska klimatpåverkan varpå dessa åtgärder återfinns i
detta åtgärdsprogram.
Åtgärdsprogrammet Anpassning till ett förändrat klimat har tagits fram parallellt med detta
åtgärdsprogram och gäller under samma tidsperiod.

AGENDA 2030

Världens länder har enats kring en global, gemensam agenda för hållbar utveckling, Agenda
2030³. Agendan innehåller 17 globala mål för hållbar utveckling som inkluderar miljömäss-
iga, sociala och ekonomiska perspektiv. Klimatfrågan är synlig i flera av målen.

För att Agenda 2030 ska bli verklighet behöver alla världens länder bidra. Sverige vill vara
en föregångare för hållbar utveckling och för att det ska ske behöver samtliga delar av sam-
hället bidra till och inkluderas i arbetet. Problemen är i många fall globala, men lösningarna
är ofta lokala och aktörer i länet har en betydelsefull roll i att bidra till Sveriges arbete med
Agenda 2030 och hållbar utveckling.

Tydligast koppling till åtgärdsprogrammet är mål 13 Bekämpa klimatförändringarna. Men
fler andra mål kopplar också tydligt till åtgärdsprogrammet. Illustrationen visar på andra
mål som kopplar till detta åtgärdsprogram. Under varje åtgärd beskrivs kopplingar till
Agenda 2030-målen utöver mål 13 som kopplar till alla åtgärderna i programmet.

Figur 2 Illustration över de globala målen för hållbar utveckling som främst kopplar till åtgärdsprogrammet.

REGIONAL UTVECKLINGSSTRATEGI 2020–2035 (RUS)

Den regionala utvecklingsstrategin, RUS, är en vägvisare för Jönköpings läns samlade ut-
vecklings- och tillväxtarbete. Strategin pekar ut vad som krävs för att Jönköpings län ska bli
Sveriges mest hållbara, attraktiva och tillgängliga region till år 2035.

För att nå visionen är den regionala utvecklingsstrategin uppdelad i sex strategiområden:

³ Agenda 2030-delegationen. [<https://agenda2030delegationen.se/>]

1. En hållbar region
2. En attraktiv region
3. En tillgänglig region
4. En smart region
5. En kompetent region
6. En global region

Varje strategiområde består av delstrategier. För att ge den regionala utvecklingsstrategin kraft och för att bidra till att länet fokuserar sitt arbete på att genomföra strategin kopplas handlingsplaner och riktade projektutlysningar till delstrategierna.

Åtgärdsprogrammet kompletterar RUS:en och flera åtgärder inom åtgärdsprogrammet bidrar till RUS:en. På samma sätt kompletterar detta åtgärdsprogram den regionala utvecklingsstrategins handlingsplaner. Några exempel på åtgärder i programmet som bidrar till RUS:en är 2. Hållbara investeringar, 12. Workshop om upphandling, 13. Kampanj om konsumtion, 20. Näringslivet är resurseffektivt och bidrar till klimatsmarta lösningar samt projektåtgärden II Minska vattenkonsumtionen.

REGIONAL LIVSMEDELSSTRATEGI FÖR JÖNKÖPINGS LÄN 2030

Länsstyrelsen i Jönköpings län, Region Jönköpings län och Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) har tillsammans med Hushållningssällskapet, Elmia, Jönköping University, Smålands Turism och Jönköpings kommun tagit fram en regional livsmedelsstrategi. Den beslutades av regionstyrelsen den 12 juni 2018.

Strategin har fem fokusområden:

- Produktion
- Innovation
- Göra affärer
- Attityder
- Självförsörjningsgrad

Åtgärdsprogrammet kompletterar livsmedelsstrategin och flera åtgärder inom åtgärdsprogrammet bidrar även till livsmedelsstrategins mål, till exempel åtgärd 18 Jordbruket är energieffektivt, har låg klimatpåverkan och är anpassat efter ett förändrat klimat, men även kopplingar till åtgärderna inom konsumtion och livsstil, nr 11–14.

SMÅLANDS SKOGAR FÅR VÄRDEN ATT VÄXA

Länsstyrelsen i Jönköpings län, Region Jönköpings län, Lantbrukarnas riksförbund Jönköping, Lantbrukarnas riksförbund Sydost, Jönköping University, Linnéuniversitet, Länsstyrelsen i Kalmar, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Regionförbundet i Kalmar län, Region Kronoberg, Skogsstyrelsen, Sveaskog och Södra har tillsammans tagit fram en skogsstrategi för Småland.

Den ska ses som ett styrande dokument för arbetet med skogsfrågor i hela Smålandsregionen. Det finns kopplingar till åtgärdsprogrammet främst inom åtgärd 17. Skogen är energieffektiv, har låg klimatpåverkan och är anpassat efter ett förändrat klimat.

Framtagande och process

Framtagande av åtgärdsprogrammet Minskad klimatpåverkan började under hösten 2019 med en behovsanalys baserat på indikatorer i klimat- och energistrategin. Analysen identifierade de mest relevanta områdena för att ge kraftfulla åtgärder. Behov och utmaningar har även identifierats och diskuterats utifrån det föregående åtgärdsprogrammet Minskad klimatpåverkan 2015–2019 i dialog med kommuner och andra berörda aktörer under våren 2020.

Under år 2019 genomfördes en översyn över hur miljömålets åtgärdsprogram tas fram och hur de ser ut. Alla berörda aktörer inbjöds att delta i detta arbete. Arbetet mynnade ut i en målsättning för hur ett åtgärdsprogram ska se ut och vad det ska innehålla.

- Kräver flera aktörers **gemensamma** kunskap och **samverkan**
- Får mer effekt av att genomföras av flera aktörer **samtidigt**
- Sker inom **effersatta områden**

Få och kraftfulla åtgärder

Flexibilitet: mer fokus på effekt/mål

Både basåtgärder och spetsåtgärder

Figur 3 Definition av en åtgärd

För att få fram så kraftfulla och effektiva åtgärder som möjligt är det viktigt med en tät dialog och samverkan med aktörer inom länet. Framtagande av det nya åtgärdsprogrammet startade med workshop för länets kommuner och Region Jönköpings län under våren 2020. Därefter har arbetet fortsatt med workshop inom Klimatrådets fokusgrupper och arbetsgrupper. Åtgärdsidéer har succesivt arbetats fram genom dessa kanaler under framtagandet. Åtgärdsförslagen har behandlats av klimatrådets beredningsgrupp samt inom Länsstyrelsens styrgrupp för att därefter lyftas upp för ställningstagande i Klimatrådet.

FÖRÄNDRING AV ÅTAGANDE OCH UPPDATERING AV PROGRAMMET

Länsstyrelsen planerar att göra en halvtidsavstämning när halva programperioden är genomförd. Halvtidsavstämningen ska ge svar på vilka åtgärder som kan kräva fler insatser och varför.

Berörda aktörer informeras om översynen och det finns möjligheter att komma med synpunkter och önskemål på förändringar i åtgärdsformuleringarna. Länsstyrelsen tar fram förslag på hur åtgärderna kan ändras, under det arbetet tas kontakt med berörda aktörer för diskussion.

När förslaget är klart skickas det till berörda aktörer för att ge dem möjlighet att bestämma om de vill ändra sina åtaganden utifrån ändringarna. Då ges även chansen att åta sig fler åtgärder eller avsäga sig åtgärder.

Läshänvisning

Allt bakgrundsmaterial som ligger till grund för detta åtgärdsprogram kan du läsa i Jönköpings läns *klimat- och energistrategi* (Meddelande nummer 2019:18), samt i Uppföljning av åtgärdsprogrammen för miljö och klimat (Meddelande nummer 2020:17).

Åtgärder i detta åtgärdsprogram beskrivs i kapitlet Åtgärder. Åtgärder är indelade i tre block: Strategiska åtgärder, Områdesspecifika åtgärder och Projektåtgärder. De områdesspecifika åtgärder är indelade efter klimat- och energistrategins sju fokusområden.

Åtgärder listas även för respektive aktör i Bilaga 1. Åtgärder listade efter aktör. Först i den slutliga versionen av åtgärdsprogrammet kommer bilagan att finnas med.

I kapitlet Åtgärder beskrivs alla åtgärder utifrån att de ska kunna läsas var och en för sig, därför kan upprepningar förekomma mellan åtgärder.

Alla åtgärder bidrar till Sveriges energi- och klimatmål, inklusive miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan. De flesta åtgärder bidrar även till att uppnå flera andra mål, tex andra miljö kvalitetsmål eller hållbarhetsmål. Dessa anges under varje åtgärd.

Åtgärder

Åtgärderna i föreliggande åtgärdsprogram är indelade i tre block:

- Strategiska åtgärder
- Områdesspecifika åtgärder och
- Projektåtgärder

De strategiska åtgärderna är tre till antalet, och gemensamt för dessa åtgärder är att de är strategiska och inte är kopplade till ett specifikt fokusområde så som de områdesspecifika åtgärderna är. Den första åtgärden genomförs av alla deltagande aktörer. För de områdesspecifika åtgärderna väljer aktörerna själv vilka åtgärder de avser att genomföra. Projektåtgärderna är åtgärder som framkommit i framtagandeprocessen som potentiella åtgärder men där de är så stora att de behöver extern finansiering. Det finns sex projektåtgärder inom olika fokusområden. Dessa åtgärder kommer inte att följas upp förrän vid slutuppföljningen.

Åtgärderna skall utföras inom programperioden 2021–2025.

ANSVARIG AKTÖR

Under varje åtgärd nämns den ansvariga aktören. För kommunerna eller Region Jönköpings län adresseras oftast hela koncernen inklusive bolag, men det förekommer också fall där specifik del i organisationen pekas ut. Aktörer med * är huvudansvarig aktör eller sammanställande för åtgärden.

En komplett lista över vilka som ansvarar för respektive åtgärd återfinns i den slutliga versionen av programmet i Bilaga 1. Åtgärder listade efter aktör.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

För varje åtgärd anges förslag på finansieringsmöjligheter samt uppskattad kostnad för genomförande av åtgärden. Inför remissversionen har kommunerna tillfrågats om finansiering och uppskattade kostnader, samlad bedömning utifrån dessa uppskattningar återfinns under varje åtgärd.

Metoder för att bedöma kostnadsbilden

Det finns olika metoder för att bedöma hur kostnadsbilden ser ut för en åtgärd. Två exempel är multikriterieanalys (MKA) och kostnadsnyttoanalys (CBA). Med hjälp av en multikriterieanalys jämförs alternativa lösningar mot varandra. Samtliga alternativ bör bedömas efter samma kriterier. Kriterierna för bedömning av alternativen kan vara olika viktade och ge mer eller mindre påverkan på slutresultatet. Det är viktigt att alla personer som deltar i multikriterieanalysen är överens om kriteriernas inbördes viktning för att resultatet ska bli förtroendegivande och acceptabelt.

I en kostnadsnyttoanalys (CBA) är utgångspunkten att det finns flera alternativa lösningar på hantering av ett identifierat problem. En kostnadsnyttoanalys används med fördel i sammanhang där en bredare beskrivning av ekonomiska konsekvenser är värdefull.

Målet med analysen är att i största möjliga mån sätta ett värde i pengar (monetärt värde) på samtliga nyttor och kostnader som förknippas med varje åtgärdsalternativ, och därefter jämföra beloppen.

En åtgärd är samhällsekonomiskt lönsam om nuvärdet på nyttorna överstiger nuvärdet av kostnaderna. Nuvärdena är framtida belopp uttryckta i dagens penningvärde. Värt att tänka på är att resultatet av en kostnadsnyttoanalys i hög grad kommer att påverkas av vilka antaganden som görs.

Sammanställning av aktuella stödmöjligheter

I detta avsnitt har för att underlätta för deltagande aktörer i åtgärdsprogrammet en sammanställning av aktuella stödmöjligheter tagits fram. Sammanställningen ger en övergripande information om de mest aktuella stödstrukturerna vid programmets publicering och är inte heltäckande. Den utgår inte heller från en samhällsekonomisk analys. I denna sammanställning ingår endast de stödstrukturer som har en tydlig koppling till minskad klimatpåverkan. Det kan finnas andra stödstrukturer som indirekt har positiva klimat- och energi-effekter.

Investeringsstöd och bidrag

Här listas de huvudsakliga stödstrukturer som finns vid åtgärdsprogrammets publicering och som bidrar till ökade möjligheter att genomföra åtgärderna. Listan utgår ifrån vilka stödstrukturer som finns hösten 2020 och kan förändras givet nya prioriteringar från ansvariga stödgivare. De listade bidragen och investeringsstöden varierar både i omfattning av medel och hur omfattande ansökningsprocessen är.

- [Sammanställning av bidrag för att uppnå miljömålen år 2020](#)
- **Klimatklivet**
Fokus på utsläppsminskningar av växthusgaser, i huvudsak stöd till investeringar i exempelvis infrastruktur och energilösningar som bidrar till att minska användandet av fossila bränslen. Sökbart för alla typer av organisationer.
- **Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF)**
I EU:s programperiod 2021–2027 är det fokus på cirkulär ekonomi och ccc. Avser i huvudsak insatser i form av utvecklingsprojekt som genomförs regionalt och lokalt i samverkan mellan offentlig sektor och näringsliv.
- **Ladda bilen-stödet**
Investeringsstöd för privat laddinfrastruktur för organisationer, bidrar till etablering av elbilsaddare för organisationens egen användning. Sökbart för alla typer av organisationer.
- **Stadsmiljöavtal**
I nationell plan för transportsystemet 2018–2029 anges prioriteringar för investeringar med syfte att öka persontransporter i kommuner och regioner med kollektivtrafik eller cykeltrafik samt hållbara godstransporter, stadsmiljöavtal söks av kommuner och regioner.
- **Prel. kommande Solcellsstöd för kommuner och företag**
- **Industriklivet**
Fokus på att minska utsläpp av växthusgaser i industriprocesser, omfattar både forskning, studier samt rena investeringar i teknik.
- **Regional transportplan för Jönköpings län 2018–2029**

Opartisk, kostnadsfri rådgivning och expertstöd

Här listas de aktörer som du kan vända dig till för att få övergripande stöd och råd.

- Kommunal energi- och klimatrådgivning
- Länsstyrelsen

Regionala nätverk och initiativ

Här listas de huvudsakliga regionala nätverk och initiativ som finns vid åtgärdsprogrammets publicering.

- Klimatrådets fokusgrupper och arbetsgrupper
- Energikontor Norra Smålands profilområden hållbart resande och transporter och energieffektiva företag

UPPFÖLJNING

Åtgärderna i åtgärdsprogrammet följs varje år upp av Länsstyrelsen och varje aktör anger hur långt man kommit.

Detta hänger ihop med **bedömningskriterierna** som är angivna under respektive åtgärd och är det som följs upp varje år i Åtgärdswebben. Åtgärdswebben är det webbaserade verktyg som kan användas för alla miljömålsåtgärdsprogrammen.

Genomförandegraden av åtgärderna bedöms enligt följande skala:

G: Åtgärden är genomförd helt eller i huvudsak, eller har införts i löpande verksamhet

H: Åtgärden är genomförd till mer än hälften

P: Åtgärden är påbörjad men ännu inte gjord till mer än hälften

E: Åtgärden är ej påbörjad

Resultat från uppföljningen sammanställs och publiceras årligen på Länsstyrelsens och klimatrådets webbplatser. Resultatet kan också följas upp i det rapporteringsverktyg som nämns ovan, Åtgärdswebben. I Åtgärdswebben kan varje aktör själv göra utdrag för att sammanställa sina egna men även länets resultat i det format som passar varje aktör.

Mål och indikatorer

Åtgärderna är också starkt kopplade till de mål och indikatorer som sattes i klimat- och energistrategin. Dessa kommer att följas upp enligt klimat- och energistrategin, se alla mål och indikatorer i klimat- och energistrategin. De indikatorer som är kopplade till åtgärdsprogrammet listas i avsnitt Indikatorer. En komplett lista över alla indikatorer som är kopplade till respektive åtgärd tas fram till den slutliga versionen av åtgärdsprogrammet.

Bidrar även till andra miljömålqualités- och globala mål för hållbar utveckling

För varje åtgärd listas de miljömål som är kopplade till respektive åtgärd. Här skrivs därför inte miljömålet Minskas klimatpåverkan ut, då alla åtgärder kopplar till detta mål.

Här beskrivs också alla Globala hållbarhetsmål som är kopplade till åtgärden.

Strategiska åtgärder

Block 1 innehåller tre strategiska åtgärder. Åtgärd 1 har ett mer övergripande ledningsfokus och är en gemensam åtgärd som gäller för alla aktörer i programmet.

Åtgärd 2 är en valbar strategisk åtgärd och åtgärd 3 är en strategisk åtgärd för Länsstyrelsen.

1. SYSTEMATISKT ARBETE MED KLIMAT OCH ENERGI

Syfte och mål

Syftet är att få företag och organisationer i länet att systematiskt jobba med att minska sina växthusgasutsläpp, främja den förnybara energiproduktionen och använda energin på ett effektivare sätt. Målet är att vi ska minska våra totala utsläpp⁴ till 4 ton per invånare och år till 2030 och 1 ton till 2045 per invånare och år för att vi ska nå våra regionala, nationella och globala mål.

Bakgrund

I Jönköpings län måste vi alla bidra till att minska våra utsläpp av växthusgaser, främja den förnybara energiproduktionen och effektivisera energianvändningen. För att nå målet om 1 ton per invånare till 2045 behöver vi minska våra totala utsläpp (inklusive konsumtion) med drygt 7 % årligen jämfört med 2018. För att nå länets mål på minskade territoriella⁵ växthusgasutsläpp med 75 % jämfört med 1990 behöver vi årligen minska våra territoriella växthusgasutsläpp på 8 % per år.

Ett viktigt led i att minska våra utsläpp och effektivisera vår energianvändning är att vi alla jobbar systematiskt med klimat- och energifrågan. Att ta hjälp av andra organisationer som är i samma sits eller har kommit längre, för att själv få draghjälp, kan vara en framgångsfaktor. Att dessutom ta ett ansvar för att aktivt sprida och kommunicera det organisationen gör inom sakområdet lyfter arbetet.

Åtgärden omfattar även att samverka med andra aktörer och sprida de goda exempel som aktörer gör inom arbetsområdet.

Rekommenderad metod

En metod för att jobba strukturerat och systematiskt med frågorna är att ta det stegvis:

- analysera,
- identifiera,
- prioritera
- genomföra åtgärder i syfte att minska utsläpp av växthusgaser samt
- följa upp.

Alla länets kommuner och övriga av klimatrådets medlemmar följer idag upp sina koldioxidutsläpp med hjälp av eget beräkningsverktyg eller det som är framtaget gemensamt i rådet. Den rekommenderade metoden är klimatrådets framtagna beräkningsverktyg, men i de fall aktören själv har ett annat metod är det likvärdigt.

Genomförande

- a) **Beräkning** av energi- och koldioxidutsläpp genom eget beräkningsverktyg eller det av klimatrådet framtagna beräkningsverktyget.
- b) Uppföljning årligen av följande tre punkter:
 - Utsläpp
 - Energianvändning

⁴ Med totala utsläpp menas här både utsläpp som sker inom länet och Sverige men de utsläpp som uppstår utanför Sverige (genom tex konsumtion från andra länder)

⁵ Med territoriella utsläpp menas de utsläpp som sker inom länets geografiska område

- o Andelen förnybar energi
- c) **Analysera** och **identifiera** verksamhetens klimat- och energiarbete, inklusive ta fram mål för verksamheten.
- d) Arbetet framåt dokumenteras i en handlingsplan eller annat styrande dokument som organisationen använder. Åtgärder från handlingsplanen **prioriteras** utifrån ett kostnads-nytta-perspektiv.
- e) Åtgärder **genomförs**.
- f) Sprida och samverka kring sina erfarenheter till exempel genom deltagande i klimatrådets organisation och arbetsgrupper.

Ansvarig aktör

Åtgärden är en gemensam åtgärd som gäller alla deltagande aktörer.

Effekt och uppföljning

G: Organisationen har genomfört **steg a-f** under programperioden (eller motsvarande steg i annat system).

H: Organisationen har genomfört **steg a-d** under programperioden (eller motsvarande steg i annat system).

P: Organisationen har genomfört **steg a-b** under programperioden (eller motsvarande steg i annat system).

Bidrar även till andra miljö kvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 7 Förnybar energi för alla, 11 Hållbara städer och samhällen och 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljö kvalitetsmål är Frisk luft och God bebyggd miljö.

Kostnad och finansiering

Finansiering i ordinarie budget.

Från några kommuner har vi fått in kostnadsbedömningar, här ser vi att det främst är kostnader i arbetstid. Fördjupad bedömning behöver göras inom respektive organisation.

2. HÅLLBARA INVESTERINGAR

Syfte och mål

Skapa förutsättningar för att fler investerar hållbart i Jönköpings län.

Bakgrund

Sedan våren 2019 arbetar en grupp initierad av klimatrådet med att skapa förutsättningar för att fler investerar hållbart i Jönköpings län. Hållbara investeringar syftar till att driva positiva sociala och miljömässiga konsekvenser tillsammans med finansiella resultat, så att investerare kan göra mer med sina pengar. Gruppen arbetar med två spår:

1. Dialog med den kommunala ekonomichefsgruppen om:
 - o Gemensamt nuläge om hur andelen ”gröna investeringar” ser ut per kommun i länet och samlat för Jönköpings län jämfört med andra län. I dialogen identifieras också en gemensam plan framåt, bland annat om hur kunskapen om gröna och hållbara investeringar kan öka.

2. Förstärka kunskapsläget generellt hos länets övriga aktörer, privata och offentliga. Det kan handla om att synliggöra fördelar och lyfta fram aktörer som är i framkant inom området.

Den befintliga arbetsgruppen består av Länsstyrelsen, Kommuninvest, Vaggeryds och Gislaveds kommuner, Länsförsäkringar Jönköping samt ELMIA.

Genomförande

- a) Under åtgärdsperioden fortsätter arbetsgruppen arbetet som pågår med utgångspunkt i avsnittet ovan.
- b) Samtliga kommuner fortsätter att delta i arbetet genom den kommunala ekonomichefsgruppen och därigenom öka sina kunskaper om ”gröna investeringar”.

Ansvariga aktörer

- a) Länsstyrelsen*, Kommuninvest, Vaggeryds och Gislaveds kommuner, Länsförsäkringar Jönköping samt ELMIA.
- b) Kommunerna

Effekt och uppföljning

Önskad effekt är att fler kommuner och övriga aktörer i länet investerar i ”gröna investeringar”.

Länsstyrelsen, Kommuninvest, Vaggeryds och Gislaveds kommuner, Länsförsäkringar Jönköping, ELMIA:

G: Arbetsgruppen har bidragit till att öka kunskapen och stärka förutsättningarna hos kommunerna och andra aktörer i länet så att möjligheten med ”gröna investeringar” är väletablerad i länet.

H: Arbetsgruppen genomför insatser för ökad kunskap och stärkta förutsättningar hos kommunerna och andra aktörer i länet.

P: Arbetsgruppen arbetar med Hållbara investeringar.

Kommunerna:

G: Aktören har stärkt sin kunskap och ökat sina förutsättningar att genomföra ”gröna investeringar”.

H: Aktören deltar aktivt i insatserna som erbjuds och återkopplar till arbetsgruppen om vilka insatser som behövs för att ta steg framåt.

P: Aktören deltar i insatser som erbjuds av arbetsgruppen Hållbara investeringar.

Bidrar även till andra miljö kvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 7 Hållbar energi för alla, 11 Hållbara städer och samhällen samt 12 Hållbar konsumtion och produktion, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Beroende på investeringar kan åtgärden bidra till alla de olika miljö kvalitetsmålen.

Kostnad och finansiering

Finansiering i ordinarie budget.

Från några kommuner har vi fått in kostnadsbedömningar, här ser vi att det främst är kostnader i arbetstid. Fördjupad bedömning behöver göras inom respektive organisation.

3. BERÄKNING AV LÄNETS TOTALA UTSLÄPP

Syfte och mål

Syftet är att öka kunskapen om växthusgasutsläppen och kunna vägleda aktörer i länet för att identifiera prioriterade områden för att minska utsläppen. Målet är att på lokal och regional nivå kunna följa upp våra totala växthusgasutsläpp inklusive konsumtionsutsläpp.

Bakgrund

I framtagande av länets klimat- och energistrategi framgick ett behov av att kunna följa upp länets totala växthusgasutsläpp inklusive konsumtionsutsläpp. Samtidigt var intresset stort för att ta fram koldioxidbudget för länet för att på lokal och regional nivå konkretisera Parisavtalet. Det finns flera sätt att ta fram konsumtionsbaserade utsläpp samt koldioxidbudget. Vilken metod som är bäst för både län och kommun behöver utredas. Det finns stort intresse från flera län i att ta fram koldioxidbudgetet på ett gemensamt sätt. Diskussioner pågår inom Sveriges ekokommuner (Sekom) om att starta en nationell samverkan för att ta fram en enhetlig metod för koldioxidbudget för Sveriges kommuner.

Genomförande

- a) Länsstyrelsen utreder vilken metod som kan användas för att ta fram de totala utsläppen i länet och följer den nationella utvecklingen av samverkansprojekt för både konsumtionsbaserade utsläppsberäkningar och koldioxidbudget.
- b) Beräkna utsläppen i länet och konsumtionsbaserade utsläpp ingår om möjligt.
- c) Ta fram en koldioxidbudget.
- d) Kommunera vilken metod som används och hur den kan tillämpas på kommunerna.

Ansvarig aktör

Länsstyrelsen

Effekt och uppföljning

G: Länsstyrelsen har genomfört steg a)-d).

H: Länsstyrelsen har genomfört steg a)-b).

P: Länsstyrelsen har genomfört steg a).

Bidrar även till andra miljö kvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 13 Bekämpa klimatförändringarna.

Kostnad och finansiering

Finansiering i ordinarie budget. Kostnad för åtgärden för arbetstid samt övriga kostnader som uppskattas till under 100 000 kr.

Områdesspecifika åtgärder

Block 2 innehåller 18 områdesspecifika åtgärder som respektive aktör ska arbeta med under programperioden. Åtgärderna är indelade efter fokusområdena i klimat- och energistrategin. För de flesta åtgärder finns det samband med andra fokusområden men åtgärden är kategoriserade utefter där kopplingen till fokusområdets mål är störst.

Transporter och resor

Transporter och resor står idag för den största andelen av länets utsläpp av växthusgaser och energianvändning. Minskningen av utsläpp av växthusgaser går idag alldeles för långsamt i transportsektorn. En omställning krävs därför både gällande vilka fordon och drivmedel som används samt våra resvanor.

4. TJÄNSTERESOR, BESÖKSRESOR OCH KUNDRESOR

Syfte och mål

Syftet är att minska de fossila koldioxidutsläppen från transportsektorn. Målet är att varje organisation aktivt jobbar med målet att minska utsläppen av växthusgaser från tjänsteresor, besöksresor och kundresor.

Bakgrund

I Jönköpings län är transportsektorn den största källan till utsläpp av växthusgaser. Persontransporter står för 60 procent av transportsektorns utsläpp och 27 procent av länets totala växthusgasutsläpp. Dessutom är transportsektorn den sektor som använder mest energi i länet. Tjänsteresor kan stå för en betydande del av växthusgasutsläppen i en organisation. Att verka för minskade utsläpp från tjänsteresor, besöksresor och kundresor är en kraftfull åtgärd för att minska utsläppen av växthusgaser, genom energieffektivisering och att ställa om till mer förnybar energi. Att göra aktiva val i arbetet med tjänsteresor, besöksresor och kundresor kan även ha stora effekter utanför den egna organisationen. Exempelvis kan val av förnybara drivmedel för sin egen fordonsflotta stimulera marknaden för tankstationer och laddinfrastruktur och satsningar på ökat cyklande i tjänsten, för besökare och kunder kan stimulera investeringar i cykelvägar och cykelparkeringar. Flera projekt har genomförts i länet för att verka för att minska utsläppen i tjänsteresor, besöksresor och kundresor, exempelvis Kraftsamling Biogas I & II (Energikontor Norra Småland), Hela RESAN (Energikontor Norra Småland), Projektet Bridging the Gap (Länsstyrelsen i Jönköpings län) och projektet FASTR – Snabbare omställning till fossilfria drivmedel (Energikontor Norra Småland):

Genomförande

För ett framgångsrikt resultat är det viktigt att kartlägga nuläget för organisationen. Organisationen ska:

1. Genomföra en kartläggning. I den är det väsentligt att resvanor (färdmedelsfördelning, resträcka, utsläpp, kostnad), förutsättning för olika färdmedel (inventering) och intresse/attityder ingår.
2. Ta fram egna mål/åtgärder. **Exempel** på åtgärder återfinns i tabell nedan. Även åtgärder som inte ingår i tabellen kan genomföras om de bedöms ha motsvarande effekt. Åtgärderna ska genomföras under programperioden.
3. Följa upp åtgärderna årligen.

Rekommenderad metod

Det är rekommenderat att organisationen genomför åtgärder inom följande områden i Tabell 1. Inom varje område finns förslag på rekommenderade åtgärder att införa, uppdatera och/eller följa upp.

Tabell 1 Lista över områden samt förslag på rekommenderade åtgärder inom respektive område.

Samordna	Styra	Underlätta	Uppmuntra
<ul style="list-style-type: none"> • Utse mobilitetsteam • Inför centralt fordonsansvar • Plan för genomförande • Plan för uppföljning/utvärdering • Plan för kommunikation • Bilpool • Se över parkeringstillgång och avgifter 	<ul style="list-style-type: none"> • Ta fram/uppdatera mötes- & resepolicy • Ta fram/uppdatera fordonspolicy • Fastställ prioriteringsordning för inköp/leasing av fordon • Elektroniska körjournaler • Bokningssystem • Intern klimatväxling 	<ul style="list-style-type: none"> • Digitala möten (utrustning och utbildning) • Säkra & trygga gång- och cykelvägar till arbetsplatsen • Säker & attraktiv cykelparkering (väderskyddade, säkra och trygga) • Inköp av tjänstecyklar • Service & underhåll av fordon och cyklar • Tillgång till tryckluft och reparations-kit • Realtidsinformation om kollektivtrafik • Betalningslösningar för kollektivtrafik att använda i tjänsten • Utbildning i sparsam körning 	<ul style="list-style-type: none"> • Chefer sätter kulturen och föregår med gott exempel • Prova-på aktivitet elcykel/lastcykel • Prova-på aktivitet kollektivtrafik • Kampanjer/tävlingar/utmaningar för personal • Anpassa mötestider/besökstider till kollektivtrafiken • Besöksinformation på webbplats – uppmuntra till hållbart resande

Ansvariga aktörer

- a) Region Jönköpings län samordnar det länsövergripande arbetet att främja hållbara tjänsteresor, besöksresor och kundresor. *Dialog pågår i framtagandet av detta åtgärdsprogram med Region Jönköpings län om vilken avdelning/enhet hos Region Jönköping län som ska ansvara för samordnandet.*
- b) Alla klimatrådets aktörer och andra intresserade aktörer.

Effekt och uppföljning

G: Kartläggning finns. Minst en åtgärd per område är genomförd och uppföljd.

H: Kartläggning finns. Åtgärder är genomförda men inte inom alla områden (för detta steg räknas endast åtgärder som har genomförts under programperioden.)

P: Kartläggningen är genomförd.

Bidrar även till andra miljö kvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 7 Hållbar energi åt alla, 11 Hållbara städer och samhällen, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljö kvalitetsmål är God bebyggd miljö och Frisk luft.

Kostnad och finansiering

Finansieringsstöd finns inom tex stadsmiljöavtal, Klimatklivet, Ladda bilen-stöd. Från några kommuner har vi fått in kostnadsbedömningar, här ser vi att det främst är kostnader i arbetstid för kartläggningen men att kostanden för genomförande är svår att uppskatta. Fördjupad bedömning behöver göras inom respektive organisation.

5. ARBETSPENDLING

Syfte och mål

Syftet är att minska de fossila koldioxidutsläppen från transportsektorn. Målet är att varje organisation aktivt jobbar med målet att minska utsläppen av växthusgaser från arbetspendling.

Bakgrund

I Jönköpings län är transportsektorn den största källan till utsläpp av växthusgaser. Persontransporter står för 60 procent av transportsektorns utsläpp och 27 procent av länets totala växthusgasutsläpp. Dessutom är transportsektorn den sektor som använder mest energi i länet. Arbetspendling, resor till och från arbetet, kan stå för en betydande del av växthusgasutsläppen för en organisation. Att verka för minskade utsläpp från arbetspendling är en kraftfull åtgärd för att minska utsläppen av växthusgaser, genom energieffektivisering och att ställa om till mer förnybar energi. Att göra aktiva val i arbetet med tjänsteresor kan även ha stora effekter utanför den egna organisationen. För ett framgångsrikt resultat är det viktigt att kartlägga nuläget för organisationen. Det har genomförts flera projekt i länet för att verka för att minska utsläppen ifrån arbetspendling, exempelvis Hela RESAN (Energikon-tor Norra Småland) och Projektet Bridging the Gap.

Genomförande

Organisationen ska:

1. Genomföra en kartläggning. I den är det väsentligt att resvanor (färdmedelsfördelning, resträcka, utsläpp, kostnad), förutsättning för olika färdmedel (inventering) och intresse/attityder ingår.
2. Ta fram egna mål/åtgärder. **Exempel** på åtgärder återfinns i tabell nedan. Även åtgärder som inte ingår i tabellen kan genomföras om de bedöms ha motsvarande effekt. Åtgärderna ska genomföras under programperioden.
3. Följa upp åtgärderna årligen.

Rekommenderad metod

Det är rekommenderat att organisationen genomför åtgärder inom följande områden se Tabell 2. Inom varje område finns förslag på rekommenderade åtgärder att införa, uppdatera och/eller följa upp.

Tabell 2 Tabell över områden inom åtgärden samt förslag på rekommenderade åtgärder.

Samordna	Underlätta	Uppmuntra
<ul style="list-style-type: none"> • Utse mobilitetsteam • Plan för genomförande • Plan för uppföljning/utvärdering • Plan för kommunikation 	<ul style="list-style-type: none"> • Säkra & trygga gång- & cykelvägar till arbetsplatsen • Goda cykelparkeringsmöjligheter (väderskyddade, säkra & trygga) 	<ul style="list-style-type: none"> • Kampanjer/tävlingar/utmaningar • Prova-på aktivitet elcykel/lastcykel • Prova-på aktivitet kollektivtrafik

<ul style="list-style-type: none"> • Se över parkeringstillgång & avgifter 	<ul style="list-style-type: none"> • Goda omklädnings- & duschmöjligheter • Förmåns-/leasingcyklar • Service av privatägda cyklar • Tillgång till tryckluft & enklare reparations-kit • Realtidsinformation om kollektivtrafik • Kollektivtrafikkort mot bruttolöne-/nettolöneavdrag • Information om kollektivtrafik-utbud, priser etc • Stöd för samåkning • Laddplatser för cykel och bil 	
---	---	--

Ansvariga aktörer

- a) Region Jönköpings län samordnar det länsövergripande arbetet att främja hållbar arbetspendling. *Dialog pågår i framtagandet av detta åtgärdsprogram med Region Jönköpings län om vilken avdelning/enhet hos Region Jönköping län som ska ansvara för samordnandet.*
- b) Alla klimatrådets aktörer och andra intresserade aktörer.

Effekt och uppföljning

G: Kartläggning finns. Minst en åtgärd per område i tabellen är genomförd och uppföljd.
H: Kartläggning finns. Åtgärder är genomförda men inte inom alla områden i tabellen (för detta steg räknas endast åtgärder som har genomförts under programperioden).
P: Kartläggningen är genomförd.

Bidrar även till andra miljökvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 7 Hållbar energi åt alla, 11 Hållbara städer och samhällen, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljö-kvalitetsmål är God bebyggd miljö och Frisk luft.

Kostnad och finansiering

Finansieringsstöd finns inom tex stadsmiljöavtal, Klimatklivet, Ladda bilen-stöd. Från några kommuner har vi fått in kostnadsbedömningar, här ser vi att det främst är kostnader i arbetstid för kartläggningen men att kostanden för genomförande är svår att uppskatta. Fördjupad bedömning behöver göras inom respektive organisation.

Samhällsplanering

För att utveckla långsiktigt hållbara och klimatsmarta samhällsstrukturer behöver framåtsyftande prioriteringar göras i samhällsplaneringen. Detta kräver en helhetssyn som inkluderar tätorter, landsbygd och de delstrukturer som behöver fungera i samhället. Bebyggelse, infrastruktur, transporter, energilösningar och produktion behöver samordnas till en hållbar helhet.

6. ÖKAT SAMARBETE I SAMHÄLLSPANERINGSPROCESSEN

Syfte och mål

Berörda aktörer ska ha en gemensam inriktning i samhällsplaneringen för att utveckla hållbara och klimatsmarta samhällsstrukturer. Den fysiska planeringen ska användas för att stärka förutsättningarna för en större andel gång, cykel och kollektivtrafik och för befolkningstillväxt utan en ökning av trafikmängden.

Bakgrund

För att stärka de hållbara transporternas konkurrenskraft och energieffektiv bebyggelsestruktur behövs en gemensam syn på inriktningarna och berörda aktörers planering behöver samordnas.

Genomförande

- a) Aktören ska delta aktivt i samverkan i planeringsprocessen mellan Trafikverket, kommunen, Region Jönköpings län, Jönköpings länstrafik och Länsstyrelsen i Jönköpings län. Befintliga samverkansföretag och eventuellt behov av nya forum eller forumer för samverkan och samarbete identifieras.
- b) Aktörerna ska i en gemensam process formulera prioriterade områden/insatser för att varje år förbättra måluppfyllelse och samarbete i planeringsprocessen.

Ansvariga aktörer

Region Jönköpings län (Regional utveckling)*, Länsstyrelsen i Jönköpings län, kommunerna, Region Jönköpings län (Jönköpings länstrafik), Trafikverket

Effekt och uppföljning

G: Aktören deltar aktivt i samverkan och processen med att varje år formulera prioriterade områden/insatser är etablerad.

H: Aktören deltar aktivt i samverkan och processen med att gemensamt formulera prioriterade områden/insatser är påbörjad.

P: Aktören ingår i samverkan.

Bidrar även till andra miljö kvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 11 Hållbara städer och samhällen, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljö kvalitetsmål är God byggd miljö och Frisk luft.

Kostnad och finansiering

Finansiering inom den ordinarie budgeten.

Från några kommuner har vi fått in kostnadsbedömningar, här ser vi att det främst är kostnader i arbetstid. Fördjupad bedömning behöver göras inom respektive organisation.

7. METODUTVECKLING FÖR SAMHÄLLSPANERINGEN

Syfte och mål

Syftet är att utveckla samhällsplaneringens metoder för att åstadkomma en hållbar utveckling.

Bakgrund

För att utveckla långsiktiga hållbara och klimatsmarta samhällen behöver prioriteringar göras i samhällsplaneringen. Olika metoder för planeringsprocessen finns för att lösa vilken eller vilka åtgärder som ger störst effekt. Metodutvecklingen kan ske genom erfarenhetsutbyte mellan kommuner och regionala aktörer och om medel finns, genom upphandling av externt stöd. Lämpliga forum för metodutveckling och kunskapsuppbyggnad behöver identifieras, där man i första hand kan använda sig av befintliga forum.

Några exempel på metodstöd för kommuner som tidigare använts är:

- Planeringsmetod enligt Energimyndighetens program uthållig kommun⁶, vars syfte var att integrera energifrågor i fysisk planering.
- Nyckelprojekt för mer strategisk planering. Länsstyrelsen genomförde ett samarbetsprojekt med Chalmers och med fyra kommuner i länet; Habo, Nässjö, Vetlanda och Värnamo. Nyckelprojekt valdes av kommunerna som strategiska åtgärder för att komma vidare i frågor där det hade uppstått låsningar. De nyckelprojekt som kommunerna arbetade med handlade om parkering i centrala delar av staden, tillfällig förändring av platser i centrum för att visa på möjligheter, exempel på förtätning i olika typer av bebyggelsemiljöer samt utveckling av kommunens interna samordning i översiktsplanarbetet. Metodiken går ut på att komma ur låsningar genom att byta perspektiv, att se vilka lokala resurser och aktörer som kan bidra, att utbyta erfarenheter mellan kommunerna samt att tillämpa ett strategiskt arbetssätt som innebär att man rör sig mellan de olika planeringsnivåerna

Genomförande

- a) Länsstyrelsen bjuder in deltagande aktörer till ett gemensamt starttillfälle för att diskutera de problem och låsningar som kommunerna initialt har identifierat. Exempel på behov som kan finnas hos kommunen för att stärka samhällsplanering för en hållbar och klimatsmart utveckling kan omfatta exempelvis:
 - Parkeringslösningars roll för klimatsmart planering
 - Vindkraft i fysisk planering
 - Resursfördelning mellan tätort och landsbygd
 - Kostnad och kvalitet i bebyggelseutvecklingen
 - Miljöbedömning som verktyg för hållbar utveckling
 - Hänsyn till jord- och skogsbruksmark vid exploatering
 - Samverkan i planprocessen för mellankommunala frågor som bidrar till klimatmålen

Lämpliga metoder att använda diskuteras.
- b) Kommunen arbetar konkret med ett problem enligt vald metod och övriga aktörer bistår med sin kompetens och resurser. Länsstyrelsen bjuder in till avstämningsträffar för erfarenhetsutbyte. Samarbetsfora som ingår i åtgärd 6. Ökat samarbete i samhällsplaneringsprocessen kan också användas. Kommunen presenterar på vilket sätt framsteg har gjorts i förhållande till de låsningar som identifierades i a) samt på vilket sätt metodiken har tillämpats.

⁶ [Fyra stora och tjugo små steg](#)

Ansvariga aktörer

Länsstyrelsen i Jönköpings län*, kommunerna, Trafikverket, Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland), Region Jönköpings län (Jönköpings länstrafik)

Effekt och uppföljning

G: Genomfört steg a)-b) och det finns ett etablerat erfarenhetsutbyte som bidrar till lösning av problemet. Metoden är etablerad och kan tillämpas även på andra problem.

H: Genomfört steg a) och arbetar med valt problem. Regionala aktörer bistår.

P: Genomfört steg a).

Bidrar även till andra miljö kvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 11 Hållbara städer och samhällen, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljö kvalitetsmål är God byggd miljö och Frisk luft.

Kostnad och finansiering

Finansiering inom ordinarie budget.

Från några kommuner har vi fått in kostnadsbedömningar, här ser vi att det främst är kostnader i arbetstid. Fördjupad bedömning behöver göras inom respektive organisation.

8. TRYGGA OCH SAMMANHÄNGANDE VÄGAR FÖR CYKEL

Syfte och mål

Målet är att varje kommun och Region Jönköpings län aktivt jobbar med målet om att det ska finnas trygga och sammanhängande vägar för cykel mellan bostadsområden och målpunkter i tätorter och i prioriterade stråk både inom och mellan tätorter.

Bakgrund

För att nå våra mål om att minska utsläppen av växthusgaser måste vi öka andelen som går, cyklar eller åker kollektivt. Genom att skapa trygga och sammanhängande vägar för cykel mellan bostadsområde och andra viktiga målpunkter i tätorten kommer fler välja cykel framför bil på resor kortare än 5 km. Med målpunkter menar vi förskolor, grundskolor, gymnasieskolor, arbetsområden, vårdcentral, centrum, köpcentrum, livsmedelsaffär, apotek, fritidsanläggningar, järnvägsstationer och bytespunkter.

Region Jönköpings län arbetar med cykelstrategi och prioriterar medel för utbyggnad av cykelvägar längs vägar mellan tätorter. I den regionala transportplanen för Jönköpings län 2018–2029 finns avsatta medel för medfinansiering till kommunerna för åtgärder riktat till gång- och cykel längs det kommunala vägnätet vilket administreras av Trafikverket. Medel finns även avsatt för åtgärder längs de så kallade regionalastråken i det statliga vägnätet.

Genomförande

Kommuner:

Åtgärden kan göras i steg och har aktören redan gjort de inledande stegen kan aktören gå direkt på steg c).

- a) Varje kommun kartlägger sina cykelvägar och identifierar målpunkterna.
- b) Prioritera relationer och målpunkter där cykelvägar behöver byggas ut eller förbättras utifrån hur mycket de bidrar till trygga och sammanhängande cykelvägar.

- c) Genomförandeplan tas fram och utbyggnad sker.

Region Jönköpings län:

- a) Ta fram en regional cykelstrategi.
- b) Att i kommande länstransportplan ta hänsyn till målet trygga och sammanhängande vägar för cykel.
- c) Att bistå kommunerna i arbetet med att uppfylla målsättningen för trygga och sammanhängande vägar för cykel.

Ansvariga aktörer

Kommuner som ställer sig bakom förslaget, helst alla länets kommuner. Region Jönköpings län

Effekt och uppföljning

G: Aktören har genomfört steg a)-c)

H: Aktören har genomfört steg a)-b)

P: Aktören har genomfört steg a)

Bidrar även till andra miljö kvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 11 Hållbara städer och samhällen, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljö kvalitetsmål är God byggd miljö och Frisk luft.

Kostnad och finansiering

Kan finansieras av till exempel stadsmiljöavtal eller den regionala transportplanen. Från några kommuner har vi fått in kostnadsbedömningar, här ser vi att det främst i ökad arbetstid men att cykelåtgärden i sig kan variera beroende på val av åtgärd. Fördjupad bedömning behöver göras inom respektive organisation.

Bebyggelse

Klimatpåverkan från bebyggelse sker både i byggskedet och från byggnadens energianvändning. Val av material och metoder som möjliggör låg energianvändning, kolinlagring och anpassning till ett förändrat klimat är alla av stor vikt för ett klimatsmart byggande.

9. MINSKAD KLIMATPÅVERKAN FRÅN BYGGNADER

Syfte och mål

Syftet är att öka kunskapen om resurseffektivt byggande, renovering och förvaltning med låg klimtpåverkan. Målet är att klimatpåverkan från nybyggnation och ombyggnation har halverats till 2030 jämfört med 2015 och mer byggs i trä.

Bakgrund

Bygg- och fastighetssektorn står för en fjärdedel av de totala koldioxidutsläppen. Byggsektorns bygg- och rivningsavfall genererar 31 procent av allt avfall i Sverige och 16 procent av allt farligt avfall.

Genom att förebygga och förbereda för återanvändning och materialåtervinning vid nybyggnation, rivning och renovering kan målet om ”Ökad resurshållning i byggsektorn” uppfyllas. Detta regleras i den nya avfallsförordningen (2020:614, 3 kap 10 §) vars syfte är att få avfallet att hamna högre upp i avfallshierarkin och att ett källsorterat bygg- och rivningsavfall ger renare fraktioner än sortering av blandat avfall vid en återvinningsanläggning.

År 2022 planeras en lag träda ikraft gällande klimatdeklarationer, vilken kommer att ta hänsyn till klimatpåverkan och byggnadens hela livscykel. År 2027 är planen att det i lagen kommer en maxgräns för växthusgasutsläpp⁷. Ett exempel på att minska utsläppen är att bygga i trä, då trä också kan fungera som en kolsänka. Att bygga flervåningshus i trä har betydande klimatfördelar då kol binds i konstruktionen under lång tid. Träbyggande gynnar även sysselsättningen lokalt och regionalt.

Regionalt har vi stor tillgång på skogsresurser och en väl etablerad träindustri. Trä som byggmaterial är positivt då materialet fungerar som en kolsänka och binder kolet i konstruktionen under en lång tidsperiod. Genom att använda lokalt producerad och bearbetad trämaterial för byggnation gynnar vi den regionala sysselsättningen, miljön och bidrar till de nationella målen om ”God bebyggd miljö” och ”Giftfri miljö”.

Under 2017 bildade klimatrådet en trähusbyggnadsgrupp för att ta fram en strategi för ökat trähusbyggande. Utöver den strategi som togs fram (resulterade i en del i klimat- och energistrategin) arrangerade också gruppen en trähusskola för att utveckla trähusbyggandet i Jönköpings län. Trähusskolan kan till exempel sprida goda exempel genom bland annat studiebesök, sprida kunskap om hur du som byggherre och kommun kan ställa rätt krav i en upphandling och vilka fördelar som finns med att bygga med trä, vilka myter om hinder och farhågor som finns samt hur du kan förebygga de som finns.

Rätt krav behöver ställas vid upphandling. Med rätt krav menas här relevanta klimatmål i förhållande till husets utformning. Hustyp och utformning är avgörande för klimateffektivt byggande. Vid upphandling skall systemgränsen A1-A3 redovisas av anbudslämnare. För trävaror är det viktigt att redovisa utan biogent koldioxidinnehåll. Regeringen har gett Upphandlingsmyndigheten och Boverket i uppdrag att under 2020–2021 utveckla och komplettera Upphandlingsmyndighetens hållbarhetskrav och annat stöd för att på ett kostnadseffektivt sätt främja en minskad klimatpåverkan under hela livscykeln inom bygg-, anläggnings- och fastighetsområdet vid offentlig upphandling⁸. Redan nu finns det dock möjlighet att ställa klimatkrav vid upphandlingen av byggtreprenader.

Genomförande

Deltagande aktörer genomför aktiviteter för att höja kunskapen om resurseffektivt byggande och renovering. Genom till exempel webbsidor, infoblad, seminarier och workshops om hållbara byggnader och byggande.

Exempel på aktiviteter är:

- a) Kunskapshöjande insatser inom resurseffektivt byggande och renovering anordnas, exempel på detta kan vara:

⁷ Se [Klimatdeklaration vid uppförande av byggnad - Boverket](#)

⁸ <https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2020/03/uppdrag-att-framja-minskad-klimatpaverkan-vid-offentlig-upphandling-av-bygg-anlaggnings-och-fastighetsentreprenader/>

- Hur du blir en bättre beställare eller att lämna anbud
 - Vilka olika certifieringssystem som finns
 - Konkreta tips på hur du jobbar med att minska resurs- och energianvändningen
 - Klimatberäkningar
 - Skapa bättre cirkulära flöden vid byggnation och renovering osv.
- b) Trähuskola fortsätter med kunskapshöjande moment för att utveckla trähusbygandet i Jönköpings län.
- c) Skapa och driva nätverk med aktörer inom bygg- och fastighetssektorn, samt delta, för att öka kunskap och utbyta erfarenheter om resurseffektivt byggande och cirkulära flöden.

Ansvariga aktörer

- a) Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland)*, kommunerna (energi- och klimatrådgivarna), Södra, Träcentrum, Träbyggnadskansliet, Sweco, HSB Göta, Jönköpings kommun, Länsstyrelsen
- b) Länsstyrelsen*, Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland), kommunerna (energi- och klimatrådgivarna), Södra, Träcentrum, Träbyggnadskansliet, Sweco, HSB Göta, Jönköpings kommun
- c) Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland)*, Sweco, HSB Göta, Jönköpings kommun, Länsstyrelsen, Vätterhem AB, kommunerna, kommunala bostadsbolag, samt andra berörda aktörer.

Effekt och uppföljning

G: Minst fyra aktiviteter inom båda delarna (a och b). Driva ett nätverk (c) samt delta och stärkt sina kunskaper inom resurseffektivt byggande och cirkulära flöden (c).

H: Minst två aktiviteter inom båda delarna (a och b). Starta ett nätverk (c) samt deltar aktivt och återkopplar behov till arbetsgruppen.

P: Minst en aktivitet inom båda delarna (a och b). Samt deltar i de aktiviteter som erbjuds (c).

Bidrar även till andra miljö kvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 11 Hållbara städer och samhällen, 12 Hållbar konsumtion och produktion, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljö kvalitetsmål är God bebyggd miljö.

Kostnad och finansiering

Kostnader för aktiviteterna. Uppskattningsvis <100 000 kr samt arbetstiden.

10. RENOVERA RESURS- OCH ENERGIEFFEKTIVT

Syfte och mål

Syftet är att öka resurs- och energieffektiv renovering av länets fastigheter. Målet är att energianvändningen har effektiviserats inom befintliga byggnader.

Bakgrund

Den befintliga bebyggelsen i länet står idag för cirka en tredjedel av energianvändningen och här finns en stor potential till energieffektivisering. Kommersiella byggnader har enligt

lag upprättat en energideklaration. I energideklarationen finns åtgärdsförslag på energiförbättrande åtgärder för byggnaden.

EU:s renoveringsstrategi ”renoveringsvågen”; ska leda till att renoveringstakten ökar under de kommande tio åren fram till år 2030. Här vill EU skapa ett bättre incitament för renoveringar i offentlig och privat sektor. ”

Genom att förebygga och förbereda för återanvändning och materialåtervinning vid nybyggnation, rivning och renovering kan målet om ”Ökad resurshållning i byggsektorn” uppfyllas. Detta regleras i den nya avfallsförordningen (2020:614, 3 kap 10 §) vars syfte är att få avfallet att hamna högre upp i avfallshierarkin och att ett källsorterat bygg- och rivningsavfall ger renare fraktioner än sortering av blandat avfall vid en återvinningsanläggning.

En annan viktig aspekt är att ställa klimatkrav vid upphandlingar.

Genomförande

Genomförande av denna åtgärd sker i tre steg.

- a) Kartläggning över effektiviseringspotential i fastighetsbeståndet. Fastigheternas kategoriseras i olika grupper efter behov och potential till energieffektivisering.
- b) Välja ut minst en fastighet med störst potential till resurs- och energieffektiv renovering under perioden.
- c) Genomföra resurs- och energieffektiv renovering.

Ansvariga aktörer

De aktörer som ställer sig bakom till exempel: Kommunerna, Region Jönköpings län, kommunala bostadsbolag, privata bostadsbolag

Effekt och uppföljning

Uppföljning:

G: En fastighet är renoverad och energieffektiviserad.

H: Kartläggningen är genomförd och renoveringen av utvald fastighet är påbörjad.

P: Kartläggningen är påbörjad.

Bidrar även till andra miljö kvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 7 Hållbar energi åt alla, 11 Hållbara städer och samhällen, 12 Hållbar konsumtion och produktion, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljö kvalitetsmål är God bebyggd miljö.

Kostnad och finansiering

Finansiering genom ordinarie budget eller genom sökt stöd.

Från några kommuner har vi fått in kostnadsbedömningar, här ser vi att det främst är kostnader för renovering av fastigheten/er. Vilket kan variera efter vilken typ av åtgärd samt byggnad som väljs. Fördjupad bedömning behöver göras inom respektive organisation.

Konsumtion och livsstil

Konsumtionsvanorna och livsstilen i Sverige och i länet orsakar idag stor klimat- och miljöpåverkan. En klimatsmart livsstil innebär att konsumtionen av varor och tjänster förändras och blir mer hållbar.

11. UPPHANDLING OCH STRATEGISKA INKÖP

Syfte och mål

Det ställs fler och bättre klimat- och hållbarhetskrav i upphandlingarna i länet.

Bakgrund

Med den samlade köpkraften har offentlig sektor en viktig roll i omställningen till ett fossilfritt samhälle. Genom att ställa miljökrav i offentlig upphandling kan upphandlande myndigheter påverka utbudet av hållbara varor och tjänster och på så sätt driva den miljötekniska utvecklingen framåt.

Lagen om offentlig upphandling ger stora möjligheter att ställa hållbarhetskrav. Den till och med uppmanar till att ställa miljömässiga krav vid upphandling. Klimatutmaningen är global men en del av lösningen är lokal. Upphandlingsstatistiken visar att sju av tio upphandlingar görs av kommunerna och de kommunala bolagen.

Totalt sett uppgår utsläppen från offentliga inköp till ca 14 miljoner ton år 2014, vilket motsvarar ca 7 procent av de totala utsläppen av växthusgaser från slutlig användning⁹.

I upphandlingslagstiftningen har samhälleliga mål, som skyddet av miljön, högre resurs- och energieffektivitet och kampen mot klimatförändringar en framträdande roll. Även ett av de sju inriktningsmålen i den nationella upphandlingsstrategin handlar om en miljömässigt ansvarsfull offentlig upphandling. Det inkluderar klimat- och energifrågan.

Upphandlingsmyndigheten har gjort en analys över vilka upphandlingsområden som har störst miljöpåverkan, en så kallad ”Miljöspendanalys”¹⁰. Denna analys kan ligga till grund för prioritering av organisationens upphandlingar.

Att ställa miljökrav kan inte bara handla om att minska de direkta utsläppen av det som man köper in. Målet med upphandlingen kan även vara att öka produkternas hållbarhet och livslängd. Den nationella upphandlingsstrategin pekar på att upphandling kan användas som ett strategiskt verktyg för Sveriges omställning mot en cirkulär och biobaserad ekonomi.

Under de senaste åren har miljökrav i upphandlingar ökat, men det finns stor potential att öka detta ytterligare.

Genomförande

Aktören ska genomföra minst två av följande aktiviteter under programperioden:

- Ställa krav på minskad klimatpåverkan inom ett nytt avtalsområde under genomförandeperioden. Det innebär att krav ställs på ett område där aktören inte tidigare ställt

⁹ Rapport, SCB https://www.scb.se/contentassets/8ede11d32b974ff5bce391c5221210fa/rapport_miljopaverkan-fran-offentlig-konsumtion_20161208.pdf

¹⁰ Upphandlingsmyndigheten, 2020-11-30, [Miljöspendanalys | Upphandlingsmyndigheten](#)

krav. För en lista på möjliga upphandlingsområden se Upphandlingsmyndighetens [Miljöspendanalys](#).

- Ställa krav på tjänster istället för produkter, till exempel ”innetemperatur” istället för värmesystem, hyra t ex arbetskläder istället för att äga i den egna organisationen.
- Ställa krav på återvunna och begagnade produkter t ex kontorsmöbler, IT-utrustning, och produkter med återvunnet innehåll.
- Åstadkomma förlängd livslängd av produkter genom att möjliggöra reparationer t ex genom upphandling av tjänst externt eller internt i organisationen.

För att hinna genomföra åtgärden inom programperioden behöver aktören ha undersökt sin upphandlingsplan under första genomförandeåret (2021, senast juli 2022).

Ansvariga aktörer

Alla som ställer sig bakom åtgärden, särskilt kommuner, Region Jönköpings län, Länsstyrelsen och andra av klimatrådets aktörer.

Effekt och uppföljning

Åtgärden leder till dels minskade direkta utsläpp och dels till att öka efterfrågan och incitamenten till att erbjuda miljövänliga produkter samt förankrad och etablerade rutiner vid upphandling och inköp.

G: Minst två aktiviteter kopplat till upphandling enligt alternativen ovan är genomförda. En förankrad och etablerad rutin används.

H: En aktivitet av strategiska inköp är genomförd och en till är påbörjad.

P: Aktören ska ha undersökt sin upphandlingsplan.

Bidrar även till andra miljö kvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 12 Hållbar konsumtion och produktion, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljö kvalitetsmål är Giftfri miljö och God bebyggd miljö.

Kostnad och finansiering

Mer arbetstid kan gå åt under förberedandefasen. Kan långsiktigt ge positiva ekonomiska effekter.

12. WORKSHOPS OM UPPHANDLING

Syfte och mål

Det ställs fler och bättre klimat- och hållbarhetskrav i upphandlingarna i länet.

Bakgrund

Upphandlingsmyndigheten uppskattar att kommunernas utsläpp av växthusgaser från inköp uppgår till drygt 12 miljoner ton koldioxidekvivalenter om året. Det motsvarar de årliga utsläppen från cirka 5,4 miljoner personbilar¹¹.

¹¹ [Kommunernas miljööverkan | Upphandlingsmyndigheten](#)

Totalt sett uppgår utsläppen från offentliga inköp till cirka 14 miljoner ton år 2014, vilket motsvarar ca 7 procent av de totala utsläppen av växthusgaser från slutlig användning¹².

Lagen om offentlig upphandling ger stora möjligheter att ställa hållbarhetskrav, den till och med uppmanar till att ställa miljömässiga krav vid upphandling. Klimatutmaningen är global men en del av lösningen är lokal. Upphandlingsstatistiken visar att sju av tio upphandlingar görs av kommunerna och de kommunala bolagen.

Med den samlade köpkraften har offentlig sektor en viktig roll i omställningen till ett fossilfritt samhälle.

I upphandlingslagstiftningen har samhällliga mål, som skyddet av miljön, högre resurs- och energieffektivitet och kampen mot klimatförändringar en framträdande roll. Även ett av de sju inriktningsmålen i den nationella upphandlingsstrategin handlar om en miljömässig ansvarsfull offentlig upphandling. Det inkluderar klimat- och energifrågan.

Miljökrav i upphandlingen har ökat under de senaste åren men kan öka ytterligare. Svårigheter att överkomma för att nå den önskade utvecklingen bedöms ofta vara kopplade till bristande ekonomiska resurser, kunskap och vägledning. Kunskapsutbyte inom länet i ett brett forum, där det finns möjlighet att diskutera helheten, från det rent praktiska till prioriteringar och ambitionsnivå, skulle kunna bidra till att i högre grad uppnå länets målsättning.

Genomförande

Länsstyrelsen och Region Jönköpings län anordnar under programperioden minst två workshops om hållbar upphandling. Workshoparna ska innehålla diskussioner om hur vi i länet kan jobba strategiskt med upphandling för att uppnå klimatmålen och övriga mål i Agenda 2030. Workshoparna är en möjlighet att utbyta erfarenheter, identifiera framgångsfaktorer och förbättringsområden.

Genomförandet av åtgärden ”Upphandling och strategiska inköp” är en fråga som kan diskuteras på workshoparna.

Målgruppen är upphandlare, politiker och miljö-/hållbarhetsstrateger på kommunerna och Region Jönköpings län.

Ansvariga aktörer

Länsstyrelsen och Region Jönköpings län.

Effekt och uppföljning

Åtgärden leder till fler klimatsmarta upphandlingar i länet.

G: Minst två workshops är genomförda.

H: En workshop är genomförd.

P: Planering pågår inför den första workshopen.

¹² https://www.scb.se/contentassets/8ede11d32b974ff5bce391c5221210fa/rapport_miljopaverkan-fran-offentlig-konsumtion_20161208.pdf

Bidrar även till andra miljö kvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 12 Hållbar konsumtion och produktion, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljö kvalitetsmål är Giftfri miljö och God bebyggd miljö.

Kostnad och finansiering

Arbetstid. Lunch och fika för deltagarna.

13. KAMPANJ OM KONSUMTION

Syfte och mål

Syftet är att få invånarna i länet att förändra sitt beteende så att konsumtionens miljöpåverkan minskar.

Bakgrund

Utsläpp av växthusgaser från svensk konsumtion orsakas till två tredjedelar av hushållens konsumtion. Hushållens konsumtionsbaserade utsläpp domineras av utsläpp från konsumtion av livsmedel, transporter och boende. De svenska konsumtionsbaserade utsläppen per invånare och år är ungefär 10 ton. För att målen i klimat- och energistrategin ska uppnås är det därför nödvändigt att även nå allmänheten, inte bara kommuner, myndigheter och företag.

För att klara klimatmålen måste människor i Sverige ändra sina beteenden. Det finns olika metoder för att få människor att ändra sina beteenden. En metod är nudging som handlar om att ge dem en knuff i rätt riktning. Man formar valsituationen så att det faller sig naturligt för konsumenten att fatta bättre beslut.

Information är en vanlig metod för att få konsumenter att frivilligt göra val som är bra för miljön. Det är en ganska lättillgänglig metod och skapar inget större motstånd. Dock är det svårt att få till en god effekt. De flesta lyckade beteendeinsatser är en kombination av flera metoder eller styrmedel. Lagar kan till exempel skapa förutsättningar att införa skatter eller bidrag, men det är med hjälp av information som man skapar acceptans för ändringarna.

Det är därför viktigt att en kampanj för att få till förändrade beteenden i länet är genomtänkt, välplanerad och kan knyta an till aktuella teman. En kampanj kan vara en startpunkt för en beteendeförändring men behöver även kompletteras med andra aktiviteter. Det är viktigt att i planeringen av kampanjen funderar hur budskapet kan leva vidare efter kampanjen.

Ett gemensamt budskap från alla Klimatrådets aktörer skulle få större genomslag och om ett gemensamt material finns framtaget kan flera av rådets aktörer delta i kampanjen. Att budskapet sprids i alla delar av länet och av flera, olika trovärdiga aktörer leder till ett större genomslag.

Genomförande

Klimatrådet tar fram och genomför minst två kampanjer om konsumtion under åtgärdsprogrammets genomförandeperiod.

Det innebär:

a) Inriktning för kampanjen utreds och beslutas.

- b) En kommunikationsplan tas fram.
- c) Informationsmaterial, som ska kunna användas av klimatrådets medlemmar, tas fram.

Vilken inriktning det blir för kampanjen beror på vilken fråga som ligger i tiden då det är dags. Exempel på möjliga inriktningar är plast, matsvinn med mera. Inom begreppet konsumtion ingår även andra fokusområden som till exempel transporter och förnybar energi. Även länets är en aspekt som behöver tas med i diskussionen om aktuellt tema.

Utredningen och underlag till kampanjen kan tas fram av klimatrådets fokusgrupper. Utformningen och design på kampanjmaterial kan beställas från en kommunikationsbyrå. I uppdraget bör det även ingå en långsiktig kommunikationsplan med spridningsmetoder, både traditionella och nya kanaler bör användas. Utformningen av kampanjen ska vara bred så att flera teman/ budskap ska kunna använda upplägget. Tanken är att kampanjen ska vara så förankrad att alla klimatrådets aktörer, inklusive alla kommuner, deltar i kampanjen. Detta innebär att kampanjen får ett stort genomslag i länet.

Ansvariga aktörer

Klimatrådet som samverkansplattform (övriga aktörer som ska bidra till att sprida kampanjen, till exempel klimatrådets aktörer, får frågan om deltagande i ett senare skede, när temat är bestämt, därför ställs inte denna fråga skarpt i remissen).

Effekt och uppföljning

En målsättning med kampanjen är att den ska vara formulerad på ett sådant sätt och med en sådan inriktning att det går att mäta kampanjens effekt.

G: Informationsmaterialet finns framtaget och finns tillgängligt för klimatrådets aktörer att använda.

H: Kommunikationsplanen är framtagen och arbete med informationsmaterialet pågår.

P: Inriktningen för kampanjen är under utredning och förankring.

Bidrar även till andra miljö kvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 12 Hållbar konsumtion och produktion, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljö kvalitetsmål är Giftfri miljö och God bebyggd miljö.

Kostnad och finansiering

60 000–70 000 kr för en reklambyrås framtagande av material och kommunikationsplan. Tanken är att kommunikationsplanen ska kunna användas av flera ämnesområden, därigenom blir kostnaden lägre för kampanj nr två. Spridningen ingår inte i denna summa. Hur stor kostnaden för denna del blir beror på utformningen av kampanjen. Summan bedöms som under 100 000 kr. Medel avsätts i klimatrådets budget.

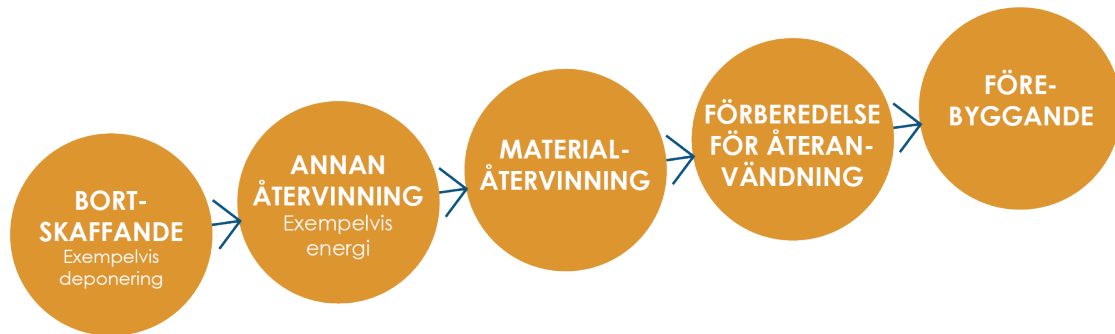
14. MINSKA AVFALLET

Syfte och mål

Syftet är att minska avfallsmängden i länet. Målet är att främja hållbar konsumtion och cirkulära materialflöden.

Bakgrund

Många kommuner jobbar aktivt med att minska matsvinn, vilket är en betydelsefull insats av både miljömässiga och ekonomiska skäl. Att sträva efter cirkulära materialflöden och att förebygga att avfall uppkommer är viktigt inom även andra områden. EU:s avfallstrappa¹³ visar att det är mest resurseffektivt när vi kan förebygga att avfall uppkommer, exempelvis genom att återanvända produkter och material.

Utgå från avfallstrappan och sträva efter att befinna sig så långt upp i trappan som möjligt. Tankesättet bör tillämpas på flera materialflöden och områden. Ett cirkulärt förhållningssätt där produkter och resurser återanvänds i så stor utsträckning som möjligt är önskvärt.

Genomförande

Aktören ska genomföra insatser och aktiviteter för att främja cirkulära materialflöden och förebygga att avfall uppkommer. Utgångspunkten är avfallstrappan. Aktören ska inom nya områden inom organisationen arbeta med aktiviteter som ger en positiv förändring i avfallstrappan.

Ansvariga aktörer

Alla klimatrådets aktörer och andra intresserade aktörer.

Effekt och uppföljning

Effekten är ökad resurshushållning och övergång till mer cirkulära materialflöden. Vissa insatser kan mätas kvantitativt, tex minskning av avfallsmängder. I andra fall är omställningen till ett mer hållbart förhållningssätt till produkter den önskvärda effekten.

G: Aktören har genomfört minst fem aktiviteter varav minst en aktivitet inom förbyggande.

H: Aktören har genomfört minst tre aktiviteter inom något/några av de fem av stegen.

P: Aktören har genomfört minst en aktivitet inom ett av de fem stegen.

Bidrar även till andra miljö kvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 12 Hållbar konsumtion och produktion, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljö kvalitetsmål är Giftfri miljö och God bebyggd miljö.

Finansiering och kostnad

Inom ordinarie budget.

¹³ <https://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Avfall/>

Förnybar energi

För att nå visionen om att bli ett klimatsmart plusenergilän krävs att produktionen från förnybara energikällor är större än den mängd vi använder och att energikällorna är förnybara. Vi behöver också förhålla oss till en ökad och ändrad efterfrågan på energi på grund av de klimatförändringar som sker.

15. ÖKA DEN FÖRNYBARA PRODUKTIONEN AV EL, VÄRME OCH KYLA

Syfte och mål

Åtgärden syftar till att öka produktionen av förnybar el och värme och därmed bidra till länets vision om ett klimatsmart plusenergilän.

Bakgrund

Jönköpings län har som vision att bli ett klimatsmart plusenergilän. För att länets mål och vision om att producera mer förnybar el, värme och kyla än vi använder kräver det stora åtgärder för att kunna bli verklighet.

Förnybar elproduktion från vind- och solkraft behöver fortsätta att öka, liksom biobaserad elproduktion genom kraftvärme. Även småskalig förnybar energiproduktion¹⁴ kan bidra väsentligt och potentialen för solkraft i länet är stor.

Denna åtgärd innebär att aktören åtar sig att bidra med att öka den förnybara energiproduktionen i länet genom att investera eller främja den förnybara energiproduktionen i länet på ett eller annat sätt. Exempelvis kan det innebära ökad andel: vindkraft, solel, solvärme, biokraft, biovärme (inklusive förnybar fjärrvärme, bioolja eller pelletsanna, halm) och geoenergi.

Genomförande

Aktören ska bidra till att öka den förnybara produktionen av el, värme och kyla. Det finns flera sätt att åstadkomma detta och respektive aktör väljer själv hur de vill genomföra åtgärden. De nya installationer/investeringar enligt förslagen nedan som aktören väljer att åta sig ska genomföras under programperioden.

Nedan beskrivs några förslag:

- Installera egna solkraftsanläggningar på fastighet, eller annan lämplig yta.
- Köpa andelar på en sol- eller vindkraftsanläggning.
- Införa solceller på annans fastighet eller mark (äger anläggningen).
- Köpa in fjärrvärme och fjärrkyla från förnybar energi.
- Investera i solvärme.
- Investera i geoenergi (berg-, mark-, sjövärme/kyla), ex. bergvärme, jordvärme, borrhålslager.
- Investera i biokraft, dvs el från biobränsle.
- Producera egen värme från förnybara energislag.

Ansvariga aktörer

Alla klimatrådets aktörer och andra intresserade aktörer.

¹⁴ Med förnybar energiproduktion menas produktion från förnybara energikällor.

Effekt och uppföljning

Uppföljning kommer att ske genom åtgärdswebben där aktören gärna får beskriva sin investering eller åtgärd för att åtgärden ska kunna följas. Med fördel rapporterar aktören mängden förnybar energi som generas av dess insats.

G: Aktören har installerat minst en anläggning/köpt andelar.

H: Aktören har påbörjat installation/förhandlingar om andelsägare.

P: Aktören har påbörjat offertförfrågning.

Bidrar även till andra miljö kvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 7 Hållbar energi åt alla, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljö kvalitetsmål är God bebyggd miljö och Frisk luft.

Kostnad och finansiering

Finansieringsstöd kan tex ges av ett nytt eventuellt kommande Solcellsstöd för kommuner och företag.

Från några kommuner har vi fått in kostnadsbedömningar, här ser vi att det främst är kostnader i investeringar som in sin tur kan generera inkomster. Stor variation i vad som aktören väljer att genomföra. Fördjupad bedömning behöver göras inom respektive organisation.

16. FRÄMJA PRODUKTIONEN AV FÖRNYBAR ENERGI

Syfte och mål

Åtgärden syftar till att stärka förutsättningar för mer produktion av förnybar el, värme och kyla i Jönköpings län.

Bakgrund

För att stärka förutsättningarna och möjliggöra för fler aktörer att producera mer förnybar el, värme och kyla i länet behövs främjande åtgärder som ökar kunskapen om och bidrar till positiv inställning till de olika möjligheter som finns för att producera förnybar energi.

Energikontor Norra Småland har i sitt arbete identifierat en rad olika behov inom ämnesområdet. I solkraftanläggningar förekommer exempelvis brister avseende säkerhet, dimensionering och effektivitet. Vindkraftsetableringar kan underlättas genom att projekten är väl lokaliserade och förankrade hos den aktuella kommunen och med personer eller verksamheter som finns i närheten av det tilltänkta projektet. Det finns möjligheter att samarbeta kring satsningar och investeringar i större utsträckning än vad som sker idag. Information om exempelvis tillgängliga stöd eller gällande skatteregler behöver nå ut till fler företag och organisationer.

Genomförande

Energikontor Norra Småland genomför under programperioden aktiviteter för att främja produktionen av förnybar energi i länet tillsammans med de kommunala energi- och klimatrådgivarna. Det kommer främst ske genom att anordna föreläsningar, utbildningar, bjuda in till dialog, sprida information med företag och offentlig sektor i länet som målgrupp.

Nya projekt kan komma att starta inom ämnesområdet för att förstärka arbetet och kan vara fokuserat på en specifik energikälla eller identifierade möjligheter och behov.

Ansvariga aktörer

Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland)*, kommunerna (energi- och klimatrådgivarna)

Effekt och uppföljning

Uppföljning kommer att ske genom att ansvarig aktör rapporterar via åtgärdswebben genomförda aktiviteter (inklusive resultatuppföljning av dem).

G: Totalt tio aktiviteter är genomförda vid programperiodens slut.

H: Minst fem aktiviteter är genomförda under programperioden.

P: Minst en aktivitet är genomförd.

Bidrar även till andra miljö kvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 7 Hållbar energi åt alla, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljö kvalitetsmål är God bebyggd miljö och Frisk luft.

Kostnad och finansiering

Kostnader för aktiviteterna och arbetstid. Finansiering genom befintliga och kommande projekt.

Gröna näringar och natur

Jord- och skogsbruk är viktiga näringar för länet och bedrivs på en stor del av länets yta. Användningen av fossila bränslen behöver minska och jord- och skogsbruket behöver bli mer energieffektivt samtidigt som de biologiska värdena fortsätter att värnas. Verksamheten måste anpassas för att hantera konsekvenserna av ett förändrat klimat. Även naturen är en viktig resurs i både anpassning till ett förändrat klimat och genom upptaget av växthusgaser.

17. SKOGSBRUKET HAR LÅG KLIMATPÅVERKAN OCH ÄR ANPASSAT EFTER ETT FÖRÄNDRAT KLIMAT

Syfte och mål

Åtgärden syftar till att öka kunskapen om långsiktiga och hållbara skötselmetoder för skogsbruk, minska växthusgasutsläpp och ett skogsbruk som är anpassat efter ett förändrat klimat med hänsyn till den biologiska mångfalden.

Bakgrund

Skogsbruket är en viktig näringsgren för länet och har en viktig roll i omställningen mot mer förnybar energi. Skogen ska räcka till i omställningen och den ska samtidigt verka för kolinlagring men inte missgynna den biologiska mångfalden.

Skogsbruket har stor potential att minska sina utsläpp genom bland annat effektivisering och att ersätta fossila drivmedel i arbetsmaskiner.

Skogen har en viktig roll i omställningen till ett fossilfritt samhälle. För Sveriges möjligheter att nå mål om fossilfrihet och en minskad klimatpåverkan är det viktigt med livskraftigt skogsbruk som även i framtiden kan leverera förnybar råvara. Åtgärder för att säkerställa en hög produktion även i ett förändrat klimat handlar i många fall om klimatanpassning. Klimatanpassning handlar i sin tur om flera olika delar så som val av plantmaterial, hur man hanterar förändrade vattenförhållanden, nya skadegörare, viltskador på växande skog och kraftigare stormar osv, men det handlar inte minst om det som kallas ståndortsanpassning, vilket menas att kunna föryngras med rätt trädslag på rätt plats. Det här är viktigt både för att få träd och skogar som överlever, men också för att få en variation i våra skogar och kunna sprida riskerna. Ett varierat skogsbruk ökar även möjligheten för våra skogars naturliga biologiska mångfald att överleva. Detta är en viktig faktor då dessa arter och deras anpassningsförmåga är nödvändiga för att minska konsekvenserna av ett förändrat klimat.

I *Samverkansprocess för ökad skogsproduktion* har Skogsstyrelsen tillsammans med skogsnäringen pekat ut ett antal åtgärder för att stärka skogsproduktionen, inte minst mot bakgrund av ett förändrat klimat. Klimatrådet Jönköpings län kommer kunna vara ett lämpligt forum för samarbete i genomförandet av vissa åtgärder som är kopplade till klimat och ett hållbart skogsbruk.

Vatten i skogen har stor betydelse för både produktion och miljö, inte minst i ett förändrat klimat där vi väntar oss en situation med både mer och mindre vatten i skogen vid olika tider på året. Åtgärder och hänsyn till vatten har stor påverkan även på naturvärdena och är en fråga som engagerar många skogsägare.

Att restaurera hydrologiskt påverkade myrmarker kan vara en betydelsefull åtgärd för att minska utsläpp av växthusgaser men även gynna den biologiska mångfalden och vattenushållning.

Genomförande

Rådgivning och kunskapshöjande inom området kan ske på olika sätt. Nedan listas de områden som är prioriterade under denna programperiod.

- a) Kunskapshöjande aktiviteter för skogsägare av skogsbruket genomförs för att säkerställa ett fortsatt bidrag med förnyelsebar råvara till bioekonomin på ett hållbart sätt. Det inkluderar en rad frågor kopplat till skogsskötseln, varav ståndortsanpassning och trädslagsval och val av skötselmetoder är några av de mest avgörande. I grunden är dessa aktiviteter stort kopplade till klimatanpassning men leder också till att säkerställa tillväxt (kolinlagring) och produktionen av biomassa med beaktan av biologisk mångfald. Aktiviteten inkluderar även samarbete kring relevanta delar av genomförandet av 88-punktsprogrammet kopplat till Samverkansprocess för ökad skogsproduktion.
- b) Inspirationsaktiviteter kopplat till vatten i skogen genomförs. Kan ske genom t ex samarbete med pågående EU-projekt Grip on life. Det kan vara temakväll digitalt eller i fält om hållbart skogsbruk invid vatten eller till exempel lyfta för- och nackdelar med hydrologisk restaurering av myrmarker samt goda exempel (restaurering av Anderstorp Stormosse eller Skogsstyrelsens och Södras samarbetsprojekt om restaurering av dikade övergivna jordbruksmarker på torv).
- c) Seminarserie med olika kunskapsteman:
 - Hur kan skogsbruket bidra till omställningen genom att minska sina utsläpp och använda energin effektivare?

- Vilka investeringsbidrag som finns för att öka kunskapen om drivmedelskonverteringar och energieffektiviseringar.

Ansvariga aktörer

Den ansvariga aktören ansvarar för att aktiviteten blir genomförd och håller ihop. Flera av aktiviteterna kan med fördel genomföras gemensamt.

- Skogsstyrelsen*, Södra och LRF
- Länsstyrelsen*, Skogsstyrelsen och Södra
- Södra, Länsstyrelsen och LRF. *Dialog pågår om ansvarig aktör för denna del av åtgärden.*

Effekt och uppföljning

Den önskade effekten av denna åtgärd är minskade växthusgasutsläpp, minskat fossilberoende. Ett skogsbruk som är klimatanpassat, gynnar den biologiska mångfalden och bidrar till grön omställning.

Aktiviteterna ska vara spridda geografiskt över länet.

G: Minst fyra aktiviteter inom båda a) och b) och minst tre seminarier inom c) är genomförda under programperioden.

H: Minst 4 aktiviteter inom a) och b) tillsammans och minst ett seminarium inom c) är genomförda.

P: Minst två aktiviteter är genomförda inom a) – c).

Bidrar även till andra miljö kvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljö kvalitetsmål är Ett rikt växt- och djurliv, Levande sjöar och vattendrag, Myllrande våtmarker, Levande skogar. Åtgärden bidrar även till klimatanpassning samt skogsstrategin Smålands skogar får värden att växa¹⁵.

Kostnad och finansiering

Kostnad för de olika aktiviteterna <100 000 kr samt arbetstid.

18. JORDBRUKET ÄR ENERGIEFFEKTIVT OCH HAR LÅG KLIMATPÅVERKAN

Syfte och mål

Åtgärden syftar till att öka kunskapen om långsiktiga och hållbara metoder för jordbrukskötsel, minska växthusgasutsläppen och att energin används på ett effektivare sätt

Bakgrund

Jordbruket är en viktig näringsgren för länet med möjligheter att bidra i samhällets omställning till fossilfrihet bland annat genom kolinlagring i marken och produktion av förnybar energi.

Jordbruket har potential att minska sin energianvändning och sina utsläpp av växthusgaser genom effektiviseringar och genom att ersätta fossila drivmedel exempelvis i arbetsmaskiner och i anläggningar för torkning och uppvärmning. Dessutom finns goda

¹⁵ [Smålands skogar får värden att växa](#)

förutsättningar för utbyggnad av förnybar energiproduktion av biobränsle, sol och vindkraft. Jordbruket har genom dessa produkter potential att bidra till andra branschens omställning till fossilfrihet.

Livsmedelsstrategin för Jönköpings län har som mål att öka produktionen av livsmedel. Det behöver göras på ett hållbart sätt bland annat genom att öka och sprida kunskapen om klimatsmart produktion av livsmedel, öka och sprida kunskapen om jordbrukets förmåga att binda kol i marken, arbeta med utveckling och klimatanpassning av framtidens grödor, arbeta med viltskadeproblematik, gynna den biologiska mångfalden och genom att stötta utvecklingen av en fossilfri maskinpark.

Klimatförändringarna ställer krav på anpassningar inom jordbruket. Ett förändrat klimat kan förväntas öka behovet av bevattning samt utveckling och klimatanpassning av framtidens grödor bland annat med avseende på torkresistens. Även faktorer som växtföljd, markhälsa och jordens mullinnehåll har betydelse för vattenhållande förmåga och produktivitet. Vatten i odlingslandskapet har stor betydelse för både produktion och miljö, inte minst i ett förändrat klimat där vi väntar oss en situation med både mer och mindre vatten i odlingslandskapet vid olika tider på året. Åtgärder och hänsyn till vatten har stor påverkan även på naturvärdena och är en fråga som engagerar många jordbrukare.

Utdikade torv- och mulljordar står för en stor del av växthusgasutsläpp förknippade med jordbruk. Vissa av dessa marker kan vara lämpliga för återvätning till våtmark. Klimat- och miljönyttan med åtgärden ska vägas mot markens produktivitet och brukningsvärde. Våtmarker kan i vissa fall konstrueras för att även kunna användas för bevattning.

Kunskapshöjande aktiviteter för jordbrukare behövs för att säkerställa ett fortsatt och ökat bidrag i omställningen till bioekonomin på ett hållbart sätt.

Genomförande

Rådgivning och kunskapshöjande inom området kan ske på olika sätt. Nedan listas de områden som är prioriterade under denna programperiod.

- a) Seminarserie med olika kunskapsteman:
 - Hur kan jordbruket bidra till omställningen med förnybar energi, bränslen och drivmedel? Markhälsa och kolinlagring i marken.
 - Klimatanpassning av framtidens grödor.
 - Vilka investeringsbidrag som finns för att öka kunskapen om drivmedelskonverteringar och energieffektiviseringar.
- b) Återskapa våtmarker. Seminarier och rådgivning för att öka kunskapen om klimat- och miljöeffekter, vattenvårdande effekter och möjligheter till samordning med vattenuttag för bevattning. Klimat- och miljönyttan med åtgärden ska vägas mot markens produktivitet och brukningsvärde.
- c) Ökad hållbar livsmedelsproduktion genom att öka och sprida kunskapen om klimatsmart produktion av livsmedel samt öka kunskaperna hos offentliga aktörer och konsumenter, enligt den regionala livsmedelsstrategin för Jönköpings län 2030.

Ansvariga aktörer

- a) LRF*, Länsstyrelsen, Region Jönköpings län (Energikontor Norra Småland) samt kommunerna (kommunala energi- och klimatrådgivarna)
- b) LRF* och Länsstyrelsen

- c) Region Jönköpings län (Regional utveckling)*, Länsstyrelsen, LRF och övriga organisationer i styrgruppen för den regionala livsmedelsstrategin. *Dialog pågår över ansvarig aktör för denna del av åtgärden.*

Effekt och uppföljning

G: Minst tre aktiviteter inom alla tre områden a), b) och c) genomförda under programperioden.

H: Totalt är minst fyra aktiviteter inom a) – b) och minst två aktiviteter inom c) genomförda under programperioden.

P: Totalt är minst två aktiviteter inom a) – b) och minst en aktivitet inom c) genomförd under programperioden.

Bidrar även till andra miljö kvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 2 Ingen hunger, 12 Hållbar konsumtion och produktion, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljö kvalitetsmål är Ett rikt odlingslandskap och God bebyggd miljö. Åtgärden bidrar även till klimatanpassning.

Kostnad och finansiering

Kostnad för aktiviteterna <100 000 kr samt arbetstid.

Näringsliv och affärsutveckling

Näringslivet har en betydelsefull roll i omställningen till ett hållbart samhälle. Länets näringsliv behöver vara konkurrenskraftigt och gå från fossilbaserade till biobaserade råvaror. Produktutveckling och tillverkning behöver ske resurseffektivt, med låg klimatpåverkan och med ökat fokus på cirkulära affärsmodeller för såväl varor som tjänster.

19. RÅDGIVNING OCH TILLSYN FÖR RESURSEFFEKTIVA FÖRETAG

Syfte och mål

Syftet är att öka kunskapen om resurs- och energieffektivisering, få företag att jobba systematiskt och strukturerat med energifrågan samt stötta företag i arbetet med genomförande av åtgärder. Målet är att energin används effektivt och växthusgasutsläppen hos länets företag har minskat.

Bakgrund

Energianvändningen inom industrin motsvarar idag en knapp fjärdedel av länets energianvändning. Studier av små- och medelstora företag visar på att störst potential finns inom stödprocesserna för dessa företag. För större företag inom tillverkningsindustrin finns stora vinster i åtgärder inom t ex värmeåtervinning, enligt de företag som deltar i Energisteget. Energibesparingar kan också ske genom att företag jobbar systematiskt och strukturerat med energi.

Nätverk för erfarenhetsutbyte och kunskapshöjande insatser, liksom företagspecifik rådgivning behövs för att få företag att fatta rätt beslut när det kommer till energieffektivisering och energikonverteringar. Företag behöver även vidga sitt arbete med effektiviseringar till att även inkludera resurser som vatten, kemikalier, material i tillverkningsprocessen i

större utsträckning. Behovet av information kring ekonomiska stöd samt hjälp med att söka dessa är stort.

Växthusgasutsläppen inom industrin har minskat kraftigt sedan 1990. För att nå länets klimatmål och 1,5 gradersmålet måste industrin och företag fortsätta att energieffektivisera och konvertera från fossila energislag till förnybara, samt inkludera fler resurser i sitt effektiviseringsarbete.

Genomförande

Länsstyrelsen och kommunen utvecklar sitt arbete med energi och klimat inom prövning, tillsyn och tillsynsvägledning genom att:

- a) Inkludera energi- och klimatfrågan i prövningsärenden.
- b) Genom tillsyn arbeta för och följa upp att bolag genomför energieffektiviserande åtgärder.
- c) Dela sina erfarenheter till kommunerna genom tillsynsvägledningen.

Ansvariga aktörer

- d) Länsstyrelsen*, kommunerna (tillsynsansvariga).
- e) Länsstyrelsen*, kommunerna (tillsynsansvariga).
- f) Länsstyrelsen

Effekt och uppföljning

Effekten är att fler åtgärder genomförs och på så sätt når vi en effektivare användning av energi inom industrin samt minskade växthusgasutsläpp.

Länsstyrelsen:

G: Aktören utvecklar sitt arbete genom att genomföra a), b) och c).

H: Aktören utvecklar sitt arbete genom att genomföra två av a), b) eller c).

P: Aktören utvecklar sitt arbete genom att genomföra en a), b) eller c).

Kommunerna:

G. Aktören har genomfört a) och b).

H: Aktören har genomfört a) eller b).

P: Aktören har tagit fram en plan för genomförande.

Bidrar även till andra miljö kvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 9 Hållbar industri och innovationer och infrastruktur, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljö kvalitetsmål är God bebyggd miljö.

Kostnad och finansiering

Finansiering inom ordinarie budget. Kostnader för resor och arbetstid.

Från några kommuner har vi fått in kostnadsbedömningar, här ser vi att det främst är kostnader i arbetstid. Fördjupad bedömning behöver göras inom respektive organisation.

20. WORKSHOPS FÖR CIRKULÄR EKONOMI

Syfte och mål

Fler företag i länet använder cirkulära affärsmodeller.

Bakgrund

Cirkulär ekonomi är ett uttryck för ekonomiska modeller där cirkulära kretslopp i ett företag, samhälle eller en organisation används snarare än linjära processer som hittills har varit dominerande. Cirkulär ekonomi är inspirerad av naturens kretslopp. Strävan är att avfall inte ska uppstå eller ses som en råvara. Därför designas produkterna så att de är lätta att återvinna. Biologiskt material ska kunna komposteras, och övrigt material designas så att det går att

- Återanvändas
- Repareras
- Materialåtervinnas
- Energiutvinnas

Idag återförs endast 12 procent av sekundärt material och resurser till ekonomin på EU-nivå. Cirkulär ekonomi är ett aktuellt och prioriterat område inom EU. Europeiska kommissionen antog under våren 2020 en handlingsplan för cirkulär ekonomi¹⁶. Det är önskvärt och en stor möjlighet för länet att tidigt vara med i omställningen.

Även Sverige har under år 2020 tagit fram en nationell strategi för cirkulär ekonomi¹⁷.

Under år 2019 drev CSR Småland ett pilotprojekt om cirkulär ekonomi. Syftet med projektet var att öka kunskapen om cirkulär ekonomi och medvetenheten om fördelarna med cirkulära affärsmodeller. Företag som ingick i projektet arbetade även fram handlingsplaner för hur de ska arbeta vidare med cirkulär ekonomi i sin verksamhet. Under projektet genomfördes även ett antal workshops för intresserade företag bland annat i Värnamo och Jönköping. Det är önskvärt att denna kunskap kan fortsätta spridas till fler företag och kommuner i hela länet.

Den regionala utvecklingsstrategin (RUS) har målet att år 2035 är Jönköpings län ett hållbart län. Det innebär bland annat att länet präglas av en hållbarhetsdriven näringslivsutveckling och cirkulära ekonomier¹⁸. Åtgärden och aktivitet i kommande handlingsplan till RUSen kan med fördel samordnas.

Genomförande

Minst en workshop om cirkulär ekonomi genomförs i alla länets kommuner under programperioden (2021–2025). Målgruppen för workshopen är företag i länet. CSR Småland kontakter kommunerna för att boka in dagen. Kommunerna, förslagsvis näringslivsavdelning eller motsvarande, sköter det praktiska kring arrangemanget som spridning av inbjudan och bokning av lokal etc. CSR Småland håller ihop själva workshopen. Arrangemanget finansieras av deltagaravgifter.

¹⁶ https://ec.europa.eu/environment/circular-economy/pdf/new_circular_economy_action_plan.pdf

¹⁷ <https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2020/07/cirkular-ekonomi---strategi-for-omstallningen-i-sverige/>

¹⁸ Jönköpings län - Regional utvecklingsstrategi 2020-2035, Region Jönköpings län, [regional-utvecklingsstrategi-for-jonkopings-lan-2020-2035.pdf](https://www.regionjokoping.se/regionutvecklingsstrategi-for-jonkopings-lan-2020-2035.pdf) (rlj.se)

Hur workshoparna ska byggas upp och vad som ska vara i fokus, på respektive workshop bestäms i dialog mellan kommunerna och CSR Småland. Vid önskemål kan fler workshoppar per kommun anordnas, till exempel en allmän och en fördjupning.

Ansvariga aktörer

CSR Småland*, kommunerna

Effekt och uppföljning

Konsultbyrån Material Economics har i en studie¹⁹ från 2018 uppskattat att inom EU kan industrins koldioxidutsläpp minska med mer än 50 procent genom att övergå till cirkulära flöden.

Kommunerna:

G: Minst en workshop om cirkulär ekonomi är genomförd i kommunen.

H: Datum för workshopen är inbokad och planering pågår.

P: Ansvariga på kommunen har etablerat kontakt med CSR Småland.

CSR Småland:

G: Minst en workshop i de kommuner som deltar i åtgärden är genomförd.

H: En workshop är genomförd i mer än hälften av kommunerna som deltar i åtgärden.

P: En workshop är genomförd.

Bidrar även till andra miljö kvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur och 12 Hållbar konsumtion och produktion, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljö kvalitetsmål är Giftfri miljö och God bebyggd miljö.

Kostnad och finansiering

Workshoparna finansieras helt av deltagaravgifter. Kostnad för kommunerna är personalens arbetstid.

På Delegationen för cirkulär ekonomis webbplats²⁰ finns det en sammanställning över olika finansieringsmöjligheter för åtgärder inom cirkulär ekonomi.

¹⁹ The circular Economy – a powerful force for climate mitigation, <https://media.sitra.fi/2018/06/12132041/the-circular-economy-a-powerful-force-for-climate-mitigation.pdf>

²⁰ <https://www.delegationcirkularekonomi.se/finansiering>

Projektåtgärder

Block 3 innehåller sex projektåtgärder. Projektåtgärder ska ses som en idébank till åtgärder. Under framtagandeprocessen har det uppkommit flera idéer på åtgärder som kräver extern finansiering eller vidare utredning. Eftersom det är svårt att hinna söka finansiering under framtagandeprocessen och remissperioden, tas de inte med som en områdesspecifik åtgärd i programmet. Idéerna bedöms dock ha en stor potential och lyfts ändå med i programmet som en idébank. Eftersom de ska kunna anpassas till aktuella utlysningar beskrivs de inte i lika stor detalj som övriga åtgärder. Den aktör som vill söka ett projekt kopplat till dessa idéer får gärna höra av er till Länsstyrelsen.

Dessa förslag kommer inte följas upp årligen utan endast vid slutuppföljningen och då för att se om projekten har kommit igång.

I. KARTLÄGGNING AV VARU- OCH ENERGIFLÖDEN SAMT RESTFLÖDEN

Syfte och mål

Syftet är att genom kartläggning kunna värdera, kvantifiera och kategorisera varu- och restflöden samt eventuella energiflöden för att få kunskap och möjlighet att effektivisera, cirkulera samt reducera dessa flöden.

Bakgrund

En mängd material (avfall) samlas in och sorteras. En hel del av det material som köps in i kommuner och övrig verksamhet är sådant som går i stort sett direkt till någon form av sortering och återvinning till exempel emballage.

Att skaffa sig kunskap om material och energiflöden är grunden till att kunna påverka dessa. Kan dessutom ett värde sättas på det svinn som uppstår i de olika stegen under användningen, så kan detta värde användas vid bedömning av vilka åtgärder som kan vara ekonomiskt fördelaktiga eller att olika alternativ på lösningar kan ställas mot varandra och på så vis bidra till att kunna ta bra beslut. Resultatet från en kartläggning kan också ge en bra grund för upphandlare som kan ställa krav på emballage, material eller energi så att det redan i inköpsfasen sker en reduktion av onödig materialhantering.

Enligt FNs internationella resurspanel har resurseffektivitet potential att globalt leda till över 60 procent minskade utsläpp av växthusgaser till 2050. Utöver detta antas resursbehovet minska med närmare 30 procent samtidigt som ekonomiska nyttor kommer öka markant. Enligt International Energy Agency kommer specifikt energieffektivisering ha potentialen att till 2040 minska växthusgasers påverkan på klimatet med 20 procent. Att öka andelen värdeskapande produkter per andel instoppad resurs genererar också inte bara miljönytta ur klimatperspektiv utan kan minska belastning på vattenanvändning och kan öka resiliens och biodiversitet etc. I åtgärden kommer en anpassad version av MFCA (14051:2011) ("Material Flow Cost Accounting", en standardiserad metod för att följa flöden av material²¹) att användas. MFCA är tillämplig på alla organisationer som använder

²¹ [ISO - ISO 14051:2011 - Environmental management — Material flow cost accounting — General framework](#)

material och energi, oavsett deras produkter, tjänster, storlek, struktur, plats och befintliga hanterings- och redovisningssystem.

Genomförande

Genom att ta fram ett anpassat verktyg för kartläggning med (MFCA, ISO 14051:2011) materialflödeskostnadsredovisning som grund kommer verktyget/metoden att testas och valideras i en utvald organisation för att senare kunna implementeras inom andra organisationer där verktyget kan användas för att öka resurseffektiviteten. MFCA är också lämpligt att koppla ihop med ISO 14000.

- a) Utveckling och anpassning av mallar för informationsinsamling och redovisning.
- b) Insamling och validering av information och relevant data.
- c) Data och informationsanalys.
- d) Resultatredovisning och åtgärdsförslag.

Inriktning och omfattning kan anpassas utifrån deltagande aktörer. Inledningsvis scannas hela organisation för att få en överblick, därefter kan inriktning väljas.

Effekt

Enligt FNs internationella resurspanel har resurseffektivitet potentialen att globalt leda till över 60 procent minskade utsläpp av växthusgaser till 2050. Utöver detta antas resursbehovet minska med närmare 30 procent samtidigt som ekonomiska nyttor kommer öka markant.

Det framtagna verktyget kommer att generera resultat som kan användas för att mäta miljöeffekterna och för att ta fram relevanta indikatorer som är uppföljningsbara.

Bidrar även till andra miljö kvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur, 12 Hållbar konsumtion och produktion.

Kostnad och finansiering

Åtgärden behöver finansieras genom en projektansökan eller att en eller flera verksamheter kan finansiera den. Kostnaden att ta fram ett fungerande verktyg i en första validerad version och fullt användbar i ett digitalt format beräknas till cirka 3,2 milj kr.

II. MINSKA VATTENKONSUMTIONEN

Syfte och mål

Syftet är att minska vattenkonsumtion av råvatten genom att öka användning av slutna system. Vattenanvändningen och särskilt konsumtion kopplas på ett tydligare vis till tillgången. Ett delmål är att skapa en översiktlig kartläggning över nuvarande vattenanvändning och konsumtion genom att åskådliggöra olika behov samt upprätta en bristanalys över kända/okända nyttjanden.

Bakgrund

Historiskt sett har Sverige god tillgång av råvatten som dessutom varit enkelt och billigt att bereda och transportera. De senaste åren har områden i Sverige upplevt situationer med vattenbrist och låga grundvattennivåer. I juli 2019 gick Statens Geologiska Undersökning

(SGU) ut med en rekommendation att kommunerna i södra Sverige bör följa utvecklingen och vid behov inför åtgärder för att minska just vattenförbrukningen²².

Sommaren 2018 beslutade fler än 100 kommuner i Sverige om restriktioner i vattenanvändning huvudsakligen på grund av att produktionen understiger användningen d v s vattenbrist uppkommer. När vattenverkets kapacitetstak nås är oftast att planera för att öka kapaciteten. Att bygga ut vattenverk är kostsamt och kan inte utföras i närtid för att kompensera nuläget. Parallellt med kapacitetshöjning behöver Sverige reinvestera i vatteninfrastruktur det vill säga hela ledningskedjan. Även om vatten idag oftast är tillgängligt till en förhållandevis låg kostnad i Sverige så finns allt fler exempel där länsstyrelserna inte beviljar ökade vattentillstånd för uttag vilket istället kräver kostsamma investeringar. Förutom att ändra tillgången på rent vatten ger nya krav på vattenkvalitet ett större behov av mer och bättre vattenbehandling, vilket innebär att priset per producerad m³ stiger.

För att möta sårbarheten och tillgodose att samhället har tillgodosett vattenbehovet kan även vattenanvändningen effektiviseras. Ett första steg i effektivisering är att förstå behov och användning. Kartläggning av vattenanvändningen utförs inte idag på ett systematiskt sätt i Sverige då vattnet är så billigt och historiskt har funnits i överflöd.

Statistik inom området är begränsad och datainsamlingen behöver anpassas för att bereda underlag till analyser. Till exempel inom vilka områden (jordbruk, industrin etc) och aktörer som idag förbrukar vatten och i vilken grad och som kan leda till prioritering för vattenbesparande åtgärder. Det finns beprövade metoder för att åskådliggöra flödesvägar inom andra ämnesområden, till exempel energikartläggning, som troligen kan användas för att kartlägga och genomföra åtgärder inom vattenanvändning.

Länsstyrelsen i Jönköpings län har under år 2020 tagit fram en regional vattenförsörjningsplan. Åtgärdsförslaget ligger i linje med inriktningarna och prioriteringarna i planen.

Genomförande

- a) En analys över data som idag finns tillgängligt och vad som saknas men behövs för att beskriva olika användningar, dvs en bristanalys, tas fram. Projektet ska föreslå metoder och förändringar i datainsamling och arbetssätt för att säkerställa att nödvändig information blir tillgänglig för analyser över användningen, inklusive inför nästa del av projektet. Analysen avses innehålla en beskrivning av flödesvägar och nyttjandevägar.
- b) Energikartläggningsstandardens metodik och redovisningsprinciper anpassas och utvecklas för vattenanvändning. Aktiviteter i denna del av projektet är:
 - a. Utveckling och anpassning av mallar för informationsinsamling och redovisning.
 - b. Insamling och validering av information och relevant data.
 - c. Data och informationsanalys. Vart tar vattnet vägen? Flödesvägar och nyttjandet analyseras.
 - d. Resultatredovisning och åtgärdsförslag.
 - e. Kontakt med företag med hög vattennyttjandegrad för att genomföra åtgärder i syfte att minska sin förbrukning. Urvalet av företag utgår ifrån sin vattenförbrukning.

²² SGU 2019 [Grundvattennivåer juli \(sgu.se\)](https://www.sgu.se/Grundvattennivåer_juli)

En aspekt som behöver hanteras i projektet och projektansökan är frågan om sekretess. Ett nära samarbete med kommunerna krävs.

Effekt

Effektivare vattenanvändning leder till lägre energianvändning och därmed lägre klimatpåverkan. Förändrad vattenanvändning kommer också leda till att intäkts- och kostnadsfördelningen kan komma att förändras för VA-verksamheten. Om industrier kan öka cirkulation av vatten innebär det en förändring av behoven av kapacitet i ledningsnäten, minskade intäkter från industrin men också att vattenvolymer kan nyttjas till annat. Medborgarnas risk för vattenbrist minskar, medvetenheten kring vatten som resurs ökar och städer kan expandera utan oproportionellt dyra investeringar av vattenverk och ledningsnät.

Bidrar även till andra miljö kvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur, 12 Hållbar konsumtion och produktion, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Åtgärden bidrar även till klimatanpassning och mål i den regionala vattenförsörjningsplanen.

Kostnad och finansiering

Åtgärden behöver finansieras genom projektansökan eller att en eller flera verksamheter bär enskilt eller tillsammans kostnaden. Kostnaden för ett operativt verktyg (modell) i digitalt format beräknas till cirka 1,8 milj. kr.

III. SAMORDNING AV KOMMUNERNAS ENERGIPLANER

Syfte och mål

Syftet och målet är att vara ett stöd för kommunerna att upprätta och utveckla sina energiplaner som de enligt Lag (1977:439) om kommunal energiplanering är skyldiga att upprätta.

Bakgrund

En energiplan ska finnas i kommunen enligt lag.

Lagen om kommunal energiplanering (1977:439) säger bland annat:

1 § Kommun skall i sin planering främja hushållningen med energi samt verka för en säker och tillräcklig energitillförsel.

3 § I varje kommun skall det finnas en aktuell plan för tillförsel, distribution och användning av energi i kommunen. I en sådan plan skall finnas en analys av vilken inverkan den i planen upptagna verksamheten har på miljön, hälsan och hushållningen med mark och vatten och andra resurser.

8 § Om en plan som upprättas enligt denna lag kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska en strategisk miljöbedömning göras, beslut fattas, information lämnas samt övervakning och samordning ske enligt 6 kap. 9–19 och 46 §§ miljöbalken.

Frågan om huruvida planen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska avgöras i ett särskilt beslut enligt 6 kap. 7 och 8 §§ miljöbalken efter att kommunen har gjort en undersökning enligt 6 kap. 6 § miljöbalken och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den bestämmelsen. En sådan undersökning behöver inte göras och ett sådant beslut

behöver inte fattas om frågan om betydande miljöpåverkan är avgjord genom föreskrifter som regeringen har meddelat med stöd av 6 kap. 4 § miljöbalken. Lag (2017:1031).

För de flesta kommuner ingår detta i miljö- eller klimatstrategi eller liknande moment. Det finns dock ett behov av att se över hur det ser ut och öka samarbetet mellan kommunerna i dessa frågor.

Genomförande

I åtgärden kommer en sammanställning av status på energiplaneringen att kartläggas.

- a) Insamling av de kommunala energiplanerna.
- b) Sammanställning av synergier samt uppfyllandet av lagkraven.
- c) I samråd med kommunerna ta fram utvecklingsbehov och samarbetsmöjligheter.
- d) Upprätta en plan för samordning.

Effekt

Ett ökat samarbete inom länets kommuner kring de kommunala energiplanerna.

Bidrar även till andra miljö kvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur, 12 Hållbar konsumtion och produktion. Miljö kvalitetsmål God bebyggd miljö.

Kostnad och finansiering

Finansiering kan sökas till exempel hos Energimyndigheten.

IV. TILLVARATA RESTPRODUKTER OCH RESTFLÖDEN INOM INDUSTRIEN

Syfte och mål

Målet är att identifiera potential till och skapa samarbeten för att tillvarata restprodukter och restflöden inom den tillverkande industrin.

Bakgrund

Energianvändningen inom industrin motsvarar idag en knapp fjärdedel av länets energianvändning. Ett smart sätt att effektivisera användning av material eller energi är genom industriell symbios. Genom samarbete mellan industriföretag kan överskott av material eller energi från en verksamhet användas som råmaterial i ett annat företag. Detta samarbete kan ske mellan två företag eller ske i ett större nätverk. Att minska behovet av både råvaror och avfallshantering är en grundläggande del i den cirkulära ekonomin.

Genomförande

Åtgärden kan genomföras i steg a) och därefter steg b).

- a) Genomföra en potentialstudie i länet för att uppskatta möjligheterna för industriell symbios.
- b) Genomföra workshops med industriföretag, anordna kunskapshöjande aktiviteter, stärka förutsättningar för samsarbetsplattformar och mötesplatser som ska stärka möjligheterna till industriell symbios i länet.

Effekt

Den önskade effekten är en industri som ser nya möjligheter i industriell symbios. Industrier där det skapas samarbeten för att tillvarata restprodukter och avfall som kan bli till en tillgång, resurs eller insats hos någon annan.

Bidrar även till andra miljö kvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur, 12 Hållbar konsumtion och produktion, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljö kvalitetsmål är God bebyggd miljö.

Kostnad och finansiering

Finansiering genom beviljat projektmedel.

V. LAGRING OCH SMART STYRNING AV EL

Syfte och mål

Åtgärden syftar till att möjliggöra ett 100 procent förnybart elsystem samt ta höjd för och anpassa elsystemet till ett ökat framtida el- och effektbehov genom att främja efterfrågeflexibilitet samt lagringsmöjligheter av el i Jönköpings län.

Bakgrund

Fler sektorer förväntas använda en större andel elenergi framöver jämfört med idag; exempelvis som substitution av andra energibärare inom industrin samt fler elfordon inom transportsektorn. Detta ställer högre krav på att elsystemet kan hantera ett ökat behov av överföringskapacitet och effektuttag i elnätet. Samtidigt ska elsystemet vara 100 procent förnybart till år 2040, vilket innebär att ett ökat behov av överföringskapacitet och effekt ska kunna tillgodoses trots större inslag av förnybara, intermittenta energikällor. Trots att det i dagsläget inte är så påtagliga problem med kapacitetsbrist i länet är utmaningar att vänta och bör därför hanteras proaktivt.

För att förhindra framtida kapacitetsbrist i länet bör möjligheten att minska effektbehovet ses över, jämte en utbyggnad och förstärkning av elnätet för att avhjälpa kapacitetsbrist. Effektbehovet kan minska genom ökad efterfrågeflexibilitet och genom lagring av el, exempelvis genom värmeenergi i en varmvattenackumulator eller elenergi i batterier.

Genomförande

Inom programperioden kan aktörer på olika sätt bidra till ökad samverkan mellan stora energianvändare (såväl offentliga som privata), kommunala och regionala nätbolag samt företag som möjliggör mer flexibel elanvändning och lagring.

På lite längre sikt behöver en marknad för effekt etableras (eller beaktas inom befintliga system) där utbudet av och efterfrågan på tillgänglig effekt från olika sorters aktörer prissätts i realtid. På så sätt får elkunder ersättning för att vara flexibla. Det ger en mer effektiv användning av elnätet och det möjliggör även helt nya affärsmodeller för lagring och styrning av el.

Exempel på åtgärder för ökad effektflexibilitet är:

- laststyrning inom industrin avseende energiintensiva processer och elpannor m m

- laststyrning av värmepumpar inom bostadssektorn
- lastbalansering av elbilsladdning
- lagring av el i batterier eller genom vätgas
- nyttja tillgänglig effekt från reservkraft och kraftvärme
- styrning av elproduktion från vindkraft

Effekt

Åtgärden förväntas leda till ett mer robust och flexibelt elsystem som kan möta ett ökat el- och effektbehov såväl som en ökad elproduktion från förnybara, variabla energikällor samt minskade effekttoppar bland länets energianvändare.

Bidrar även till andra miljö kvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 7 Hållbar energi åt alla, 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt, 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur, 11 Hållbara städer och samhällen, 12 Hållbar konsumtion och produktion.

Kostnad och finansiering

Finansiering genom sökt och beviljat stöd.

VI. BÄTTRE KÄNNEDOM OM KAPACITETEN I LÄNETS ELNÄT

Syfte och mål

Få bättre kännedom om kapaciteten i lokala- och regionala elnät samt framtida kapacitetsproblem.

Bakgrund

Kapacitetsbristen i länet är i dagsläget inte så stor men med mer förnybar energi, fler elfordon, fler energikonverteringar till el och ökad efterfrågan på el kommer kapacitetsbristen att öka.

I vissa delar av landet, främst i storstadsregionerna, är kapacitetsbristen redan ett problem. Elnätsbolagens skyldighet att ansluta elektriska anläggningar till elnätet kan i vissa fall inte fullgöras och industrier nekas därmed att öka sin nätanslutning och exploatering av nya bostadsområden riskerar att gå i stå om de inte kan nätanslutnas.

I Jönköpings län är problemen i dagsläget koncentrerade till landsbygden där elnäten är sämre dimensionerade och där avstånden mellan anslutningspunkterna är stora. För att få en bättre kännedom om hela länets nuvarande och framtida nätkapacitet behöver länets nätägare, kommuner och länsstyrelse samarbeta för att ta fram scenarier över hur det kommande behovet kan se ut och vilka möjligheter som finns. Nulägesanalysen över hur situationen ser ut i länet kan användas för att skapa regionala samarbeten och ligga till grund för framtida projekt eller beslut om investeringar.

Genomförande

Ett samverkansprojekt mellan länets elnätsbolag, kommuner, Region Jönköpings län och Länsstyrelsen. En aktör behöver samordna och driva projektet framåt. Elnätsbolagen och kommunerna tar till exempel fram scenarier och analyser för deras nät för kommande

ökningar, vilka brister som finns idag. Informationen sammanställs på övergripande nivå för att inte röja känslig information.

Effekt

Den önskade effekten är att Jönköpings län är förberedd inför framtida behov av ökad kapacitet i elnäten.

Bidrar även till andra miljö kvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 7 Hållbar energi åt alla, 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur, 12 Hållbar konsumtion och produktion.

Kostnad och finansiering

Finansieras genom sökt och beviljat stöd.

VII. ÖKAT SAMARBETE OCH VÄGLEDNING FÖR NÄRINGSLIVET

Syfte och mål

Åtgärden syftar till att stärka näringslivet i deras arbete med klimat och energi. Målet är att företag minskar sina växthusgasutsläpp, ökar andelen förnybar energi, bedriver ett systematiskt och strukturerat energieffektiviseringsarbete samt bidrar med nya affärslösningar.

Bakgrund

Näringslivet har en betydelsefull roll i omställningen till ett hållbart samhälle och bidrar på många sätt i omställningen. Utsläpp och resursanvändning behöver minska hos varje företag. För att möjliggöra energieffektiviseringar, utsläppsminskningar och nya affärslösningar samt affärsmodeller krävs också nya samarbeten.

I klimat- och energistrategin för Jönköpings län pekas näringsliv och affärsutveckling ut som ett av sju fokusområden. Fokusområdet har två inriktningar: Näringslivet är resurseffektivt, har låg klimatpåverkan och är anpassat efter ett förändrat klimat. Den andra är: Näringslivet bidrar med affärslösningar. Att bidra till symbios, sprida goda exempel, skapa nya lösningar är viktiga aspekter för att gå från ord till handling och öka takten i omställningen.

I strategin lyfts vikten av att aktörerna tillsammans hjälper varandra. För att stärka näringslivet i deras arbete med klimat och energi behöver fler aktörer samarbeta för att tillsammans vägleda näringslivet.

Det kan handla om:

- Driva nätverk för erfarenhetsutbyte och kunskapshöjande insatser genom bland annat föreläsningar, utbildningar och workshops. Det är centralt att nå rätt företag, de som är förändringsinriktade.
- Företagsspecifik rådgivning och coachning inom cirkulär ekonomi och industriell symbios.
- Informationsspridning kring ekonomiska stöd samt hjälp med ansökningar.
- Möjliggöra spridning av goda exempel om resurs- och energieffektivisering, utsläppsminskningar, cirkulära affärsmodeller o.s.v. Det skulle kunna ske genom exempelvis klimatrådets webbplats eller annat lämpligt forum som når ut till många företag.

- Dela kunskap om hur företag kan ställa krav i upphandlingar för att öka klimatnyttan.
- Undersöka finansieringsmöjligheter för att driva ett projekt inom cirkulär ekonomi, klimatsmarta affärslösningar och resurseffektivitet för att kunna åstadkomma de förändringar som krävs inom näringslivet för att Jönköpings län ska bli ett klimatsmart plusenergilän.

Genomförande

Ett samverkansprojekt mellan länets aktörer där målet är att stärka länets näringsliv som idag inte är aktiva i klimatrådet eller annan klimat- och miljönätverk. Deltagare i samverkansprojektet kan vara till exempel Region Jönköpings län (regional utveckling och Energikontor Norra Småland), Länsstyrelsen, kommunerna (energi- och klimatrådgivarna och näringslivsbolagen), CSR Småland, Handelskammaren och andra samordnande näringslivsaktörer.

Effekt

Ett näringsliv som arbetar systematiskt med klimat- och energifrågan.

Bidrar även till andra miljö kvalitets- och globala mål för hållbar utveckling

Åtgärden bidrar till globala mål för hållbar utveckling, framför allt mål 7 Hållbar energi för alla, 9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur, 12 Hållbar konsumtion och produktion, 13 Bekämpa klimatförändringarna. Aktuella miljö kvalitetsmål är Frisk luft och God bebyggd miljö.

Kostnad och finansiering

Finansiering genom sökt och beviljat stöd.

Indikatorer

I detta avsnitt listas de indikatorer som ingår i klimat- och energistrategin. I remissversionen är indikatorerna listade efter fokusområde. En komplett lista med indikatorer kopplade till respektive åtgärd kommer att tas fram till slutversionen av åtgärdsprogrammet.

MÅL TILL 2045

Tabell 3 Mål till 2045 och tillhörande indikatorer i klimat- och energistrategin.

Mål	Indikatorer	Källa
Senast 2045 är de totala utsläppen av växthusgaser i länet lägre än 1 ton per invånare och år.	Sveriges konsumtionsutsläpp inkl. territoriella utsläpp inom länet	SMED och SCB
Senast 2045 producerar Jönköpings län mer energi än vi använder. Energin vi producerar är förnybar och är minst 10 000 GWh/år.	1. Andel förnybar energi av totala energitillförseln 2. Energianvändningen i Jönköpings län	SCB och Energimyndigheten
Klimatförändringarna möts aktivt genom att skapa ett samhälle som minskar sårbarheter och tillvaratar möjligheter, för ett varmare, torrare och blötare län.	Relevanta indikatorer inom respektive fokusområde kan användas för bedömning av målet	

Transporter och resor

Tabell 4 Indikatorer för området transport och resor

Indikatorer
Växthusgasutsläpp transportsektorn
Resvanor i Jönköpings län
Körda mil privat och tunga transporter
Antal tankställen per förnybart drivmedel i Jönköpings län
Andel personbilar per drivmedel i Jönköpings län

Samhällsplanering

Tabell 5 Indikatorer inom området samhällsplanering

Indikatorer
Andelen nybyggda bostäder inom 400 m från hållplats inom tätort resp. 2 km utanför tätort
Andelen befolkning inom tätort som bor inom 400 m från hållplats
Antal km byggd cykelväg
Andelen målpunkter av de prioriterade som är genomförda.

Bebyggelse

Tabell 6 Indikatorer inom området bebyggelse

Indikatorer
Antal och andel nybyggda flerbostadshus i trästomme

Energiintensitet inom bostäder

Konsumtion och livsstil

Tabell 7 Indikatorer för konsumtion och livsstil

Indikatorer
Mängd hushållsavfall per person i Jönköpings län
Konsumtionsbaserade växthusgasutsläpp i Jönköpings län
Växthusgasutsläpp i Jönköpings län

Förnybar energi

Tabell 8 Indikatorer för området förnybar energi

Indikatorer
Andel förnybar el- och värmeproduktion av den totala energitillförseln
Mängd producerad förnybar energi per energislag.
Andel biobränsle i Jönköpings län
Andel förnybar energi av totala energitillförseln
Energianvändningen i Jönköpings län

Gröna näringar och natur

Tabell 9 Indikatorer för området gröna näringar och natur

Indikatorer
Energiintensitet i jord- och skogsbruk
Växthusgasutsläpp inom jord- och skogsbruk
Upptag av växthusgaser
Fossila utsläpp inom jord- och skogsbruket (inkl. arbetsmaskiner i jord- och skogsbruk)
Energianvändning i jord- och skogsbruket per BRP
Yta anlagd eller hydrologiskt restaurerad våtmark

Näringsliv och affärsutveckling

Tabell 10 Indikatorer för området näringsliv och affärsutveckling

Indikatorer
Energiintensitet i tillverkningsindustrin
Växthusgasutsläpp inom industrin
Andel företag som arbetar systematiskt och strukturerat med energieffektivisering
Andel företag med miljö- eller energiledningssystem
Energiintensitet totalt

Ordlista

Ord och begrepp	Förklaring
BRP	Bruttoregionalprodukt, den regionala motsvarigheten till Bruttonationalprodukt (BNP).
Förnybar energi	Vindenergi, solenergi, aerotermisk energi (luftvärme), geotermisk energi, hydrotermisk energi (vattenvärme) och havsenergi, vattenkraft, biomassa, deponigas, gas från avloppsreningsverk samt biogas.
Effektbrist	Med effektbrist menas den situation som kan uppstå när elförbrukningen är så hög att den el som produceras inte räcker till utan vi behöver importera från andra länder.
Ekosystemtjänst	En benämning för de produkter och tjänster vi människor får gratis av naturens ekosystem och som bidrar till vår välfärd och livskvalitet.
Hållbart	Följer principer för hållbarhet – med tre dimensioner som ska samverka: ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet.
Kapacitetsbrist	Kapacitetsbrist kan innebära två saker, antingen produceras inte tillräckligt med el eller så finns det inte tillräckligt med kapacitet i elnätet för att ansluta och leverera el i den utsträckning som efterfrågas.
Klimatanpassning	Klimatanpassning innebär att anpassa samhället till de förändringar i klimatet vi märker av redan idag och de som förväntas ske i framtiden.
Klimatsmart	Innebär att vi i länet arbetar aktivt både med att minska våra utsläpp av växthusgaser och att anpassa vårt samhälle till de klimatförändringar som sker. Vi gör de bästa tänkbara valen för klimatet.
Koldioxidekvivalenter/ CO₂-ekvivalenter	Måttenhet som används för att beräkna den sammanlagda växthuseffekten (som bara koldioxid) av olika växthusgaser.
Konsumtionsbaserade utsläpp	Omfattar växthusgasutsläpp som uppstår regionalt, nationellt och internationellt på grund av privat och offentlig konsumtion i Jönköpings län.
Nettoimport/export av el	Skillnaden mellan mängden importerad och exporterad el under en angiven period (per kalenderår).
Plusenergilän	Innebär att länet är självförsörjande på förnybar energi och bidrar genom ett överskott till energiomställningen.
Territoriella utsläpp	Omfattar utsläpp från verksamheter i Jönköpings län som geografiskt område. Även export är inkluderat.
Totala växthusgasutsläpp	Inkluderar utsläpp som sker inom länet samt våra utsläpp från konsumtion och resor i andra län och länder. Omfattar de konsumtionsbaserade utsläppen.
Utsläpp	Med utsläpp menas genomgående, om inget annat anges, utsläpp av växthusgaser.
Växthusgaser	Koldioxid (CO ₂), metan (CH ₄), lustgas (N ₂ O), florkolväten (-HFC), flourkarboner (-PFC) och svavelhexafluorid (SF ₆).

Bilaga 1. Åtgärder listade efter aktör

Bilaga 1 är inte ifylld i remissversionen. Till den slutliga versionen av åtgärdsprogrammet kommer här alla deltagande aktörer vara listade.

Aktör, t ex Länsstyrelsen/Kommun/Klimatrådets aktörer

ÅTGÄRDER PÅ STRATEGISK NIVÅ

1. Systematiskt arbete med klimat och energi

OMRÅDESSPECIFIKA ÅTGÄRDER

Lista över alla åtgärder aktören åtagit sig.

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

Anpassning till ett förändrat klimat

Åtgärdsprogram 2021–2025 Jönköpings län
Remissversion

- Anpassning till ett förändrat klimat
Åtgärdsprogram 2021–2025 Jönköpings län

Meddelande	nummer 20År:rapportnummer
Referens	Frida Moberg, Enheten för ekologisk hållbarhet, Samhällsavdelningen. Månad då rapporten trycktes, 20År
Kontaktperson	Frida Moberg, Länsstyrelsen i Jönköpings län, 010-223 64 90 , frida.moberg@lansstyrelsen.se
Webbplats	www.lansstyrelsen.se/jonkoping
Fotografier	Fotografens namn
Kartmaterial	Medgivandetexter hittar du på INSIDAN
ISSN	1101-9425
ISRN	LSTY-F-M—År/rapportnummer--SE
Upplaga	antal exemplar.
Tryckt på	Länsstyrelsen i Jönköpings län, 20År
Miljö och återvinning	Rapporten är tryckt på miljömärkt papper

Förord

Skrivs senare

Innehållsförteckning

Förord	5
1 Sammanfattning	10
2 Inledning	11
Syfte och mål.....	12
Övergripande ramverk	12
Länsstyrelsens uppdrag och mål.....	12
Syfte med åtgärdsprogrammet	13
Läshänvisning.....	13
3 Länets sårbarheter och utsatta områden	14
Ras, skred och erosion.....	14
Höga temperaturer	15
Biologiska och ekologiska effekter.....	16
Översvämningar	16
Brist i vattenförsörjning.....	17
Påverkan på livsmedelsproduktion och handel.....	18
Ökad förekomst av skadegörare, sjukdomar och invasiva främmande arter.....	19
4 Beskrivning av åtgärderna	20
Ansvarig aktör.....	20
Klimat effekter	20
Rekommenderad metod	20
Kostnad och finansiering	21
Uppföljning.....	22
Block 1 Strategiska åtgärder	23
Åtgärd 1. Systematiskt klimatanpassningsarbete	24
Åtgärd 2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker	26
Block 2 Läns gemensamma åtgärder.....	27
Åtgärd 3. Grönska i bebyggd miljö	28
Åtgärd 4. Risk för översvämning och skred vid förorenade områden	30
Åtgärd 5. Dagvatten	32
Åtgärd 6. Vattenförsörjning.....	33
Block 3 Aktörsspecifika åtgärder	35
Aneby kommun	38
Åtgärd 7. Gynna ekosystemtjänster genom detaljplaner	38
Åtgärd 8. Rådgivning i tillsyn	40
Åtgärd 9. Hållbarhetsarbete i skolan	41
Åtgärd 10. Invasiva arter	42
Åtgärd 11. Informationsinsats- enskilt vatten.....	44
Eksjö kommun.....	45
Åtgärd 12. Förnyelseplanering prioriteras	45
Åtgärd 13. Framkomligheten till samhällsviktig verksamhet säkerställs	46
Åtgärd 14. Samverkan för att hålla kvar vatten i landskapet	47
Åtgärd 15. Öka ekosystemtjänster och den biologiska mångfalden på parkområden.	48
Åtgärd 16. Kommunen informerar om klimatförändringar kopplat till kulturmiljö	49
Gislaved kommun.....	50
Åtgärd 17. Kartlägga riskområden för ras, skred och erosion	50
Åtgärd 18. Ordna sval inomusmiljö	51
Åtgärd 19. Gröna och blå strukturer i tätortsutveckling.....	52

Åtgärd 20. Säkerställa vattenförsörjningen till utsatta områden/verksamheter	53
Åtgärd 21. Ta hänsyn till jordbruksmarkens värden i samhällsplaneringen.....	54
Åtgärd 22. Långsiktiga och förebyggande åtgärder för att minska effekt av översvämning och skyfall	55
Gnosjö kommun.....	56
Åtgärd 23. Ordna sval inomhusmiljö	56
Åtgärd 24. Helhetstänk kring översvämning	57
Åtgärd 25. Öka förmågan att hantera naturolyckor	58
Åtgärd 26. Säkerställ vattenförsörjningen till kommunens klienter	59
Åtgärd 27. Aktivt gynna den biologiska mångfalden med främjande av pollinatörer	60
Åtgärd 28. Motverka invasiva arter och skadedjur	61
Habo kommun	63
Åtgärd 29. Ta hänsyn till och förebygga negativa klimateffekter som ingår i kommunens klimat- och sårbarhetsanalys	63
Åtgärd 30. Kartläggning av riskområden vid skogsbrand	65
Åtgärd 31. Upprätta en klimatanpassad VA-plan.....	66
Åtgärd 32. Tillsyn av egenkontroll i förskolor och skolor för att säkerställa att planer, rutiner och solskydd fungerar tillfredställande	67
Åtgärd 33. Tillsyn av egenkontroll i äldreboende för att säkerställa att planer, rutiner och solskydd fungerar tillfredställande	68
Åtgärd 34. Genomföra informationsåtgärder för att förebygga att invasiva arter tränger undan inhemska arter.....	69
Jönköpings kommun	71
Åtgärd 35. Ordna sval inomhusmiljö	71
Åtgärd 36. Planeringsunderlag för översvämning	72
Åtgärd 37. Översvämningsbara ytor.....	73
Åtgärd 38. Säkerställa tillgänglighet till prioriterade vägar för Räddningstjänst.....	74
Åtgärd 39. Genomföra informationskampanjer om brand i skog och mark.....	75
Länsförsäkringar	76
Åtgärd 40. Utbilda våra kunder om klimatanpassning av fastigheter.....	76
Länsstyrelsen i Jönköpings län	77
Åtgärd 41. Integrera prioriterade klimateffekter i myndighetens beslut	77
Åtgärd 42. Informera och stödja myndighetens målgrupper och aktörer	78
Åtgärd 43. Ta fram rutiner för arbete i fält och vid platsbesök.....	79
Åtgärd 44. Utveckla och anpassa verksamheten	80
Nässjö kommun.....	81
Åtgärd 45. Ordna sval inomhusmiljö	81
Åtgärd 46. Samverkan kring översvämning	82
Åtgärd 47. Arbeta i tidigt stadie med översvämningsområden i översiktsplaner och detaljplaner	83
Åtgärd 48. Översvämningsbara ytor.....	84
Åtgärd 49. Ökad kompetens för att förebygga konsekvenser av värmebölja och skyfall	85
Åtgärd 50. Säkerställa vattenförsörjning	86
Åtgärd 51. Ta hänsyn till jordbruksmarkens värden i samhällsplaneringen	87
Region Jönköpings län.....	88
Åtgärd 52. Fortsätta arbetet med de tekniska försörjningsplanerna.....	88
Sävsjö kommun	89
Åtgärd 53. Riskanalys	89
Åtgärd 54. Trygga framtida dricksvattenförsörjning	90

Åtgärd 55. Dricksvattenstrategi	91
Åtgärd 56. Inventering av kommunala fastigheter	92
Åtgärd 57. Vattengrupp.....	93
Åtgärd 58. Implementera den regionala livsmedelsstrategin	94
Åtgärd 59. Anta och implementera en grönstrukturplan	95
Åtgärd 60. Upprätta klimatanpassad VA-plan	96
Åtgärd 61. Separera dag- och avloppsvatten.	97
Åtgärd 62. Informationskampanj om spara vatten.	98
Sweco	99
Åtgärd 63. Implementera policy för klimatanpassning i uppdrag.....	99
Tranås kommun.....	100
Åtgärd 64. Slutföra arbetet med risker och åtgärder kring översvämning av Svartån (SANT projektet).....	100
Åtgärd 65. Sammanställa kunskapen kring invasiva arter i kommunen och göra en handlingsplan.....	101
Åtgärd 66. Ta fram en vattenförsörjningsplan.....	103
Åtgärd 67. Forma kommunens organisation och ansvar för klimatanpassning	104
Vaggerys kommun.....	105
Åtgärd 68. Åtgärder i riskområden för skyfall och värmebölja	105
Åtgärd 69. Ta hänsyn till jordbruksmarkens värden	107
Åtgärd 70. Skapa skyfallstålga tätorter	109
Åtgärd 71. Öka andelen lövskog vid samhällsviktiga verksamheter	110
Åtgärd 72. Trygga framtida dricksvattenförsörjning	111
Åtgärd 73. Bekämpa invasiva arter	112
Vetlanda kommun	114
Åtgärd 74. Upprätta klimatanpassad VA-plan	114
Åtgärd 75. Trygga framtida dricksvattenförsörjning	116
Åtgärd 76. Minska negativa effekter av värmebölja	117
Åtgärd 77. Förorenade områden.....	118
Åtgärd 78. Sprida information om och bekämpa invasiva arter	119
Åtgärd 79. vattenförsörjningsplan	121
Åtgärd 80. Centrumplan för centralorten	122
Åtgärd 81. Bevara grönstruktur.....	123
Åtgärd 82. Översyn av regleringsrätter för dricksvattenförsörjning.....	124
Åtgärd 83. Separera dag- och avloppsvatten.....	125
Åtgärd 84. Rådgivning i tillsyn	126
Åtgärd 85. Översvämningskartering i flera vattendrag som går genom kommunens mindre orter	127
Åtgärd 86. Riktlinjer för reservkraft	128
Åtgärd 87. Informera om beskuggning vid vattendrag.....	129
Värnamo kommun	130
Åtgärd 88. Utbyggnad av fibernätet	130
Åtgärd 89. Ordna sval inomhusmiljö	131
Åtgärd 90. Inkludera klimatrisker i sin miljötillsyn	132
5 Bilaga 1: Åtgärder, aktörsvis.....	133
Aneby kommun.....	133
Eksjö kommun	134
Försvarsmakten.....	135
Gislaved kommun	136
Gnosjö kommun	137
Habo kommun.....	138

HSB	139
Jönköpings kommun.....	140
Länsförsäkringar.....	141
Länsstyrelsen i Jönköpings län.....	142
Mullsjö kommun	143
Nässjö kommun	144
Region Jönköpings län.....	145
Sävsjö kommun.....	146
Sweco.....	147
Trafikverket	148
Tranås kommun	149
Vaggeryds kommun	150
Vetlanda kommun	151
Värnamo kommun	152

1 Sammanfattning

Åtgärdsprogrammet för anpassning till ett förändrat klimat syftar till att förbättra resiliensen för klimatförändringar i Jönköpings län. Åtgärderna som presenteras har arbetats fram genom aktörernas egna klimat- och sårbarhetsanalyser och bottenar i de sju prioriterade klimateffekter som lyfts i den nationella klimatanpassningsstrategin.

Åtgärdsprogrammets åtgärder är indelade i tre block:

1. Strategiska åtgärder
2. Länsgemensamma åtgärder
3. Aktörsspecifika åtgärder

Totalt sett har åtgärdsprogrammet 90 åtgärder, uppdelade enligt följande:

- Block 1 *Strategiska åtgärder*: 2 åtgärder,
- Block 2 *Länsgemensamma åtgärder*: 4 åtgärder, och
- Block 3 *Aktörsspecifika åtgärder*: 84 åtgärder.

En sammanfattande lista för varje deltagande aktör finns sist i programmet.

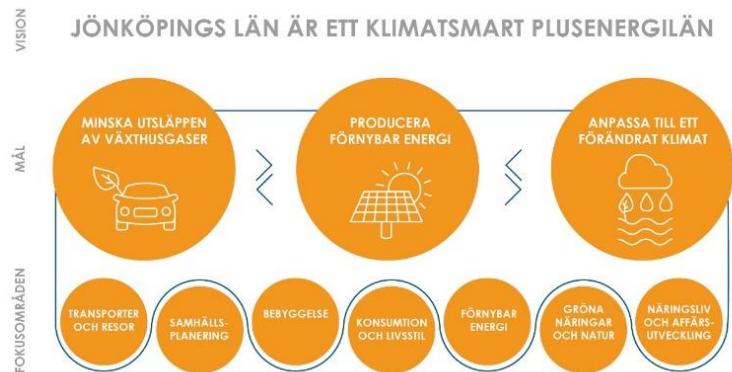
2 Inledning

Att minska samhällets utsläpp av växthusgaser har länge varit en aktuell fråga, som under de senaste åren på allvar fått sällskap av frågan hur vi anpassar oss till de klimatförändringar vi inte kan motverka. Klimatpåverkan och klimatanpassning har blivit två sidor av samma mynt. Klimatanpassning handlar om att förebygga den klimatförändring vi inte kan motverka, det vill säga att lindra de skador som kan uppkomma på grund av ett förändrat klimat. Att minska samhällets klimatpåverkan och därmed hindra att skadorna ens uppkommer är dock det övergripande målet.

Vi i Jönköpings län har sedan länge haft ett ambitiöst och aktivt klimat- och energiarbete. Redan år 2011 bildades Klimatrådet där vi enades om visionen ”Plusenergilän” - att ta klimatfrågan på allvar och sikta mot att leverera ett överskott av förnybar energi. Jönköpings län skulle till år 2050 bli ett energiproducerande län med kraftig energieffektivisering i alla sektorer och då leverera ett överskott av förnybar energi samtidigt som vi reducerar våra utsläpp av växthusgaser.

År 2019 fastställdes den uppdaterade klimat- och energistrategin för länet och visionen förtydligades till *Klimatsmart plusenergilän* – för att synliggöra vikten de tre benen:

- utsläppsminskningar,
- energieffektivisering och
- anpassning till ett förändrat klimat.

Internationellt och nationellt har det hänt mycket inom området och den uppdaterade klimat- och energistrategin tar således även hänsyn till Agenda 2030, ambitionerna i Parisavtalet, och Sveriges miljömål.

Syfte och mål

Övergripande ramverk

Regeringens mål för samhällets anpassning till ett förändrat klimat är att utveckla ett långsiktigt hållbart och robust samhälle som aktivt möter klimatförändringar genom att minska sårbarheter och ta tillvara möjligheter. Målsättningarna om klimatanpassning i Parisavtalet och Agenda 2030 med de globala målen för hållbar utveckling ska också uppnås. Målen bör beaktas i politik, strategier och planering på nationell nivå och integreras i ordinarie verksamhet och ansvar.

Länsstyrelsens uppdrag och mål

Länsstyrelsens uppdrag som helhet är att verka för ett långsiktigt hållbart samhälle och att länet står rustat att hantera och möta klimatrelaterade händelser som orsakar olika typer av störningar, samt samverka med andra myndigheter, kommuner och relevanta aktörer i länet i syfte att integrera klimatanpassning i arbetet med ett långsiktigt hållbart samhälle.

Den 1 januari 2019 började en ny förordning (2018:1428) gälla för det nationella klimatanpassningsarbetet. Förordningen innefattar såväl Länsstyrelser som nationella myndigheter, och innebär att varje myndighet skall

1. utreda klimatförändringens påverkan i en klimat- och sårbarhetsanalys,
2. ta fram mål för myndigheten
3. samt upprätta handlingsplaner med klimat- och sårbarhetsanalysen som grund.

Myndighetens mål med tillhörande åtgärder ska, i samklang med Jönköpings läns klimat- och energistrategi (2019:18), bidra till att regeringen når sina mål med klimatanpassning. De myndighetsmål som tagits fram baserat på behoven från Länsstyrelsens klimat- och sårbarhetsanalys är följande.

Länsstyrelsen ska verka för att:

1. Länets styrande, strategiska dokument, med tillhörande länsövergripande mål, tar hänsyn till konsekvenserna av ett förändrat klimat, vilket gynnar genomförandet av dem.
2. Länets näringsliv och produktion står beredda inför klimatrelaterade risker för respektive verksamhet och har förmåga att utnyttja tänkbara fördelar som ett förändrat klimat innebär.
3. I länets bebyggda miljö hanteras klimatrelaterade risker på ett sådant sätt att de, i nutid och framtid, inte orsakar allvarlig och irreparabel skada på befolkningens hälsa och säkerhet, ekonomisk verksamhet och värdefulla kulturmiljöer.
4. Länets naturvärden och skyddade områden står rustade att möta klimatförändringar och bibehåller de värden för vilka de inrättats eller liknande även i ett förändrat klimat.
5. Länet som helhet står rustat att hantera och möta olika typer av klimatrelaterade händelser som orsakar och förvärrar samhällsstörningar.

Syfte med åtgärdsprogrammet

Åtgärdsprogrammet baseras på en regional klimat- och sårbarhetsanalys (KSA) som identifierar klimatrelaterade risker och sårbarheter. Åtgärdsprogrammet lyfter fram de åtgärder som är nödvändiga för att minimera länets sårbarheter, samt att nå myndighetens och Klimatrådets beslutade mål inom klimatanpassning.

Åtgärdsprogrammets syfte är att främja klimatanpassningen inom länets verksamheter och därmed även bidra till klimatanpassningen av samhället i stort. Åtgärdsprogrammet ska tydliggöra målsättningen med klimatanpassningsåtgärder inom den ordinarie verksamheten och de ansvarsområden som berörs av klimatförändringarna. Åtgärdena omfattar sålunda planering, strategier, ärendehandläggning, tillsyn, rådgivning och annat.

Läshänvisning

Allt bakgrundsmaterial som ligger till grund för detta åtgärdsprogram finns i Jönköpings läns Klimat- och energistrategi (Länsstyrelsen i Jönköpings län 2019:18), Framtidsklimat i Jönköpings län (Klimatologi nr 25, 2015, SMHI) samt Uppföljning av åtgärdsprogrammen för miljö och klimat (Länsstyrelsen i Jönköpings län 2020:17).

Åtgärdena i detta åtgärdsprogram beskrivs i kapitel 4, samt listas för respektive aktör i bilaga 1.

3 Länets sårbarheter och utsatta områden

I den nationella klimatanpassningsstrategin finns sju utpekade, prioriterade climateffekter med tillhörande samhällskonsekvenser. Dessa är:

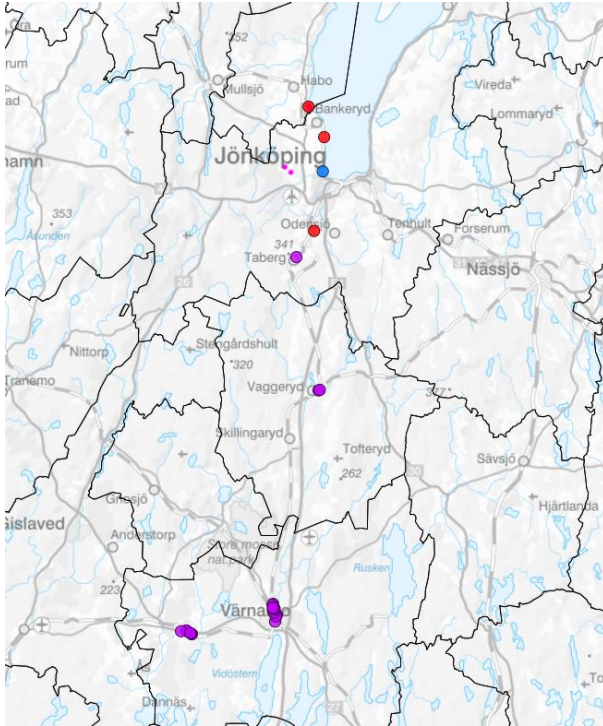
- Ras, skred och erosion som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.
- Biologiska och ekologiska effekter som påverkar en hållbar utveckling.
- Påverkan på inhemsk och internationell livsmedelsproduktion och handel.
- Ökad förekomst av skadegörare, sjukdomar och invasiva främmande arter som påverkar människor, djur och växter.

I detta kapitel beskrivs hur Jönköpings län blir påverkad och påverkas av dessa.

Ras, skred och erosion

Statens geotekniska institut (SGI) har ett särskilt myndighetsansvar vad gäller ras-, skred- och erosionsproblematik.

Enligt SGI:s kartvisningstjänst har det i Jönköpings län historiskt inträffat skred, ras eller övriga jordrörelser i Jönköpings kommun, Vaggeryds kommun samt Värnamo kommun (i bilden nedan visar rött skred, lila ras och blått övriga jordrörelser. Små rosa punkter är spår av jordskred i finkornig jordart).

Figur 1 Kartbild över de jordrörelser som inträffat i Jönköpings län.

I arbetet med att förebygga framtida olyckor finns karteringar för följande kommuner:

- Jönköpings kommun (moränjord, utgiven år 2011)
- Habo kommun (moränjord, utgiven 2019)
- Mullsjö kommun (moränjord, utgiven 2019)
- Vaggeryds kommun (lerjord, utgiven 2011)
- Värnamo kommun (lerjord, utgiven 2011)

Utöver dessa kommer ytterligare fem av länets kommuner få karteringar av riskområden under 2020/2021. Dessa är:

- Aneby
- Eksjö
- Gislaved
- Jönköping
- Vetlanda

Höga temperaturer

Varm, solig och torr beskriver sommaren 2018. Det är den varmaste sommaren som hittills uppmätts i Jönköpings län, och kan ge en föraning om framtida somrar i ett förändrat klimat. Sommarvärmen började redan i maj och varade till mitten av augusti. Dessutom var nederbörden under eller långt under den normala för tidsperioden. Värmen orsakade påfrestningar på flera samhällsfunktioner, inklusive vården, och drabbade många enskilda. I

kombination med torkan medförde värmen även andra negativa konsekvenser som bränder och foderbrist, vilka ytterligare frestade på länets samhällsfunktioner.

Långsiktigt förebyggande arbete för värmeböljor är mycket viktigt. Arbetet under sommaren 2018 fungerade tillfredställande i länet med hjälp av bland annat rutiner och checklistor och inte minst genom samverkan mellan länets aktörer. För att ytterligare förbättra länets beredskap för framtida värmeböljor, som kommer bli vanligare och allvarligare i ett förändrat klimat, är det centralt med fortsatt väl utvecklad samverkan och tydlighet i ansvarsfördelning och information för länets samhällsaktörer.

Efter sommaren 2018 fick ett flertal centrala myndigheter uppdrag att ta fram nya underlag, vägledningar och utvärderingar. Några resultat som berör vård och omsorg finns samlade på [SMHIs sida för Lathund för Klimatanpassning](#).

Biologiska och ekologiska effekter

På grund av klimateffekten höga temperaturer bedöms arter försvinna medan nya arter kommer komma. Förändringar är troliga i många av våra ekosystem.

Miljö kvalitetsnormer för vatten innebär att sjöar, vattendrag och kustvatten ska nå god ekologisk och god kemisk ytvattenstatus medan grundvatten ska ha god kemisk grundvattenstatus och god kvantitativ status. När den ekologiska statusen är *god* är den lite påverkad av människan vid jämförelse med en helt opåverkad miljö. Den aktuella statusen för yt- eller grundvatten får inte försämrats i något avseende. Miljö kvalitetsnormerna, avseende ekologisk och kemisk status, kan påverkas av ett förändrat klimat, i synnerhet klimateffekterna översvämning och torka. Klimataspekten bör därför ingå som prioriterad grund för åtgärder av olika objekt. De anpassningsstrategier som ekosystemen tar till vid en för dem extrem situation varierar, exempelvis rör fisk på sig medan musslor kan gräva ned sig. Här är det då viktigt med exempelvis refuger och fria fiskvägar så att skadan kan självreparera sig. Det är också viktigt med reglering och uttag som tar hänsyn till biologiska aspekter till exempel minvattenföring, tillstånd och ekologisk reglering. Jönköpings län har också arter och habitat som utgör Natura 2000, vilket innebär att de är viktiga ur ett europeiskt perspektiv, och som därmed ska förses med vatten.

Översvämningar

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) är den centrala myndighet som har ansvar för hantering av översvämningsfrågor.

Översvämningar kan uppkomma dels på grund av skyfall, dels på grund av förhöjda vattennivåer i sjöar och vattendrag.

För Jönköpings län finns hot- och riskhanteringsplaner för områden med betydande översvämningrisk för Jönköping och Värnamo kommuner. Hotkartor för områden utmed vattendrag visar utbredningen, djupet och vattenhastigheten vid en översvämning utifrån fyra olika flöden:

- 50-årsflöde, för dagens klimat
- 100-årsflöde, klimatanpassat för år 2100

- 200-årsflöde för år 2100 och
- Beräknat högsta flöde

För kommande cykel kommer endast riskhanteringskartor tas fram för Jönköpings kommun.

Många av länets kommuner har redan drabbats av någon typ av översvämningsrelaterad naturolycka. Här kan till exempel nämnas

- Skyfallet över Ryhovsområdet i Jönköpings kommun år 2013, som medförde sanerings- och återställandekostnader på cirka 100 miljoner kronor,
- Översvämningarna av Lagan i Värnamo kommun år 2004, 2010, 2012 och 2020, vilket medförde att stora områden stod under vatten och därmed kostade ungefär lika stor summa som skyfallet på Ryhov.

Det finns även översvämningskarteringar gjorda av MSB för följande vattendrag i länet, vilka återfinns i MSB:s översvämningsportal:

- Eksjöån
- Emån
- Lagan
- Nissan
- Silverån
- Tabergsåån
- Tidan

Brist i vattenförsörjning

Vattenbrist är ett smygande, successivt växande problem, som behöver hanteras med ett kortsiktigt beredskapsperspektiv, ett mellanlångt och ett långsiktigt klimatanpassat perspektiv.

Under våren 2016 slog Vetlanda kommun och dåvarande Vetlanda Energi och Teknik AB, (nuvarande Njudung Energi AB), larm till Länsstyrelsen i Jönköpings län om de låga grund- och ytvattennivåerna i Emåsystemet, som en följd av att den nödvändiga påfyllningen i vattensystemen delvis uteblivit under år 2015 och tidig 2016. Njudung Energi, som är huvudman för dricksvattnet i kommunen, uttryckte oro över hur dricksvattnet skulle garanteras till kommuninvånarna om sommaren och hösten 2016 skulle bli torra. Det hade varit låga vattennivåer redan år 2013, men inte så låga som under 2016. Under 2013 vidtogs inga åtgärder, men 2016 var nivåerna så låga att det redan tidigt konstaterades att ett flertal åtgärder behövde förberedas och/eller genomföras. Fler kommuners vattenförsörjning var ansträngd och flera bevattningsförbud har varit aktiva. Planering av nödatgärder för säkerställande av dricksvattenförsörjning blev nödvändiga i minst en av kommunerna i länet.

För att hantera frågan om vattenförsörjning, torka och vattenbrist tas en ny regional vattenförsörjningsplan fram som beräknas vara klar till början av 2021.

Den nya vattenförsörjningsplanen följer Havs- och Vattenmyndighetens vägledning och ska ta höjd för förändrad tillgång och behov av vatten i ett framtida klimat, däribland risken för torka och vattenbrist. Vattenförsörjningsplanen ska bidra till uppfyllandet av de globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030 och inkluderar även andra behov än dricksvatten. Jordbruk, industri och natur är exempel på andra intressen som har stora vattenbehov. Alla uttag, stora eller små, påverkar den totala vattenbalansen och måste tas hänsyn till för en hållbar utveckling. Vattenförsörjningsplanen ska kartlägga var vattenresurserna finns, var och vilka behov länet har, hur resurser och behov kommer förändras över åren, samt vilka åtgärder som kan bli aktuella för att undvika vattenbrist. En sårbarhet i underlagen till vattenförsörjningsplanen är att landets och länets överblick över vattenuttag och vattenanvändning är bristfällig. Insamlingen av data behöver bli bättre på nationell och regional nivå för att ge en fullständig bild. Genom att göra vattenförsörjningsplanen till ett levande dokument som kan förändras allteftersom dataunderlaget blir bättre, minskas sårbarheten på längre sikt.

Påverkan på livsmedelsproduktion och handel

I ett förändrat klimat gynnas livsmedelsproduktionen i huvudsak, men medför även utmaningar och omställningsbehov. Väderextremerna och vattenhanteringen bedöms vara de två största utmaningarna. Genom ökad kunskap om förutsättningarna och en vilja till omställning kan länets livsmedelsproduktion vinna på ett förändrat klimat.

Med längre växtsäsonger och snabbare tillväxt gynnas växtodlingen av klimatförändringen. Tillväxten gynnas främst av ökande temperaturer, mer nederbörd och ökande koldioxidhalter i atmosfären. Ökande skördar och kortare omloppstider förväntas, dock kan det krävas ändrad odlingsteknik och nya grödval. I takt med att det blir varmare kommer fuktigheten i marken spela en allt större roll, främst på våren. Höstsådda grödor gynnas i förhållande till vårsådda och förutsättningarna för exempelvis majs, quinoa och bönor förbättras. Även frukt- och bärodlingen gynnas.

Genom framförallt längre betessäsong och ökande vallskördar gynnas även animalieproduktionen av klimatförändringen. Tillgången till importerade råvaror väntas minska i och med ett förändrat klimat vilket kommer leda till en större efterfrågan på svenska livsmedel.

Extremväder kan skapa problem i form av sämre tillgång till vatten, försämrad vattenkvalitet, vattensjuka beten samt ökad förekomst av föroreningar i betesmarker. Varmare klimat kan skapa värmestress hos djuren samt utsätta dem för ett högre smittryck. Fodergrödorna utsätts för ett högre angrepp av skadegörare. För jakt, vilt, fiske och vattenbruket väntas stora förändringar i ekosystemen, främst avseende nya sjukdomar och förändrad vegetation. Till exempel väntas vissa arter så som abborre och gädda få ett större livsutrymme, på bekostnad av andra arter så som röding. Fiskodlingar och vattenbruk missgynnas av ökad nederbörd och ökad avrinning, samt en lägre vattenföring i sjöar och vattendrag.

Dricksvattensframställningen påverkas negativt av klimatförändringen. En ökad temperatur i vattnet bidrar till ökad biologisk tillväxt. Riskerna för vattenburen smitta kommer troligtvis att öka. Torra somrar leder till minskad vattentillgång, vilket länet redan fått uppleva. Enskilda brunnar, mindre vattentäkter och små grundvattenmagasin är särskilt utsatta för långa torrperioder. Konkurrensen om vattnet förväntas öka och prioriteringsbehov och målkonflikter förväntas uppstå mellan människor, boskap, grödor, fisk och naturvärden.

Det är därför mycket viktigt att fortsätta arbeta aktivt för långsiktig hållbar drift, växtföljd och hantering av växtskadegörare. Klimatförändringen gör det än viktigare att arbeta mot hållbara odlingsregimer för att hålla nere miljöpåverkan. Anpassa driften och exempelvis möjliggöra för skugga och solskydd under betesdriften kan också bli en del av lösningen.

Ökad förekomst av skadegörare, sjukdomar och invasiva främmande arter

Främmande arter är djur, växter eller svampar som tagit sig till Sverige med hjälp av människan. Några av dessa främmande arter trivs för bra i sin nya miljö. De kan öka kraftigt och på så sätt påverka den biologiska mångfalden. Sådana arter brukar kallas *invasiva främmande arter* eller *invasiva arter*. De kan skada arter och ekosystemet och ha negativa effekter på jord- och skogsbruk. Invasiva främmande arter kan även orsaka ekonomisk skada eller påverka hälsan hos djur och människor negativt. I Sveriges natur finns idag över 2 000 främmande arter och drygt 400 av dessa räknas som invasiva. Många av dessa, till exempel spansk skogssnigel, jätteloka, parkslide och vresros orsakar redan nu stora skador och kostnader i form av årlig bekämpning. Länsstyrelsen samordnar länets åtgärder mot de invasiva främmande arterna som finns listade i EU-förordningen.

På grund av ett varmare klimat kommer både befintliga invasiva arter i länet att få möjlighet till större spridning och troligtvis kommer vi också få in fler i länet, både växter och djur. Idag har till exempel Skåne fler invasiva arter än vad Jönköpings län har då de har ett mildare klimat. Gemensamt för alla invasiva arter är att de utgör ett stort hot mot den biologiska mångfalden. Ju mer de sprider sig desto dyrare blir åtgärderna.

Ett exempel är sköldpaddorna (gulbukig- och rödörad vattensköldpadda). De som hittas i naturen idag kan bära på ägg, men hittills verkar inte äggen kunna kläckas. Men med varmare klimat så kan sköldpaddor reproducera sig och på så sätt hota vår biologiska mångfald än mer.

De invasiva arter som finns i Jönköpings län idag är:

- Gul skunkkalla
- Jätteloka
- Jättebalsamin
- Smal vattenpest
- Signalkräfta

Utöver de EU-listade arterna breder även parkslide och jätteslide ut sig mer och mer. Utöver dessa sprider sig blomsterlupin, kanadensiskt gullris och sjögull i länet. En nykomling i länet är svarthuvad snigel. Där är det i dagsläget oklart hur stor spridningen är.

4 Beskrivning av åtgärderna

Åtgärderna är uppdelade i tre block, vilka är liknande även för åtgärdsprogrammet för Minskad klimatpåverkan:

- Strategiska åtgärder
- Länsgemensamma åtgärder och
- Aktörsspecifika åtgärder

Det finns två strategiska åtgärder som ska genomföras av alla deltagande aktörer. De läns- gemensamma åtgärderna är det endast deltagande kommuner som ska genomföra. De aktörsspecifika åtgärderna har respektive aktör själv valt, utifrån de identifierade behov och sårbarheter som framkom i respektive aktörs klimat- och sårbarhetsanalys. En av grundva- larna i klimatanpassningens process är att identifiera varje enskilds aktörs sårbarheter, för att på så sätt få en så hög kostnadsutväxling som möjligt i de åtgärder som genomförs. Detta är den största skillnaden mellan Länsstyrelsens två åtgärdsprogram inom klimat. För åtgärdsprogrammet för Minskad klimatpåverkan är det istället av vikt att uppnå samhand- ling, det vill säga att flera aktörer går samman och genomför åtgärder tillsammans.

Åtgärderna skall utföras inom programperioden 2021-2025. Beskrivning av respektive åtgärd, med tillhörande indikatorer, finns i detta avsnitt.

ANSVARIG AKTÖR

Under varje åtgärd nämns den ansvariga aktören. I de fall det är en kommun, adresseras hela kommunkoncernen. Det innebär att berörda förvaltningar samt berörda kommunala bolag omfattas av åtgärden.

KLIMATEFFEKTER

Länets kommuner har gemensamt prioriterat tre av de sju nationella climateffekterna (se kapitel 3) som bedöms som mest viktiga att fokusera på under programperioden. Det gäller de tre climateffekterna

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Den climateffekt (av de sju) som i första hand är relevant för respektive åtgärd listas under rubriken ”Climateffekt”.

REKOMMENDERAD METOD

För varje åtgärd i block 1 finns en rekommenderad metod. Den är tänkt att ge inspiration och stöd i arbetet med åtgärden men är valfri att använda.

KOSTNAD OCH FINANSIERING

Klimatanpassning medför generellt sett en kostnad. I de allra flesta fall är förebyggande investeringar betydligt billigare i ett längre perspektiv, jämfört med att ta kostnaderna för klimatkonsekvenser i efterhand. Att anpassa samhället handlar till stor del om att fatta långsiktiga beslut under osäkra förutsättningar. Ett förändrat klimat skapar också möjligheter för ekonomisk tillväxt. En längre växtsäsong kan exempelvis öppna för nya grödor eller ytterligare skördar varje år. Klimatanpassning innebär att se till att dessa möjligheter tas tillvara.

Metoder

För att bedöma hur kostnadsbilden ser ut för åtgärderna kan flera metoder användas, till exempel multikriterieanalys (MKA) eller kostnadsnyttoanalys (CBA).

Med hjälp av en multikriterieanalys jämförs alternativa lösningar mot varandra. Samtliga alternativ bedöms efter samma kriterier. Kriterierna för bedömning av alternativen kan vara olika viktade och ge mer eller mindre påverkan på slutresultatet. Det är viktigt att alla personer som deltar i multikriterieanalysen är överens om kriteriernas inbördes viktning för att resultatet ska bli förtroendegivande och acceptabelt.

I en kostnadsnyttoanalys är utgångspunkten att det finns flera alternativa lösningar på hantering av ett identifierat problem. En kostnadsnyttoanalys används med fördel i sammanhang där en bredare beskrivning av ekonomiska konsekvenser är värdefull. Målet med analysen är att i största möjliga mån sätta ett monetärt värde på samtliga nyttor och kostnader som förknippas med varje åtgärdsalternativ, och därefter jämföra beloppen.

Sammanställning

För att underlätta för deltagande aktörer i åtgärdsprogrammet har en sammanställning över olika stöd tagits fram, se nedan. Sammanställningen ger övergripande information om de mest aktuella stödstrukturerna vid programmets publicering och är inte heltäckande. Den utgår inte heller från en samhällsekonomisk analys. I denna sammanställning ingår endast de stödstrukturer som har en tydlig koppling till klimatanpassningsåtgärder. Det kan finnas andra stödstrukturer som indirekt har positiva klimat- och energieffekter.

Investeringsstöd och bidrag

Här listas de två huvudsakliga samlingsidor som finns vid åtgärdsprogrammets publicering:

- [Klimatanpassningsportalen](#)
- [Bidragslista för miljömålen](#)

Opartisk, kostnadsfri rådgivning och expertstöd

Här listas de aktörer som du kan vända dig till för att få stöd och råd.

- Klimatanpassningsportalen erbjuder via SMHI grundkurs inom klimatanpassning, stödmaterial och goda exempel.
- Länsstyrelsen

Regionala nätverk och initiativ

Här listas de huvudsakliga regionala nätverk och regionala initiativ/satsningar som finns vid åtgärdsprogrammets publicering.

- Klimatanpassningssamordnar-nätverket
- Fokusgruppen för klimatanpassning

UPPFÖLJNING

Det finns även indikatorer till varje åtgärd. Dessa hänger ihop med bedömningskriterierna och är det som följs upp varje år i Åtgärdswebben (det webbaserade nationella verktyg som kan användas för alla miljömålsprogrammen).

Vid uppföljning av åtgärderna kommer en bedömning enligt följande skala göras:

G: Åtgärden är genomförd helt eller i huvudsak, eller har införts i löpande verksamhet

H: Åtgärden är genomförd till mer än hälften

P: Åtgärden är påbörjad men ännu inte gjord till mer än hälften

E: Åtgärden är ej påbörjad

Block 1 Strategiska åtgärder

Block 1 innehåller två strategiska åtgärder, med ett övergripande ledningsfokus. Dessa gäller för alla deltagande aktörer, och beskrivs i fulltext på kommande sidor.

Åtgärderna är

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete.
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

ÅTGÄRD 1. SYSTEMATISKT KLIMATANPASSNINGSRARBETE

Beskrivning av åtgärden

Klimatanpassning är en kontinuerlig process utan egentligt slut, och kräver ett systematiskt arbete för att på ett kostnadseffektivt sätt kunna möta de risker som ett förändrat klimat medför på verksamheten. Länets verksamheter drabbas olika hårt av de konsekvenser som klimatförändringarna medför, och därför kommer det systematiska arbetet skilja sig åt mellan aktörer.

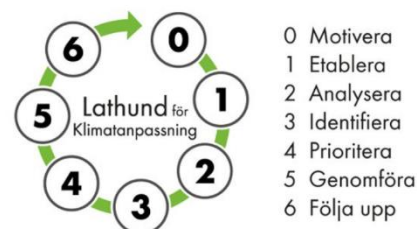
Att ta hjälp av andra organisationer som är i samma sits eller har kommit längre, för att själv få draghjälp, kan vara en framgångsfaktor. Att dessutom ta ett ansvar för att aktivt sprida och kommunicera det organisationen gör inom sakområdet klimatanpassning lyfter arbetet.

Aktören ska, under programperioden, på ett systematiskt sätt arbeta med klimatanpassning. Åtgärden omfattar även att samverka med andra aktörer och sprida de goda exempel som aktörer gör inom arbetsområdet klimatanpassning.

Rekommenderad metod

SMHI, som har det nationella ansvaret för klimatanpassning, har tagit fram ett processtöd i sju steg som kallas Lathund för klimatanpassning. Lathunden erbjuder stöd för både praktiskt arbete och inspiration. Lathunden kan hjälpa organisationer att:

- starta upp arbetet
- arbeta systematiskt
- integrera frågan i organisationens olika delar
- ta fram en klimatanpassningsplan samt
- utvärdera och följa upp arbetet.

Denna metod är valfri att använda. Använd den som passar din verksamhet bäst!

Klimat effekt

Alla climateffekter.

Kostnad och finansiering

I ordinarie budget

Indikator

Antal genomförda steg i Lathunden (eller motsvarande processtöd)

Bedömningskriterier

- **G:** Organisationen har genomfört **steg 0-6** i *Lathund för klimatanpassning* under programperioden (eller motsvarande steg i annat system)
- **H:** Organisationen har genomfört **steg 0-3** i *Lathund för klimatanpassning* under programperioden (eller motsvarande steg i annat system)

- **P:** Organisationen har genomfört **steg 0-1** i *Lathund för klimatanpassning* under programperioden (eller motsvarande steg i annat system)

ÅTGÄRD 2. HANDLINGSPLAN FÖR MEST BETYDANDE KLIMATRISKER

Beskrivning av åtgärden

Under den föregående programperioden mognade klimatanpassning som sakområde kraftigt, vilket medförde ett delvis nytt sätt att hantera området. För att som organisation kunna hantera klimatrisker som påverkar verksamheten, behöver verksamheten kartlägga och identifiera vilka områden de rör sig om. Det handlar om att på ett systematiskt sätt genomlysning sin/a verksamhet/er och på så sätt identifiera de mest betydande klimatriskerna. Länets offentliga aktörer påbörjade var sin klimat- och sårbarhetsanalys under framtagandet att detta åtgärdsprogram, och kan välja att låta den utgöra grund för denna åtgärd. För andra aktörer kan handlingsplanen botten i de eventuella riktlinjer som aktören drivs av.

Åtgärden innebär att aktören, på ett sätt som passar verksamheten och på ett systematiskt sätt, genomlysning sin verksamhet och identifierar sårbarheter och behov. Resultatet ska utmynna i en handlingsplan, som är utformad på ett för verksamheten passande sätt. För vissa aktörer kan det innebära att handlingsplanen integreras i ordinarie processer. Handlingsplanen ska börja gälla senast vid programperiodens slut.

Följande punkter bör beskrivas/ vara med:

- Kopplingen till eventuell risk- och sårbarhetsanalys (RSA)
- Kopplingen till PBL-bestämmelsen och klimatrisker i översiktsplanen (för kommun)
- Kopplingen till styrdokument enligt Lagen om extraordinära händelser (LEH), för krisberedskap (för kommun)

Rekommenderad metod

Klimat- och sårbarhetsanalys. Denna metod påbörjas i SMHI:s *Lathund för klimatanpassning steg 2 Analysera*. En variant av den finns att tillgå hos Länsstyrelsens klimatanpassningssamordnare.

Denna metod är valfri att använda. Använd den som passar din verksamhet bäst!

Klimat effekt

Alla climateffekter

Kostnad och finansiering

I ordinarie budget

Indikator

Handlingsplan som är framtagen, förankrad internt och beslutad.

Bedömningskriterier

- **G:** Handlingsplanen är framtagen, förankrad internt och beslutad.
- **H:** Handlingsplanen är framtagen och förankrad internt.
- **P:** Handlingsplanen är under framtagande.

Block 2 Läns gemensamma åtgärder

Block 2 innehåller åtgärder av sådan central vikt att det redan innan handlingsplanen i åtgärd 2 är framtagen och antagen, är viktigt att det påbörjas ett arbete med dem på ett för kommunen passande sätt.

Block 2 omfattar fyra läns gemensamma åtgärder, där nyckelorden är de tre klimateffekterna som länets aktörer har prioriterat högst:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Dessa åtgärder genomförs endast av länets kommuner och de får extra vikt av att vi genomför dem tillsammans. Åtgärderna beskrivs i fulltext på kommande sidor.

De åtgärder som finns i detta block kan komma att bli del av kommunens handlingsplan, som åsyftas i åtgärd 2

Åtgärderna är

3. Grönska i bebyggd miljö
4. Översvämningrisk vid förorenade områden
5. Dagvatten
6. Vattenförsörjning

ÅTGÄRD 3. GRÖNSKA I BEBYGGD MILJÖ

Beskrivning av åtgärden

Alla länets kommuner har en värmeökartering över huvudorten och en skyfallskartering över hela kommunen. Med utgångspunkt i dessa, och med syfte att minska påverkanstrycket på människors hälsa, bör den strategiska, långsiktiga grönstrukturplaneringen fördjupas hos respektive aktör. Klimateffekten *höga temperaturer* bör därmed ingå som ett perspektiv i både den långsiktiga, strategiska grönstrukturplaneringen och i de faktiska fysiska åtgärder som genomförs, men även klimateffekten *översvämning* adresseras här. Delar av denna åtgärd kan vara sådant som redan genomförs i den kommunala samhällsplaneringen och i det strategiska miljöarbetet.

Åtgärden innebär att kommunen genomför aktiviteter, anpassade till respektive kommuns verksamhet och behov, i syfte att fördjupa sin grönstrukturplanering. Dessa aktiviteter ska ta hänsyn till ekosystemtjänster och grön infrastruktur.

Det kan innebära att

1. genomföra strategiska åtgärder (grönstrukturplanering)
2. genomföra fysiska insatser (exempelvis att plantera träd, gröna väggar/ växtbaserade tak),
3. genomföra informationsinsatser (utbildning, information och påverkan) riktat mot en eller flera av följande målgrupper: privata fastighetsägare, bostadsrättsföreningar, tomtkö, upphandlare,
4. skapa eller bibehålla blåa och gröna strukturer i stadsmiljön (gäller allmän platsmark samt vid exploatering av kvartersmark som ägs av kommunen).
5. hantering av lågpunkter med naturbaserade lösningar som förstahandsval (tekniska lösningar väljs endast där det inte finns alternativa lösningar)
6. se över det befintliga fastighetsbeståndet och prioriterade delar anpassas till ett allt varmare klimat
7. anpassa växtmaterial i staden till klimatförändring (robusta växtytor för lång- och kort-siktig plantering).
8. ökad grönytefaktor och krontäckning på skolgårdar, äldreboenden och centrummiljöer.
9. återplanteringsplan för träd tas fram för kommunala fastigheter, särskilt kopplat till skolgårdar.

Kommunen har inte alltid möjlighet att genomföra fysiska åtgärder på de platser som pekas ut i värmeökarteringen. I de fallen kan åtgärden snarare omfatta informationsinsatser.

Kommunen väljer vilken av ovan nio punkter som passar respektive verksamhet. Den indikator som tillhör respektive ovan punkt återfinns nedan, med samma nummer som ovan. I några fall finns det flera indikatorer till samma- i de fall väljer aktören den indikator som passar bäst.

Klimateffekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

Kostnaden är beroende på vilken av ovan nio punkter som väljs.

Indikator

1. GIS-analys över verksamheter (i hela kommunen) som har fastighetskyla, som kan användas som refuger för utsatta grupper under en långvarig värmebölja.
1. Genomförd och antagen strategi/handlingsplan
2. Förändring av ytemperatur i områden i kommunen/tätorten som anpassats med gröna ytor.
2. Förändring i antal hektar tätortsnära skog.
2. Förändring av skuggade områden och relaterad förändring av värmeöar.
3. Informationsinsats (utbildning, information och påverkan) till någon målgrupp genomförd
4. Förändring av andel hårdgjorda ytor inom kommunen eller tätorten.
5. Antal lågpunkter som åtgärdas med i första hand naturbaserade lösningar
6. Byggnader som anpassats till sommartemperaturer
7. Robusta växtytor är skapade på särskilt utsatta områden
8. Andel grönyta respektive hårdgjord yta på skol- och förskolegårdar.
8. Skuggade ytor finns för äldreboende, barn och personal på förskolors utomhusmiljöer under värmeböljor.
9. En återplanteringsplan är beslutad och antagen.

Bedömningskriterier:

- **G:** Den valda indikatorn är genomförd
- **H:** Den valda indikatorn är bedömd till mer än hälften genomförd
- **P:** Den valda indikatorn är bedömd som påbörjad.

ÅTGÄRD 4. RISK FÖR ÖVERSVÄMNING OCH SKRED VID FÖRORENADE OMRÅDEN

Beskrivning av åtgärden

I länet finns ett stort antal förorenade områden med risk för översvämning vid långvarig nederbörd, skyfall och/eller vattendragshöjning samt områden med skredrisk. Dessa risker behöver hanteras av berörda verksamhetsutövare och fastighetsägare, med stöd av tillsynsmyndigheten. Under programperioden genomförs insatser, från både regionala och lokala myndigheter, för att gemensamt lyfta frågan till verksamhetsutövare och fastighetsägare i länet. Klimateffekterna översvämning och skredrisk bör ingå som ett perspektiv i både den långsiktiga, strategiska planeringen och i de faktiska fysiska åtgärder som genomförs. I översvämningsrisker innefattas här även instängda områden vid skyfall.

Åtgärden innebär att kommunen genomför aktiviteter, anpassade till respektive kommuns verksamhet och behov, i syfte att minska risken för de förorenade områden som ligger i riskzon för översvämning och/eller skred.

Det kan innebära att

1. genomföra strategiska åtgärder i sin tillsynsplanering
2. få verksamhetsutövare och fastighetsägare att genomföra fysiska insatser för att minska risken för översvämning och skred
3. genomföra informationsinsatser riktade till verksamhetsutövare och fastighetsägare
4. kompetensutveckla sin personal avseende klimatförändringens effekter på förorenade områden

Det finns för närvarande två material framtagna, ett regionalt och ett nationellt, som kan användas i arbetet:

- Det regionala materialet är en kartläggning av länets förorenade områden inom riskklass 1 och 2 där risk föreligger för översvämning, instängda områden vid skyfall samt skred: [Regionalt: Klimatpåverkan på förorenade områden och miljöfarlig verksamhet i Jönköpings län](#)
- Det nationella materialet omfattar vägledning för tillsynsverksamheten. [Nationellt: Miljösamverkan Sverige](#),

Den regionala kartläggningen omfattar många områden, men den är inte heltäckande. Områden med riskklass 3 och 4 samt endast branschklassade objekt ingår inte, och även för sådana områden kan föreligga risk för förorenings-spridning vid översvämning och skred. Det sker också förändringar över tid, då objekt kan tillkomma i riskklass 1 och 2. Länsstyrelsen avser att under programperioden arbeta vidare med uppdatering av befintligt underlag.

Kommunen väljer vilken av ovan fyra punkter som passar respektive verksamhet. Den indikator som tillhör respektive ovan punkt återfinns nedan, med samma nummer som ovan.

Klimateffekt

- Ras, skred och erosion som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

För objekt där behov föreligger av att utföra undersökning och/eller åtgärd och det saknas ansvarig att rikta krav mot finns möjlighet att ansöka om statligt bidrag. Ansökan om utredningsbidrag görs årligen inom ramen för det regionala programmet på hösten. Endast objekt i riskklass 1 och 2 kan bli aktuella för sådan ansökan. För både åtgärdsbidrag utan koppling till bostadsbyggande och [bidrag för sanering av förorenade områden för att bygga bostäder](#) har Naturvårdsverket tre beslutstillfällen per år. Ansökan görs genom Länsstyrelsen. Alla ansökningar bedöms vid varje beslutstillfälle i nationell konkurrens med övriga ansökningar som inkommit från landet.

Indikator

1. Strategiska åtgärder är vidtagna
2. Fysiska åtgärder är vidtagna
3. Informationsinsats till målgruppen genomförd
4. Andel av personalen som kompetensutvecklat sig i sakfrågan

Bedömningskriterier

- **G:** Den valda indikatorn är genomförd
- **H:** Den valda indikatorn är bedömd till mer än hälften genomförd
- **P:** Den valda indikatorn är bedömd som påbörjad.

ÅTGÄRD 5. DAGVATTEN

Beskrivning av åtgärden

Eftersom samhället känner av klimatförändringens effekter framförallt genom mediet vatten, där dagvatten är en del, behöver samhället även arbeta för att klimatanpassa det- både avseende kvalitet och kvantitet.

Länets kommuner har under flera år arbetat med översvämningsproblematik och kontinuerligt genomfört åtgärder. Många åtgärder är även planerade att genomföras de kommande åren. Detta arbete är något kommunerna fortsätter att göra i egen takt under programperioden, men med förstärkning av denna åtgärd.

Länsstyrelsen erbjuder under föregående programperiod kompetenshöjande insatser inom dagvattenhanteringsfrågan och kommer så även göra under denna programperiod.

Åtgärden innebär att

- a) Länsstyrelsen tar fram riktlinjer eller motsvarande kopplade till översvämningsproblematik kopplat till dagvatten, framförallt avseende lokal dagvattenhantering.
- b) Länsstyrelsen genomför en utbildning om klimatanpassad dagvattenhantering för länets kommuner.

Kommunerna deltar som stöd i framtagandet i punkt a, samt som deltagare i punkt b.

Åtgärden kompletterar:

- *den eventuella åtgärden om dagvattenutbildning som kan komma att ingå i det nya åtgärdsprogrammet för Vattnets miljömål,*
- *åtgärder i den kommande Regionala vattenförsörjningsplanen*

Klimat effekt

- Översvämnings hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

För kommunerna: Som stöd i punkt a omfattas arbetstid, uppskattningsvis 20- 40 h under programperioden, samt som deltagare på punkt b, uppskattningsvis en halvdag.

Indikator

Punkt a och punkt b är genomförda.

Bedömningskriterier

Länsstyrelsen

- **G:** Punkt a och b är genomförd
- **H:** Punkt a är genomförd
- **P:** Punkt a är påbörjad

Kommunerna

- **G:** Punkt a och b är genomförd
- **H:** Punkt a är genomförd

- **P:** Punkt a är påbörjad

ÅTGÄRD 6.VATTENFÖRSÖRJNING

Beskrivning av åtgärden

Eftersom samhället känner av klimatförändringens effekter framförallt genom mediet vatten, där vattenförsörjning är en del, behöver samhället även arbeta för att klimatanpassa det. Länets kommuner har under flera år arbetat med sin vattenförsörjning och kontinuerligt genomfört åtgärder. Många åtgärder är även planerade att genomföras de kommande åren. Detta arbete är något kommunerna fortsätter att göra i egen takt under programperioden, men med förstärkning av denna åtgärd.

Länsstyrelsen erbjöd under föregående programperiod kompetenshöjande insatser för klimatanpassad dricksvattenhantering, inom ramen för Livsmedelverkets projekt KASKAD, där en handbok och ett tillvägagångssätt för klimatanpassning av den kommunala vattenförsörjningen presenteras.

Åtgärden innebär att kommunen genomför aktiviteter, anpassade till respektive kommuns verksamhet och behov, i syfte att klimatanpassa sin vattenförsörjning.

Det kan innebära att

1. genomföra strategiska åtgärder (ta fram vattenförsörjningsplan, drickvattenstrategi, klimatanpassad strategisk VA-plan). *Några av länets kommuner har denna punkt som en aktörs-specifik åtgärd, i de fallen går denna punkt ej att välja.*
2. genomföra, de för kommunen mest prioriterade åtgärderna, i den regionala vattenförsörjningsplanen
3. genomföra informationsinsatser tex om vattenbesparing (till fastighetsägare, boende, eller utbildningar och hjälp för att synliggöra problemen).
4. Arbeta utifrån det tillvägagångssätt som presenteras i KASKAD.

Kommunen väljer vilken av ovan fyra punkter som passar respektive verksamhet. Den indikator som tillhör respektive ovan punkt återfinns nedan, med samma nummer som ovan. I några fall finns det flera indikatorer till samma, i de fall väljer aktören den indikator som passar bäst.

Åtgärden kompletterar:

- *åtgärder i den kommande Regionala vattenförsörjningsplanen*

Klimat effekt

- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

Kostnaden är beroende på vilken av ovan fyra punkter som väljs.

Indikator

1. Genomförd och antagen strategi/handlingsplan

2. Prioriterade åtgärder är genomförda
3. Informationsinsats till någon målgrupp genomförd
4. Tillvägagångssättet är implementerat i ordinarie verksamhet.

Bedömningskriterier

- **G:** Den valda indikatorn är genomförd
- **H:** Den valda indikatorn är bedömd till mer än hälften genomförd
- **P:** Den valda indikatorn är bedömd som påbörjad.

Block 3 Aktörsspecifika åtgärder

I följande kapitel beskrivs de åtgärder som respektive aktör arbetar med under programperioden. Här följer en lista över alla aktörsspecifika åtgärderna:

Aneby kommun

7. Gynna ekosystemtjänster genom detaljplan
8. Rådgivning i tillsyn.
9. Hållbarhetsarbete i skolan
10. Invasiva arter
11. Informationsinsats- enskilt vatten.

Eksjö

12. Förnyelseplanering prioriteras
13. Framkomligheten till samhällsviktig verksamhet säkerställs
14. Samverkan för att hålla kvar vatten i landskapet
15. Öka ekosystemtjänster och den biologiska mångfalden på parkområden.
16. Kommunen informerar om klimatförändringar kopplat till kulturmiljö

Gislaved

17. Kartlägga riskområden för kring ras, skred och erosion
18. Ordna sval inomhusmiljö
19. Gröna och blå strukturer i tätortsutveckling
20. Säkerställa vattenförsörjningen till utsatta områden/verksamheter
21. Ta hänsyn till jordbruksmarkens värden i samhällsplaneringen
22. Långsiktiga och förebyggande åtgärder för att minska effekt av översvämning och skyfall

Gnosjö kommun

23. Ordna sval inomhusmiljö
24. Helhetstänk kring översvämning
25. Öka förmågan att hantera naturolyckor
26. Säkerställ vattenförsörjningen till kommunens klienter
27. Aktivt gynna den biologiska mångfalden med främjande av pollinatörer
28. Motverka invasiva arter och skadedjur

Habo kommun

29. Ta hänsyn till och förebygga negativa klimateffekter som ingår i kommunens klimat- och sårbarhetsanalys
30. Kartläggning av riskområden vid skogsbrand
31. Upprätta en klimatanpassad VA-plan

32. Tillsyn av egenkontroll i förskolor och skolor för att säkerställa att planer, rutiner och solskydd fungerar tillfredställande
33. Tillsyn av egenkontroll i äldreboende för att säkerställa att planer, rutiner och solskydd fungerar tillfredställande
34. Genomföra informationsåtgärder för att förebygga att invasiva arter tränger undan inhemska arter

Jönköpings kommun

35. Ordna sval inomhusmiljö
36. Planeringsunderlag för översvämning
37. Översvämningsbara ytor
38. Säkerställa tillgänglighet till prioriterade vägar för Räddningstjänst
39. Genomföra informationskampanjer om brand i skog och mark

Länsförsäkringar

40. Utbilda våra kunder om klimatanpassning i fastigheter

Länsstyrelsen i Jönköpings län

41. Integrera prioriterade climateffekter i myndighetens beslut
42. Informera och stödja myndighetens målgrupper och aktörer
43. Ta fram rutiner för arbete i fält och vid platsbesök
44. Utveckla och anpassa verksamheten

Nässjö kommun

45. Ordna sval inomhusmiljö
46. Samverkan kring översvämning
47. Arbeta i tidigt stadie med översvämningsområden i översiktsplaner och detaljplaner
48. Översvämningsbara ytor
49. Ökad kompetens för att förebygga konsekvenser av värmebölja och skyfall
50. Säkerställa vattenförsörjning
51. Ta hänsyn till jordbruksmarkens värden i samhällsplaneringen

Region Jönköpings län

52. Fortsätta arbetet med de tekniska försörjningsplanerna

Sävsjö kommun

53. Riskanalys
54. Trygga framtida dricksvattenförsörjning
55. Dricksvattenstrategi
56. Inventering av kommunala fastigheter
57. Vattengrupp
58. Implementera den regionala livsmedelsstrategin
59. Anta och implementera en blå- och grönstrukturplan.

60. Upprätta klimatanpassad VA-plan
61. Separera dag- och avloppsvatten
62. Informationskampanj om att spara vatten

Sweco

63. Implementera policy för klimatanpassning i uppdrag

Tranås kommun

64. Slutföra arbetet med risker och åtgärder kring översvämning av Svartån (SANT projektet)
65. Sammanställa kunskapen kring invasiva arter i kommunen och göra en handlingsplan
66. Ta fram en vattenförsörjningsplan
67. Forma kommunens organisation och ansvar för klimatanpassning

Vaggeryds kommun

68. Åtgärder i riskområden för skyfall och värmebölja
69. Ta hänsyn till jordbruksmarkens värden
70. Skapa skyfallståliga städer
71. Öka andelen lövskog vid samhällsviktiga verksamheter
72. Trygga framtida dricksvattenförsörjning
73. Bekämpa invasiva arter

Vetlanda kommun

74. Upprätta klimatanpassad VA-plan
75. Trygga framtida dricksvattenförsörjning
76. Minska negativa effekter av värmebölja
77. Förorenade områden
78. Sprida information om och bekämpa invasiva arter.
79. Vattenförsörjningsplan
80. Centrumplan för centralorten
81. Bevara grönstruktur
82. Översyn av regleringsrätter för dricksvattenförsörjning
83. Separering av dag- och avloppsvatten
84. Rådgivning i tillsyn
85. Översvämningskartering i flera vattendrag som går genom kommunens mindre orter
86. Riktlinjer för reservkraft
87. Informera om beskuggning vid vattendrag

Värnamo kommun

88. Utbyggnad av fibernätet
89. Ordna sval inomhusmiljö
90. Inkludera klimatrisker i sin miljötillsyn

Aneby kommun

ÅTGÄRD 7. GYNNA EKOSYSTEMTJÄNSTER GENOM DETALJPLANER

Beskrivning av åtgärden

En detaljplan kan användas som ett operativt verktyg för att bevara, utveckla eller skapa förutsättningar för ekosystemtjänster. Under detaljplaneläggningen ska mark- och vattenområden planeras för de ändamål som de är mest lämpade för, med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov. Strategier och ställningstaganden för ekosystemtjänster i översiktsplanen är vägledande för utformningen av detaljplanen.

Enligt etappmålet inom Strategin för Levande städer ska en majoritet av kommunerna, senast i slutet av programperioden (år 2025) ta tillvara och integrera stadsgröniska och ekosystemtjänster i urbana miljöer vid planering, byggande och förvaltning i städer och tätorter.

Boverket har tagit fram en metod för hur kommuner kan arbeta med att integrera ekosystemtjänster i detaljplan, vilken kan användas i denna åtgärd. Konkreta exempel på vad som kan ingå i en detaljplan där hänsyn tas till ekosystemtjänsterna är följande:

- Begränsa hårdgjorda ytor på kvartersmark i kombination med utökad lovplikt.
- Spara naturmark som allmän plats (kommunen ansvarar för marken) för att till exempel buffra dagvatten vid skyfall eller för att hålla ihop ekologiska samband på lokal och övergripande nivå.
- Träd på kvartersmark regleras i exploateringsavtal (eller som kriterier/villkor vid markanvisning)
- Undvika att bygga på mark med dåliga grundförhållanden/stabilitet. Val av plats som är lämplig för ändamålet och med större anpassning till naturliga förutsättningar.

Ansvarig aktör

Aneby kommun

Klimateffekt

- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

Genomförs kontinuerligt, över tid och ingår i ordinarie budget. Kostnaden bedöms understiga 100 000 kr.

Indikator

Antal detaljplaner som gynnar ekosystemtjänster

Bedömningskriterier:

- **G:** Alla beslutade detaljplaner gynnar ekosystemtjänster
- **H:** Mer än hälften av de beslutade detaljplaner gynnar ekosystemtjänster

- **P:** Mindre än hälften av de beslutade detaljplaner gynnar ekosystemtjänster

ÅTGÄRD 8. RÅDGIVNING I TILLSYN

Beskrivning av åtgärden

Med ett förändrat klimat ökar riskerna för många verksamheter som kommunen utövar tillsyn mot, exempelvis miljöfarliga verksamheter och förorenade områden, men även livsmedelkedjan påverkas. För att minska risken för negativa konsekvenser av ett förändrat klimat är det viktigt att verksamheterna kan hanteras riskerna. Det är även viktigt att klimatrelaterade risker vägs in vid bedömning och prioritering av de olika delarna i respektive verksamhet.

Åtgärden innebär att ett generellt informationsblad om klimatförändringar riktat mot olika verksamheter tas fram och sedan används i rådgivning i samband med tillsyn av verksamheterna.

Ansvarig aktör

Aneby kommun

Klimateffekt

Alla klimataffekter.

Kostnad och finansiering

Genomförs kontinuerligt, över tid och ingår i ordinarie budget. Kostnaden bedöms understiga 100 000 kr.

Indikator

- Informationsblad för följande verksamheter är framtaget:
 - Miljöfarliga verksamheter och förorenade områden
 - Livsmedel
 - Hälsoskydd
- Informationsbladen används i tillsyn.

Bedömningskriterier

- **G** : Kommunen har tagit fram informationsblad för alla ovan nämnda verksamheter, samt använder dem i majoriteten av tillsynsbesöken.
- **H** : Kommunen har tagit fram informationsblad för alla ovan nämnda verksamheter, men har ännu inte implementerat dem i tillsynsbesöken.
- **P** : Kommunen har påbörjat arbetet med att ta fram informationsblad för alla ovan nämnda verksamheter.

ÅTGÄRD 9. HÅLLBARHETSARBETE I SKOLAN

Beskrivning av åtgärden

Genom samarbete inom den kommunala verksamheten, mellan skola och tjänstepersoner inom hållbarhet, kan hållbarhetsarbetet- där klimatanpassning är en del- utvecklas och fördjupas.

Åtgärden handlar om att skapa utrymme för skolans elever att möta dessa frågor från annat håll än skolböcker och kan innebära en eller flera av följande alternativ:

- Besök- antingen genom att skolan kommer till kommunhuset eller att tjänstepersoner besöker skolan.
- Eleverna genomför fysiska åtgärder, exempelvis att de är med och planterar träd, eller bygger bihotell i slöjden (för att sätta ut i samhället sedan).
- Genomföra tematräffar
- Ta in föreläsare

Åtgärden handlar inte om att hela skolan behöver involveras, utan att det kan vara enskilda klasser eller mindre grupper.

Material att inspireras av

- [Klimatanpassningsportalen](#)
- [SMHI](#)

Ansvarig aktör

Aneby kommun

Klimat effekt

Alla klimat effekter

Kostnad och finansiering

Genomförs kontinuerligt, över tid och ingår i ordinarie budget. Kostnaden bedöms understiga 100 000 kr.

Indikator

Antal klasser/grupper som genomfört någon av ovan alternativ.

Bedömningskriterier:

- **G** : Minst fem klasser/grupper per år har genomfört ett av alternativen ovan.
- **H**: Minst en klass/grupp per år har genomfört ett av alternativen ovan.
- **P**: Minst en klass/grupp har under programperioden genomfört ett av alternativen ovan.

ÅTGÄRD 10. INVASIVA ARTER

Beskrivning av åtgärden

I Sveriges natur finns idag över 2 000 främmande arter och drygt 400 av dessa räknas som invasiva. Många av dessa, till exempel spansk skogssnigel, jätteloka, parkslide och vresros orsakar redan nu stora skador och kostnader i form av årlig bekämpning. Invasiva arter (IAS) kan skada arter och ekosystemet och ha negativa effekter på jord- och skogsbruk. Invasiva främmande arter kan även orsaka ekonomisk skada eller påverka hälsan hos djur och människor negativt. På grund av ett varmare klimat kommer dels befintliga invasiva arter i länet att öka, och dels kommer länet att få in fler IAS (både växter och djur). Gemensamt för alla invasiva arter är att de utgör ett stort hot mot den biologiska mångfalden. Ju mer de sprider sig desto dyrare blir åtgärderna.

De invasiva arter som finns i Jönköpings län idag är:

- Gul skunkkalla
- Jätteloka
- Jättebalsamin
- Smal vattenpest
- Signalkräfta

Utöver dessa sprider sig även parkslide, jätteslide, blomsterlupin, kanadensiskt gullris och sjögull i länet. En nykomling i länet är svarthuvad snigel (i dagsläget oklart hur stor spridning den har).

Åtgärden innebär att Aneby kommun, under programperioden, sprider information om invasiva arter både inom och utanför den kommunala organisationen, samt bekämpar dem när de upptäcks.

Till hjälp kan följande användas:

- Checklista IAS (framtagen av Länsstyrelsen)
- Broschyr som riktar sig till allmänheten och som kommuner ska kunna använda för att informera om IAS (under framtagande av Länsstyrelsen).
- Avstämningsmöten med Länsstyrelsens IAS-samordnare
- Utomhusträff för att förevisa olika bekämpningsåtgärder (arrangör Länsstyrelsen).

Utöver detta kommer hanteringsprogram och riktlinjer för jätteloka och jättebalsamin av Naturvårdsverket.

Ansvarig aktör

Aneby kommun

Klimat effekt

- Ökad förekomst av skadegörare, sjukdomar och invasiva främmande arter som påverkar människor, djur och växter.

Kostnad och finansiering

Genomförs kontinuerligt, över tid och ingår i ordinarie budget. Kostnaden bedöms understiga 100 000 kr. Bidrag kan eventuellt sökas för utvalda delar.

Indikator**Antal genomförda informationsinsatser.****Bedömningskriterier**

- **G:** Under programperioden är minst en informationsinsats per år genomförd med respektive målgrupp (inom och utanför den kommunala organisationen)
- **H:** Under programperioden är minst en informationsinsats per år genomförd med någon av målgrupperna (inom och utanför den kommunala organisationen)
- **P:** Under programperioden är minst en informationsinsats genomförd med någon av målgrupperna (inom och utanför den kommunala organisationen)

ÅTGÄRD 11. INFORMATIONSENSATS- ENSKILT VATTEN.

Beskrivning av åtgärden

Aneby kommun är den kommun i länet som har flest hushåll med enskild vattenförsörjning. På grund av ett förändrat klimat ökar risken att dricksvattnet påverkas negativt, och därför behöver informationsinsatser angående dessa risker genomföras till de hushåll som har enskilt vatten. Informationsinsatserna behöver omfatta följande:

- Hur klimatet i allmänhet förändras, och i synnerhet avseende de effekter som påverkar dricksvattnet mest (översvämning och torka)
- Vilken påverkan det kan få på dricksvattnet.
- Möjligheter till dricksvattenprovtagning

Ansvarig aktör

Aneby kommun

Klimateffekt

- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

Genomförs kontinuerligt, över tid och ingår i ordinarie budget. Kostnaden bedöms understiga 100 000 kr.

Indikator

Ett informationsblad är framtaget.

Bedömningskriterier:

- **G:** Ett informationsblad är framtaget.
- **H:** Ett informationsblad är under framtagande.
- **P:** Ett informationsblad inte ännu framtaget.

Eksjö kommun

ÅTGÄRD 12. FÖRNYELSEPLANERING PRIORITERAS

Beskrivning av åtgärden

Ledningsnätet är föråldrat och arbetet med förnyelseplanering behöver prioriteras för att minska läckage, vattenläckor, undvika bräddningar, dimensionera för förändrade nederbördsmonster och skapa ett robustare ledningssystem för exempelvis förändrade markförhållanden orsakade av ett förändrat klimat.

Ansvarig aktör

Eksjö kommun

Klimat effekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

Genomförs kontinuerligt, över tid och ingår i ordinarie budget. Kostnaden bedöms understiga 100 000 kr.

Indikator

En plan är framtagen för hela kommunen och fysiska åtgärder är genomförda enligt prioriteringsordningen som anges i planen.

Bedömningskriterier:

- **G:** En plan är framtagen för hela kommunen/Fysiska åtgärder genomförs enligt planen.
- **H:** En plan är framtagen för hela kommunen, fysiska åtgärder har prioriterats men inte ännu genomförts.
- **P:** Planen är påbörjad.

ÅTGÄRD 13. FRAMKOMLIGHETEN TILL SAMHÄLLSVIKTIG VERKSAMHET SÄKERSTÄLLS

Beskrivning av åtgärden

Vid extremväder, såsom översvämning, ras, skred och upprepade nollgenomgångar, kan framkomligheten till samhällsviktig verksamhet påverkas negativt. För att säkerställa att framkomligheten bibehålls även under extremväder, hanteras frågan genom:

- fysisk planering och
- beredskapsplanering.

I den fysiska planeringen handlar det om att vid planering av ny bebyggelse bör klimatrelaterade risker hanteras för ett större område där hänsyn även tas till framkomligheten till och från området, och för beredskapsplaneringen handlar det om att hitta alternativa vägar till platsen.

Ansvarig aktör

Eksjö kommun

Klimateffekt

- Ras, skred och erosion som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

Genomförs kontinuerligt, över tid och ingår i ordinarie budget. Kostnaden bedöms understiga 100 000 kr.

Indikator

- Vid all planering av ny bebyggelse har hänsyn tagits till klimatrelaterade risker ur ett framkomlighetsperspektiv.
- I beredskapsplaneringen har alternativa vägar identifierats till all samhällsviktig verksamhet i kommunen

Bedömningskriterier

- **G:** Vid all planering av ny bebyggelse har hänsyn tagits till klimatrelaterade risker ur ett framkomlighetsperspektiv samt i beredskapsplaneringen har alternativa vägar identifierats till all samhällsviktig verksamhet i kommunen.
- **H:** I ungefär hälften av den planerade nya bebyggelsen har hänsyn tagits till klimatrelaterade risker ur ett framkomlighetsperspektiv. I beredskapsplaneringen har alternativa vägar identifierats till majoriteten av den samhällsviktiga verksamheten i kommunen.
- **P:** I mindre än hälften av den planerade nya bebyggelsen har hänsyn tagits till klimatrelaterade risker ur ett framkomlighetsperspektiv. I beredskapsplaneringen har alternativa vägar identifierats till mindre än hälften av den samhällsviktiga verksamheten i kommunen.

ÅTGÄRD 14. SAMVERKAN FÖR ATT HÅLLA KVAR VATTEN I LANDSKAPET

Beskrivning av åtgärden

Samverkan mellan kommunen och privata markägare för åtgärder som ”håller kvar vatten i landskapet” pågår i Eksjö kommun och det finns goda exempel på hur detta har fungerat.

Arbetet bör under programperioden prioriteras för de sjöar och vattendrag där konsekvensen av klimatrelaterade händelser (såsom torka och översvämning), blir stor.

Ansvarig aktör

Eksjö kommun

Klimat effekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.
- Påverkan på inhemsk och internationell livsmedelsproduktion och handel.

Kostnad och finansiering

Projekten kan genomföras som LONA-projekt och finansieras genom bidrag.

Indikator

Antal initierade och genomförda samverkansprojekt.

Bedömningskriterier:

- **G:** Minst ett samverkansprojekt per år, under programperioden, är initierat och genomfört.
- **H:** Minst ett samverkansprojekt per år, under programperioden, är initierat.
- **P:** Minst ett samverkansprojekt under programperioden är initierat.

ÅTGÄRD 15. ÖKA EKOSYSTEMTJÄNSTER OCH DEN BIOLOGISKA MÅNGFALDEN PÅ PARKOMRÅDEN.

Beskrivning av åtgärden

Istället för ”monotona gräsytor” kan kommunen arbeta med att skapa miljöer med förutsättningar för ökad biologisk mångfald.

Åtgärden innebär både:

- planering av egna parkytor och
- kunskapsutvecklingsåtgärder.

De vägledningar som finns avseende ekosystemtjänster bör användas, i kombination med ny forskning. I samband med att åtgärder görs kan kommunen informera och sprida kunskap.

Ansvarig aktör

Eksjö kommun

Klimat effekt

Alla klimatteffekter

Kostnad och finansiering

Genomförs kontinuerligt, över tid och ingår i ordinarie budget. Kostnaden bedöms understiga 100 000 kr. Projekten kan genomföras som LONA-projekt och finansieras genom bidrag.

Indikator

Antal planerade och genomförda fysiska insatser för att stärka ekosystemtjänsterna och den biologiska mångfalden på kommunens parker

Bedömningskriterier

- **G:** Under programperioden ska minst en fysisk insats per år genomföras.
- **H:** Under programperioden ska minst en fysisk insats per år planeras.
- **P:** Under programperioden ska minst en fysisk insats genomföras.

ÅTGÄRD 16. KOMMUNEN INFORMERAR OM KLIMATFÖRÄNDRINGAR KOPPLAT TILL KULTURMILJÖ

Beskrivning av åtgärden

Länsstyrelsen har tagit fram en broschyr med information om hur kulturmiljöer kan skyddas vid klimatförändringar. Denna åtgärd ingick i förra åtgärdsprogrammet för Anpassning till ett förändrat klimat. Eksjö kommun ska fortsätta att arbeta med informationsinsatser för detta. Målgruppen är primärt fastighetsägare och specifikt fastighetsägare inom kulturmiljöer. Informationen kan exempelvis spridas genom utskick till målgruppen eller vid handläggning av ärenden.

Broschyren finns [HÄR](#).

Ansvarig aktör

Eksjö kommun

Klimat effekt

- Ras, skred och erosion som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Biologiska och ekologiska effekter som påverkar en hållbar utveckling.
- Ökad förekomst av skadegörare, sjukdomar och invasiva främmande arter som påverkar människor, djur och växter.

Kostnad och finansiering

Genomförs kontinuerligt, över tid och ingår i ordinarie budget. Kostnaden bedöms understiga 100 000 kr.

Indikator

Antal genomförda informationsinsatser riktade mot målgruppen

Bedömningskriterier:

- **G:** Minst en genomförd informationsinsats, per år under programperioden, riktade mot målgruppen
- **H:** Minst en genomförd och en planerad informationsinsats under programperioden.
- **P:** Minst en informationsinsats är planerad.

Gislaved kommun

ÅTGÄRD 17. KARTLÄGGA RISKOMRÅDEN FÖR RAS, SKRED OCH EROSION

Beskrivning av åtgärden

I Plan- och bygglagen (3 kap 5§ p.5 PBL) beskrivs att kommunens uppdrag är att ta hänsyn till de klimatrelaterade riskerna översvämning, ras, skred och erosion:

Kommunens syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra

Att analysera riskområden för dessa risker ger ett bra underlag för all typ av kommunal planering. Åtgärden innebär att kommunen kartlägger riskområden där risk för ras, skred och erosion föreligger.

Ansvarig aktör

Gislaved kommun

Klimat effekt

- Ras, skred och erosion som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

Kostnaden beräknas till cirka 100 000 kr.

Indikator

Kartläggningen är genomförd.

Bedömningskriterier:

- **G:** Kartläggningen är genomförd.
- **H:** Kartläggningen klar till hälften.
- **P:** Kartläggningen är påbörjad.

ÅTGÄRD 18. ORDNA SVAL INOMUSMILJÖ

Beskrivning av åtgärden

Vid ihållande värme utsätts kroppen för värmestress. Det finns ett statistiskt samband mellan temperatur och dödlighet, både vad gäller höga och låga temperaturer. Den medeltemperatur då dödligheten är som lägst varierar mellan olika geografiska regioner och i Sverige är den mellan 12 och 14 °C. Varje grads ökning över den optimala temperaturen ökar den relativa risken att dö med drygt en procent. Studier från Sverige visar att ihållande höga temperaturer ökar dödligheten varje dag som värmen håller i sig.

För att minska dödligheten behöver insatser göras på flera nivåer. Dels behöver fysiska åtgärder vidtas i byggnader dels behöver personalens kunskap om vård i den akuta situationen upprätthållas. De fysiska åtgärder som kan behöva vidtas bör genomföras innan den akuta situationen slår till.

Åtgärden innebär att fysiska åtgärder genomförs i prioriterade byggnader/boenden/utemiljöer i syfte att minska påverkanstrycket från en värmebölja.

Ansvarig aktör

Gislaveds kommun

Klimat effekt

- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

Kostnaden beräknas överstiga 500 000 kr.

Indikator

Antal genomförda fysiska åtgärder i prioriterade områden i nybyggnation/renoveringar/utemiljö.

Bedömningskriterier:

- **G:** Minst fem fysiska åtgärder är genomförda, per år, under programperioden
- **H:** Minst två fysiska åtgärder är genomförda, per år, under programperioden
- **P:** Minst fem fysiska åtgärder är genomförda under programperioden

ÅTGÄRD 19. GRÖNA OCH BLÅ STRUKTURER I TÄTORTSUTVECKLING

Beskrivning av åtgärden

Att säkerställa gröna och blå strukturer i tätortsutvecklingen är en multifunktionell klimat-anpassningsåtgärd som gynnar många delar av samhällsstrukturen och bidrar till ett mer resilient samhälle. Bland annat:

- Gynnas biologisk mångfald,
- stadstemperaturen regleras,
- hantering av dagvatten och
- områden för närrekreation.

Att ta hänsyn till blågröna strukturer behöver göras på flera nivåer i samhällsplaneringen, till exempel i översiktsplanering, i detaljplanering, i lov och i exploateringsåtgärder och i skötsel och underhåll. Den bestämmelse i Plan- och bygglagen som går att söka stöd för i ett sådant här arbete är exempelvis 3 kap 10§ (ÖP), samt 4 kap 5§ och 10§ (DP).

Ansvarig aktör

Gislaveds kommun

Klimateffekt

Alla klimataffekter

Kostnad och finansiering

Kostnaden beräknas till intervallet 100- 500 000 kr (ej åtgärder).

Indikator

Hänsyn har tagits till blågröna strukturer på alla nivåer i samhällsplaneringen

Bedömningskriterier

- **G:** Hänsyn har tagits till blågröna strukturer på alla nivåer i samhällsplaneringen
- **H:** Hänsyn har tagits till blågröna strukturer i ungefär hälften av de fall där det hade kunnat göras.
- **P:** Hänsyn har tagits till blågröna strukturer i en eller ett par fall av de fall där det hade kunnat göras

ÅTGÄRD 20. SÄKERSTÄLLA VATTENFÖRSÖRJNINGEN TILL UTSATTA OMRÅDEN/VERKSAMHETER

Beskrivning av åtgärden

Klimatanpassning av dricksvattenförsörjningen medför en kostnad för samhället, men det blir i de flesta fall betydligt billigare med förebyggande investeringar än att ta kostnaderna för negativa klimatkonsekvenser i efterhand. Ett förändrat klimat skapar också möjligheter. Klimatanpassning handlar även om att se till att dessa möjligheter tas tillvara. Syftet med klimatanpassningsarbetet är att upprätthålla samhällets funktionalitet. Målet är att skapa en robust vattenförsörjning som klarar klimatförändringar flera generationer framåt, både vad gäller försörjnings- och kvalitetsmål.

Utifrån genomförda kartläggningar och riskanalyser har områden och verksamheter i kommunen identifierats och prioriterats. I de områdena som bedömts som utsatta och sårbara behöver åtgärder genomföras.

Åtgärden handlar om att genomföra fysiska insatser för att säkerställa vattenförsörjningen till dessa verksamheter/områden.

Ansvarig aktör

Gislaveds kommun

Klimat effekt

- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

Kostnaden beräknas överstiga 500 000 kr.

Indikator

Vattenförsörjningen bedöms som säkerställd i de utsatta områdena/verksamheterna.

Bedömningskriterier

- **G:** Vattenförsörjningen bedöms som säkerställd i majoriteten av de utsatta områdena/verksamheterna.
- **H:** Vattenförsörjningen bedöms som säkerställd i ett par av de utsatta områdena/verksamheterna.
- **P:** Vattenförsörjningen bedöms som säkerställd i ett av de utsatta områdena/verksamheterna.

ÅTGÄRD 21. TA HÄNSYN TILL JORDBRUKSMARKENS VÄRDEN I SAMHÄLLS-PLANERINGEN

Beskrivning av åtgärden

Jordbruksmarken är en viktig samhällsresurs som levererar många livsnödvändiga nyttor som människan får från naturen, så kallade ekosystemtjänster. I Jönköpings län är det idag 12 procent av marken som används som jordbruksmark. I och med en allt snabbare urbanisering och klimatförändringarna ställs stora krav på ett helhetstänk kring samhällets totala resursanvändning. Ur ett framtida mat- och energiperspektiv är det problematiskt att jordbruksmarken bebyggs eller växer igen. Samtidigt som arealen jordbruksmark minskar i länet till följd av exploateringen och igenväxning finns det ett brett samhällsintresse för att vi fortsatt ska bruka vår jordbruksmark. Exempelvis är ett mål i länets regionala livsmedelsstrategi att verka för en ökad livsmedelsproduktion och minskad import av livsmedel. För att kunna öka produktionen av mat och insatsvaror är jordbruksmarkens bevarande en självklar förutsättning. Länsstyrelsen har tagit fram en regional vägledning för jordbruksmarkens värden kan hanteras i den fysiska planeringen (2020:15), som kan användas som stöd för kommunen i arbetet.

Åtgärden innebär att kommunen tar fram ett planeringsunderlag om jordbruksmarkens värden i Gislaveds kommun.

Ansvarig aktör

Gislaveds kommun

Klimat effekt

- Påverkan på inhemsk och internationell livsmedelsproduktion och handel.

Kostnad och finansiering

Kostnaden beräknas till cirka 100 000 kr.

Indikator

Planeringsunderlagen är framtaget och beslutat.

Bedömningskriterier

- **G:** Planeringsunderlagen är framtaget och beslutat.
- **H:** Planeringsunderlagen är framtaget, men ännu ej beslutat.
- **P:** Planeringsunderlagen är påbörjat.

ÅTGÄRD 22. LÅNGSIKTIGA OCH FÖREBYGGANDE ÅTGÄRDER FÖR ATT MINSKA EFFEKT AV ÖVERSVÄMNING OCH SKYFALL

Beskrivning av åtgärden

Genom förtätning av städer minskar ytan där överskottsvatten kan hanteras och skyfallsproblemen förvärras. Konsekvenserna av skyfall kommer aldrig att kunna förebyggas fullt ut genom ökad kapacitet i ledningsnäten. Det skulle i de flesta fall vara praktiskt omöjligt och orimligt dyrt. Nyckeln till en skyfallstålighet stad är istället att skapa ytor där en översvämning kan ske utan allvarliga konsekvenser och en höjdsättning som leder vattnet rätt. Den största utmaningen är att säkra befintlig bebyggelse och infrastruktur eftersom höjdsättningen redan är given. För ny bebyggelse finns större möjligheter.

Åtgärden innebär att kommunen utför åtgärder, utifrån kartläggningen av lågpunkter, vid de platser där effekten av åtgärden blir som störst. Detta bör finnas beskrivet i en prioriteringslista.

Ansvarig aktör

Gislaved kommun

Klimat effekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

Kostnaden beräknas överstiga 500 000 kr.

Indikator

Långsiktiga och förebyggande åtgärder för att minska effekt av översvämning och skyfall har vidtagits

Bedömningskriterier

- **G:** Minst en förebyggande åtgärd har vidtagits.
- **H:** Planeringen för att genomföra en förebyggande åtgärd har slutförts.
- **P:** Planeringen för att genomföra en förebyggande åtgärd har påbörjats.

Gnosjö kommun

ÅTGÄRD 23.ORDNA SVAL INOMHUSMILJÖ

Beskrivning av åtgärden

Värmeböljor kan bli påfrestande och orsaka både hälsoproblem och ökad dödlighet. Särskilt har längre perioder av höga temperaturer stor betydelse för hur hälsan påverkas. Dygnetets högsta temperatur kan vara viktig, men dygnets lägsta temperatur har också betydelse; om nätterna är svala kan kroppen återhämta sig.

Åtgärden innebär att kommunen arbetar för att ordna en sval inomhusmiljö till alla kommunala äldreboenden och förskolor vid värmebölja. Det kan innebära att

- Säkerställa fungerande AC-anläggningar,
- Ha tillräckligt med beskuggning i den närmsta utemiljön och
- Genomföra åtgärder som inköp och installation av fläktar, markiser och termometrar.

Detta genomförs enligt en av kommunen framtagen prioriteringslista.

Ansvarig aktör

Gnosjö kommun

Klimat effekt

- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

Finansieras genom bidrag (aktörer och kommun). Kostnaden bedöms överstiga 500 000 kr.

Indikator

Antal verksamheter där inomhusmiljön har förbättrats med ovannämnda punkter.

Bedömningskriterier

- **G:** Alla nämnda verksamheter i prioriteringslistan har fått en sval inomhusmiljö ordnad.
- **H:** Ungefär hälften nämnda verksamheter i prioriteringslistan har fått en sval inomhusmiljö ordnad.
- **P:** Någon av de nämnda verksamheterna i prioriteringslistan har fått en sval inomhusmiljö ordnad.

ÅTGÄRD 24. HELHETSTÄNK KRING ÖVERSVÄMNING

Beskrivning av åtgärden

Genom förtätning av städer minskar ytan där överskottsvatten kan hanteras och skyfallsproblemen förvärras. Konsekvenserna av skyfall kommer aldrig att kunna förebyggas fullt ut genom ökad kapacitet i ledningsnäten. Det skulle i de flesta fall vara praktiskt omöjligt och orimligt dyrt. Nyckeln till en skyfallstålig stad är istället att skapa ytor där en översvämning kan ske utan allvarliga konsekvenser och en höjdsättning som leder vattnet rätt. Den största utmaningen är att säkra befintlig bebyggelse och infrastruktur eftersom höjdsättningen redan är given. För ny bebyggelse finns större möjligheter.

Åtgärden innebär att kommunen implementerar ett systemtänk, en metod, för att skapa en helhetssyn på vattenfrågan från utredning till åtgärd. Metoden bör innehålla följande steg

- Analysera
- Identifiera
- prioritera och
- Genomföra åtgärder

Ansvarig aktör

Gnosjö kommun

Klimat effekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

Finansieras genom bidrag (privata exploitörer och kommun). Kostnaden bedöms överstiga 500 000 kr.

Indikator

Metoden är framtagen och förankrad.

Bedömningskriterier

- **G:** Metoden är framtagen och förankrad.
- **H:** Metoden är framtagen.
- **P:** Metoden är påbörjad.

ÅTGÄRD 25. ÖKA FÖRMÅGAN ATT HANTERA NATUROLYCKOR

Beskrivning av åtgärden

Klimatförändringarna bidrar till ökat antal naturolyckor. Att arbeta förebyggande och därigenom öka sin krisberedskap och sin förmåga att hantera naturolyckorna blir avgörande för hur robust kommunen är. Det kan handla om att

- Utveckla rutinerna och prioriteringslistan över vilka insatser som behövs
- Köpa in fler översvämningsskydd som skydd mot översvämningar
- Köpa in fler pumpar för att kunna pumpa bort överskottsvatten

Ansvarig aktör

Gnosjö kommun

Klimat effekt

Alla klimat effekter

Kostnad och finansiering

Finansiering oklar. Kostnaden bedöms till intervallet 100 000- 500 000 kr.

Indikator

Antal genomförda insatser i syfte att öka förmåga mot naturolyckor under programperioden.

Bedömningskriterier

- **G:** Fem genomförda insatser i syfte att öka förmåga mot naturolyckor under programperioden.
- **H:** Två genomförda insatser i syfte att öka förmåga mot naturolyckor under programperioden.
- **P:** En genomförd insats i syfte att öka förmåga mot naturolyckor under programperioden.

ÅTGÄRD 26. SÄKERSTÄLL VATTENFÖRSÖRJNINGEN TILL KOMMUNENS KLIENTER

Beskrivning av åtgärden

Klimatanpassning av dricksvattenförsörjningen medför en kostnad för samhället, men det blir i de flesta fall betydligt billigare med förebyggande investeringar än att ta kostnaderna för negativa klimatkonsekvenser i efterhand. Ett förändrat klimat skapar också möjligheter. Klimatanpassning handlar även om att se till att dessa möjligheter tas tillvara. Syftet med klimatanpassningsarbetet är att upprätthålla samhällets funktionalitet. Målet är att skapa en robust vattenförsörjning som klarar klimatförändringar flera generationer framåt, både vad gäller försörjnings- och kvalitetsmål.

Åtgärden handlar om att genomföra kartläggningar och riskanalyser där områden och verksamheter i kommunen identifierats och prioriterats, för att i nästa steg vidta fysiska åtgärder.

Ansvarig aktör

Gnosjö kommun

Klimat effekt

- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

Finansiering oklar. Kostnaden bedöms till intervallet 100 000- 500 000 kr.

Indikator

Vattenförsörjningen bedöms som säkerställd i de utsatta områdena/verksamheterna.

Bedömningskriterier

- **G:** Vattenförsörjningen bedöms som säkerställd i majoriteten av de utsatta områdena/verksamheterna.
- **H:** Vattenförsörjningen bedöms som säkerställd ett par av de utsatta områdena/verksamheterna.
- **P:** Vattenförsörjningen bedöms som säkerställd i ett av de utsatta områdena/verksamheterna.

ÅTGÄRD 27. AKTIVT GYNNA DEN BIOLOGISKA MÅNGFALDEN MED FRÄMJANDE AV POLLINATÖRER

Beskrivning av åtgärden

Istället för ”monotona gräsytor” kan kommunen arbeta med att skapa miljöer med förutsättningar för ökad biologisk mångfald. Åtgärden innebär både:

- planering av egna parkytor och
- kunskapsutvecklingsåtgärder.

De vägledningar som finns avseende ekosystemtjänster bör användas, i kombination med ny forskning. Till exempel har SMHI tillsammans med Lunds universitet och Naturvårdsverket under hösten 2020 tagit fram rapporten "Klimatförändringar och biologisk mångfald" som kan utgöra ett av underlagsmaterialen i genomförandet av åtgärden.

Ansvarig aktör

Gnosjö kommun

Klimat effekt

Alla klimat effekter

Kostnad och finansiering

Finansiering av kommunen eller genom bidrag. Kostnaden bedöms understiga 100 000 kr.

Indikator

- Antal genomförda planerade och genomförda fysiska insatser för att stärka ekosystemtjänsterna och den biologiska mångfalden på kommunens parker
- Antal genomförda kunskapsutvecklingsåtgärder i ämnet.

Bedömningskriterier:

- **G:** Under programperioden ska minst en fysisk insats per år genomföras, samt minst en kunskapsutvecklingsåtgärd per år genomföras.
- **H:** Under programperioden ska minst en fysisk insats per år planeras, samt minst en kunskapsutvecklingsåtgärd per år genomföras.
- **P:** Under programperioden ska minst en fysisk insats och minst en kunskapsutvecklingsåtgärd genomföras.

ÅTGÄRD 28. MOTVERKA INVASIVA ARTER OCH SKADEDJUR

Beskrivning av åtgärden

I Sveriges natur finns idag över 2 000 främmande arter och drygt 400 av dessa räknas som invasiva. Många av dessa, till exempel spansk skogssnigel, jätteloka, parkslide och vresros orsakar redan nu stora skador och kostnader i form av årlig bekämpning. Invasiva arter (IAS) kan skada arter och ekosystemet och ha negativa effekter på jord- och skogsbruk. Invasiva främmande arter kan även orsaka ekonomisk skada eller påverka hälsan hos djur och människor negativt. På grund av ett varmare klimat kommer dels befintliga invasiva arter i länet att öka, och dels kommer länet att få in fler IAS (både växter och djur). Gemensamt för alla invasiva arter är att de utgör ett stort hot mot den biologiska mångfalden. Ju mer de sprider sig desto dyrare blir åtgärderna.

De invasiva arter som finns i Jönköpings län idag är:

- Gul skunkkalla
- Jätteloka
- Jättebalsamin
- Smal vattenpest
- Signalkräfta

Utöver dessa sprider sig även parkslide, jätteslide, blomsterlupin, kanadensiskt gullris och sjögull i länet. En nykomling i länet är svarthuvad snigel (i dagsläget oklart hur stor spridning den har).

Åtgärden innebär att Gnosjö kommun, under programperioden, sprider information om invasiva arter både inom och utanför den kommunala organisationen, samt bekämpar dem när de upptäcks.

Till hjälp kan följande användas:

- Checklista IAS (framtagen av Länsstyrelsen)
- Broschyr som riktar sig till allmänheten och som kommuner ska kunna använda för att informera om IAS (under framtagande av Länsstyrelsen).
- Avstämningsmöten med Länsstyrelsens IAS-samordnare
- Utomhusträff för att förevisa olika bekämpningsåtgärder (arrangör Länsstyrelsen).

Utöver detta kommer hanteringsprogram och riktlinjer för jätteloka och jättebalsamin av Naturvårdsverket.

Ansvarig aktör

Gnosjö kommun

Klimat effekt

- Ökad förekomst av skadegörare, sjukdomar och invasiva främmande arter som påverkar människor, djur och växter.

Kostnad och finansiering

Finansiering av kommunen eller genom bidrag. Kostnaden bedöms till intervallet 100 000 – 500 000 kr.

Indikator

Antal genomförda informationsinsatser.

Bedömningskriterier

- **G:** Under programperioden är minst en informationsinsats per år genomförd med respektive målgrupp (inom och utanför den kommunala organisationen)
- **H:** Under programperioden är minst en informationsinsats per år genomförd med någon av målgrupperna (inom och utanför den kommunala organisationen)
- **P:** Under programperioden är minst en informationsinsats genomförd med någon av målgrupperna (inom och utanför den kommunala organisationen)

Habo kommun

ÅTGÄRD 29. TA HÄNSYN TILL OCH FÖREBYGGA NEGATIVA KLIMATEFFEKTER SOM INGÅR I KOMMUNENS KLIMAT- OCH SÅRBARHETSANALYS

Beskrivning av åtgärden

Förändringar i klimatet ger upphov till klimateffekter, och dessa kan ge upphov till samhällskonsekvenser. Samhällskonsekvenserna kan orsakas av en klimateffekt eller av flera klimateffekter i kombination. I den nationella strategin för klimatanpassning har vissa samhällskonsekvenser bedömts vara särskilt angelägna i det fortsatta arbetet med klimatanpassning. Dessa prioriterade utmaningar är:

- Ras, skred och erosion som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.
- Biologiska och ekologiska effekter som påverkar en hållbar utveckling.
- Påverkan på inhemsk och internationell livsmedelsproduktion och handel.
- Ökad förekomst av skadegörare, sjukdomar och invasiva främmande arter som påverkar människor, djur och växter.

De klimateffekter som kommunen beskrivit i klimat- och sårbarhetsanalysen ska kopplas ihop med programmet för trygghet och hälsa samt/eller relevant delprogram och hanteras där.

Ansvarig aktör

Habo kommun

Klimateffekt

Alla klimateffekter

Kostnad och finansiering

I ordinarie budget, bedöms kosta under 100 000 kr.

Indikator

Tar programmet för trygghet och hälsa samt/eller relevant delprogram, hänsyn till de klimateffekter som ingår i kommunens KSA?

Bedömningskriterier

- **G:** Programmet för trygghet och hälsa samt relevant delprogram tar hänsyn till alla klimateffekter som ingår i kommunens KSA.
- **H:** Programmet för trygghet och hälsa samt relevant delprogram tar hänsyn till ungefär hälften av de klimateffekter som ingår i kommunens KSA.

- **P:** Programmet för trygghet och hälsa samt relevant delprogram tar hänsyn till någon av de climateffekter som ingår i kommunens KSA

ÅTGÄRD 30. KARTLÄGGNING AV RISKOMRÅDEN VID SKOGSBRAND

Beskrivning av åtgärden

Till följd av ett förändrat klimat ökar skogsbrandrisken.

Åtgärden innebär att identifiera områden inom kommunen där en skogsbrand kan medföra skada på

- elförsörjning,
- vattenförsörjning och
- privata och offentliga byggnader.

Denna kartläggning görs inom ramen för programmet för trygghet och säkerhet samt dess delprogram.

Ansvarig aktör

Habo kommun

Klimat effekt

Alla klimatteffekter

Kostnad och finansiering

I ordinarie budget, bedöms kosta under 100 000 kr.

Indikator

Kartläggningen är genomförd och kopplar till relevant delprogram kopplat till programmet för trygghet och säkerhet

Bedömningskriterier

- **G:** Kartläggningen är genomförd och kopplar till relevant delprogram kopplat till programmet för trygghet och säkerhet
- **H:** Kartläggningen är genomförd.
- **P:** Kartläggningen är påbörjad.

ÅTGÄRD 31. UPPRÄTTA EN KLIMATANPASSAD VA-PLAN

Beskrivning av åtgärden

Klimatförändringar och översvämningar, ökade miljökrav och en åldrad infrastruktur innebär ökade krav på kommunernas vatten- och avloppsverksamhet. Utanför det kommunala verksamhetsområdet riskerar bristfälliga små avloppsanläggningar att sprida smittoämnen och bidra till att vattenförekomster inte uppnår god status. En strategisk och långsiktig VA-planering som omfattar både dricksvatten, spillvatten och dagvatten blir kommunens verktyg för att lyfta fram problem och prioritera åtgärder för att kostnadseffektivt möta de utmaningar som man står inför. En väl genomförd VA-planering ger en beredskap och gör kommunen betydligt bättre rustad för att möta utmaningarna på VA-området och möjlighet att påverka utvecklingen i positiv riktning

Att klimatanpassa VA-planen handlar om att kommunen beskriver och resonerar kring följande fyra nyckelord:

- Varmare
- Torrare
- Blötare
- Ras och skred

Åtgärden liknar åtgärd 60 och 74 och kan med fördel genomföras med inspiration av dem.

Ansvarig aktör

Habo kommun

Klimat effekt

- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

I ordinarie budget och projektfinansiering/bidrag, bedöms kosta över 500 000 kr.

Indikator

- Kartläggning av verksamheter och funktioner i dricksvattenkedjan som är sårbara för klimatförändringar är genomförd.
- Beslutsunderlag för prioriteringar och klimatanpassade åtgärder finns

Bedömningskriterier:

- **G:** Kartläggning av verksamheter och funktioner i dricksvattenkedjan som är sårbara för klimatförändringar är genomförd och beslutsunderlag för prioriteringar och klimatanpassade åtgärder finns
- **H:** Kartläggning av verksamheter och funktioner i dricksvattenkedjan som är sårbara för klimatförändringar är genomförd och beslutsunderlag för prioriteringar och klimatanpassade åtgärder är påbörjad
- **P:** Kartläggning av verksamheter och funktioner i dricksvattenkedjan som är sårbara för klimatförändringar är påbörjad

ÅTGÄRD 32. TILLSYN AV EGENKONTROLL I FÖRSKOLOR OCH SKOLOR FÖR ATT SÄKERSTÄLLA ATT PLANER, RUTINER OCH SOLSKYDD FUNGERAR TILLFREDSTÄLLANDE

Beskrivning av åtgärden

Sommarvärme och värmeböljor kan bli påfrestande och orsaka både hälsoproblem och ökad dödlighet. Särskilt har längre perioder av höga temperaturer stor betydelse för hur hälsan påverkas. Dygnet högsta temperatur kan vara viktig, men dygnets lägsta temperatur har också betydelse; om nätterna är svala kan kroppen återhämta sig.

För att minska påverkanstrycket på de barn och unga är det viktigt att de planer och rutiner som finns framtagna följs, samt att de solskydd som finns vid respektive fastighet och rum fungerar. Detta ska kontrolleras via egenkontroll, men dessutom genomförs tillsyn enligt tillsynsplan.

Åtgärden innebär att tillsyn av egenkontrollen, genomförs med fokus på att

- Rutiner och planer följs samt
- att solskydd fungerar.

Ansvarig aktör

Habo kommun

Klimat effekt

- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

I ordinarie budget, bedöms kosta under 100 000 kr.

Indikator

Antalet tillsynsbesök.

Bedömningskriterier:

- **G:** Alla tillsynsbesök som genomförts under programperioden har säkerställt att egenkontrollen har fungerat
- **H:** Ungefär hälften av tillsynsbesöken som genomförts under programperioden har säkerställt att egenkontrollen har fungerat
- **P:** Något tillsynsbesök som genomförts under programperioden har säkerställt att egenkontrollen har fungerat

ÅTGÄRD 33. TILLSYN AV EGENKONTROLL I ÄLDREBOENDE FÖR ATT SÄKERSTÄLLA ATT PLANER, RUTINER OCH SOLSKYDD FUNGERAR TILLFREDSTÄLLANDE

Beskrivning av åtgärden

Sommarvärme och värmeböljor kan bli påfrestande och orsaka både hälsoproblem och ökad dödlighet. Särskilt har längre perioder av höga temperaturer stor betydelse för hur hälsan påverkas. Dygnetns högsta temperatur kan vara viktig, men dygnetns lägsta temperatur har också betydelse; om nätterna är svala kan kroppen återhämta sig.

För att minska påverkanstrycket på de boende är det viktigt att de planer och rutiner som finns framtagna följs, samt att de solskydd som finns vid respektive fastighet och rum fungerar. Detta ska kontrolleras via egenkontroll, men dessutom genomförs tillsyn enligt tillsynsplan

Åtgärden innebär att tillsyn av egenkontrollen, genomförs med fokus på att

- Rutiner och planer följs samt
- att solskydd fungerar.

Ansvarig aktör

Habo kommun

Klimat effekt

- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

I ordinarie budget, bedöms kosta under 100 000 kr.

Indikator

Antalet tillsynsbesök.

Bedömningskriterier

- **G:** Alla tillsynsbesök som genomförts under programperioden har säkerställt att egenkontrollen har fungerat
- **H:** Ungefär hälften av tillsynsbesöken som genomförts under programperioden har säkerställt att egenkontrollen har fungerat
- **P:** Något tillsynsbesök som genomförts under programperioden har säkerställt att egenkontrollen har fungerat

ÅTGÄRD 34. GENOMFÖRA INFORMATIONÅTGÄRDER FÖR ATT FÖREBYGGA ATT INVASIVA ARTER TRÄNGER UNDAN INHEMSKA ARTER

Beskrivning av åtgärden:

I Sveriges natur finns idag över 2000 främmande arter och drygt 400 av dessa räknas som invasiva. Många av dessa, till exempel spansk skogssnigel, jätteloka, parkslide och vresros orsakar redan nu stora skador och kostnader i form av årlig bekämpning. Invasiva arter (IAS) kan skada arter och ekosystemet och ha negativa effekter på jord- och skogsbruk. Invasiva främmande arter kan även orsaka ekonomisk skada eller påverka hälsan hos djur och människor negativt. På grund av ett varmare klimat kommer dels befintliga invasiva arter i länet att öka, och dels kommer länet att få in fler IAS (både växter och djur). Gemensamt för alla invasiva arter är att de utgör ett stort hot mot den biologiska mångfalden. Ju mer de sprider sig desto dyrare blir åtgärderna.

De invasiva arter som finns i Jönköpings län idag är:

- Gul skunkkalla
- Jätteloka
- Jättebalsamin
- Smal vattenpest
- Signalkräfta

Utöver dessa sprider sig även parkslide, jätteslide, blomsterlupin, kanadensiskt gullris och sjögull i länet. En nykomling i länet är svarthuvad snigel (i dagsläget oklart hur stor spridning den har).

Åtgärden innebär att Habo kommun, under programperioden, sprider information om invasiva arter både inom och utanför den kommunala organisationen, samt bekämpar dessa om de invasiva arterna upptäcks på kommunal mark.

Till hjälp kan följande användas:

- Checklista IAS (framtagen av Länsstyrelsen)
- Broschyr som riktar sig till allmänheten och som kommuner ska kunna använda för att informera om IAS (under framtagande av Länsstyrelsen).
- Avstämningsmöten med Länsstyrelsens IAS-samordnare
- Utomhusträff för att förevisa olika bekämpningsåtgärder (arrangör Länsstyrelsen).

Utöver detta kommer hanteringsprogram och riktlinjer för jätteloka och jättebalsamin av Naturvårdsverket.

Ansvarig aktör

Habo kommun

Klimateffekt

- Ökad förekomst av skadegörare, sjukdomar och invasiva främmande arter som påverkar människor, djur och växter.

Kostnad och finansiering

I ordinarie budget eller ev. projektpengar/bidrag, bedöms kosta under 100 000 kr.

Indikator

Antal genomförda informationsinsatser.

Bedömningskriterier

- **G:** Under programperioden är minst en informationsinsats per år genomförd med respektive målgrupp (inom och utanför den kommunala organisationen)
- **H:** Under programperioden är minst en informationsinsats per år genomförd med någon av målgrupperna (inom och utanför den kommunala organisationen)
- **P:** Under programperioden är minst en informationsinsats genomförd med någon av målgrupperna (inom och utanför den kommunala organisationen)

Jönköpings kommun

ÅTGÄRD 35. ORDNA SVAL INOMHUSMILJÖ

Beskrivning av åtgärden

Vid ihållande värme utsätts kroppen för värmestress. Det finns ett statistiskt samband mellan temperatur och dödlighet, både vad gäller höga och låga temperaturer. Den medeltemperatur då dödligheten är som lägst varierar mellan olika geografiska regioner och i Sverige är den mellan 12 och 14 °C. Varje grads ökning över den optimala temperaturen ökar den relativa risken att dö med drygt en procent. Studier från Sverige visar att ihållande höga temperaturer ökar dödligheten varje dag som värmen håller i sig.

Åtgärden innebär att insatser görs enligt följande:

1. En kartläggning ska göras över boenden och förskolor där inomhustemperaturen övervakas, och lämpliga åtgärder (i och utanför byggnader) prioriteras.
2. Fysiska åtgärder vidtas, i enlighet med prioriteringslistan. De fysiska åtgärder som kan behöva vidtas bör genomföras innan den akuta situationen slår till, och med syfte att minska påverkanstrycket från en värmebölja

Ansvarig aktör

Jönköpings kommun

Klimat effekt

- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

Uppskattad kostnad: >500 000 kr

Finansieringsplan: Ordinarie budget

Indikator

Punkt 1: är genomförd och antagen. Punkt 2: Antal genomförda fysiska åtgärder

Bedömningskriterier:

- **G:** Punkt 1 är genomförd och antagen; Punkt 2: minst fem fysiska åtgärder per år under programperioden är genomförda.
- **H:** Punkt 1 är genomförd och antagen; Punkt 2: minst fem fysiska åtgärder under programperioden är genomförda
- **P:** Punkt 1 är genomförd och antagen.

ÅTGÄRD 36. PLANERINGSUNDERLAG FÖR ÖVERSVÄMNING

Beskrivning av åtgärden

Jönköpings kommun har en utmanande topografi för flera klimatrelaterade risker. Ett förändrat klimat innebär cirka 40 procent ökad risk för skyfall, jämfört med referensperioden, samt ökad risk för översvämningar på grund av höjda vattennivåer längs sjöar och vattendrag. Samhällsplaneringen behöver ta hänsyn till dessa risker. I översiktsplaneringen är det sedan 2018 lagkrav att kommunen ska redovisa hur de ser på risken för bland annat översvämning. För att kunna göra det i hela samhällsplaneringsprocessen behövs tydliga underlag, till exempel likt de kartsnitt som blev resultatet av projektet Clarity.

Åtgärden innebär att kommunen fortsätter utveckla underlag som ska användas i samhällsplaneringen (i både nybyggnation och befintlig bebyggelse), i syfte att exploateringen av bostäder ska ske på ytor som har låg risk för översvämning, dels avseende lågpunkter och rinnvägar, dels avseende höga vattennivåer. Åtgärder genomförs efter en prioriteringslista över utsatta områden.

Ansvarig aktör

Jönköpings kommun

Klimat effekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

Uppskattad kostnad: >500 000 kr

Finansieringsplan: Ordinarie budget

Indikator

Planeringsunderlag för prioriterade områden är framtagna och implementerade i verksamheten

Bedömningskriterier:

- **G:** Planeringsunderlag för fem prioriterade områden är framtagna och implementerade i verksamheten
- **H:** Planeringsunderlag för ett prioriterat område är framtaget och implementerat i verksamheten
- **P:** Planeringsunderlag för ett prioriterat område är framtaget

ÅTGÄRD 37. ÖVERSVÄMNINGSBARA YTOR

Beskrivning av åtgärden

Genom förtätning av städer minskar ytan där överskottsvatten kan hanteras och skyfallsproblemen förvärras. Konsekvenserna av skyfall kommer aldrig att kunna förebyggas fullt ut genom ökad kapacitet i ledningsnäten. Det skulle i de flesta fall vara praktiskt omöjligt och orimligt dyrt. Nyckeln till en skyfallstålig stad är istället att skapa ytor där en översvämning kan ske utan allvarliga konsekvenser och en höjdsättning som leder vattnet rätt. Den största utmaningen är att säkra befintlig bebyggelse och infrastruktur eftersom höjdsättningen redan är given. För ny bebyggelse finns större möjligheter.

Åtgärden innebär att kommunen utför åtgärder, utifrån kartläggningen av lågpunkter, vid de platser där effekten av åtgärden blir som störst. Detta bör finnas beskrivet i en prioriteringslista.

Ansvarig aktör

Jönköpings kommun

Klimat effekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

Uppskattad kostnad: >500 000 (för resterande)

Finansieringsplan: Ordinarie budget

Indikator

Långsiktiga och förebyggande åtgärder för att minska effekt av översvämning och skyfall har vidtagits

Bedömningskriterier

- **G:** Minst en förebyggande åtgärd har vidtagits.
- **H:** Planeringen för att genomföra en förebyggande åtgärd har slutförts.
- **P:** Planeringen för att genomföra en förebyggande åtgärd har påbörjats.

ÅTGÄRD 38. SÄKERSTÄLLA TILLGÄNGLIGHET TILL PRIORITERADE VÄGAR FÖR RÄDDNINGSTJÄNST

Beskrivning av åtgärden

I ett förändrat klimat ökar riskerna för naturolyckor och därmed även risken för att vägar och infrastruktur blir ofarbara. Räddningstjänsten behöver kunna säkerställa tillgängligheten till bostäder och verksamheter oavsett påverkan.

Åtgärden innebär att en kartläggning genomförs för att prioritera vägar, samt åtgärdsförslag för att säkerställa tillgängligheten på de utpekade vägarna.

Ansvarig aktör

Jönköpings kommun

Klimat effekt

- Ras, skred och erosion som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

Uppskattad kostnad: 100 000 – 500 000 kr

Finansieringsplan: Ordinarie budget

Indikator

Kartläggningen, med tillhörande åtgärdsförslag, är framtagen.

Bedömningskriterier

- **G:** Kartläggningen, med tillhörande åtgärdsförslag, är framtagen.
- **H:** Kartläggningen, med tillhörande åtgärdsförslag, är ungefär halvfärdig.
- **P:** Kartläggningen, med tillhörande åtgärdsförslag, är påbörjad.

ÅTGÄRD 39. GENOMFÖRA INFORMATIONSKAMPANJER OM BRAND I SKOG OCH MARK

Beskrivning av åtgärden

Ett varmare klimat medför att säsongen för skogsbrand och vegetationsbrand successivt förlängs, och såväl ytan som skogsbrändernas antal beräknas öka. Antalet högriskdagar då skogsbränder kan inträffa förväntas öka i södra Sverige. Den förväntade nederbördsökningen under vintern kommer antagligen inte att inverka nämnvärt på brandsäsongens start. Under perioder med höga brandrisker är det av stor vikt att allmänhet hålls informerad om vad som gäller och på sätt kan bidra till att förhindra att onödiga bränder uppstår i skog och mark. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, har exempelvis kommunikationspaket riktade mot allmänheten som kan användas.

Åtgärden innebär att Jönköpings kommun genomför informationsinsatser under programperioden om brand i skog och mark, riktade mot allmänheten.

Ansvarig aktör

Jönköpings kommun

Klimat effekt

- Ras, skred och erosion som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

Uppskattad kostnad: <100 000 kr

Finansieringsplan: Ordinarie budget

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, har exempelvis kommunikationspaket riktade mot allmänheten som kan användas.

Indikator

Antal genomförda informationsinsatser

Bedömningskriterier:

- **G:** Minst en informationsinsats är genomförd, per år, under programperioden
- **H:** Minst en informationsinsats är genomförd under programperioden
- **P:** En informationsinsats är planerad, men ännu ej genomförd.

Länsförsäkringar

ÅTGÄRD 40. UTBILDA VÅRA KUNDER OM KLIMATANPASSNING AV FASTIGHETER

Beskrivning av åtgärden

Åtgärden innebär att Länsförsäkringar genomför utbildningsinsatser, av företagets kunder, i syfte att öka kunskapen om klimatförändringarna och dess effekt på fastigheter.

Ansvarig aktör

Länsförsäkringar

Klimateffekt

- Ras, skred och erosion som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av företaget]

Indikator

Utbildningsinsats är genomförd

- Bedömningskriterier:
- **G:** Utbildningsinsats är genomförd
- **H:** Utbildningsinsats är planerad, men ännu ej genomförd.
- **P:** Planeringen av utbildningsinsatsen är påbörjad.

Länsstyrelsen i Jönköpings län

ÅTGÄRD 41. INTEGRERA PRIORITERADE KLIMATEFFEKTER I MYNDIGHETENS BESLUT

Beskrivning av åtgärden

Åtgärden innebär att myndigheten i de beslut där det bedöms som relevant tar hänsyn till de tre climateffekterna:

- Ras, skred och erosion som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Ansvarig aktör

Länsstyrelsen i Jönköpings län

Klimat effekt

- Ras, skred och erosion som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

I ordinarie budget.

Indikator

Berörda enheter inom myndigheten har genomfört alla sina aktiviteter

Bedömningskriterier:

- **G:** Berörda enheter inom myndigheten har genomfört alla sina aktiviteter
- **H:** Berörda enheter inom myndigheten har genomfört hälften av sina aktiviteter
- **P:** Berörda enheter inom myndigheten har genomfört ett fåtal av sina aktiviteter

ÅTGÄRD 42. INFORMERA OCH STÖDJA MYNDIGHETENS MÅLGRUPPER OCH AKTÖRER

Beskrivning av åtgärden

Åtgärden innebär att myndigheten informerar myndighetens målgrupper om klimatförändringarnas effekt på länet och hur myndigheten arbetar med att klimatsäkra länet. Det handlar om ett utåtriktat arbete, på exempelvis webb, Förvetet, möten, tillsynsbesök, nätverksträffar och samtal, till de målgrupper myndighetens personal möter.

Ansvarig aktör

Länsstyrelsen i Jönköpings län

Klimat effekt

Alla climateffekter

Kostnad och finansiering

I ordinarie budget.

Indikator

Berörda enheter inom myndigheten har genomfört alla sina aktiviteter

Bedömningskriterier:

- **G:** Berörda enheter inom myndigheten har genomfört alla sina aktiviteter
- **H:** Berörda enheter inom myndigheten har genomfört hälften av sina aktiviteter
- **P:** Berörda enheter inom myndigheten har genomfört ett fåtal av sina aktiviteter

ÅTGÄRD 43. TA FRAM RUTINER FÖR ARBETE I FÄLT OCH VID PLATSBESÖK

Beskrivning av åtgärden

Åtgärden innebär att myndigheten tar fram rutiner för hur myndighetens personal ska agera vid fältbesök för de prioriterade klimateffekterna

- Ras, skred och erosion som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Ansvarig aktör

Länsstyrelsen i Jönköpings län

Klimateffekt

- Ras, skred och erosion som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

I ordinarie budget.

Indikator

Berörda enheter inom myndigheten har genomfört alla sina aktiviteter

Bedömningskriterier:

- **G:** Berörda enheter inom myndigheten har genomfört alla sina aktiviteter
- **H:** Berörda enheter inom myndigheten har genomfört hälften av sina aktiviteter
- **P:** Berörda enheter inom myndigheten har genomfört ett fåtal av sina aktiviteter

ÅTGÄRD 44. UTVECKLA OCH ANPASSA VERKSAMHETEN

Beskrivning av åtgärden

Åtgärden innebär myndigheten anpassar och ställer om sin ordinarie verksamhet för att möta verksamheternas identifierade risker, till exempel genom ökad tillsyn för att identifiera riskområden

Ansvarig aktör

Länsstyrelsen i Jönköpings län

Klimat effekt

- Alla climateffekter

Kostnad och finansiering

I ordinarie budget.

Indikator

Berörda enheter inom myndigheten har genomfört alla sina aktiviteter

Bedömningskriterier:

- **G:** Berörda enheter inom myndigheten har genomfört alla sina aktiviteter
- **H:** Berörda enheter inom myndigheten har genomfört hälften av sina aktiviteter
- **P:** Berörda enheter inom myndigheten har genomfört ett fåtal av sina aktiviteter

Nässjö kommun

ÅTGÄRD 45. ORDNA SVAL INOMHUSMILJÖ

Beskrivning av åtgärden

Vid ihållande värme utsätts kroppen för värmestress. Det finns ett statistiskt samband mellan temperatur och dödlighet, både vad gäller höga och låga temperaturer. Den medeltemperatur då dödligheten är som lägst varierar mellan olika geografiska regioner och i Sverige är den mellan 12 och 14 °C. Varje grads ökning över den optimala temperaturen ökar den relativa risken att dö med drygt en procent. Studier från Sverige visar att ihållande höga temperaturer ökar dödligheten varje dag som värmen håller i sig.

Åtgärden innebär att insatser görs enligt följande:

1. En kartläggning ska göras över verksamheter med utsatta grupper. Inomhustemperaturen övervakas, och lämpliga åtgärder (i och utanför byggnader) prioriteras.
2. Fysiska åtgärder vidtas, i enlighet med prioriteringslistan. De fysiska åtgärder som kan behöva vidtas bör genomföras innan den akuta situationen slår till, och med syfte att minska påverkanstrycket från en värmebölja

Ansvarig aktör

Nässjö kommun

Klimat effekt

- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator

Punkt 1: är genomförd. Punkt 2: Antal genomförda fysiska åtgärder

Bedömningskriterier

- **G:** Punkt 1 är genomförd; Punkt 2: minst fem fysiska åtgärder per år under programperioden är genomförda.
- **H:** Punkt 1 är genomförd; Punkt 2: minst fem fysiska åtgärder under programperioden är genomförda
- **P:** Punkt 1 är genomförd.

ÅTGÄRD 46. SAMVERKAN KRING ÖVERSVÄMNING

Beskrivning av åtgärden

I ett förändrat klimat ökar antalet klimatrelaterade naturolyckor, vilka under det pågående händelseförloppet hanteras av Räddningstjänsten. Vid en översvämning kan vägar och annan infrastruktur behöva stängas av, helt eller delvis. Det är viktigt att nulägesbilden är uppdaterad samt att samverkanrutiner med olika berörda parter finns framtagna.

Det finns kunskapsluckor särskilt rörande privatägda dammar, både kontaktpersoner/forum och ansvarsfrågor, vilket är viktigt att klargöra för att veta vilka aktörer som ska samverka.

Åtgärden innebär att kommunen genomför en:

1. Analys av problemområden/behov av insatser utifrån översvämningsunderlag i kombination med trafikplanering (det vill säga att synkronisera trafikplanering med översvämningsunderlag)
2. Gemensam planering av insatser före och under översvämning mellan alla berörda aktörer, utifrån de behov som identifierats från punkt 1.

Ansvarig aktör

Nässjö kommun

Klimateffekt

- Översvämningsrisker som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator

Punkt 1 och punkt 2 är framtagna respektive genomförd

Bedömningskriterier:

- **G:** Punkt 1 är framtagna; punkt 2 är genomförd
- **H:** Punkt 1 är framtagna men punkt 2 är inte påbörjad.
- **P:** Punkt 1 är påbörjad.

ÅTGÄRD 47. ARBETA I TIDIGT STADIE MED ÖVERSVÄMNINGSOMRÅDEN I ÖVERSIKTSPLANER OCH DETALJPLANER

Beskrivning av åtgärden

Med ett förändrat klimat förändras nederbördsmönstren och skyfallen förväntas bli kraftigare och återkomma allt oftare. Detta riskerar leda till en ökning av överbelastade ledningssystem för dag- och avloppsvatten med fler översvämningar som följd och med ökad risk för bräddning av avloppsvatten. I tätorter riskerar särskilt lågpunkter i stadsmiljön att ställas under vatten där dagvattensystemen är underdimensionerade och där det inte finns ytliga avrinningsmöjligheter.

En del av underlaget som kommunerna använder när de formar en översiktsplan är kartläggningar och utredningar om exempelvis geologi och hydrologi, vilka områden som är översvämningssområden och vilka områden som är låglänta eller saknar avrinningsmöjligheter och därför är svåra att avvattna. I översiktsplanen pekas även områden/vattentäkter ut som behöver skyddas. Detta blir ännu viktigare med ett förändrat nederbördsmönster. Det detaljplanen reglerar hittar vi stöd för i 4 kap i Plan- och bygglagen. De paragraferna måste dock samspela med bestämmelserna om lämplighet i 2 kap. Ett resonemang som kopplar ihop bestämmelserna i 4 kap med 2 kapitlets lämplighetsparagrafer kan göras i detaljplanens planbeskrivningar.

Åtgärdens syfte är att de områdena som i Nässjö kommun pekats ut som riskområden för översvämningar, både till följd av skyfall och höga vattennivåer, tas hänsyn till i ett tidigt skede. Detta gäller såväl i detaljplaneprocessen som i översiktsplaneringen. Åtgärden omfattar med andra ord att utforma ett system som säkerställer detta.

Ansvarig aktör

Nässjö kommun

Klimat effekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator

Ett system för att säkerställa att riskområden för översvämning tas omhand tidigt i planprocessen är framtaget och implementerat.

Bedömningskriterier:

- **G:** Ett system för att säkerställa att riskområden för översvämning tas omhand tidigt i planprocessen är framtaget och implementerat.
- **H:** Ett system för att säkerställa att riskområden för översvämning tas omhand tidigt i planprocessen är framtaget, men ännu ej implementerat.
- **P:** Ett system för att säkerställa att riskområden för översvämning tas omhand tidigt i planprocessen under framtagande.

ÅTGÄRD 48. ÖVERSVÄMNINGSBARA YTOR

Beskrivning av åtgärden

Genom förtätning av städer minskar ytan där överskottsvatten kan hanteras och skyfallsproblemen förvärras. Konsekvenserna av skyfall kommer aldrig att kunna förebyggas fullt ut genom ökad kapacitet i ledningsnäten. Det skulle i de flesta fall vara praktiskt omöjligt och orimligt dyrt. Nyckeln till en skyfallstålig stad är istället att skapa ytor där en översvämning kan ske utan allvarliga konsekvenser och en höjdsättning som leder vattnet rätt. Den största utmaningen är att säkra befintlig bebyggelse och infrastruktur eftersom höjdsättningen redan är given. För ny bebyggelse finns större möjligheter. Det kan handla om att:

- förbättra avledning,
- förlägga bräddpunkter till platser som inte påverkas mycket och
- motverka inläckage i spillvattennät

Åtgärden innebär att kommunen utför åtgärder, utifrån bland annat kartläggningen av lågpunkter, vid de platser där effekten av åtgärden blir som störst. Detta bör finnas beskrivet i en prioriteringslista.

Ansvarig aktör

Nässjö kommun

Klimat effekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator

Långafristiga och förebyggande åtgärder för att minska effekt av översvämning och skyfall har vidtagits

Bedömningskriterier:

- **G:** Minst en förebyggande åtgärd har vidtagits.
- **H:** Planeringen för att genomföra en förebyggande åtgärd har slutförts.
- **P:** Planeringen för att genomföra en förebyggande åtgärd har påbörjats.

ÅTGÄRD 49. ÖKAD KOMPETENS FÖR ATT FÖREBYGGA KONSEKVENSER AV VÄRMEBÖLJA OCH SKYFALL

Beskrivning av åtgärden

Att påverka och arbeta förebyggande för att öka resiliensen för de båda klimateffekterna skyfall och värmebölja är en nyckelfaktor i processen med att klimatanpassa länet.

Att öka kunskapen kan ske på flera olika sätt, till exempel:

- genom kunskapsbyggande,
- inventeringar,
- underlagsmaterial,

Åtgärden innebär att Nässjö kommun under programperioden genomför insatser enligt ovan fem punkter, i syfte att skapa en mer robust kommun.

Ansvarig aktör

Nässjö kommun

Klimateffekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator

Insatser enligt ovan fem punkter är genomförda

Bedömningskriterier

- **G:** Insatser enligt ovan tre punkter är genomförda
- **H:** Insatser enligt ovan tre punkter är planerade men ännu ej genomförda
- **P:** Insatser enligt ovan tre punkter är ej påbörjade.

ÅTGÄRD 50. SÄKERSTÄLLA VATTENFÖRSÖRJNING

Beskrivning av åtgärden

Klimatförändringarna ändrar förutsättningarna för många verksamheter i samhället, även dricksvattenförsörjningen. Kommunerna behöver klimatanpassa sin dricksvattenproduktion för att säkra tillgången till dricksvatten även i framtiden. Huvudsyftet med en sådan här anpassning är att skapa redundans i den kommunala vattenförsörjningen, och det bör göras utifrån en analys där insatserna blir så kostnadseffektiva som möjligt. Det kan exempelvis handla om att:

- Motverka läckage,
- Säkerställa tillgången på vatten,
- Verka för minskad förbrukning och
- Skydda vattentäkter

Åtgärden handlar om att Nässjö kommun genomför insatser i syfte att säkerställa vattenförsörjningen i ett förändrat klimat. Insatserna finns beskrivna i kommunens VA-plan. Den regionala vattenförsörjningsplanen blir starten för en kommunal motsvarighet.

Ansvarig aktör

Nässjö kommun

Klimat effekt

- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator:

Antal genomförda insatser, enligt VA-planen.

Bedömningskriterier:

- **G:** Minst en insats, per år, är genomförd under programperioden.
- **H:** Minst en insats är planerad att genomföras under programperioden.
- **P:** Planeringen är initierad för minst en insats under programperioden.

ÅTGÄRD 51. TA HÄNSYN TILL JORDBRUKSMARKENS VÄRDEN I SAMHÄLLSPLANERINGEN

Beskrivning av åtgärden

Jordbruksmarken är en viktig samhällsresurs som levererar många livsnödvändiga nyttor som människan får från naturen, så kallade ekosystemtjänster. I Jönköpings län är det idag 12 procent av marken som används som jordbruksmark. I och med en allt snabbare urbanisering och klimatförändringarna ställs stora krav på ett helhetstänk kring samhällets totala resursanvändning. Ur ett framtida mat- och energiperspektiv är det problematiskt att jordbruksmarken bebyggs eller växer igen. Samtidigt som arealen jordbruksmark minskar i länet till följd av exploateringen och igenväxning finns det ett brett samhällsintresse för att vi fortsatt ska bruka vår jordbruksmark. Exempelvis är ett mål i länets regionala livsmedelsstrategi att verka för en ökad livsmedelsproduktion och minskad import av livsmedel. För att kunna öka produktionen av mat och insatsvaror är jordbruksmarkens bevarande en självklar förutsättning. Länsstyrelsen har tagit fram en regional vägledning för jordbruksmarkens värden kan hanteras i den fysiska planeringen (2020:15), som kan användas som stöd för kommunen i arbetet.

Åtgärden innebär att kommunen tar fram ett planeringsunderlag om jordbruksmarkens värden i Nässjö kommun (gäller i de fall kommunen har behov av egna ställningstaganden som inte sammanfaller med Länsstyrelsen matris i 2020:15)

Åtgärden liknar åtgärd 21, 40 och 69 och kan med fördel genomföras med inspiration av dem.

Ansvarig aktör

Nässjö kommun

Klimat effekt

- Påverkan på inhemsk och internationell livsmedelsproduktion och handel.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator

Planeringsunderlagen är framtaget och beslutat.

Bedömningskriterier:

- **G:** Planeringsunderlagen är framtaget och beslutat.
- **H:** Planeringsunderlagen är framtaget, men ännu ej beslutat.
- **P:** Planeringsunderlagen är påbörjat.

Region Jönköpings län

ÅTGÄRD 52. FORTSÄTTA ARBETET MED DE TEKNISKA FÖRSÖRJNINGSPLANERNA

Beskrivning av åtgärden

Region Jönköpings län har tre akutsjukhus i länet. Här behöver verksamheten fungera, oavsett klimatförändringens effekter, därför har varje sjukhus en teknisk försörjningsplan.

Åtgärden innebär att fyra särskilt viktiga åtgärder ur klimatanpassningssynpunkt ska vara implementerade i slutet av programperioden.

Dessa fyra särskilt viktiga åtgärder är:

- trygga försörjningen av kyla
- trygga försörjningen av dricksvatten
- hantera dagvatten
- problematik kring skyfall.

Ansvarig aktör

Region Jönköpings län

Klimateffekt

- Ras, skred och erosion som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av Regionen]

Indikator

Alla fyra ovan punkter är implementerade.

Bedömningskriterier:

- **G:** Alla fyra ovan punkter är implementerade.
- **H:** Två av ovan punkter är implementerade.
- **P:** Processen med att implementera minst en av ovan punkt är påbörjad.

Sävsjö kommun

ÅTGÄRD 53. RISKANALYS

Beskrivning av åtgärden

Åtgärden innebär att samtliga verksamheter i kommunen genomför en riskanalys för att identifiera risker kopplat till ett förändrat klimat. Respektive riskanalys genomförs senast år 2022. Under programperioden ska även omhändertagandet av riskanalysen genomföras av respektive verksamhet.

Ansvarig aktör

Sävsjö kommun

Klimateffekt

- Alla climateffekter

Kostnad och finansiering

Kostnaden bedöms understiga 100 000 kr, främst arbetstid.

Indikator

Risken är genomförd och omhändertagen.

Bedömningskriterier:

- **G:** Riskanalysen är genomförd och omhändertagen
- **H:** Riskanalysen är genomförd
- **P:** Riskanalysen är påbörjad.

ÅTGÄRD 54. TRYGGA FRAMTIDA DRICKSVATTENFÖRSÖRJNING

Beskrivning av åtgärden

Klimatförändringarna ändrar förutsättningarna för många verksamheter i samhället, även dricksvattenförsörjningen. Kommunerna behöver klimatanpassa sin dricksvattenproduktion för att säkra tillgången till dricksvatten även i framtiden. Huvudsyftet med en sådan här anpassning är att skapa redundans i den kommunala vattenförsörjningen, och det bör göras utifrån en analys där insatserna blir så kostnadseffektiva som möjligt. Det kan exempelvis handla om att:

- Motverka läckage,
- Säkerställa täkters kapacitet och processer,
- Verka för minskad förbrukning
- Skydda vattentäkter
- Hitta reservvatten

Åtgärden handlar om att Sävsjö kommun tillser att kommunen har rätt vattentäkter och rätt processer för att säkerställa den kommunala vattenförsörjningen.

Ansvarig aktör

Sävsjö kommun (Njudung Energi)

Klimat effekt

- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

Kostnaden bedöms överstiga 500 000 kr, bekostas av Njudung Energi och finansieras av projekt alternativt bidrag.

Indikator

Reservvattentäkt hittad och utredd.

Bedömningskriterier:

- **G:** Reservvattentäkt hittad och utredd.
- **H:** Reservvattentäkt hittad och utredning påbörjad.
- **P:** Reservvattentäkt hittad.

ÅTGÄRD 55. DRICKSVATTENSTRATEGI

Beskrivning av åtgärden

Arbetet med planer och strategier kring alla led i vattenkedjan stärker kommunens eget underlag för kommunal samhällsplanering, översiktsplaner och detaljplaner. Dessa processer kombinerat med de regionala planeringsunderlagen kopplade till dricksvatten, skapar en god plattform i hanteringen av frågorna.

Åtgärden innebär att Sävsjö kommun ta fram en vattenförsörjningsplan som ett av underlagen till en VA plan.

Ansvarig aktör

Sävsjö kommun (Njudung Energi)

Klimat effekt

- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

Kostnaden bedöms till intervallet 100- 500 000 kr, och bekostas av driftbudget.

Indikator

Vattenförsörjningsplanen är antagen och implementerad.

Bedömningskriterier:

- **G:** Vattenförsörjningsplanen är antagen och implementerad
- **H:** Vattenförsörjningsplanen är antagen
- **P:** Vattenförsörjningsplanen är påbörjad.

ÅTGÄRD 56. INVENTERING AV KOMMUNALA FASTIGHETER

Beskrivning av åtgärden

Vid ihållande värme utsätts kroppen för värmestress. Det finns ett statistiskt samband mellan temperatur och dödlighet, både vad gäller höga och låga temperaturer. Den medeltemperatur då dödligheten är som lägst varierar mellan olika geografiska regioner och i Sverige är den mellan 12 och 14 °C. Varje grads ökning över den optimala temperaturen ökar den relativa risken att dö med drygt en procent. Studier från Sverige visar att ihållande höga temperaturer ökar dödligheten varje dag som värmen håller i sig.

Åtgärden innebär att insatser görs enligt följande:

1. Inventering/kartläggning av kommunens fastigheter med avseende på ventilation och möjligheter att installera kyla. Boenden för äldre prioriteras först, men även förskolor och skolor bör finnas med i planen.
2. Handlingsplan med åtgärder tas fram.

Ansvarig aktör

Sävsjö kommun (Sävebo AB)

Klimat effekt

- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

Kostnaden bedöms överstiga 500 000 kr och finansieras av projekt (inklusive åtgärder).

Indikator

Inventeringen är slutförd och handlingsplanen är framtagen och antagen.

Bedömningskriterier:

- **G:** Inventeringen är slutförd och handlingsplanen är framtagen och antagen.
- **H:** Inventeringen är slutförd.
- **P:** Inventeringen är påbörjad.

ÅTGÄRD 57. VATTENGRUPP

Beskrivning av åtgärden

Samverkan är en framgångsfaktor inom det generella klimatanpassningsarbetet, där tvärsektorieella kompetenser lyfter varandra och tillsammans skapar ett mer robust samhälle. En dagvattengrupp är ett exempel på en sådan här samverkan inom den kommunala verksamheten.

Åtgärden innebär att Sävsjö kommun bildar en dagvattengrupp, där syftet med gruppen är att öka kunskapen om dagvattenhantering samt samverkan. Under programperioden har gruppen fått en tydlig agenda samt mötesstruktur.

Ansvarig aktör

Sävsjö kommun (Njudung Energi)

Klimat effekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

Kostnaden bedöms understiga 100 000 kr, finansieras av driftbudget.

Indikator

Dagvattengruppen är skapad, förankrad och har haft startmöte.

Bedömningskriterier:

- **G:** Dagvattengruppen är skapad, förankrad och har haft startmöte.
- **H:** Dagvattengruppen är skapad och förankrad.
- **P:** Processen med att skapa en dagvattengruppen är påbörjad.

ÅTGÄRD 58. IMPLEMENTERA DEN REGIONALA LIVSMEDELSSTRATEGIN

Beskrivning av åtgärden

I Jönköpings län har vi goda förutsättningar för att både kunna äta och producera hållbar och regional mat. Trots det är Sveriges självförsörjningsgrad lägst i Europa samtidigt som den globala livsmedelsproduktionen måste öka med 60 procent till år 2050 för att alla ska kunna äta sig mätta. Den regionala livsmedelsstrategins syfte är att öka och bredda matproduktionen. Målet är att länets livsmedelsföretagare genom ökad konkurrenskraft och bättre affärssystem ska kunna bidra till ökad produktion för både inhemsk konsumtion och export av svenska livsmedel. Allt detta på ett långsiktigt hållbart sätt inom ramen för Agenda 2030. Det är vi tillsammans som ska göra verklighet av strategin.

Åtgärden innebär att Sävsjö kommun implementerar den regionala livsmedelsstrategin i sin kommunala verksamhet. Det kan göras med hjälp av insatser på olika nivåer, för olika målgrupper och i olika verksamheter. Ett exempel kan vara att arbeta fram en hållbar matsedel anpassad för framtiden klimat. Kommunen bestämmer själv vilka insatser som är mest relevanta under programperioden.

Ansvarig aktör

Sävsjö kommun (Serviceförvaltning)

Klimat effekt

- Påverkan på inhemsk och internationell livsmedelsproduktion och handel.

Kostnad och finansiering

Kostnaden bedöms understiga 100 000 kr, finansieras av driftbudget.

Indikator

Antal genomförda insatser i syfte att implementera den regionala livsmedelsstrategin.

Bedömningskriterier:

- **G:** Minst en insats per år, under programperioden är genomförd.
- **H:** Minst tre insatser under programperioden är genomförda.
- **P:** Minst en insats är planerad.

ÅTGÄRD 59. ANTA OCH IMPLEMENTERA EN GRÖNSTRUKTURPLAN

Beskrivning av åtgärden

Grönstrukturplanen är ett centralt verktyg för att bevara och utveckla grönstrukturen och ekosystemtjänsterna i planering, byggande och förvaltning. Planen kan både vara ett planeringsunderlag för den fysiska planeringen, och en handlingsplan som preciserar kommunens arbete med grönstruktur och ekosystemtjänster.

Åtgärden innebär att Sävsjö kommun antar och implementerar en grönstrukturplan. Syftet med planen är att säkerställa viktiga ekosystemtjänster i kommunens tätorter vilket bidrar till vattenreglering, temperaturreglering etc. Antagandet ska ske under 2021 och implementering under resterande programperiod.

Ansvarig aktör

Sävsjö kommun (Utvecklingsavdelningen)

Klimat effekt

- Alla klimat effekter

Kostnad och finansiering

Kostnaden bedöms understiga 100 000 kr, finansieras av verksamheten.

Indikator

Planen är antagen och implementerad.

Bedömningskriterier

- **G:** Planen är antagen och implementerad.
- **H:** Planen är antagen och implementeringsprocessen har påbörjats
- **P:** Planen är på väg att bli antagen.

ÅTGÄRD 60. UPPRÄTTA KLIMATANPASSAD VA-PLAN

Beskrivning av åtgärden

Klimatförändringar och översvämningar, ökade miljökrav och en åldrad infrastruktur innebär ökade krav på kommunernas vatten- och avloppsverksamhet. Utanför verksamhetsområdet riskerar bristfälliga små avloppsanläggningar att sprida smittoämnen och bidra till att vattenförekomster inte uppnår god status. En strategisk och långsiktig VA-planering som omfattar både dricksvatten, spillvatten och dagvatten blir kommunens verktyg för att lyfta fram problem och prioritera åtgärder för att kostnadseffektivt möta de utmaningar som man står inför. En väl genomförd VA-planering ger en beredskap och gör kommunen betydligt bättre rustad för att möta utmaningarna på VA-området och möjlighet att påverka utvecklingen i positiv riktning

Att klimatanpassa VA-planen handlar om att kommunen beskriver och resonerar kring följande fyra nyckelord:

- Varmare
- Torrare
- Blötare
- Ras och skred

Åtgärden innebär att kommunen under programperioden påbörjar arbetet med att ta fram en komplett och klimatanpassad VA-plan. Det omfattar framtagande av de deldokument som tillsammans bildar VA -Plan (exempelvis vattenförsörjningsplan och nödvattenplan)

Åtgärden liknar åtgärd 31 och 74 och kan med fördel genomföras med inspiration av dem.

Ansvarig aktör

Sävsjö kommun (Njudung Energi)

Klimat effekt

- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

Kostnaden bedöms överstiga 500 000 kr, bekostas av Njudung Energi Sävsjö kommun.

Indikator

Beskriver kommunen i de framtagna deldokumenterna de fyra ovan nämnda nyckelorden och dess konsekvenser på vatten- och avloppshantering på ett djuplodande sätt?

Bedömningskriterier:

- **G:** Kommunen för, i sin VA-plan, djuplodande resonemang kring alla fyra nyckelord och dess konsekvenser på vatten- och avloppshantering
- **H:** Kommunen för, i sin VA-plan, resonemang kring två av nyckelorden och dess konsekvenser på vatten- och avloppshantering
- **P:** Kommunen, i sin VA-plan, resonemang kring ett nyckelord och dess konsekvenser på vatten- och avloppshantering

ÅTGÄRD 61. SEPARERA DAG- OCH AVLOPPSVATTEN.

Beskrivning av åtgärden

Sävsjö kommun renar mycket dagvatten som kommer in till reningsverket i kombinerade VA-system. Att separera ledningarna för dag- och avloppsvatten innebär att mängden dagvatten minskar i avloppsvattnet och således även riskerna för översvämning i reningsverket samt risken för bräddningar till recipient vid höga flöden. Dessutom minskar energianvändningen och kemikalieanvändning i avloppsreningsverken.

Det kan göras på flera sätt:

- Hitta alternativ taxa
- Lokalt omhändertagande av dagvatten på fastigheter.
- Öka förnyelsetakten.

Åtgärden liknar åtgärd 83 för Vetlanda kommun och kan med fördel genomföras med stöd av den.

Ansvarig aktör

Sävsjö kommun (Njudung Energi)

Klimat effekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

Kostnaden till intervallet 100- 500 000 kr, bekostas av Njudung Energi och finansieras av projekt.

Indikator

Modell för ny taxa alternativt andra åtgärder som minskar mängden dagvatten i avloppsvattnet utredda.

Bedömningskriterier

- **G:** Utredningen är genomförd.
- **H:** Utredningen har kommit ungefär halvvägs.
- **P:** Utredningen är påbörjad.

ÅTGÄRD 62. INFORMATIONSKAMPANJ OM SPARA VATTEN.**Beskrivning av åtgärden**

Informationskampanjer genomförs gemensamt mellan Vetlanda kommun, Sävsjö kommun och Njudung Energi med syfte att spara vatten. Kampanjerna pågår löpande under hela programperioden.

Ansvarig aktör

Sävsjö kommun (Njudung Energi)

Klimat effekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

Kostnaden bedöms understiga 100 000 kr, finansieras i driftbudget.

Indikator

Informationskampanjer genomförda.

Bedömningskriterier:

- **G:** En kampanj per år under programperioden är genomförd.
- **H:** Tre kampanjer under programperioden är genomförd.
- **P:** En kampanj under programperioden är genomförd.

Sweco

ÅTGÄRD 63. IMPLEMENTERA POLICY FÖR KLIMATANPASSNING I UPPDRAG

Beskrivning av åtgärden

Sweco har arbetat fram en policy för hur företaget ska hantera klimatanpassningsfrågor i den ordinarie verksamheten mot uppdragsgivare.

Åtgärden innebär att Sweco implementerar policyn i de uppdrag där så är relevant.

Ansvarig aktör

Sweco AB

Klimat effekt

- Alla climateffekter

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av Sweco]

Indikator

Policyn är implementerad.

Bedömningskriterier

- **G:** Policyn är implementerad.
- **H:** Policyn är implementerad ungefär halvvägs.
- **P:** Processen med att implementera policyn är påbörjad.

Tranås kommun

ÅTGÄRD 64. SLUTFÖRA ARBETET MED RISKER OCH ÅTGÄRDER KRING ÖVERSVÄMNING AV SVARTÅN (SANT PROJEKTET)

Beskrivning av åtgärden

Landskapet och tätorterna längs Svartån har redan och kommer att få uppleva både blötare och torrare perioder än vad vi har varit vana vid. Nässjö, Aneby och Tranås kommuner har flödeskarterat Svartån i samarbete med Länsstyrelsen i Jönköpings län och Länsförsäkringar i Jönköping. Flödeskarteringen blev klar i början av 2016 och då påbörjades nästa fas i projektet, att inventera vad som händer vid en översvämning. Nu är riskinventeringen klar och nästa steg är att planera åtgärder för att möta ett förändrat klimat och förebygga risker vid översvämningar.

Åtgärden innebär att Tranås kommun slutför det sista steget i SANT-projektet med att ta fram en åtgärdsplan som möter de risker som identifierades i riskinventeringen.

Ansvarig aktör

Tranås kommun

Klimateffekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator

Åtgärdsplanen är framtagen och antagen.

Bedömningskriterier:

- **G:** Åtgärdsplanen är framtagen och antagen.
- **H:** Åtgärdsplanen är framtagen.
- **P:** Åtgärdsplanen är påbörjad.

ÅTGÄRD 65. SAMMANSTÄLLA KUNSKAPEN KRING INVASIVA ARTER I KOMMUNEN OCH GÖRA EN HANDLINGSPLAN

Beskrivning av åtgärden

I Sveriges natur finns idag över 2000 främmande arter och drygt 400 av dessa räknas som invasiva. Många av dessa, till exempel spansk skogssnigel, jätteloka, parkslide och vresros orsakar redan nu stora skador och kostnader i form av årlig bekämpning. Invasiva arter (IAS) kan skada arter och ekosystemet och ha negativa effekter på jord- och skogsbruk. Invasiva främmande arter kan även orsaka ekonomisk skada eller påverka hälsan hos djur och människor negativt. På grund av ett varmare klimat kommer dels befintliga invasiva arter i länet att öka, och dels kommer länet att få in fler invasiva arter, både växter och djur. Gemensamt för alla invasiva arter är att de utgör ett stort hot mot den biologiska mångfalden. Ju mer de sprider sig desto dyrare blir åtgärderna.

De invasiva arter som finns i Jönköpings län idag är:

- Gul skunkkalla
- Jätteloka
- Jättebalsamin
- Smal vattenpest
- Signalkräfta

Utöver dessa sprider sig även parkslide, jätteslide, blomsterlupin, kanadensiskt gullris och sjögull i länet. En nykomling i länet är svarthuvad snigel (i dagsläget oklart hur stor spridning den har).

Åtgärden innebär att Tranås kommun, under programperioden, sammanställer information om och åtgärder för bekämpandet av invasiva arter i kommunen.

Till hjälp kan följande användas:

- Checklista IAS (framtagen av Länsstyrelsen)
- Broschyr som riktar sig till allmänheten och som kommuner ska kunna använda för att informera om IAS (under framtagande av Länsstyrelsen).
- Avstämningsmöten med Länsstyrelsens IAS-samordnare
- Utomhusträff för att förevisa olika bekämpningsåtgärder (arrangör Länsstyrelsen).

Utöver detta kommer hanteringsprogram och riktlinjer för jätteloka och jättebalsamin av Naturvårdsverket.

Ansvarig aktör

Tranås kommun

Klimat effekt

- Ökad förekomst av skadegörare, sjukdomar och invasiva främmande arter som påverkar människor, djur och växter.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator

Handlingsplan framtagen.

Bedömningskriterier

- **G:** Handlingsplanen framtagen.
- **H:** Handlingsplanen är under framtagande.
- **P:** Handlingsplanen är påbörjad.

ÅTGÄRD 66. TA FRAM EN VATTENFÖRSÖRJNINGSPLAN

Beskrivning av åtgärden

Klimatförändringarna ändrar förutsättningarna för många verksamheter i samhället, även den kommunala vattenförsörjningen. Kommunerna behöver klimatanpassa sin dricksvattenproduktion för att säkra tillgången till dricksvatten även i framtiden. Huvudsyftet med en sådan här anpassning är att skapa redundans i den kommunala vattenförsörjningen, och det bör göras utifrån en analys där insatserna blir så kostnadseffektiva som möjligt. Det kan exempelvis handla om att:

- Motverka läckage,
- Säkerställa täkters kapacitet och processer,
- Verka för minskad förbrukning
- Skydda vattentäkter
- Hitta reservvatten

Åtgärden handlar om att Tranås kommun tar fram en plan för dricksvattenförsörjning där klimatanpassning är ett tydligt perspektiv och där kunskapshöjande insatser görs parallellt med framtagandet där beslutsfattande politiker är målgruppen.

Inom planen ska det framgå vilka områden som är av relevans för en långsiktig dricksvattenproduktion och var det ska skapas vattenskyddsområden. De områden som är aktuella bör i ett första steg pekas ut, för att sedan prioriteras och analysera för att se om det är just ett vattenskyddsområde som är mest lämpat på platsen. I planen bör även relevanta insatser finnas beskrivna.

Ansvarig aktör

Tranås kommun

Klimat effekt

- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator

Vattenförsörjningsplanen inklusive plan för reservvatten är framtagen och antagen.

Bedömningskriterier

- **G:** Vattenförsörjningsplanen inklusive plan för reservvatten är framtagen och antagen.
- **H:** Vattenförsörjningsplanen inklusive plan för reservvatten är framtagen, men ännu ej antagen.
- **P:** Vattenförsörjningsplanen är under uppbyggnad.

ÅTGÄRD 67. FORMA KOMMUNENS ORGANISATION OCH ANSVAR FÖR KLIMAT-ANPASSNING

Beskrivning av åtgärden

Samordning av klimatanpassningsarbetet krävs för ett framgångsrikt arbete och någon som koordinerar frågan behöver utses. Att få klimatanpassning till en kommunalpolitiskt prioriterad fråga är en annan avgörande framgångsfaktor. Varje aktör behöver forma sin organisation och ansvarsfördelning för klimatanpassningsfrågan, utifrån vad som fungerar i verksamheten och vad som ska uppnås.

Åtgärden innebär att Tranås kommun, internt, arbetar fram ett sätt att arbeta med klimatanpassning, med tillhörande beskrivning av hur ansvarsfördelningen ska se ut.

Denna åtgärd hänger tätt ihop med *åtgärd 1 Systematiskt klimatanpassningsarbete*.

Ansvarig aktör

Tranås kommun

Klimat effekt

- Alla klimateffekter

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator

Kommunens klimatanpassningsorganisation är formad och beslutad, samt ansvarsfördelningen är beskriven.

Bedömningskriterier:

- **G:** Kommunens klimatanpassningsorganisation är formad och beslutad, samt ansvarsfördelningen är beskriven.
- **H:** Kommunens klimatanpassningsorganisation är formad, men ännu ej beslutad, samt ansvarsfördelningen är beskriven.
- **P:** Kommunens klimatanpassningsorganisation är under uppbyggnad.

Vaggeryds kommun

ÅTGÄRD 68. ÅTGÄRDER I RISKOMRÅDEN FÖR SKYFALL OCH VÄRMEBÖLJA

Beskrivning av åtgärden

Grönstrukturplanen för Vaggeryds kommun är ett strategiskt planeringsdokument som kan används i den fysiska planeringen för att få mer kunskap och är baserad på de fyra huvudkategorierna som ekosystemtjänsterna brukar delas in i:

- Stödjande ekosystemtjänster - ekosystemens underleverantörer
- Reglerade ekosystemtjänster - naturens egen ingenjörskonst
- Sociala- och hälsofrämjande ekosystemtjänster - mötet mellan människa och natur
- Försörjande ekosystemtjänster - samhällets resursbas

Baserat på dessa har grönstrukturen analyserats för att hitta styrkor och brister. I planen finns utvecklingsförslag på vad framförallt kommunen kan göra, men även till viss del även andra aktörer, för att göra grönstrukturen mer stabil och motståndskraftig. Områden som bedöms som särskilt utsatta för olika klimateffekter har dessutom identifierats.

Åtgärden innebär att områden som identifierats som utsatta för klimateffekterna värmebölja och skyfall i grönstrukturplanens underlagsrapport 6, prioriteras för klimatanpassningsåtgärder i samhällsplaneringen. Drygt 20 olika områden finns utpekade med svagheter kopplade till värmebölja och skyfall, där gröna strukturer behöver tillskapas eller stärkas för att mildra klimateffekterna.

Ansvarig aktör

Vaggeryds kommun

Klimateffekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur

Kostnad och finansiering

Många olika potentiella åtgärder, exempel enligt nedan:

- Spara befintlig svalkande grönstruktur; 0 kr
- Stärkande svalkande grönstruktur på skolgårdar; under 100 000 kr
- Skapa svalkande grönstruktur på torg; 100-500 000 kr
- VSBo fastigheter; 0- 500 000 kr
- Grönt tak/ fasader på kommunens nya byggnader; över 500 000 kr

Översvämning

- Drabbade bostadsområden; 100 000-500 000 kr.
- Infiltrerande mark Skillingaryd: 100 000-500 000 kr.

- Stärka infiltrerande gröna lösningar; under 100 000 kr
- Stärk dagvattenområden; 100 000-500 000 kr för resp område
- Se över skötselplan för befintligt dike: under 100 000 kr
- Stärka den uppströms gröna strukturen (många små åtgärder, under 100 000 kr för varje åtgärd). Finansieras huvudsakligen inom befintliga driftpengar.
- Kantzonerna utmed vägar (diken mm): under 100 000 kr, inom drift.

Finansieras huvudsakligen inom befintlig drift och investeringsram (åtgärder under 100 000 kr). Större projekt ansöks investeringsmedel för (100 000-500 000 kr och över 500 000 kr). Bidrag finns till flera av åtgärderna och söks alltid där det är möjligt. Framförallt de gröna lösningarna har fler bidragsmöjligheter (LONA, LOVA).

Indikator

Identifierade riskområden har, i samhällsplaneringens processer, prioriterats för klimatanpassningsåtgärder.

Bedömningskriterier

- **G:** Minst ett riskområde per år, under programperioden, har prioriterats för klimatanpassningsåtgärder
- **H:** Minst tre riskområden, under programperioden, har prioriterats för klimatanpassningsåtgärder
- **P:** Minst ett riskområde, under programperioden, har prioriterats för klimatanpassningsåtgärder

ÅTGÄRD 69. TA HÄNSYN TILL JORDBRUKSMARKENS VÄRDEN

Beskrivning av åtgärden

Jordbruksmarken är en viktig samhällsresurs som levererar många livsnödvändiga nyttor som människan får från naturen, så kallade ekosystemtjänster. I Jönköpings län är det idag 12 procent av marken som används som jordbruksmark. I och med en allt snabbare urbanisering och klimatförändringarna ställs stora krav på ett helhetstänk kring samhällets totala resursanvändning. Ur ett framtida mat- och energiperspektiv är det problematiskt att jordbruksmarken bebyggs eller växer igen. Samtidigt som arealen jordbruksmark minskar i länet till följd av exploateringen och igenväxning finns det ett brett samhällsintresse för att vi fortsatt ska bruka vår jordbruksmark. Exempelvis är ett mål i länets regionala livsmedelsstrategi att verka för en ökad livsmedelsproduktion och minskad import av livsmedel. För att kunna öka produktionen av mat och insatsvaror är jordbruksmarkens bevarande en självklar förutsättning.

Vaggeryds kommun är en landsbygdskommun och kommunen har en positiv syn på att ge bygglov för landsbygdsboende. För att bevara biologisk mångfald och jordbruksmark har miljö- och byggnämnden i kommunen uttryckt att nya bostäder alltid i första hand bör lokaliserar till skogsmark och inte åkermark. Detta för att inte inkräkta på befintliga jordbruksnäringar eller djurhållning.

Åtgärden innebär att kommunen inom arbetet för Översiktsplanen tar fram ett planeringsunderlag om jordbruksmarkens värden i Vaggeryds kommun, som harmoniserar med den regionala och nationella livsmedelsstrategin. Detta underlag får sedan ligga som grund för vidare diskussion och ställningstagande inom Översiktsplanen kopplat till nya bostads- och verksamhetsområden. Konsekvensanalyser för olika markanvändning kommer att komplettera underlaget.

Länsstyrelsen har tagit fram en regional vägledning för jordbruksmarkens värden kan hanteras i den fysiska planeringen (2020:15), som kan användas som stöd för kommunen i arbetet.

Åtgärden liknar åtgärd 21, 40 och 69 och kan med fördel genomföras med inspiration av dem.

Ansvarig aktör

Vaggeryds kommun

Klimateffekt

- Påverkan på inhemsk och internationell livsmedelsproduktion och handel.

Kostnad och finansiering

Tjänstemannatimmar och politiska arvoden (diskussion i nämnder, remisstid och granskning). Under 100 000 kr. Inom befintlig budget.

Indikator

Planeringsunderlagen är framtaget och beslutat.

Bedömningskriterier

- **G:** Planeringsunderlagen är framtaget och inarbetat i Översiktsplanens ställningstagande.
- **H:** Planeringsunderlagen är framtaget, men ännu ej inarbetat.
- **P:** Planeringsunderlagen är påbörjat.

ÅTGÄRD 70. SKAPA SKYFALLSTÅLIGA TÄTORTER

Beskrivning av åtgärden

Genom förtätning av tätorter minskar ytan där överskottsvatten kan hanteras och skyfallsproblemen förvärras. Konsekvenserna av skyfall kommer aldrig att kunna förebyggas fullt ut genom ökad kapacitet i ledningsnäten. Det skulle i de flesta fall vara praktiskt omöjligt och orimligt dyrt. Nyckeln till en skyfallstålig stad är istället att skapa ytor där en översvämning kan ske utan allvarliga konsekvenser och en höjdsättning som leder vattnet rätt. Den största utmaningen är att säkra befintlig bebyggelse och infrastruktur eftersom höjdsättningen redan är given. För ny bebyggelse finns större möjligheter. Det kan handla om att:

- förbättra avledning och
- förlägga bräddpunkter till platser som inte påverkas mycket.

Åtgärden avser främst att ta fram hydrauliska modeller för dagvattensystemen i Vaggeryd, Skillingaryd, Hok samt ev. någon/några orter till.

Åtgärden innebär att kommunen

1. simulerar dagvattennätets kapacitet för skyfall med datamodell
2. kartläggning av de allmänna ytor där åtgärder skulle ge störst effekt för att förbättra avledning av vatten och avlasta ledningssystemet. Områdena beskrivs i en prioriteringslista och integreras i dagvattenstrategi.

Ansvarig aktör:

Vaggeryds kommun

Klimat effekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

Över 500 000 kr. Inom drift och bidrag.

Indikator:

Punkt 1 och punkt 2 ovan är genomförda

Bedömningskriterier:

- **G:** Punkt 1 och punkt 2 ovan är genomförda.
- **H:** Punkt 1 är genomförd
- **P:** Punkt 1 är påbörjad

ÅTGÄRD 71. ÖKA ANDELEN LÖVSKOG VID SAMHÄLLSVIKTIGA VERKSAMHETER

Beskrivning av åtgärden

Klimatförändringarna innebär ett påverkanstryck på skogen och medför en ökad risk för olika typer av skador så som torka, bränder, barkborreangrepp och stormfällning. Blandbestånd gör det möjligt att sprida riskerna. Dessutom står en blandskog ofta stadigare vid storm och uppvisar en högre biologisk mångfald, som i sig ger ett mer robust ekosystem.

Samhällsviktiga funktioner och verksamheter som finns i eller i närhet av större sammanhängande skogsbestånd kan vara olika typer av anläggningar inom livsmedelsförsörjning, information och kommunikation samt energiförsörjning. Dessa funktioner är extra utsatta för brand och stormfällning. Funktionerna och verksamheterna kan skyddas mot stormfällning och brand genom att skapa en motståndskraftig skog i anslutning till verksamheten/infrastrukturen.

Åtgärden innebär att:

1. Skogsmark som domineras av granskog, och som ligger i anslutning till samhällsviktiga verksamheter, kartläggs och integreras med skogsbruksplanen för kommunen.
2. Åtgärder genomförs i första hand på kommunal skogsmark, för att öka motståndskraften i skogen. Dialog med andra skogsägare som berörs initieras.

Ansvarig aktör

Vaggeryds kommun

Klimat effekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

Ta fram kartläggning: Under 100 000 kr. Inom befintlig budget.

Utföra fysiska åtgärder i skog: 100 -500 000 kr.

Indikator

Punkt 1 är genomförd, och åtgärder har genomförts i enlighet med punkt 2.

Bedömningskriterier

- **G:** Punkt 1 är genomförd, och en åtgärd per år (under programperioden) har genomförts i enlighet med punkt 2.
- **H:** Punkt 1 är genomförd, och en åtgärd under programperioden har genomförts i enlighet med punkt 2.
- **P:** Punkt 1 är påbörjad.

ÅTGÄRD 72. TRYGGA FRAMTIDA DRICKSVATTENFÖRSÖRJNING

Beskrivning av åtgärden

Klimatförändringarna ändrar förutsättningarna för många verksamheter i samhället, även den kommunala vattenförsörjningen. Kommunerna behöver klimatanpassa sin dricksvattenproduktion för att säkra tillgången till dricksvatten även i framtiden. Huvudsyftet med en sådan här anpassning är att skapa redundans i den kommunala vattenförsörjningen, och det bör göras utifrån en analys där insatserna blir så kostnadseffektiva som möjligt. Det kan exempelvis handla om att:

- Motverka läckage
- Säkerställa täkters kapacitet och processer
- Verka för minskad förbrukning
- Skydda vattentäkter
- Hitta reservvatten

Åtgärden handlar om att Vaggeryds kommun tar fram en plan för dricksvattenförsörjning där klimatanpassning är ett tydligt perspektiv och där kunskapshöjande insatser görs parallellt med framtagandet där beslutsfattande politiker är målgruppen.

Inom planen ska det framgå vilka områden som är av relevans för en långsiktig dricksvattenproduktion och var det ska skapas vattenskyddsområden. De områden som är aktuella bör i ett första steg pekas ut, för att sedan prioriteras och analysera för att se om det är just ett vattenskyddsområde som är mest lämpat på platsen. I planen bör även relevanta insatser finnas beskrivna.

Ansvarig aktör

Vaggeryds kommun

Klimat effekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

100 -500 000 kr. Finansieras inom befintlig budget. Bidrag finns från Havs- och Vattenmyndigheten.

Indikator

Plan för vattenförsörjning är framtagen och antagen.

Bedömningskriterier:

- **G:** Plan för dricksvattenförsörjning är framtagen och antagen.
- **H:** Plan för dricksvattenförsörjning är framtagen, men ännu ej antagen. Minst en kunskapshöjande åtgärd har genomförts i teknisk nämnd och för kommunstyrelsen om dricksvattenförsörjning och klimateffekter på vattnet i kommunen.
- **P:** Planen är under uppbyggnad.

ÅTGÄRD 73. BEKÄMPA INVASIVA ARTER

Beskrivning av åtgärden

I Sveriges natur finns idag över 2 000 främmande arter och drygt 400 av dessa räknas som invasiva. Många av dessa, till exempel spansk skogssnigel, jätteloka, parkslide och vresros orsakar redan nu stora skador och kostnader i form av årlig bekämpning. Invasiva arter (IAS) kan skada arter och ekosystemet och ha negativa effekter på jord- och skogsbruk. Invasiva främmande arter kan även orsaka ekonomisk skada eller påverka hälsan hos djur och människor negativt. På grund av ett varmare klimat kommer dels befintliga invasiva arter i länet att öka, och dels kommer länet att få in fler IAS (både växter och djur). Gemensamt för alla invasiva arter är att de utgör ett stort hot mot den biologiska mångfalden. Ju mer de sprider sig desto dyrare blir åtgärderna.

De invasiva arter som finns i Jönköpings län idag är:

- Gul skunkkalla
- Jätteloka
- Jättebalsamin
- Smal vattenpest
- Signalkräfta

I Vaggeryds kommun är det särskilt stora problem med vattenväxten sjögull. I sjön har förekomst varit bekräftat i mer än 30 år, och spridningen har skett snabbt senaste tre åren. Stora delar av den öppna vattenspegeln är nu helt igenväxt av sjögull på somrarna, vilket påverkar turismnäringen och ekosystemen negativt. I kommunen finns även känd spridning av jätteloka, jättebalsamin och parkslide.

Åtgärden innebär att Vaggeryds kommun gör följande:

- En långsiktig bekämpningsplan med budget är framtagen för hanteringen av sjögullets spridning i Hokaån.
- En inventering av invasiva arter på kommunal mark (fokusarter jätteloka, jättebalsamin och parkslide) med en prioriteringslista för områden som ska bekämpas.
- Genomförande av minst en bekämpningsåtgärd av bestånd av invasiva arter varje år under programperioden.

Till hjälp kan följande användas:

- Checklista IAS (framtagen av Länsstyrelsen)
- Broschyr som riktar sig till allmänheten och som kommuner ska kunna använda för att informera om IAS (under framtagande av Länsstyrelsen).
- Avstämningsmöten med Länsstyrelsens IAS-samordnare
- Utomhusträff för att förevisa olika bekämpningsåtgärder (arrangör Länsstyrelsen).

Utöver detta kommer hanteringsprogram och riktlinjer för jätteloka och jättebalsamin av Naturvårdsverket.

Ansvarig aktör

Vaggeryds kommun

Klimat effekt

- Ökad förekomst av skadegörare, sjukdomar och invasiva främmande arter som påverkar människor, djur och växter.

Kostnad och finansiering

Mindre åtgärder, tex kartläggningar och utrota bestånd av parkslide, jätteloka eller jättebal-samin: under 100 000 kr, inom befintlig budget. Bidrag finns.

Större åtgärder, tex bekämpa sjögull i Hokaån 100 -500 000 kr. Inom befintlig budget för pilotprojekt att testa metod (LOVA bidrag 80%). Fortsatt arbete kommer kräva investeringsmedel (kostnader på över 500 000 kr)

Indikator

Antalet konkreta bekämpningsåtgärder per år.

Bedömningskriterier

- **G:** Minst en bekämpningsinsats per år är genomförd.
- **H:** En långsiktig bekämpningsplan med budget är framtagen för sjögullet i Hokaån. Minst tre bekämpningsinsatser under programperioden är genomförda.
- **P:** En inventering av förekomster av invasiva arter på kommunal mark är genomförd.

Vetlanda kommun

ÅTGÄRD 74. UPPRÄTTA KLIMATANPASSAD VA-PLAN

Beskrivning av åtgärden

Klimatförändringar och översvämningar, ökade miljökrav och en åldrad infrastruktur innebär ökade krav på kommunernas vatten- och avloppsverksamhet. Utanför verksamhetsområdet riskerar bristfälliga små avloppsanläggningar att sprida smittoämnen och bidra till att vattenförekomster inte uppnår god status. En strategisk och långsiktig VA-planering som omfattar både dricksvatten, spillvatten och dagvatten blir kommunens verktyg för att lyfta fram problem och prioritera åtgärder för att kostnadseffektivt möta de utmaningar som man står inför. En väl genomförd VA-planering ger en beredskap och gör kommunen betydligt bättre rustad för att möta utmaningarna på VA-området och möjlighet att påverka utvecklingen i positiv riktning

Att klimatanpassa VA-planen handlar om att kommunen beskriver och resonerar kring följande fyra nyckelord:

- Varmare
- Torrare
- Blötare
- Ras och skred

Åtgärden innebär att kommunen under programperioden påbörjar arbetet med att ta fram en komplett och klimatanpassad VA-plan. Det omfattar framtagande av de deldokument som tillsammans bildar VA -Plan (exempelvis vattenförsörjningsplan och nödvattenplan)

Åtgärden liknar åtgärd 31 och 61 och kan med fördel genomföras med inspiration av dem.

Ansvarig aktör

Vetlanda kommun (Njudung Energi)

Klimat effekt

- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

Kostnaden bedöms överstiga 500 000 kr, bekostas av Njudung Energi och Vetlanda kommun.

Indikator

Beskriver kommunen i de framtagna deldokumenterna de fyra ovan nämnda nyckelorden och dess konsekvenser på vatten- och avloppshanteringen på ett djuplodande sätt?

Bedömningskriterier:

- **G:** Kommunen för, i sin VA-plan, djuplodande resonemang kring alla fyra nyckelord och dess konsekvenser på vatten- och avloppshanteringen

- **H:** Kommunen för, i sin VA-plan, resonemang kring två av nyckelorden och dess konsekvenser på vatten- och avloppshanteringen
- **P:** Kommunen, i sin VA-plan, resonemang kring ett nyckelord och dess konsekvenser på vatten- och avloppshanteringen

ÅTGÄRD 75. TRYGGA FRAMTIDA DRICKSVATTENFÖRSÖRJNING

Beskrivning av åtgärden

Klimatförändringarna ändrar förutsättningarna för många verksamheter i samhället, även dricksvattenförsörjningen. Kommunerna behöver klimatanpassa sin dricksvattenproduktion för att säkra tillgången till dricksvatten även i framtiden. Huvudsyftet med en sådan här anpassning är att skapa redundans i den kommunala vattenförsörjningen, och det bör göras utifrån en analys där insatserna blir så kostnadseffektiva som möjligt. Det kan exempelvis handla om att:

- Motverka läckage,
- Säkerställa täkters kapacitet och processer,
- Verka för minskad förbrukning
- Skydda vattentäkter
- Hitta reservvatten

Åtgärden handlar om att Vetlanda kommun tillser att kommunen har rätt vattentäkter och rätt processer för att säkerställa den kommunala vattenförsörjningen.

Ansvarig aktör

Vetlanda kommun (Njudung Energi)

Klimat effekt

- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

Kostnaden bedöms överstiga 500 000 kr, bekostas av Njudung Energi och finansieras av projekt alternativt bidrag.

Indikator

Reservvattentäkt hittad och utredd.

Bedömningskriterier:

- **G:** Reservvattentäkt hittad och utredd.
- **H:** Reservvattentäkt hittad och utredning påbörjad.
- **P:** Reservvattentäkt hittad.

ÅTGÄRD 76. MINSKA NEGATIVA EFFEKTER AV VÄRMEBÖLJA

Beskrivning av åtgärden

Vid ihållande värme utsätts kroppen för värmestress. Det finns ett statistiskt samband mellan temperatur och dödlighet, både vad gäller höga och låga temperaturer. Den medeltemperatur då dödligheten är som lägst varierar mellan olika geografiska regioner och i Sverige är den mellan 12 och 14 °C. Varje grads ökning över den optimala temperaturen ökar den relativa risken att dö med drygt en procent. Studier från Sverige visar att ihållande höga temperaturer ökar dödligheten varje dag som värmen håller i sig.

Kommunen har genomfört tillsyn av boenden (lägenheter, äldreboenden, skolor) och tagit fram en handlingsplan. Nästa steg i processen är att verkställa handlingsplanen.

Åtgärden innebär att handlingsplanen för värmebölja verkställs/implementeras, och att rådgivning vid värmebölja genomförs.

Ansvarig aktör

Vetlanda kommun

Klimat effekt

- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

Handlingsplanen i sin helhet bedöms kosta över 500 000 kr och inom budget. Åtgärderna kommer genomföras under en längre tid (längre än till 2025)

Indikator

Handlingsplanen verkställs/implementeras

Bedömningskriterier:

- **G:** Handlingsplanen är implementerad.
- **H:** Processen med att implementera handlingsplanen är ungefär halvvägs.
- **P:** Processen med att implementera handlingsplanen är påbörjad.

ÅTGÄRD 77. FÖRORENADE OMRÅDEN

Beskrivning av åtgärden

Åtgärden innebär att kommunen aktivt arbetar med undersökning, planering och åtgärder avseende förorenade områden. Det omfattar exempelvis att kommunen ställer krav på handlingsplaner vid pågående verksamheter med förorenad mark, aktivt arbetar med att söka statliga bidrag för åtgärder där inget ansvar finns (regionala programmet).

Klimatanpassning är ett av urvalskriterierna vid prioritering och riskklassning av objekt.

Åtgärden omfattar följande punkter:

- Åtgärds- och prioriteringsplan tas fram.
- Ansökan om statliga bidrag via regionala programmet görs varje år.
- Tillsynsplan för miljöfarlig verksamhet tas fram.
- Länsövergripande tillsynsprojekt genomförs genom Miljösamverkan f och tillsammans med länsstyrelsen.

Ansvarig aktör

Vetlanda kommun

Klimat effekt

- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

Statliga bidrag är redan sökta för tre objekt (huvudstudier och MIFO Fas 2) för 2021 respektive 2022 (1894 resp 912 kkr). Kostnader för utredning och sanering varierar stort men kräver extern finansiering.

Indikator

Ovan fyra punkter är genomförda.

Bedömningskriterier

- **G:** Ovan fyra punkter är genomförda
- **H:** Två av ovan fyra punkter är genomförda
- **P:** Någon punkt är genomförd, de övriga tre är planerade.

ÅTGÄRD 78. SPRIDA INFORMATION OM OCH BEKÄMPA INVASIVA ARTER

Beskrivning av åtgärden:

I Sveriges natur finns idag över 2000 främmande arter och drygt 400 av dessa räknas som invasiva. Många av dessa, till exempel spansk skogssnigel, jätteloka, parkslide och vresros orsakar redan nu stora skador och kostnader i form av årlig bekämpning. Invasiva arter (IAS) kan skada arter och ekosystemet och ha negativa effekter på jord- och skogsbruk. Invasiva främmande arter kan även orsaka ekonomisk skada eller påverka hälsan hos djur och människor negativt. På grund av ett varmare klimat kommer dels befintliga invasiva arter i länet att öka, och dels kommer länet att få in fler invasiva arter, både växter och djur. Gemensamt för alla invasiva arter är att de utgör ett stort hot mot den biologiska mångfalden. Ju mer de sprider sig desto dyrare blir åtgärderna.

De invasiva arter som finns i Jönköpings län idag är:

- Gul skunkkalla
- Jätteloka
- Jättebalsamin
- Smal vattenpest
- Signalkräfta

Utöver dessa sprider sig även parkslide, jätteslide, blomsterlupin, kanadensiskt gullris och sjögull i länet. En nykomling i länet är svarthuvad snigel (i dagsläget oklart hur stor spridning den har).

Åtgärden innebär att Vetlanda kommun, under programperioden:

- sprider information om invasiva arter både inom och utanför den kommunala organisationen, samt bekämpar dem när de upptäcks.
- Tillsätter system för avfallshantering/kvittblivning av invasiva arter

Till hjälp kan följande användas:

- Checklista IAS (framtagen av Länsstyrelsen)
- Broschyr som riktar sig till allmänheten och som kommuner ska kunna använda för att informera om IAS (under framtagande av Länsstyrelsen).
- Avstämningsmöten med Länsstyrelsens IAS-samordnare
- Utomhusträff för att förevisa olika bekämpningsåtgärder (arrangör Länsstyrelsen).

Utöver detta kommer hanteringsprogram och riktlinjer för jätteloka och jättebalsamin av Naturvårdsverket.

Ansvarig aktör

Vetlanda kommun

Klimat effekt

- Ökad förekomst av skadegörare, sjukdomar och invasiva främmande arter som påverkar människor, djur och växter.

Kostnad och finansiering

Inom budgeterade medel.

Indikator

- Antal genomförda informationsinsatser.
- System för kvittblivning upprättat

Bedömningskriterier:

- **G:** Under programperioden är minst en informationsinsats per år genomförd med respektive målgrupp (inom och utanför den kommunala organisationen), samt ett system för kvittblivning är upprättat.
- **H:** Under programperioden är minst en informationsinsats per år genomförd med någon av målgrupperna (inom och utanför den kommunala organisationen), samt ett system för kvittblivning är planerat, men ännu ej sjösatt.
- **P:** Under programperioden är minst en informationsinsats genomförd med någon av målgrupperna (inom och utanför den kommunala organisationen), samt ett system för kvittblivning är under bearbetning.

ÅTGÄRD 79. VATTENFÖRSÖRJNINGSPÅN

Beskrivning av åtgärden

Klimatförändringarna ändrar förutsättningarna för många verksamheter i samhället, även den kommunala vattenförsörjningen. Kommunerna behöver klimatanpassa sin dricksvattenproduktion för att säkra tillgången till dricksvatten även i framtiden. Huvudsyftet med en sådan här anpassning är att skapa redundans i den kommunala vattenförsörjningen, och det bör göras utifrån en analys där insatserna blir så kostnadseffektiva som möjligt. Det kan exempelvis handla om att:

- Motverka läckage
- Säkerställa täckers kapacitet och processer
- Verka för minskad förbrukning
- Skydda vattentäckter
- Hitta reservvatten

Åtgärden handlar om att Vetlanda kommun tar fram en plan för vattenförsörjning där klimatanpassning är ett tydligt perspektiv och där kunskapshöjande insatser görs parallellt med framtagandet där beslutsfattande politiker är målgruppen.

Inom planen ska det framgå vilka områden som är av relevans för en långsiktig dricksvattenproduktion och var det ska skapas vattenskyddsområden. De områden som är aktuella bör i ett första steg pekas ut, för att sedan prioriteras och analysera för att se om det är just ett vattenskyddsområde som är mest lämpat på platsen. I planen bör även relevanta insatser finnas beskrivna.

Ansvarig aktör

Vetlanda kommun (Njudung Energi)

Klimat effekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

Kostnaden bedöms till intervallet 100 -500 000 kr. Finansieras inom driftbudget. Bidrag finns från Havs- och Vattenmyndigheten.

Indikator

Plan för vattenförsörjning är framtagen och antagen.

Bedömningskriterier:

- **G:** Plan för dricksvattenförsörjning är framtagen och antagen.
- **H:** Plan för dricksvattenförsörjning är framtagen, men ännu ej antagen. Minst en kunskapshöjande åtgärd har genomförts i teknisk nämnd och för kommunstyrelsen om dricksvattenförsörjning och klimat effekter på vattnet i kommunen.
- **P:** Planen är under uppbyggnad.

ÅTGÄRD 80.CENTRUMPLAN FÖR CENTRALORTEN

Beskrivning av åtgärden

Vetlanda kommun har arbetat fram en plan för hur centrum i Vetlanda tätort ska hanteras. I den anges bland annat att:

- Värna om träd i gatumiljöer och utveckla gatuträdens utbredning.
- Eftersträva användande av skelettjordar vid föryngring eller utveckling av gatuträden.
- Eftersträva fördröjning och rening av dagvatten i samband med exploatering.
- Värna om och utveckla stadens parker (Apoteksparken och Järnvägsparken, samt Bäckstråket).

Åtgärden innebär att ta fram en genomförandeplan och verkställa de i planen prioriterade klimatanpassningsåtgärderna.

Ansvarig aktör

Vetlanda kommun

Klimat effekt

- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator

- Genomförandeplan framtagen.
- Antal genomförda åtgärder.

Bedömningskriterier

- **G:** Genomförandeplanen är framtagen och minst en åtgärd per år, under programperioden, är genomförd.
- **H:** Genomförandeplanen är framtagen och minst en åtgärd under programperioden, är genomförd.
- **P:** Genomförandeplanen är påbörjad.

ÅTGÄRD 81. BEVARA GRÖNSTRUKTUR

Beskrivning av åtgärden

Blå- och grönstrukturplanen är ett centralt verktyg, tillsammans med värmeökarteringen, för att bevara och utveckla grönstrukturen och ekosystemtjänsterna i planering, byggande och förvaltning. Planen kan både vara ett planeringsunderlag för den fysiska planeringen, och en handlingsplan som preciserar kommunens arbete med grönstruktur och ekosystemtjänster.

I Vetlanda stad finns flera alléer som behöver bevaras till framtiden. Planering och åtgärder för att säkerställa ett bevarande sker i gatumiljöer, parker och fastighetsmark.

Åtgärden innebär att en genomförandeplan tas fram, med prioriterade åtgärdsförslag. Åtgärden genomförs sedan successivt under programperioden.

Ansvarig aktör

Vetlanda kommun

Klimat effekt

- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator

Genomförandeplan framtagen och åtgärder genomförda.

Bedömningskriterier:

- **G:** Genomförandeplanen är framtagen och minst en åtgärd per år, under programperioden är genomförd.
- **H:** Genomförandeplanen är framtagen, men inga åtgärder är vidtagna.
- **P:** Genomförandeplanen är påbörjad.

ÅTGÄRD 82. ÖVERSYN AV REGLERINGSRÄTTER FÖR DRICKSVATTENFÖRSÖRJNING

Beskrivning av åtgärden

Vetlanda kommun har påtagliga problem vid torka avseende dricksvattenförsörjning. En översyn av regleringsrätter medför bevarande av naturvärden och säkerställande av framtida dricksvattenförsörjning.

Åtgärden innebär att kommunen genomför en översyn av regleringsrätter som kan påverka tillgången på råvatten.

Ansvarig aktör

Vetlanda kommun

Klimat effekt

- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

Inom budgeterade medel.

Indikator

Genomförd översyn

Bedömningskriterier:

- **G:** Översynen är genomförd
- **H:** Översynen är halvvägs
- **P:** Översynen är påbörjad

ÅTGÄRD 83. SEPARERA DAG- OCH AVLOPPSVATTEN

Beskrivning av åtgärden

Vetlanda kommun renar mycket dagvatten som kommer in till reningsverket i kombinerade VA-system. Att separera ledningarna för dag- och avloppsvatten innebär att mängden dagvatten minskar i avloppsvattnet och således även riskerna för översvämning i reningsverket samt risken för bräddningar till recipient vid höga flöden. Dessutom minskar energianvändningen och kemikalieanvändning i avloppsreningsverken.

Det kan göras på flera sätt:

- Ta fram lämpliga åtgärdsförslag för större och mindre fastighetsägare.
- Informera fastighetsägare om möjligheterna med en åtgärd och konsekvenser med dagens modell.
- Utredda möjligheterna med en prisdifferentiering för fastighetsägare.

Ansvarig aktör

Vetlanda kommun (Njudung Energi)

Klimat effekt

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Kostnad och finansiering

Kostnaden till intervallet 100- 500 000 kr, bekostas av Njudung Energi och finansieras av projekt.

Indikator

Modell för ny taxa alternativt andra åtgärder som minskar mängden dagvatten i avloppsvattnet utredda.

Bedömningskriterier

- **G:** Utredningen är genomförd.
- **H:** Utredningen har kommit ungefär halvvägs.
- **P:** Utredningen är påbörjad.

ÅTGÄRD 84. RÅDGIVNING I TILLSYN

Beskrivning av åtgärden

Med ett förändrat klimat ökar riskerna för många verksamheter som kommunen utövar tillsyn mot, exempelvis miljöfarliga verksamheter och förorenade områden, men även livsmedelkedjan påverkas. För att minska risken för negativa konsekvenser av ett förändrat klimat är det viktigt att verksamheterna kan hanteras riskerna. Det är även viktigt att klimatrelaterade risker vägs in vid bedömning och prioritering av de olika delarna i respektive verksamhet.

Åtgärden innebär att ett generellt informationsmaterial om klimatförändringar riktat till olika verksamheter, tas fram, och sedan används i rådgivning i samband med tillsyn av verksamheterna. Tillsynen ska vara verksamhetsspecifik och kan ske löpande eller mer specifikt.

Ansvarig aktör

Vetlanda kommun (MoB)

Klimateffekt

Alla klimateffekter.

Kostnad och finansiering

Genomförs kontinuerligt, över tid och ingår i ordinarie budget. Kostnaden bedöms understiga 100 000 kr.

Indikator

- Informationsblad är framtaget
- Informationsbladen används i tillsyn.

Bedömningskriterier

- **G** : Kommunen har tagit fram informationsblad samt använder dem i majoriteten av tillsynsbesöken.
- **H** : Kommunen har tagit fram informationsblad men har ännu inte implementerat dem i tillsynsbesöken.
- **P** : Kommunen har påbörjat arbetet med att ta fram informationsblad.

ÅTGÄRD 85. ÖVERSVÄMNINGSKARTERING I FLERA VATTENDRAG SOM GÅR GENOM KOMMUNENS MINDRE ORTER

Beskrivning av åtgärden

En övergripande översvämningskartering för hela kommunen är framtagen, men kommunen behöver mer detaljerade underlag för några prioriterade vattendrag. Det gäller framförallt Solgenån och Linneån. Översvämningskarteringar används för att ange grundläggningshöjd vid bygglov.

Åtgärden innebär att en detaljerad översvämningskartering tas fram för Solgenån och Linneån under programperioden.

Ansvarig aktör

Vetlanda kommun

Klimat effekt

- Översvämningsrisker som hotar samhällen, infrastruktur och företag.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator

Kartering är framtagen.

Bedömningskriterier:

- **G:** Karteringen är framtagen för båda vattendragen.
- **H:** Karteringen är framtagen för ett vattendrag.
- **P:** Karteringarna är påbörjade.

ÅTGÄRD 86. RIKTLINJER FÖR RESERVKRAFT

Beskrivning av åtgärden

Åtgärden innebär att kommunen färdigställer och beslutar om riktlinjer för reservkraft.

Ansvarig aktör: Vetlanda kommun

Klimat effekt

- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator:

Bedömningskriterier:

- **G:** Riktlinjerna är färdiga och beslutade.
- **H:** Riktlinjerna är färdiga.
- **P:** Processen med att färdigställa riktlinjerna har påbörjats.

ÅTGÄRD 87. INFORMERA OM BESKUGGNING VID VATTENDRAG

Beskrivning av åtgärden

Emåförbundet arbetar aktivt med information, utbildning, rådgivning och projekt kring vattendragens ekologi, till exempel genom tillsynsprojektet lantbruk vid Kroppån/Emån under perioden 2019-2021.

Nästa steg i processen handlar om att informera markägare om behovet av beskuggning av vattendrag, i syfte att minska vattentemperaturen och skapa gynnsamma livsmiljöer för ekosystemet.

Åtgärden innebär att kommunen/Emåförbundet genomför informationskampanjer mot målgruppen markägare i syfte att öka andelen beskuggat vattendrag i kommunen.

Ansvarig aktör

Vetlanda kommun

Klimat effekt

- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator

Antal genomförda informationsinsatser.

Bedömningskriterier:

- **G:** Minst en informationsinsats per år, under programperioden, är genomförd.
- **H:** Minst tre informationsinsatser under programperioden är genomförd.
- **P:** Minst en informationsinsats är planerad.

Värnamo kommun

ÅTGÄRD 88. UTBYGGNAD AV FIBERNÄTET

Beskrivning av åtgärden

Värnamo kommun är en av länets kommuner som ligger i framkant vad gäller utbyggnad av fibernätet. Arbetet beräknas vara helt klart år 2022. 86% av kommunens fastigheter har erbjudits utbyggnad av fiber. De resterande 14% kommer att erbjudas under 2021.

Ett förändrat klimat ökar sårbarheten, där exempelvis översvämningar och skred kan leda till försämrad framkomlighet. En utbyggnad av fibernätet på landsbygden kan möjliggöra digital kontakt med exempelvis vård och hemtjänst som annars hade haft svårt att nå fram.

Åtgärden innebär att kommunen bygger ut fibernätet och genom det skapar en hög driftsäkerhet trots klimateffekternas konsekvenser.

Ansvarig aktör

Värnamo kommun

Klimateffekt

- Alla klimateffekter

Kostnad och finansiering

Finansieras genom landsbygdsprogrammet.

Indikator

Andel av fastboende inom planerade utbyggnadsområden har fått erbjudande om fiberanslutning.

Bedömningskriterier

- **G:** 100 procent av fastboende inom planerade utbyggnadsområden har fått erbjudande om fiberanslutning
- **H:** -
- **P:** -

ÅTGÄRD 89. ORDNA SVAL INOMHUSMILJÖ

Beskrivning av åtgärden

Vid ihållande värme utsätts kroppen för värmestress. Det finns ett statistiskt samband mellan temperatur och dödlighet, både vad gäller höga och låga temperaturer. Den medeltemperatur då dödligheten är som lägst varierar mellan olika geografiska regioner och i Sverige är den mellan 12 och 14 °C. Varje grads ökning över den optimala temperaturen ökar den relativa risken att dö med drygt en procent. Studier från Sverige visar att ihållande höga temperaturer ökar dödligheten varje dag som värmen håller i sig.

Åtgärden innebär att insatser görs enligt följande av Finnvedsbostäder och fastighetsförvaltning:

1. En kartläggning ska göras över utvalda flerbostadshus och offentliga lokaler där inomhustemperaturen övervakas, och lämpliga åtgärder (i och utanför byggnader) prioriteras.
2. Information och rådgivning till fastighetsägare om lämpliga inomhustemperaturer genomförs.
3. Fysiska åtgärder vidtas, i enlighet med prioriteringslistan. De fysiska åtgärder som kan behöva vidtas bör genomföras innan den akuta situationen slår till, och med syfte att minska påverkanstrycket från en värmebölja

Ansvarig aktör

Värnamo kommun

Klimat effekt

- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.

Kostnad och finansiering

[Kompletteras av kommunen]

Indikator

- Punkt 1: Kartläggningen är genomförd och antagen.
- Punkt 2: Rådgivning till berörda verksamhetsutövare är genomförd
- Punkt 3: Fysiska insatser är genomförda

Bedömningskriterier

- **G:** Punkt 1 är genomförd och antagen; Punkt 2: Rådgivningen är genomförd till berörda verksamhetsutövare; Punkt 3: minst fem fysiska åtgärder per år under programperioden är genomförda.
- **H:** Punkt 1 är genomförd och antagen; Punkt 2: Rådgivningen är påbörjad till berörda verksamhetsutövare; Punkt 3: minst fem fysiska åtgärder under programperioden är genomförda
- **P:** Punkt 1 är genomförd och antagen.

ÅTGÄRD 90. INKLUDERA KLIMATRISKER I SIN MILJÖTILLSYN

Beskrivning av åtgärden

Med ett förändrat klimat ökar riskerna för många verksamheter som kommunen utövar tillsyn mot, exempelvis miljöfarliga verksamheter och förorenade områden, men även livsmedelkedjan påverkas. För att minska risken för negativa konsekvenser av ett förändrat klimat är det viktigt att verksamheterna kan hanteras riskerna. Det är även viktigt att klimatrelaterade risker vägs in vid bedömning och prioritering av de olika delarna i respektive verksamhet.

Åtgärden innebär att:

- en informationsinsats genomförs om klimatrisker i tillsyn, med målgrupp kommunala inspektörer och med syfte att det används i rådgivning i samband med tillsyn av verksamheterna.

Åtgärden liknar åtgärd 8 för Aneby kommun.

Ansvarig aktör

Värnamo kommun

Klimat effekt

- Alla climateffekter

Kostnad och finansiering

Genomförs inom ramen för ordinarie anslag.

Indikator

- Informationsinsats är genomförd, med minst 80 procent deltagande inspektörer

Bedömningskriterier

- **G:** Informationsinsats är genomförd, med minst 80 procent deltagande inspektörer
- **H:** Informationsinsatsen är planerad, men ännu ej genomförd.
- **P:** Planeringen för informationsinsatsen är påbörjad.

5 Bilaga 1: Åtgärder, aktörsvi

Aneby kommun

Länets prioriterade climateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Utöver dessa har Aneby kommun bedömt att följande behöver fokuseras på under programperioden:

- Ett gynnande av ekosystemtjänster ger ökad välfärd och livskvalitet och är angeläget i såväl det lilla sammanhanget som det stora.
- För att nå långsiktiga effekter ser kommunen vikten av att arbeta med hållbarhet i skolan. Likaså att arbeta med frågorna i vardagen kopplat till ordinarie tillsyn.
- Utbredningen av invasiva arter är oroväckande såväl i stort som i kommunen.
- Aneby kommun är en landsbygdskommun där många invånare har enskilt vatten därigenom ses en informationsinsats kring enskilt vatten som särskilt angelägen.

För att komma tillrätta med detta på ett samhällsekonomiskt sätt behöver åtgärder sättas in i tid och problematiken medvetandegöras för våra invånare. Därför har kommunen åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Länsgemensamma åtgärder

3. Grönska i bebyggd miljö
4. Översvämningrisk vid förorenade områden
5. Dagvatten
6. Vattenförsörjning

Aktörsspecifika åtgärder

7. Gynna ekosystemtjänster genom detaljplaner
8. Rådgivning i tillsyn
9. Hållbarhetsarbete i skolan
10. Invasiva arter
11. Informationsinsats - enskilt vatten

Eksjö kommun

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Utöver dessa har Eksjö kommun bedömt att följande behöver fokuseras på under programperioden:

- Översvämningsrisk och torka
- Biologisk mångfald
- Skydd av kulturmiljö

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har kommunen åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Länsgemensamma åtgärder

3. Grönska i bebyggd miljö
4. Översvämningsrisk vid förorenade områden
5. Dagvatten
6. Vattenförsörjning

Aktörsspecifika åtgärder

12. Förnyelseplanering prioriteras
13. Framkomligheten till samhällsviktig verksamhet säkerställs
14. Samverkan för att hålla kvar vatten i landskapet
15. Öka ekosystemtjänster och den biologiska mångfalden på parkområden
16. Kommunen informerar om klimatförändringar kopplat till kulturmiljö

Försvarsmakten

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Utöver dessa har Försvarsmakten bedömt att följande behöver fokuseras på under programperioden: *[Kompletteras av Försvarsmakten]*

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har myndigheten åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Gislaved kommun

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri.

Utöver dessa har Gislaveds kommun bedömt att följande behöver fokuseras på under programperioden:

- Behov av utökat kunskapsunderlag utifrån klimatanpassnings- och ekosystemtjänstperspektiv och integrering av detta i samhällsplaneringen.
- Behov av att minska påverkan av värmeepisoder genom anpassning av utemiljöer och byggnader.
- Fortsätta att säkerställa vattenförsörjning och förebygga effekter av översvämningar och skyfall

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har kommunen åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Länsgemensamma åtgärder

3. Grönska i bebyggd miljö
4. Översvämningens risk vid förorenade områden
5. Dagvatten
6. Vattenförsörjning

Aktörsspecifika åtgärder

17. Kartlägga riskområden för kring ras, skred och erosion
18. Ordna sval inomhusmiljö
19. Grön och blå strukturer i tätortsutveckling
20. Säkerställa vattenförsörjningen till utsatta områden/verksamheter
21. Ta hänsyn till jordbruksmarkens värden i samhällsplaneringen
22. Långsiktiga och förebyggande åtgärder för att minska effekt av översvämning och skyfall

Gnosjö kommun

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri

Utöver dessa har Gnosjö kommun bedömt att följande behöver fokuseras på under programperioden:

- Hantera naturolyckor
- Främja biologiska mångfald

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har kommunen åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Länsgemensamma åtgärder

3. Grönska i bebyggd miljö
4. Översvämningsrisk vid förorenade områden
5. Dagvatten
6. Vattenförsörjning

Aktörsspecifika åtgärder

23. Ordna sval inomhusmiljö
24. Helhetstänk kring översvämning
25. Öka förmågan att hantera naturolyckor
26. Säkerställ vattenförsörjningen till kommunens klienter
27. Aktivt gynna den biologiska mångfalden med främjande av pollinatörer
28. Motverka invasiva arter och skadedjur

Habo kommun

Länets prioriterade climateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri

Utöver dessa har Habo kommun bedömt att även ras, skred och erosion är en prioriterad utmaning.

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har kommunen åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Länsgemensamma åtgärder

3. Grönska i bebyggd miljö
4. Översvämningrisk vid förorenade områden
5. Dagvatten
6. Vattenförsörjning

Aktörsspecifika åtgärder

29. Ta hänsyn till och förebygga negativa climateffekter som ingår i kommunens klimat- och sårbarhetsanalys
30. Kartläggning av riskområden vid skogsbrand
31. Upprätta en klimatanpassad VA-plan
32. Tillsyn av egenkontroll i förskolor och skolor för att säkerställa att planer, rutiner och solskydd fungerar tillfredställande
33. Tillsyn av egenkontroll i äldreboende för att säkerställa att planer, rutiner och solskydd fungerar tillfredställande
34. Genomföra informationsåtgärder för att förebygga att invasiva arter tränger undan inhemska arter

HSB

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri

Utöver dessa har HSB bedömt att även följande är risker för verksamheten:

- Ökad nederbörd och skyfall
- Stigande vattennivåer vid strandnära läge
- Extrem värme
- Skadedjur (p g a ökad nederbörd och värme)
- Stormar

Avseende skyfall, stormar och extrem värme innefattas risker som dels är hälsorelaterade, dels risk för skada på byggnader och material. Med ökad nederbörd och högre medeltemperaturer finns också en betydande risk för ökad mängd skadedjur, som behöver förebyggas i byggnader och gårdsmiljöer. Även ekonomiska risker och konsekvenser i form av ökade försäkringskostnader och underhåll för fastighetsägare. Utbildning, kunskap samt kompetens kring detta internt inom HSB är också prioriterat.

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har HSB åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Jönköpings kommun

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri

Utöver dessa har Jönköping kommun bedömt att även höga flöden i redan bebyggda områden och att arbeta bort befintliga lågpunkter är en prioriterade utmaningar.

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har kommunen åtagit sig nedan åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Länsgemensamma åtgärder

3. Grönska i bebyggd miljö
4. Översvämningensrisk vid förorenade områden
5. Dagvatten
6. Vattenförsörjning

Aktörsspecifika åtgärder

35. Ordna sval inomhusmiljö
36. Planeringsunderlag för översvämning
37. Översvämningensbara ytor
38. Säkerställa tillgänglighet till prioriterade vägar för Räddningstjänst
39. Genomföra informationskampanjer om brand i skog och mark

Länsförsäkringar

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri

Utöver dessa har Länsförsäkringar bedömt att även torka med skogs- och vegetationsbränder är en stor utmaning. Antalet naturskador ökar till följd av ett förändrat klimat, vilket slår hård på bank- och försäkringsbranschen. Det innebär fler och större skador för oss som försäkringsbolag och därtill en risk för kreditförluster för vår bank då lantbrukarna mister intäkter.

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har Länsförsäkringar åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Aktörsspecifika åtgärder

41. Utbilda våra kunder om klimatanpassning av fastigheter

Länsstyrelsen i Jönköpings län

Länets prioriterade climateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri

Utöver dessa har Länsstyrelsen i Jönköpings län bedömt att även ras, sked och erosion är en prioriterade utmaningar.

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har myndigheten åtagit sig nedan åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Länsgemensamma åtgärder

3. Grönska i bebyggd miljö
4. Översvämningrisk vid förorenade områden
5. Dagvatten
6. Vattenförsörjning

Aktörsspecifika åtgärder

42. Integrera prioriterade climateffekter i myndighetens beslut
43. Informera och stödja myndighetens målgrupper och aktörer
44. Ta fram rutiner för arbete i fält och vid platsbesök
45. Utveckla och anpassa verksamheten

Mullsjö kommun

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri

Utöver dessa har Mullsjö kommun bedömt att även Friluftsríkets utveckling är en prioriterad utmaning.

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har kommunen åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Länsgemensamma åtgärder

3. Grönska i bebyggd miljö
4. Översvämningrisk vid förorenade områden
5. Dagvatten
6. Vattenförsörjning

Nässjö kommun

Länets prioriterade climateffekter är:

- Översvämning som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri

Utöver dessa har Nässjö kommun bedömt att även skyfall är en prioriterad utmaning.

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har kommunen åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Länsgemensamma åtgärder

3. Grönska i bebyggd miljö
4. Översvämningsrisk vid förorenade områden
5. Dagvatten
6. Vattenförsörjning

Aktörsspecifika åtgärder

46. Säkerställa inomhusmiljön för utsatta gruppen tex genom grönstruktur och kyla
47. Samverkan kring översvämning
48. Arbeta i tidigt stadie med översvämningsområden i översiktsplanering och detaljplanering
49. Översvämningsbara ytor
50. Ökad kompetens för att förebygga konsekvenser av värmebölja och skyfall
51. Säkerställa vattenförsörjning
52. Ta hänsyn till jordbruksmarkens värden i samhällsplaneringen

Region Jönköpings län

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri

Utöver dessa har Region Jönköpings län bedömt att arbetet med prioritering av klimatrisker för verksamheterna, och framtagande av tillhörande handlingsplaner behöver fortsätta under programperioden.

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har Region Jönköpings län åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Länsgemensamma åtgärder

3. Grönska i bebyggd miljö
4. Översvämningrisk vid förorenade områden
5. Dagvatten
6. Vattenförsörjning

Aktörsspecifika åtgärder

53. Fortsätta arbetet med de tekniska försörjningsplanerna

Sävsjö kommun

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri

Utöver dessa har Sävsjö kommun bedömt att även integrering av frågor om klimatanpassning i det ordinarie utvecklingsarbetet är en prioriterad utmaning. För att göra det krävs samverkan och kunskapshöjning.

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har kommunen åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Länsgemensamma åtgärder

3. Grönska i bebyggd miljö
4. Översvämningrisk vid förorenade områden
5. Dagvatten
6. Vattenförsörjning

Aktörsspecifika åtgärder

54. Riskanalys
55. Reservvattentäkt
56. Dricksvattenstrategi
57. Inventering av kommunala fastigheter
58. Vattengrupp
59. Implementera den regionala livsmedelsstrategin
60. Anta och implementera en blå- och grönstrukturplan.
61. Upprätta klimatanpassad VA-plan
62. Separera dag- och avloppsvatten
63. Informationskampanj om att spara vatten

Sweco

Länets prioriterade climateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri

Utöver dessa har Sweco bedömt att en prioriterad utmaning för oss är att med kunskaps-spridning hjälpa alla våra kunder identifiera klimatrelaterade risker i respektive uppdrag.

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har Sweco åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Aktörsspecifika åtgärder

64. Implementera policy för klimatanpassning i uppdrag

Trafikverket

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har Trafikverket åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Tranås kommun

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri

Utöver dessa har Tranås kommun bedömt att även *[Kompletteras av kommunen]* är en prioriterad utmaning.

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har kommunen åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Länsgemensamma åtgärder

3. Grönska i bebyggd miljö
4. Översvämningsrisk vid förorenade områden
5. Dagvatten
6. Vattenförsörjning

Aktörsspecifika åtgärder

65. Slutföra arbetet med risker och åtgärder kring översvämning av Svartån (SANT projektet)
66. Sammanställa kunskapen kring invasiva arter i kommunen och göra en handlingsplan
67. Ta fram en vattenförsörjningsplan
68. Forma kommunens organisation och ansvar för klimatanpassning

Vaggeryds kommun

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri

Utöver dessa har Vaggeryd kommun bedömt att även livsmedelsförsörjning är en prioriterad utmaning.

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har kommunen åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Länsgemensamma åtgärder

3. Grönska i bebyggd miljö
4. Översvämningrisk vid förorenade områden
5. Dagvatten
6. Vattenförsörjning

Aktörsspecifika åtgärder

69. Åtgärder i riskområden för skyfall och värmebölja
70. Ta hänsyn till jordbruksmarkens värden
71. Skapa skyfallstålga städer
72. Öka andelen lövskog vid samhällsviktiga verksamheter
73. Trygga framtida dricksvattenförsörjning
74. Bekämpa invasiva arter

Vetlanda kommun

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri

För Vetlanda kommun är en prioriterad utmaning att säkra dricksvattentillgången vid torka.

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har kommunen åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Länsgemensamma åtgärder

3. Grönska i bebyggd miljö
4. Översvämningsrisk vid förorenade områden
5. Dagvatten
6. Vattenförsörjning

Aktörsspecifika åtgärder

75. Upprätta klimatanpassad VA-plan
76. Trygga framtida dricksvattenförsörjning med reservvattentäkt
77. Minska negativa effekter av värmebölja
78. Förorenade områden
79. Sprida information om och bekämpa invasiva arter.
80. Dricksvattenstrategi
81. Centrumplan för centralorten
82. Bevara grönstruktur
83. Översyn av regleringsrätter för dricksvattenförsörjning
84. Separering av dag- och avloppsvatten
85. Rådgivning i tillsyn
86. Översvämningskartering i flera vattendrag som går genom kommunens mindre orter
87. Riktlinjer för reservkraft
88. Informera om beskuggning vid vattendrag

Värnamo kommun

Länets prioriterade klimateffekter är:

- Översvämningar som hotar samhällen, infrastruktur och företag.
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur.
- Brist i vattenförsörjningen för enskilda, jordbruk och industri

För Värnamo kommun är en prioriterad utmaning att fortsätta att översvämnings- och värmesäkra kommunen.

För att möta dessa utmaningar på ett så samhällsekonomiskt och bra sätt som möjligt har kommunen åtagit sig följande åtgärder:

Strategisk nivå

1. Systematiskt klimatanpassningsarbete
2. Handlingsplan för mest betydande klimatrisker

Länsgemensamma åtgärder

3. Grönska i bebyggd miljö
4. Översvämningsrisk vid förorenade områden
5. Dagvatten
6. Vattenförsörjning

Aktörsspecifika åtgärder

90. Utbyggnad av fibernätet
91. Ordna sval inomhusmiljö
92. Kommunens miljökontor lyfter in klimatrisker vid sin tillsynsplanering

Redovisning av delegationsbeslut

Ärendebeskrivning

1. Förvaltningschef

- Personalärenden 3-15/2021

2. VA-chef

3. Gata/park-chef

4. Fastighetschef

5. Biträdande fastighetschef

6. Enhetschef

7. Fritidschef

8. Ordförande

Beslutsförslag

Tekniska förvaltningen föreslår tekniska utskottet besluta

att godkänna redovisning av fattade delegationsbeslut

Maria Grimstål
Nämndsekreterare

Jesper du Rietz
Förvaltningschef

Parkeringsautomater i centrala Värnamo

Ärendebeskrivning

Tekniska förvaltningen har fått i uppdrag att, i samråd med samhällsbyggnadsförvaltningen, på kommunägda parkeringsplatser ersätta myntautomater med digital betallösning.

Kommunägda parkeringar på allmän platsmark är i flera fall kostnadsfri, men i centrala delarna av stadskärnan finns parkeringar som är avgiftsbelagda. På dessa avgiftsbelagda parkeringar finns myntautomater för betalning. Dessa automater har passerat sin tekniska livslängd och måste bytas ut i närtid.

Mynthanteringen kräver resurser vad gäller i arbetstid och det medför också kostnader att hantera mynt. Hantering av kontanter medför också förhöjda risker i den enskilde medarbetarens arbetsmiljö. Myntautomaterna har också vid upprepade tillfällen utsatts för vandalisering, vilket kräver kostsamma reparationer. Ett annat skäl att gå över till annat system än myntautomater är att det är allt färre personer som har mynt tillgängliga. Sammantaget är det en nödvändighet att snarast införa digital betallösning.

I dagsläget är fyra parkeringar i Värnamo stad avgiftsbelagda.

- Västra pumparegatan (Posten/ Systembolaget) intill kvarteret Gillet
- Myntgatan (Taxi) delar av kvarteret Gåsen
- Pilgatan (Stens Stures) kvarteret Rudan
- Pilgatan (Lagagyllen) kvarteret Björnen

Tekniska förvaltningen föreslår att befintliga avgiftsbelagda parkeringar förses med digital betallösning som bygger på SMS och applikationsbaserad betaltjänst (app). Lösningen är förhållandevis billig att införa samt att drifta och innebär ökad tillgänglighet och användarvänlighet för den stora merparten. Justering av taxa och eventuell utökning av fler avgiftsbelagda parkeringsplatser införs i takt med att ny parkeringsnorm (kommunens regelverk för hur bilparkering ska ordnas vid ny- eller ombyggnation) implementeras.

Tekniska förvaltningen

Tekniska utskottet

Dnr: TU.2019.121

Beslutsförslag

Tekniska utskottet föreslår kommunstyrelsen besluta

att befintliga avgiftsbelagda parkeringar förses med digital
betallösning som bygger på SMS och applikationsbaserad
betaltjänst.

Tom Bark
Tf gata/parkchef

Jesper du Rietz
Förvaltningschef

Utvärdering av att införa taxa på padelbanan i Bor

Ärendebeskrivning

Kommunfullmäktige beslutade 26 mars 2020 att införa bokningsavgift för vissa tider på padelbanan i Bor från och med 1 juli 2020 samt att införandet av taxa skulle utvärderas efter ett halvår.

De tider som taxa infördes på var vardagar 17–21 och helger 10–22. Taxan för vuxna bestämdes till 150 kronor per timme och för ungdomar till och med 17 års ålder till 75 kronor per timme.

Någon statistik över uppdelning vuxna och ungdomar har inte gjorts innan taxa infördes så det är totalsiffrorna som redovisas i tabellen nedan. Sedan taxa infördes har inga bokningar av personer under 18 år gjorts. Då betalning inte infördes förrän i september 2020 på grund av problem med systemet för betalning är det mest relevanta att jämföra från september månad. Jämförelse under januari och februari bedöms inte vara relevant med tanke på den stora mängd snö och det kalla vädret vi har haft under 2021 års första månader.

Månad	2019	2020
September	243	94
Oktober	163	56
November	38	32
December	13	11

Bedömningen är att bokningarna av padelbanan har minskat sedan taxan infördes. Detta kan ha flera förklaringar. Tidigare kunde personer göra flera bokningar på en gång och det hände ofta att bokningar som gjordes inte utnyttjades. Troligen är siffrorna för 2019 års bokningar betydligt högre än det antal gånger padelbanan nyttjades. Bedömningen är att det totala nyttjandet av padelbanan är oförändrat då banan inte är outnyttjad på bokade tider längre. Bedömningen är vidare att det är rimligt att kommunen tar ut taxa för användande av padelbanan för att inte övriga padelbaneaktörer ska missgynnas.

Tekniska förvaltningen

Tekniska utskottet

Dnr: TU.2019.126

Nivån på taxan anses vara rimlig då den är så pass låg att den inte stänger ute spelare då det är fyra spelare som delar på avgiften. Det finns fortfarande tider då det inte kostar något att spela på padelbanan. Taxan medför att delar av kostnaden för att sköta banan täcks.

Beslutsförslag

Tekniska förvaltningen föreslår tekniska utskottet besluta

att godkänna informationen samt

att överlämna utvärderingen till kommunfullmäktige.

Nickie King
Handläggare

Johan Arvidsson
Fritidschef

§ 45 Dnr: KS.2020.156

Införande av taxa på padelbanan i Bor

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar enligt kommunstyrelsens förslag

- att** införa bokningsavgift på 150 kr per timme, vid tiderna vardagar 17.00-21.00 samt helgerna 10.00-22.00 med början 2020-07-01 med utvärdering efter ett halvår 2021-01-01, samt
- att** ungdomstaxa på 75 kr per timme införs för alla ungdomar upp till och med 17 års ålder, enligt samma princip som gäller i simhallen vid tiderna vardagar 17.00-21.00 samt helgerna 10.00-22.00 med början 2020-07-01 med utvärdering efter ett halvår 2021-01-01.

Reservationer

Jan Cherek (SD), Jerker Friberg (SD), Sylvia Friberg (SD), Mikael Skogström (SD), Johnny Hornbrink (SD), Boo Karlsson (SD), Bengt Lundström (SD) och Katja Ganekind (SD) reserverar sig mot beslutet till förmån för Bengt Lundströms (SD) yrkande.

Ärendebeskrivning

Värnamo kommun har i samband med anläggandet av ny utemiljö vid Bors Högstadieskola uppfört en padelbana där kommunens invånare kan utöva spontanidrott. Padelbanan har hittills inte kostat något att använda. Frågan om att ta ut en avgift har aktualiserats pga att kommunen har kostnader för att underhålla och sköta om banan.

De tider som skulle vara aktuella att belägga med avgift är högsäsongen, vardagar från kl. 17-21 samt helgerna från kl. 10-22. Det skulle innebära 44 timmar i veckan under 22 veckor, sammanlagt 968 timmar. Övriga tider, vardagar kl. 6-17 och helger kl. 6-10 är fortsatt avgiftsfria. Det är totalt 53 timmar i veckan under 22 veckor, sammanlagt 1 166 timmar. All tid utanför högsäsong är också avgiftsfri.

Ett förslag till kostnad är 150 kr per timme, vilket vid en maximal uthyrning skulle ge en intäkt på 145 200 kr, vid en uthyrning om 80 % blir motsvarande siffra 116 160 kr.

Tekniska utskottet beslutade 25 februari 2020, § 56 föreslå kommunfullmäktige besluta

Forts.

Kf § 45 (forts)

- att införa bokningsavgift på 150 kr per timme, vid tiderna vardagar 17.00-21.00 samt helgerna 10.00-22.00 med början 2020-07-01 med utvärdering efter ett halvår 2021-01-01, samt
- att ungdomstaxa på 75 kr per timme införs för alla ungdomar upp till och med 17 års ålder, enligt samma princip som gäller i simhallen vid tiderna vardagar 17.00-21.00 samt helgerna 10.00-22.00 början 2020-07-01 med utvärdering efter ett halvår 2021-01-01.

Kommunstyrelsen har behandlat ärendet 17 mars 2020, § 105.

Yrkanden

Bengt Lundström (SD) med instämmande av Jan Cherek (SD) yrkar avslag på kommunstyrelsens förslag.

Gottlieb Granberg (M) med instämmande av Agnes Johansson (M), Azra Muranovic (S), Jörgen Skärin (MP) och Ibrahim Candemir (KD) yrkar bifall till kommunstyrelsens förslag.

Ordföranden ställer förslagen mot varandra och finner att kommunfullmäktige beslutar enligt Gottlieb Granbergs (M) yrkande om bifall till kommunstyrelsens förslag.

Beslut skickas till:
Tekniska utskottet
Ekonomiavdelningen

Medborgarinitiativ - Cykelväg - cykla runt Värnamo för hälsan och miljön

Ärendebeskrivning

Kommunstyrelsen har den 16 februari 2021 beslutat att remittera medborgarinitiativet ”Cykelväg – cykla runt Värnamo för hälsan och miljön” till tekniska utskottet att besvara senast den 23 april 2021.

Beslutsförslag

Tekniska förvaltningen föreslår tekniska utskottet besluta

att ge tekniska förvaltningen i uppdrag att återkomma med
beslutsförslag.

Maria Grimstål
Nämndsekreterare

Jesper du Rietz
Förvaltningschef

Medborgarinitiativ

Rubrik som sammanfattar ditt förslag:

Cykelväg - cykla runt Värnamo för hälsan och miljön

Beskriv ditt förslag och vad du vill ska hända:

I nuläget saknas det sammanhängande cykelväg på sträckan Margaretelund till Borgen samt från Borgen till Åsenvägen (dvs förbindelse mot Trälleborg/ Västhörja). Förbindelse i tätorten är ytterst viktig framst för trafiksäkerheten för de som redan cyklar till och från jobbet men även för att främja fysisk aktivitet och därmed ökat psykiskt välmående. Dessutom är detta ett led i arbete med att uppnå klimatmålen och hållbarhetsmålen. Ur föreningsperspektiv är detta också gynnsamt eftersom vi har framstående föreningar som skulle nyttja den. Det har t.ex. anordnats cykel SM. Tävlingsmomenten skulle underlättas enormt av sammanhängande cykelvägar.

Välj hur lång tid förslaget ska gå att rösta på:

Tre månader

Bifoga gärna en bild eller ett dokument.

Markera gärna i kartan om det gäller en plats. Du kan göra på två sätt:

1. Skriv in adressen och klicka på förstöringsglaset.
2. Klicka först på den röda nålen och klicka sedan i kartan.

[Länk till karta](#)

Adress: Position saknas

Koordinater: Position saknas

Observera att adressen är ungefärlig när markören inte är placerad i närheten av vägar eller bebyggelse

Dina kontaktuppgifter

Förnamn

Aldijana

Efternamn

Puskar Imsirovic

E-post

aldijana_p@hotmail.com

Vi kan behöva kontakta dig om vi har frågor om ditt förslag

Fyll din i adress om du inte har någon e-postadress.

Adress

Grängsgatan 17

Postnummer

Postort

Postadress

Värnamo kommun
331 83 Värnamo

Kontaktcenter

Stadshuset, Kyrkorget 1, Värnamo
Telefon: 0370-37 70 00
Telefax: 0370-37 77 11

E-post

kontaktcenter@varnamo.se
Webbplats
www.varnamo.se

Organisationsnummer

212000-0555
Bankgiro
141-7195

33156

Värnamo

Jag godkänner att mitt namn kommer att visas tillsammans med förslaget på Värnamo kommuns webbplats.

Jag samtycker till att Värnamo kommun sparar och behandlar mina personuppgifter för att kunna hantera förslaget.

Värnamo kommun behöver hantera och spara personuppgifter om dig för att handlägga ärenden och fatta beslut som rör dig och för att fullgöra skyldigheter enligt lag.

Du har rätt att kontakta oss om du vill ha information om de uppgifter vi har om dig, för att begära rättelse, överföring eller för att begära att vi begränsar behandlingen, för att göra invändningar eller begära radering av dina uppgifter.

Du hittar mer information på www.varnamo.se/personuppgifter.

§ 61

Medborgarinitiativ, godkännande av kansliremisser

Beslut

Kommunstyrelsen beslutar

att remittera medborgarinitiativet enligt nedan att besvaras senast den 23 april 2021:

1. Medborgarinitiativ – Cykelväg - cykla runt Värnamo för hälsan och miljön; remiss tekniska utskottet.
Dnr KS.2021.31.

Beslut skickas till:
Tekniska utskottet

Övrig information

Ärendebeskrivning

1. Fritidschefen informerar om granskning av förening, friluftspanen, digital föreläsning med mera.
2. Information om planerad damm vid Alandsrydsbacken.
3. Information om trafiksituationen i Bor.
4. Information om utbyggnad av vatten och avlopp Herrestad.
5. Tillförordnad gata/parkchef informerar om verksamheten.

Beslutsförslag

Tekniska förvaltningen föreslår tekniska utskottet besluta
att godkänna informationen.

Maria Grimstål
Nämndsekreterare

Jesper du Rietz
Förvaltningschef